

Doktori (PhD) értekezés

Harangi-Tóth Zoltán őrnagy

2022

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Hadtudományi Doktori Iskola

Harangi-Tóth Zoltán őrnagy

Az indokínai háború hatása a hadművészet fejlődésére, a szembenálló felek szervezeti, harceljárásbeli változásainak tükrében.

Doktori (PhD) értekezés

Témavezetők:

Prof. Dr. Csikány Tamás dandártábornok

.....

Dr. Horváth Csaba ezredes

.....

Budapest, 2022.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETŐ	5
1.1.	Kutatási probléma megfogalmazása és a célok.....	7
1.2.	Hipotézisek.....	10
1.3.	Kutatási módszerek és a releváns szakirodalom áttekintése	11
1.4.	A disszertáció felépítése.....	15
2.	A 20. SZÁZADI FRANCIA HADMŰVÉSZET GYÖKEREI ÉS A HÁBORÚ KONTEXTUSA	17
2.1.	A francia hadművészet modern kori története	18
2.2.	A századforduló francia hadelmélete: Támadás mindenek felett!	21
2.3.	A hadseregfejlesztés és az országvédelem kérdései 1920–1945. között.....	25
2.4.	A hadműveleti szint megjelenése és szerepe a 20. század hadművészetében.....	29
2.5.	A hadműveleti vezetés és a védelem központú hadművészet összefonódása.....	33
2.6.	A gyarmati hadművészet 19. századi gyökerei	36
2.7.	A hidegháború, mint a vizsgált konfliktus háttérének értelmezése.....	44
2.8.	Részkövetkeztetés	53
3.	A HADSZÍNTÉR JELLEMZŐI ÉS TÖRTÉNETE 1946-IG	55
3.1.	A klimatikus viszonyok hatása a hadműveletekre	56
3.2.	Az indokínai hadszíntér földrajza	63
3.3.	A gyarmati infrastruktúra	68
3.4.	A kritikus infrastruktúrák szerepe a konfliktusban	70
3.5.	Indokína társadalmi viszonyai.....	75
3.6.	Indokína gyarmatosításának folyamata.....	76
3.7.	A második világháborútól az indokínai háború kirobbanásáig tartó időszak	79
3.8.	A hidegháborús Franciaország viszonya a háborúhoz	83
3.9.	A francia külpolitika találkozása a világrend változásával	87
3.10.	Részkövetkeztetés	90
4.	A SZEMBEN ÁLLÓ FELEK BEMUTATÁSA ÉS A FRANCIA HADERŐ JELLEMZÉSE	92
4.1.	A Viet Minh háborúja	93
4.1.1.	A Vietnámi Néphadsereg (<i>Quân đội nhân dân Việt Nam</i>)	96
4.1.2.	A Viet Minh harceljárásai	102
4.2.	A francia távol-keleti haderő.....	106
4.2.1.	A francia hadászati-hadműveleti szintű vezetés Indokínában	108

4.2.3. A távol-keleti szárazföldi haderő (FTEO).....	114
4.2.3.1.A gyalogság	114
4.2.3.2.A mozgékony (mobil) erők.....	121
4.2.3.3.Az ejtőernyősök	124
4.2.3.4.A kommandók	130
4.2.3.5.A lovasság.....	136
4.2.3.6.A tüzérség.....	139
4.2.3.7.Műszaki csapatok	143
4.2.3.8.Logisztika	143
4.2.4. A légierő.....	145
4.2.5. A haditengerészet	149
4.2.6. A Gyarmati Hadsereg.....	151
4.2.7. Az Idegenlégió	155
4.2.8. Magyarok a Francia Idegenlégióban.....	160
4.3. Részkövetkeztetés	168
5. A HÁBORÚ ESEMÉNYTÖRTÉNETE.....	171
5.1. A háború szakaszai a Viet Minh szempontjából.....	171
5.2. A háború szakaszai francia szempontból.....	175
5.3. A LEA hadművelet (1947).....	179
5.4. Dong Khé és az RC 4 tragédiája (1950).....	190
5.5. A háborút lezáró döntő csata: Dien Bien Phu ostroma (1954).....	201
5.6. A francia 100. Gépesített Csoport (GM 100) utolsó alkalmazása Indokínában	216
5.7. Részkövetkeztetés	231
6. ÖSSZEGZÉS	232
6.1. Összegzett Következtetések.....	232
6.2. Új tudományos eredmények.....	235
6.3. A kurtatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága	236
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	238
FÜGGELÉKEK	264
MELLÉKLETEK.....	269
PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK.....	308

„Gyöngé violának letörött az ága,
Az bánatomnak nincs vígasztalása.
Suhog a szél Késmárk felett,
Édes hazám, Isten veled!”¹

1. BEVEZETŐ

A Hadtudományi Doktori Iskolába történő jelentkezéskor két tényező motivált: egyfelől szerettem volna egy kevésbé kutatott és magyar nyelven korábban feldolgozatlan témát kutatni, azaz dedikált célom volt „elsőnek lenni” valamiben. Ezt azért tartottam fontosnak, mert úgy gondoltam, hogy a hazai hadművészet történeti kutatások alapvetően néhány favorizált, jellemzően magyarországi, vagy kifejezetten magyar érintettségű témakörre koncentrálnak, amely óhatatlanul a kutatható témák leszűküléséhez vezet, miáltal (ha csak új, korábban fel nem tárt forráscsoport elő nem kerül) a kutatók számára néhány kivételes esetet leszámítva egyre inkább a mikro történetírás marad, mint alternatíva. Ezt mindenképpen el akartam kerülni, és inkább a modern, egyetemes hadművészet fejlődési folyamatának vizsgálatára koncentrálni szerettem volna eddig még hiányzó láncszemeket keresni.

A téma kiválasztásakor a második komoly motivációs tényezőt előképzettségem és korábbi tanulmányaim jelentették, amelyekhez mindenképpen szerettem volna kapcsolódni disszertációm megírásakor. Ehhez a hivatásos katonai pályámat megelőző időszakhoz nyúltam vissza, amelynek középpontjában a frankofón kultúrkör és a francia nyelv tanulása állt. Ennek a két témakörnek a metszéspontjában több olyan modern kori konfliktus helyezkedett el, amellyel hazánkban hagyományosan kevesebbet foglalkozunk, holott az európai hatalmi konstellációra közvetlenül, míg a globális erőviszonyokra közvetetten is hatással voltak. Ezek jellemzően a második világháborút követő gyarmati konfliktusok voltak, amelyek közül az első indokínai (1945-1954)² és az algériai háborút (1954-1962) emelném ki, mind hatásuk, mind időbeni kiterjedésük miatt.

A két konfliktus közül hazánkban az algériai konfliktus a jobban ismert, mind az általános történetírásban, mind pedig a hadtudományban. Ez természetesen egyáltalán nem jelenti azt, hogy az algériai háború egy jól feldolgozott téma lenne itthon, de az eseményei illeszkednek a mediterrán térség erőviszonyainak modern kori átalakulásába. A jó

¹ A magyar hagyományaira büszke francia Bercsényi huszárok indulója. Az 1946-tól 1. Ejtőernyős Huszárezred (1er RHP) névre keresztelt elit alakulat egy századdal vett részt az indokínai háborúban. <http://www.amicale1rhp.fr/r/%c3%a9giment.html> (Letöltés ideje: 2020. 01. 15.)

² A továbbiakban: indokínai háború. A második indokínai háború az amerikai–vietnámi (1965-1972/75), míg a harmadik a kínai–vietnámi háború volt (1979).

feldolgozottsága tehát csupán csak az én, fentebb említett szempontjaim szerint, az indokíni háborúval történő összevetésben tűnhet annak! Ez alapján tehát már látható, hogy mi motivált, amikor a hazai történetírásban és a hadtudományban (és ezáltal a hadtörténészek körében) is szinte az ismeretlenség homályába burkolódzó, vagy éppen egy tévesen kialakított kép alapján megítélt távol-keleti konfliktus vizsgálata mellett döntöttem.

Az elmúlt években szinte a kutatásom során végig, amikor említésre került a témaválasztásom, jellemzően a kevés sztereotípiát és pontatlan történeti anekdota került elő beszélgető partnereim részéről, amely csak megerősített a döntésem helyességében, hogy a téma feldolgozására szükség van, mind a hadtudomány, mind a történettudomány szempontjából – ugyanakkor egyértelművé vált számomra, hogy ezeken túlmenően ismeretterjesztő feladatomban is lesz.

Ez a relatív ismeretlenség ugyanakkor nem várt nehézségeket is hozott a kutatásom során, mert nem volt a témának egyértelműen elismert hazai szakértője, kiemelkedő kutatója sem, sokkal inkább a résztémák, vagy a kutatásom peremvonalán elhelyezkedő kérdések kapcsolódtak mások szakterületéhez. Ez ahhoz vezetett, hogy egy rendkívül széttagolt, sok apró információ morzsából felépülő anyagot kellett összefoglalni ahhoz, hogy egyáltalán az általános történeti áttekintést és magának az általam vizsgált témának (hadművészet fejlődésére gyakorolt hatásnak) a hátterét fel tudjam vázolni, és ténylegesen belekezdhessek a saját munkám kidolgozásába. Ebből következett tehát, hogy mivel nem volt a konkrét témával foglalkozó hazai szaktekintély, komoly magyar nyelvű szakirodalom sem készült a konfliktusról.

A kutatási időszak egy részében a képzést katonai vezetői, majd törzstiszti beosztások ellátása mellett, szabadidőm terhére végeztem, amely behatárolta az általam elvégezhető kutatások jellegét is. A vizsgálódásaim második időszakában azonban olyan szerencsés helyzetbe kerültem, hogy új, oktatói beosztásom betöltése során elsődleges feladatomban számított a tudományos kutatás is, amely nagy lendületet adott a téma kidolgozásának. Az elmúlt időszak azonban a világ számos pontján, így hazánkban is általános nehézségeket okozott – esetemben azt, hogy mind a támogató környezet, mind a rendelkezésre álló idő ellenére a globális járványügyi helyzet (COVID-19) komolyan korlátozta azt, hogy például a levéltári kutatásokat hogyan és milyen módon lehet végezni. Ennek ellenére az elhúzódó lezárásokra reagálva a magyar adatbázisok napjainkban is sorra bővítik a digitálisan elérhető anyagok körét, amely valamelyest mérsékeli ezt a negatív befolyásoló hatást.

Összességében tehát elmondható, hogy a téma kiválasztásakor tudatosan igyekeztem a lehető legkevesbé kutatott, lehetőleg a napjainkban az Európa vezető katonai hatalmának

számító modern Franciaországhoz kapcsolódó konfliktust találni, amelynek mérhető hatása volt az egyetemes hadművészet fejlődésére, mert úgy érzem, hogy ezzel a hazai hadművészet történeti kutatásokban egy meglévő hiányosságot csökkentenie tudom. Ennek a döntésnek a helyességét igazolta, hogy gyakran talákoztam hiányos ismeretekkel és (jószándékú) tárgyi tévedésekkel kutatásom során. Az elsődleges nehézségek a hazai kutatások hiányából adódtak, amelyet sajnos a járványügyi helyzet romlása súlyosbított. Mindezek ellenére úgy gondolom, hogy munkám során minden oldalról csak támogatást kaptam, mind a szakmai, mind a magánéletben, amely hozzájárult ahhoz, hogy a nehézségek ellenére ez a disszertáció időben elkészüljön.

1.1. KUTATÁSI PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA ÉS A CÉLOK

Munkám során igyekeztem a témát kellően leszűkíteni ahhoz, a hogy megfelelő formai korlátokat be tudjam tartani, ezért az indokínai háború teljes hadtörténetének részletes feldolgozásától el kellett tekintem. Ez egy meglehetősen nehéz döntés volt, hisz jelenleg nincs olyan magyar nyelvű átfogó hadtörténeti feldolgozás a konfliktusról és annak eseménytörténetéről, amire a hadművészeti változásokat kapcsolni lehetne, ezért úgy gondolom, hogy teljes mértékben az áttekintést mellőzni nem lehet.

A fentieket figyelembe véve úgy gondoltam tehát, hogy a hadszíntér sajátosságait és a konfliktus előzményeit, illetve a kitörés körülményeit a téma kontextusának megértésére és a disszertáció vázának biztosítására csak a legszükségesebb mértékben fogom feldolgozni. Ugyanígy, mivel a hazai szakirodalomban nincs előzménye, a háború szakaszokra bontását és azok eseménytörténetének korlátozott bemutatását is célszerűnek tartottam elvégezni. Ezeket nevezhetjük magának a hadművészet történeti vizsgálódás keretének vagy akár háttérének, de semmiképpen sem a céljának – ugyanakkor eltekinteni tőlük nem lehet. Az eseménytörténet kronológiai feldolgozása helyett igyekeztem csak a nagyobb eseményekre, hadműveletekre és csatákra koncentrálni, amelyek jellemzően egy új eljárás vagy szervezet tevékenységének bemutatására, helyességük vagy éppen helytelenségük igazolására, esetleg az újdonságok kidolgozásának szükségességét indokolja. Ezeket a kiválasztott „tanulmányokat” a háború teljes eseménytörténetének vizsgálata során választottam ki, azzal a céllal, hogy a hadművészet történetére legnagyobb hatással lévő változások születésének, vagy éppen a kiteljesedésének példaként szolgáljanak, kontextusba helyezve azokat.

A téma további vizsgálata során nyilvánvalóvá vált az is, hogy a két szembenálló fél, azaz a kommunista gerillák, a Viet Minh,³ illetve a francia gyarmati erők és szövetségeseik a nyolc évig tartó háború során teljesen eltérő mértékben és jelleggel fejlődtek, ezért a mindkét félre kiterjedő részletes elemzés (figyelembe véve az eseménytörténet áttekintésének fent említett okok miatti megkerülhetetlenségét) szintén meghaladná a disszertáció korlátait. Ez alapján tehát el kellett tekintenem az oldalak egyenlő mértékben történő bemutatásától, és a saját szempontrendszerem alapján a francia fél vizsgálatára helyeztem a hangsúlyt. Ennek a döntésnek az elsődleges oka a nyelvi nehézségekben keresendő, hisz az általam hozzáférhető szakirodalom döntő többsége francia nyelven íródott, míg a vietnámi fél nyelvét nem beszélem, és az ott kiadott bibliográfia nagy része Európában csak nagy nehézségek árán elérhető. A nyelvi nehézségeket a modernkori fordító programok és egyéb interneten keresztül rendelkezésre álló lehetőségek némileg enyhítik: a terminológia, kötelékek vagy akár a tevékenységek és fogalmak neve lefordítható velük, de hosszú, összefüggő szöveg esetében a nyelvismeretet nem pótolhatják!

Ezen túlmenően már az eredeti témaválasztás során is a frankofón irány vizsgálata képezte az érdeklődésem alapját, és kijelenthető, hogy az indokínai, illetve algériai konfliktus során a francia haderő hivatásos állománya átfedésben volt, ezért célszerűnek láttam a gyarmati fél részletesebb vizsgálatát előtérbe helyezni. Ezzel a döntéssel megnyílt egy későbbi kutatás lehetőségét Algéria felé, míg a kommunista fél vizsgálatára a második indokínai, azaz az amerikai–vietnámi háború lett volna a logikusan ráépülő lehetséges kutatási irány. A két konfliktust egyébként egy nagyon fontos, magyar vonatkozású szervezet nagyfokú aktivitása is összekapcsolja, amely nem más, mint a Francia Idegenlégió.

Ezen gondolatmenet mentén tovább haladva úgy véltem, hogy a modern kori Franciaország hadtörténetének megismerése egy olyan ország esetében, amely mint az Európai Unió (EU), illetve az Észak-Atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) meghatározó tagja és Magyarország szövetségese, több előnnyel járhat számunkra, mint a távol-keleti országé.

Természetesen a Viet Minh katonai szervezetének és eljárásainak bemutatásától eltekinteni nem lehet, azonban a vizsgálat mélysége és célja különbözik a gyarmati oldalétól. A gerilla hadművészetnek és a maoista típusú délkelet-ázsiai forradalmaknak vannak ismert hazai kutatói, és véleményem szerint az indokínai kommunisták céljai és tevékenységük illeszkedik az általános trendbe, ezért annak részletes bemutatása nem találtam szükségesnek.

³ „Liga Vienám fölszabadításáért”. Ho Si Minh vezette kommunista szervezet, mely kínai támogatással, sikerrel harcolt először a japánok és a nacionalista csoportok, majd a franciák ellen.

Ebből a szempontból, tehát amikor a Viet Minh-t tárgyalom, azt inkább a franciákkal szembenálló erőként vizsgálom, és a két fél egymásra hatása szempontjából elemzem.

A kutatás kezdetekor három cél elérését jelöltem ki magam számára, amelyek közül kettő elsődleges, vagyis közvetlen tudományos célként jelent meg, amelyek kapcsolódnak a hadtörténeti vizsgálódáshoz és annak módszertanához: ezek a had- és a történettudomány számára értékes kutatási eredmények, amelyek egyértelműen növelhetik ismereteinket ezen a tudományterületeken. A hadtudomány vonatkozásában célom, hogy a konfliktusról meglévő általános ismereteinek bővítésén túl pótoljam azokat a hazai hadtudományi kutatásokban meglévő hiányosságokat, amelyek a korai hidegháború hadművészetének fejlődésére vonatkoznak, kiemelve azokat az általános trendeket, amelyek napjainkig éreztetik hatásukat. A történettudomány szempontjából kiemelt fontosságú célom volt a magyar idegenlégiósok háborús részvételére felhívjam figyelmet és értékeljem azt.

Másodlagos, vagy közvetett célom napjaink francia haderejével kapcsolatos ismereteink szervezeti szinten történő bővítése volt, mert úgy gondolom, hogy a szövetséges haderők jelenkori hadtörténelmének ismerete elősegítheti a hatékonyabb együttműködést azáltal, hogy megérthetjük, hogy milyen hatások vezettek a napjainkban meglévő szervezeti kultúránk és hagyományaink kialakulásához. Ezt a célt a kutatási eredményem a Magyar Honvédség elsődleges folyóiratának számító Honvédségi Szemle lapjain történő publikálással igyekeztem elérni.

Összegezve tehát disszertációmban a gyarmati francia és a velük szövetséges haderők tevékenységének vizsgálatára koncentrálok, amely mellett a szükséges mértékben bemutatom az ellenérdekelt felet, a Viet Minh-t is. Az egész munka alapját és keretét az eseménytörténet adja, amelyből a franciák eljárásainak, vagy a (általános) hadművészet fejlődésére hatással lévő nagyobb változásoknak az ábrázolására kiemelek néhány csatát vagy hadjáratot. Elsődleges célom, hogy megvizsgáljam, hogyan illeszkedik a konfliktus története az aszimmetrikus konfliktusok sorában, milyen egyedi vonásokkal rendelkezik, illetve milyen univerzális, ma is érvényes hatással bír, különös tekintettel a reguláris fél által folytatott felkelés ellenes műveletekre. Ezzel a módszertannal igyekszem elérni a két nagy diszciplína, a had- és a történettudományi ismereteink bővítését, ugyanakkor közvetett módon a Magyar Honvédség hatékonyabb nemzetközi együttműködéséhez is szeretnék hozzájárulni.

1.2. HIPOTÉZISEK

A kutatásom kezdetén a céljaimhoz több hipotézist rendeltem. Alapvető feltételezésem, hogy az indokínai háború máig tartó hatással volt a hadművészet fejlődésére és ezért a kutatása feltétlenül szükséges a korai hidegháborús hadtörténelem megismerése és a hadtudomány fejlődésének megértése szempontjából. Véleményem szerint a korszakban a régióban zajló másik nagy konfliktus, a koreai háború (1950-1953) dominanciája még napjainkba is meghatározza a korszak hadtörténetének kutatását, és eddig elhomályosította az indokínai háború tényleges hatását. Ennek több oka lehet, köztük az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) első nagy megmérettetésétől a sugárhajtású repülőgépek megjelenéséig, de úgy gondolom, hogy csak a két ifjú szuperhatalom közvetlen érintettsége miatt kapta meg a nagy figyelmet. Ez alapján azt gondolom, hogy ez a hagyományos figyelem inkább politikai háttérű, mert a hadművészet fejlődése szempontjából nem történtek olyan jelentős események, mint az Indokínai-félszigeten. Úgy vélem tehát, hogy szükséges megvizsgálnunk ezt a korábban szintén politikai alapon, egyszerű gyarmati (függetlenségi) konfliktusként (alul)értékelt háborút, mert annak vizsgálata során új, korábban nem ismert hadművészet történeti ismeretekre tehetünk szert. Ennek az alapvetésnek a mentén állítottam össze a kutatásom hipotéziseit, amelyek megválaszolásával szándékozom bebizonyítani, hogy az indokínai háború ténylegesen és jelentős hatással volt a hadművészet fejlődésére, amely még napjainkban is tetten érhető.

1. Feltételezem, hogy az indokínai háborúban megjelentek olyan eljárások, amelyek újdonságnak számítottak, vagy újszerűen alkalmazták őket, esetleg voltak olyan szervezetek, amelyek felépítésükben vagy alkalmazási elveikben számítottak újdonságnak a hadművészetben. Itt elsősorban az alkalmazott folyami harcászati elveket vagy az ejtőernyős és kommandó alakulatok tevékenységét, illetve az egyedi logisztikai megoldások vizsgálatát tartom szükségesnek.
2. Feltételezem, hogy az indokínai háború során bekövetkezett fejlődés nem csak egyedi, tehát a hadszíntérhez sajátosságaihoz kapcsolódó újítást hozott, hanem hatása túlmutatott a távol-keleti régión. Elsősorban a francia haderő hivatásos állományának és elit alakulatainak vizsgálatát, parancsnokait és azok vezetését tartom kiemelt fontosságúnak, hisz az indokínai tapasztalatokat a többség tovább vitte Észak-Afrikába, és azokat a gyakorlatban alkalmazva sikereket ért el.

3. Feltételezem, hogy napjaink hadművészetében vannak olyan eljárások vagy szervezetek, amelyek gyökerei Indokínáig nyúlnak vissza, ezáltal a konfliktus hatása általános érvényűnek mondhatók. Ehhez a napjainkban felkelés ellenes (COIN) műveleteknek nevezett elméletek legnagyobb 20. századi francia teoretikusainak tapasztalatait érdemes megemlíteni, amelynek gyökerei a gyarmati hadviselésben és az indokínai háborúban jelentek meg. Ugyanígy feltételezem, hogy az ilyen műveletek során megszervezett összhaderőnemi együttműködés és a harcászati légideszant műveletek alapjait is Indokínában rakták le, amely elvek napjainkban is érvényesek.

4. Feltételezem, hogy jelentős számú magyar vett részt a háborúban, de a tényleges hatásuk, tevékenységük és esetleges hazatérésük körülményei még feldolgozatlanok. Feltételezem továbbá, hogy pontosabb képet kaphatunk a francia hadifogság körülményeiről és az 1945. utáni magyarországi viszonyokról, ha megvizsgáljuk a Légióba való belépés indokait és a magyar hatóságok reakcióit az esetleges hazatérőkkel szemben. Ezzel kitölthetővé válna a jelenleg folyó légiós kutatások közti hézag, amely a második világháború és az 1956-os emigráció közötti időszakban van.

1.3. KUTATÁSI MÓDSZEREK ÉS A RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE

Kutatási módszertanomat meghatározták a rendelkezésemre álló források. Általánosságban elmondható, hogy kutatásom során főleg a történet- és hadtudomány eszközeit használtam fel. Az általam feldolgozott anyagokban túlsúlyban vannak az idegen nyelvű, főleg francia könyvészeti források, amelyek között egyaránt megtalálhatók az összefoglaló jellegű művek és az életrajzok, illetve önéletrajzok is. Az indokínai háború franciaországi feldolgozottsága viszonylag magas, és már az 1950-es évek végén megtörtént a tapasztalatok kiértékelésének első hulláma, amelynek apropóját a zajló algériai háború adta, de Indokína az 1970-es évek végén az amerikai vereség hatására újra előtérbe került.

A témában az első ismertebb külföldi szerző Bernard B. Fall, aki újságíróként számos könyvében foglalkozik a háborúval a kezdetektől a Dien Bien Phu-i csatáig bezárólag, irodalmi igényességgel közvetít az eseményekről. Ezt számos, jellemzően a hierarchia csúcsán elhelyezkedő katona önéletrajza egészíti ki, amelyek között szép számmal találhatók defenzív, azaz saját szerepvállalást mentető (és a kudarckért másokat hibáztató), vagy éppenséggel

eltúlzó írások is. Ezt a csoportot erős forráskritikával kell kezelni, ugyanakkor, mivel magas beosztású tisztekről van szó (például Henri Navarre tábornok, vagy a kifejezetten grafomán Marcel Bigeard tábornok), sok olyan információt tartalmaznak, amelyek egyedi módon bepillantást enged a döntéshozatalba és a haderő működésébe is.

A korai szekunder források legértékesebb csoportja, az 1960-as évek legelején keletkezett amerikai elemzések, amelyek sokszor francia tisztek bevonásával készültek el. Ezek jellemzően hadtudományi fókuszú művek, amelyek nagy figyelmet fordítanak a Viet Minh és a gyarmati erők tevékenységének, valamint a hadszíntér sajátosságainak a vizsgálatára, ami érthető is, hisz az 1965-ös (hivatalos) amerikai hadbalépés előkészítése során születtek, és a döntéshozók, illetve a tervek kidolgozó számára szolgáltatott adatokat. Ide kell sorolni az Indokínában és Algériában is fontos pozíciókat betöltő Roger Trinquier ezredes, és az indokínai tapasztalatokat ismerő, de Algériában alkotó David Galula alezredes munkásságát is. Mindketten az 1960-as évek elején írták meg összegző jellegű műveiket, és napjainkig az amerikai COIN doktrína alapját képezik gondolataik.

A következő nagy forráscsoport a késői visszaemlékezések, életműveket lezáró munkák (jellemzően együtt kezelve a második világháborútól az algériai háborúig tartó közel negyed százados konfliktus sorozatot), és korábbi katonák munkái, mint például Raymond Muelle, vagy a szépirodalmat és a hadtörténetet gyakran keverő Erwan Bergot művei. Érdemes megemlíteni a Jean Lartéguy (szintén Indokínában harcolt francia tiszt) írói álnév alatt született *Les Centurions* (A centúriók, azaz a szerző értelmezésében a birodalom fenntartásáért a határvidékeken küzdő ókori római századosok, a gyarmatokon magukra hagyott fiatal francia csapatvezetők metaforái) című regényt, amely megragadja a haderő a haderőn belüli különleges státusz, azaz az elit alakulatokat jellemző mentalitás esszenciáját és ebben a tekintetben talán a mai napig ez a világ számos nyelvére lefordított mű ennek a hangulatnak a legjobb összefoglalója.

A legfrissebb és tudományos értéküket tekintve legfontosabb művek az ezredfordulón, vagy azt követően, a fiatal francia történészgenerációk tollából született publikációk, haderőnem és csapattörténetek. Ezek már mentesülnek a korszakot nyomasztó „piszkos (vagy szennyes) háborús” narratívától, azaz nem próbálják a francia haderő tetteit mentesíteni, és képesek érintettség és érzelem nélkül, objektívebben hozzájárulni a témához. Ennek a korszaknak talán a legismertebb francia szerzői Ivan Cadeau hadtörténész őrnagy és Michel Bodin professzor társadalomtudományi elemző művei.

Érdekesség, hogy a Dien Bien Phu-i csata egyik legfelkészültebb francia szakértője hosszú ideje Budapesten dolgozik, és a két ország közti ingázása közben lehetőségem volt vele

találkozni. Ő Luc Olivier, aki nem csak a háború legnagyobb, legismertebb és tulajdonképpen döntő csatájáról készült legújabb és legalaposabb könyv társszerzője, hanem elismert hadijátékos és wargame tervező is egyben.

A magyar nyelvű szakirodalom nagyon ritka a témában, és jellemzően az amerikai–vietnámi háborúval összemossa kezelik a konfliktust, vagy áttekintő jellegű, az egész korszakot (helyi háborúk) leíró művek 1-1 fejezeteként tárgyalják vázlatosan a francia háborút, természetesen a szocialista narratívából. Egyedülként a francia gyarmatbirodalommal és annak felbomlásával, illetve a De Gaulle korszakkal és a második világháborút követő francia eseményekkel konkrétan foglalkozó Salgó László nevét lehetne kiemelni a témában. Ő korai műveiben jellemzően erősen politikai szemüvegen keresztül vizsgálta az eseményeket, ezért művei nem mindig elfogultságtól mentesek. Termékeny alkotó volt, és munkásságában az 1970–1980-as évek azok, amikor főleg francia témákra fókuszált. A kortárs kutatók közül legalább két szakértőt érdemes megemlíteni: Kemény Jánost, aki a dél-kelet ázsiai régió 20. századi konfliktus történetével és a brit–francia gyarmatosítás hagyatékával foglalkozik behatóbban, ezért nála már megjelennek a hadelmélethez kapcsolódó elemek is. Ezen a vonalon tovább menve pedig megkerülhetetlen Forgács Balázs munkássága, aki a „másik oldal”, azaz a franciákkal szemben tevékenykedő gerillák hadművészetének elismert kutatója.

Munkám magyar vonatkozásának szempontjából Nóvé Béla 1956-os idegenlégiós kutatásait célszerű még kiemelni, aki kutatása során adatokat gyűjtött a második világháborút követő csatlakozási hullámról és az akkoriban a légióban szolgáltokról is, amelyet publikációiban csak részben érintett, de az OSA archívumban teljes egészében kutathatóvá tett. Óriási mennyiségű interjú és személyes beszámoló rögzítésével nagyban hozzájárult ahhoz, hogy én magam is az idegenlégiós témák felé fordultam. Ugyanitt érdemes megemlíteni a hazai idegenlégiós kutatások másik vezéralakját, Bene Krisztiánt, aki a második világháborús magyarok történetét kutatja. Kettőjük munkásságát jól kiegészíti az eddig még csak érintőlegesen vizsgált indokínai téma, és a meglévő hézag lezárásával ténylegesen össze is köti a két kutató munkásságát.

Munkám során ahol csak lehetett, igyekeztem primer forrásokat felhasználni, amelyek két nagy csoportból álltak össze: a hagyományos, levéltári források (HM HIM, ÁBTL, OSA Blinken), amelyek a hazai légiós kutatás során volt hangsúlyos, illetve a francia levéltárak korlátozottan elérhető dokumentumai (SHD Vincennes a haderő körponti anyagai, SHAT azaz a hadsereg levéltára, ECPAD a digitális fotó és videó anyagok gyűjteménye, az Idegenlégió levéltára, a Gyarmati Levéltár). Sajnos a kutatásom tervezése során (mivel a téma jellege miatt

költséges külföldi kutatásokra lett volna szükség) ezt az utolsó időszakra terveztem be, amelyet a járványügyi helyzet ellehetetlenített, így csak a korlátozottan hozzáférhető digitális anyagokra tudtam csak hagyatozni. A magyar leváltárak 2020-tól egyre bővülő kapacitással, rendkívül segítőkészen biztosítottak dokumentumokat a kutatásomhoz.

Új forráscsoportként megjelent az interneten elérhető anyagok halmaza is, amely főleg a közösségi média tematikus, zárt csoportjaiban megosztott személyes hagyatékok, fotók, naplók és levelezés begyűjtéséből állt. Ezekben a virtuális terekben főleg francia katonák leszármazottai, hivatásos történészek, és amatőr érdeklődők érdekes elegye alkotta a célközönséget, és nagy mennyiségű, sehol máshol el nem érhető anyagot osztottak meg a tagok között. Ezeknek a fő problémája, hogy általában semmilyen forrásmegjelölést nem tartalmaznak, vagy ami még rosszabb, tévesen megadott adatokkal szerepeltek dokumentumok. Ezeknek a feldolgozásához jelenleg még nem létezik elfogadott módszertan, és a hivatkozások rendszere sincs kidolgozva, így a hivatalos kutató számára nem léteznek.

Ugyanakkor a hozzátartozók, jellemzően gyermekek és unokák csoportja Franciaországban sem (ahogy hazánkban sem mindig) ismeri ezeknek a dokumentumoknak a kezelését, vagy akár a hivatalos archívumok felé való leadás eljárásrendjét, így sajnos feltelezhető, hogy azok soha nem is kerülnek majd be egy levéltár anyagában. Véleményem szerint a hangsúlyos forráskritikával kezelt, egyértelműen beazonosítható anyagok kezelésére a történeti módszertanok között helye van ezeknek is. Kifejezetten sok fénykép került elő ezekben a csoportokban, amely mind a felszerelés, mind a hadszíntér sajátosságainak bemutatására alkalmas, ahogyan az egyes személyek esetleges beazonosítására is. Munkám során, amikor ezek egyértelműen beazonosítható (dátum, aláírás, pecsét, alakulat stb.) dokumentumok fontos adatokat tartalmaztak, azokat a származásuk megjelölésével bár, de figyelembe vettem.

Úgy gondolom, hogy az ilyen, a közösségi média hatása által alkotott új forráscsoportokra, szokatlan hordozó platformokra a tudományok művelőinek reagálni kell, hisz olyan dokumentumok kerülhetnek elő, amelyeket korábban esetleg elvesztek volna! Napjainkban egy telefonnal készített fotó, vagy bescannelt levél megosztása másodperceket vesz csak igénybe, így viszonylag gyorsan, viszonylag nagy mennyiségű digitális adat keletkezhet. Érdeemes megjegyezni, hogy ugyanezek a platformok a dokumentumokat megosztókkal szinte azonnal beszélgetést lehet kezdeményezni, és akár egy mini-interjú elkészítésére is lehetőség van. Ez szintén egy kiaknázatlan lehetőség, aminek helye lenne a modern kutatási módszertanok között. A járványügyi helyzet és a karantén időszakok kiváló

lehetőséget nyújtottak ezeknek a módszereknek a kipróbálására, amikor a hagyományos csatornák lezárultak.

Kutatásaim során a fizikai távolság miatt a hadszíntéren nem végeztem kutatásokat, ellenben nagy mennyiségű, digitalizált katonai topográf térképet (jellemzően az amerikai hadsereg, a US ARMY által 1960-as évek legelején készített anyagokat) használtam fel a források közzétételeire a leellenőrzésére. Ezeket a francia katonai sajtó archívumából (ECPAD) származó kép és filmanyaggal egészítettem ki.

1.4. A DISSZERTÁCIÓ FELÉPÍTÉSE

A bevezető után a munkámat négy nagy, és számos alfejezetre bontom. Az első fejezet az általános háttér, azaz az elméletek és doktrínák kialakulásáról, valamint a gyarmati hadviselés és a francia hadművészet történeti előzményeinek bemutatásáról szól, kitekintéssel a konfliktus kontextusának (hidegháború) vizsgálatára is. Ezen keresztül megtörténik az elméleti alapok lerakása és a háború tágabb környezetének és korának bemutatása.

A második fejezet már közelebb visz a fő kutatási kérdések megválaszolásához, és a konfliktus hátterének fizikai és történeti ismertetésére koncentrálna. Ez a rész a hadszíntér földrajzi jellemzőinek, tehát a domborzatának, vízrajzának, település szerkezetének, úthálózatának és klimatikus viszonyainak, illetve a humán terepének az elemzéséről szól. Ezt egészíti ki a történeti előzmények immár az Indokínai-félszigetre koncentrálna bemutatása: a térség hatalmi viszonyainak és gyarmati múltjának rövid felvázolására, külön kitérve a háborúhoz közvetlenül elvezető körülményekre is. Ugyanebben a részben kerül sor a második világháborút követő Franciaországnak a konfliktust érintő kül- és belpolitikai sajátosságainak, azaz a háború szűkebb környezetének az ismertetésére is.

A disszertáció egyik központi fejezete a harmadik, ebben elvégzem a szembenálló felek felépítésének, felszerelésének és eljárásainak az elemzését. Az Idegenlégiókn keresztül tárgyalom magának a magyar részvételnek a jellegét, mértékét, valamint a légiósok az anyaországhoz kapcsolódó viszonyát is. Itt szeretnék a csatlakozás és az esetleges hazatérés körülményeiről is írni. Ez a résztéma disszertációmban inkább trendekre koncentrálna, áttekintő alfejezetként jelenik meg, de az egyéni életutak kalandossága, a motivációk és élethelyzetek bonyolultsága alapján alkalmas arra, hogy további kutatások alapját képezze.

A negyedik fejezetben a háború szakaszokra bontására összpontosítok. Igyekszem ehhez olyan eseményeket választani, amelyek kiemelkednek a háború menetéből hatásukkal, méretükkel vagy egyediségükkel, ezáltal megkönnyítik, hogy az előző fejezetekre alapozva a hadművészet fejlődése szempontjából fontos témákat hatékonyan beazonosítsam, és működés közben vizsgáljam. A háború eseménytörténeti korszakolására és hadelméleti alapú felosztására is javaslatokat teszek, amelyek kidolgozása során mindkét oldal tevékenységét és fejlődését figyelembe vettem.

A munkám összegzése a korábbi fejezetekben ismertetett események tapasztalatainak levonásáról és azok feldolgozásáról szól, amely alapján a háború hadművészet történetére kifejtett hatása értelmezhetővé vált.

2. A 20. SZÁZADI FRANCIA HADMŰVÉSZET GYÖKEREI ÉS A HÁBORÚ KONTEXTUSA

A fejezetben az indokínai háborút megvívó francia haderő kettős hadművészetét, azaz azokat a gyakorlati, elvi és hagyományokban gyökerező vezetési sajátosságokat veszem górcső alá, amelyek hatással voltak a konfliktus kimenetelére. A fejezet fókusza végig a katonai vezetés és az arra való felkészítés elv rendszere marad, de a francia gyarmatbirodalom történetéből és a második világháborút követő korszak sajátosságaiból ered, hogy azt nem csak a regionális, hanem a globális események kontextusába is be kell ágyazni.

A koloniális konfliktusok esetén további jellemző, hogy a stratégiai (anyaországi politikai) vezetés befolyása a műveletek kimenetelére sokkal direktebb módon gyakorol hatást azokra, mint egy hagyományos háború esetén, hisz a gyarmatokon szolgáló alakulatok sokszor nem csak katonai, hanem adminisztrációs és államigazgatási funkciókat is elláttak, amely különösen a felkelés ellenes műveletek során kerül a fókuszba.

Az indokínai eseményeknél ez a kör tovább bővült, mert a vietnámi oldalon megjelent egy expanzív ideológia, a kommunizmus is. Ez a tény emeli be a háborút a hidegháborús konfliktusok kontextusába, és rámutat arra, hogy azt nem csak az egyszerűen a francia uralom eltörlésért vívták, hanem a két szuperhatalom érdekszférájának összeütközése is megtörtént ezen keresztül. Ténylegesen sem az Egyesült Államok, sem a Szovjetunió nem volt érintett, de az előbbi megkésve bár, de egyre határozottabban a franciákat, míg az utóbbi Kínán keresztül a Viet Minht segítette. A támogatás és az ideológia jelenléte sokszor hozzájárul ahhoz, hogy az indokínai háborút és ennek megfelelően a hatását is meglehetősen leegyszerűsítve értelmezzük.

A fenti gondolatmenet mentén végig haladva a fejezetben megtörténik a francia hadművészet és történeti gyökereinek a bemutatása, különös tekintettel a késő 19. és a 20. század első felének nagy francia és nemzetközi trendjeire (professzionizálódó tisztikar és a vezérkarok megjelenése, az új vezetési szintek létrejötte és állandósulása, az egymástól elkülönülő és kettős haderő kialakulása). Itt kerül sor az egyes vezetési szintek (különösen a konfliktusban felértékelődő hadműveleti) fejlődésének vizsgálatára is. A fejezet végén az indokínai háborút elhelyezem a hidegháború általános történetében, megteremtve ezzel a konfliktus kontextusát a korszak általános történeti és a hadtörténeti eseményeivel, kiemelve azokat a pontokat, ahol az új ismeretek tükrében szükséges lehet a hagyományosan meglévő hadművészet történeti keretrendszerünk felülvizsgálata.

2.1. A FRANCIA HADMŰVÉSZET MODERN KORI TÖRTÉNETE

Franciaország évszázados fejlődése során olyan állammá vált, amely ténylegesen komoly hatást gyakorolt mind a kontinens, mind a világ eseményeire, és ennek következtében kialakult egyfajta „kivételesség tudata” (*exception française*). Az országot a vezetői úgynevezett nagy nemzetnek (*grande nation*) tartották, amely arra volt hivatott, hogy a saját modern értékrendjét és a világnézetét átadja a többiek számára, ezen keresztül pedig azok természetes vezetőjévé váljon.⁴ Ehhez legközelebb Bonaparte Napóleon idején kerültek, de mind a 19. századi gyarmatosítás időszakában, mind az európai egység 20. századi kialakításában hasonló elvek vezették a franciákat. A meghatározó nagyhatalmi szerepek természetesen elengedhetetlen része volt egy külpolitikai célokat elérni képes, az érdekeket hatékonyan képviselni tudó haderő, amely így kiemelt helyet foglalt el a francia érdekérvényesítésben, de magában a nemzet ön-percepciójában és közgondolkodásában is.

A francia hadművészet sok évszázados fejlődéstörténetéből csak a 20. századi konfliktusok szempontjából releváns, újkori jellemzőkre és az azokra legnagyobb hatást gyakorló eseményekre koncentrálunk, amelyek segítségével könnyebben megérthetővé válik, hogy az Indokínai félszigetre visszatérő francia haderő milyen módon gondolkodott, azt hogyan vezették, és hogy milyen hagyományos elvek mentén kezdett tevékenykedni. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy bár a háború a hidegháború kezdeti időszakával esik egybe, maga Franciaország csak 1960-tól tartozott az önálló atomhatalmak közé,⁵ így az 1940-es években még teljes mértékben a korábbi stratégiai gondolkodás és katonai-hadügyi elméletek mentén vívta ázsiai háborúját. Ez a következő évtizedben is csak az európai hadszíntéren változott meg, annak utolsó éveire alkottak meg új struktúrákat, új eszközöket.⁶ Ebből a szempontból vizsgálva tehát az indokínai háború hadművészetét francia részről teljes mértékben dominálta a korábbi időszakok hadművészete és gyarmati gondolkodása.

⁴ Szűcs Anita: Az „exception française” és a francia nagyhatalmiság. In *Külügyi Szemle*, 2006/3. 89–110. https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_2006_03_Az_exception_francaise_ee.pdf (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.) 90.

⁵ A francia atomprogram az 1950-es évek végén, a De Gaulle-i hatalomátvételt követően pörgött fel. A Gerboise Bleue-t, azaz az első atombombát 1960. február 13-án, a Szaharában, Reggane-ban robbantották fel (a helyszín kiválasztása meglehetősen szimbolikus volt, hisz 1954-1962. között zajlott az algériai háború). Ezzel Franciaország független, egyik nagy katonai tömbtől sem befolyásolt, önálló atomhatalommá vált, amely egy újabb lépcsőfokot jelentett a NATO katonai szervezetével való szakítás felé. In: Gazdag Ferenc: *Franciaország története 1945-1995*. Zrínyi, Budapest, 1996. 108-109.

⁶ Az atomháborús, azaz a hidegháborúra leginkább jellemző elméletek és szervezeti struktúrák is az 1950-es évek végén és az 1960-as években jelennek meg. A korszak legnagyobb francia teoretikusai (például Pierre Gallois, Charles Ailleret és André Beaufre tábornokok) is ebben az időszakban alkották meg korszakos jelentőségű munkáikat. In Fábrián Éva: *A politika és a hadügy viszonyának megjelenése a francia hadelméletben 1945-2012*. Doktori értekezés, NKE HDI, Budapest, 2017. 150-154.

Franciaország a 18. század végén és a 19. század elején, a forradalmi események hatására folyamatosan hadiállapotban állt. Ebből a helyzetből csak egy, a lakosság tömegeinek bevonásával létrejövő új típusú haderővel, elméleti, szervezési és technikai innovációk sorával, valamint Napóleon katonai zsenijének köszönhetően kerülhetett ki (legalábbis időlegesen) győztesként. Ez az időszak számos hagyománnyal gazdagította a francia had- és alakulattörténeteket, és máig érezhető hatással volt a haderő ön-percepciójára és szervezeti kultúrájára.⁷

Mindezeket túl (és a vereség mellett is) ez a néhány éves időszak majd egy évszázadra megalapozta a gall katonai gondolkodók tekintélyét a világban. A fentiek ellenére azonban kijelenthető, hogy a napóleoni háborúkat követően a francia katonai gondolkodás fő irányzatai kifejezetten konzervatívak voltak, kevés maradandó újdonsággal járultak hozzá a 19. század hadművészeti fejlődéséhez, amely például az „innovációs stafétát” a század derekára kétségtelenül átvevő porosz (német) katonai gondolkodással összevetve különösen látványossá válik.

Ez az az időszak, amikor a háborúkat már egyértelműen professzionális, jellemzően katonai iskolá(ka)t végzett tisztek vezetik, és a nagyobb haderők, kiterjedtebb terek és összetettebb műveletek által megkövetelt új típusú feladatok kezelésére megjelenik a koordináló, majd tervező és döntéselőkészítő szerepkörben, állandó szervezeti elemként előbb a törzs-, majd a vezérkar is. Mai terminológia szerinti törzs nem más, mint „a katonai szervezetek parancsnokainak döntés-előkészítő és döntést realizáló támogató szerve, amely javaslattevő, tanácsadói szerepkört is ellát.”⁸ Az első világháború kezdetére a különböző méretű katonai alakulatok már állandó, funkciók szerint felosztott törzs elemekkel rendelkeztek.

A századfordulós francia hadművészet egyik olyan eredménye, amely mai napig létezik, a francia, avagy korabeli amerikai elnevezéssel kontinentális típusú katonai törzs struktúra létrejötte volt. A gallok az 1870-71-es vereség egyik fő okának a porosz (kis és nagy) vezérkar által biztosított szervezési fölényt állapították meg,⁹ ezért hozzá láttak a saját struktúrájuk kialakításához. A porosz-német rendszerben a tervezési és koordináló funkció (1. Részleg/Osztály, azaz a Hadművelet) primátusa volt a legfontosabb jellemző,¹⁰ amely a vezérkari tiszteket szinte önálló kasztként, a vezetőjüket, a vezérkar főnököt pedig az alakulat

⁷ Elég csak a külsőségekre, úgy, mint a díszelgő alegységek egyenruházatára, a zászlókra, vagy az alakulatok ünnepnapjaira gondolni.

⁸ Krajnc Zoltán (szerk.): *Hadtudományi Lexikon (Új Kötet)*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 1100.

⁹ Fazekas Ferenc: A katonai törzs evolúciója és fejlődési perspektívái. In *Hadtudományi Szemle*, 14. évf. 2021/3 105-118. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/5449/4755> (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.) 111.

¹⁰ Uo. 111.

parancsnok alárendeltje helyett inkább a társaként és legfontosabb tanácsadójaként kezelte, kiterjedt jogkört biztosítva ezzel számára.¹¹

A francia rendszer ezzel szemben jóval kiegyensúlyozottabb volt, és meghagyta a parancsnok megkérdőjelezhetetlen elsőbbségét a törzsével szemben, egyértelműbb alá-fölé rendeltségi helyzetet kialakítva ezzel. A századfordulón létrehozott hármas tagolódás (Adminisztráció-Logisztika, Felderítés-Térképészet, Hadművelet) az első világháborúban csak keveset változott, és az első két (összevont) funkció szétválasztása után négyes osztatúként rögzült. Ez alapján a kontinentális típusú törzs szervezet a nagy háború végére az alábbi részlegekkel (francia terminológiában irodával, azaz *Bureau-val*) rendelkezett:

1. Adminisztráció
2. Felderítés
3. Hadművelet
4. Logisztika¹²

Amikor az amerikai expedíciós haderő előkészítő elemei 1917-ben Európába jöttek, megvizsgálták, hogy milyen haderő és törzs szervezetre volna szükség, hogy az antant oldalán be tudjanak kapcsolódni a háborúba. Megvizsgálták a katonai alakulatok felépítését, felszerelési elveti, valamint a hozzájuk kapcsolódó brit és a francia katonai törzsek szervezési elveit is. Ez alapján a francia (innen a kontinentális elnevezés) mellett tették le a voksukat, és hozzá láttak az erre épülő saját rendszer kialakításához. A magasabbegységeket (ritkán önálló dandár, hadosztály, általában hadtest és fölötte) és ezek részlegeit is általában tábornokok (*General* – innen ered a törzseik ma is használatos „G” részleg rövidítése) vezették, míg az egység és alegység szintek törzseit csak simán részlegeknek (*Section* – innen pedig a mai „S” elnevezés) hívták: például egy hadtest hadműveleti részlege a G-3 elnevezést kapta.¹³

A NATO 1949-es létrehozása után immár amerikai importként, de tulajdonképpen ugyanez a rendszer tért vissza (bár ekkor már több más, a kor követelményének megfelelő részleggel kiegészülve) Európába és vált a közös katonai vezetési struktúra részévé. Magyarország 1999-ben, a csatlakozás után tért át az akkor már J (*Joint*, azaz összhaderőnemi szint)/G/S szervezetre, így kis túlzással kijelenthető, hogy hazánk is az egy évszázaddal korábbi francia elvek mentén létrehozott törzs szervezetet használja.

¹¹ Julier Ferenc: *A hadvezetés művészete*. Magyar Szemle Társaság, Budapest, 1931. <https://mek.oszk.hu/01300/01341/01341.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 01. 14.) 11.

¹² James Donald Hittle: *The Military Staff: Its History and Development*. Stackpole, Harrisburg, 1961. 126.

¹³ Fazekas i. m. 112-113.

2.2. A SZÁZADFORDULÓ FRANCIA HADELMELETE: TÁMADÁS MINDENK FELETT!

A 20. század derekán, a délkelet-ázsiai hadszíntéren harcba vetett erők esetében nem lehet egységes háttérrel, koherens tapasztalati háttérrel beszélni. Ez minden szinten tetten érhető: a legénységi állomány és az altisztek lehetettek például helyiek, afrikaiak, vagy közép-európai idegenlégiósok, esetleg a gyarmati francia erők kötelékében tapasztalatot szerzett anyaországi katonák is – ez mind eltérő tapasztalatot jelent, szó szerint más-más háborút és hadszínteret láttak és ismertek meg szolgálatuk során. A tisztikar esetében azonban a katonai tapasztalatok mellé a formális iskolai képzéssel együtt járó katonai szocializáció során átvett elvek, hagyományok és nézetek is legalább ilyen súllyal jelentek meg. Hadművészeti szempontból vizsgálva három nagy kategóriát különböztethetünk meg: az első világháborút megelőző offenzív katonai gondolkodást, a két háború közti defenzív és gépesített háborúst, illetve az ezekkel párhuzamosan meglévő gyarmati jellegűt. Indokínában ezek teljesen összekeverednek, de jól elkülöníthetők a tisztikarban, jellemzően életkor-rendfokozat és az ezzel járó betöltött beosztás szerint.

Az első kategóriába az indokínai háború idejére már az idősebbek, jellemzően a tábornoki kar tagjai tartoztak. Ők a századfordulós és a késő 19. századi elvek alapján szocializálódtak, amikor is a francia haderő egyre inkább támadó szellemiségűvé vált. Ennek alapjai már egészen korán megjelentek és mind a krími, mind az olasz egyesítésért zajló háborúkban tetten érhetőek voltak.

A francia katonai gondolkodás szemben a Clausewitz-i alapokon nyugvó porossal szemben nem (csak) a tudományos elemzéseket és a háború komplexitását hangsúlyozta. A gall teoretikusok a háborúskodás művészeti (emberi stb.) jellegét is igyekeztek előtérbe helyezni, amelynek középpontjában a támadás, azaz az agresszíven és tömegesen alkalmazott katonai erő állt.¹⁴ Ez az emberi tulajdonságok és a háború kapcsolatát vizsgáló irányba való elmozdulás már Clausewitz legfőbb „vetélytársának” számító Henry Jomini esetén is megjelent,¹⁵ aki a

¹⁴ Jomini, Antoine Henri: A hadművészet kézikönyve. In Kocsis Bernát (szerk.): *Válogatás a burzsoá hadtudományi írásokból*. Zrínyi, Budapest, 1985. 301.

¹⁵ Jomini utal rá, hogy a jó hadvezér a saját belső géniuszára hallgatva, a siker érdekében bátran szembe megy a „józan ésszel”(itt a csatateren kialakult helyzetre adandó logikusnak, és célszerűnek tűnő katonai lépésekre és az erők ezekkel járó szükségtelen megosztására gondol). A sikeres hadvezért részben ez a vakmerőséggel határos megérzés vezeti rá, hogy a kellő pillanatban és a kellő időben a döntő pontra koncentrálhassa erőit, eldöntve a csaták sorsát. Veszprémy László (szerk.): *A korai stratégiai gondolkodás*. Zrínyi, Budapest, 2005. 230-231.

porosz szerzőénél jóval közérthetőbb nyelvezetének, katonák számára könnyebb azonosulást biztosító, néhol a fegyveres konfliktusokat állandó szabályok halmazává leegyszerűsítő elméleteinek köszönhetően a hazájában és azon kívül is a 19. század egyik (ha nem a leginkább) meghatározó hadművészeti gondolkodójává vált.

A háborúk kimenetelére nagy hatással lévő, humán központú francia szemlélet azonban igazán csak a Metz mellett, csatában elesett Ardant du Picq (1821 -1870) ezredes fő művének tekinthető *Tanulmányok a harcról (Études sur le Combat)* c. művében teljesebben ki, amelyben összefoglalta a morál és ezen az elv mentén tovább menve a szervezettség fontosságát.¹⁶

Du Picq főleg a saját krími háborús tapasztalatainak szemszögéből vizsgálja a jövőbeli hadviselés várható kihívásait, az elemzésekhez pedig hadtörténelmi példákat és analógiákat vesz alapul. Összeveti a hadseregszervezési elveket az ókori görögöktől kezdődően, és főleg a bátorság, és a harci félelem kapcsolatát vizsgálja tanulmányaiban. Állításai közül több ma is érvényes – a mű csak halála után jelent meg, egy olyan korszakban, amikor a napóleoni hadművészet még évtizedekig létező tömött vonalai és oszlopai felbomlanak lazább sorokra, és a csatárláncból kialakult a lövészharcazat (német eredetiben *Feuertaktik*).¹⁷ Egy ilyen modern küzdelemben a katona sokkal inkább magára marad, a társai és a zárt alakzat jelentette magabiztosság megszűnik, az egyén bátorsága és a szervezet által kialakított fegyelem viszont felértékelődik.¹⁸ Művében kijelenti, hogy a modern technika mellett (vagy helyette) egyre inkább a morál és a szervezettség fogja a döntést kivívni:

„Az új fegyverek majdnem teljesen értéktelenek a gyenge szívű [gyáva] katona kezében, teljesen mindegy, hogy mennyi van belőlük. Épp ellenkezőleg, a gyér füstű lőpor és a gyorstüzelés demoralizáló hatása (amelyet bizonyos államok még mindig késlekednek elismerni) sokkal jobban felerősödik, ha minden katona bátrabban és hidegfejűbben viselkedik (fordította a szerző)»¹⁹

Ardant du Picq azt írja, hogy a jövőbeli háborúk rövidebbek, de intenzívebbek lesznek,²⁰ és nincs idő, hogy a katonákat a harc közben készítsék fel morálisan, azt már az előtt meg kell

¹⁶ Boda Mihály: A hivatás és a katonai hivatás története és elemei. In *Hadtudomány*, 28. évf. 2018/3-4. 135-155. http://real.mtak.hu/82727/1/boda_hivatas_katonai_hivatas.pdf (letöltés ideje: 2022. 05. 12.) 148.

¹⁷ Németh Balázs: A porosz gyútás puska és töltényei. In *Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 2017/3. 160-173. http://epa.oszk.hu/02400/02463/00036/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2017_3_160-173.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05.10.) 160.

¹⁸ Ardant du Picq: *Battle Studies*. MacMillan, New York, 1921. 19.

¹⁹ Uo. 20.

²⁰ A háború rövidege esetében azt is jelenti, hogy azok kitörése, a mozgósítás kezdete és a felvonulás vége között napok, esetleg hetek állnak csak rendelkezésre, amely alatt ilyen nagy munkát elvégezni nem lehet. A háború intenzitásának fokozódására vonatkozó jóslatával egyébként kortársait megelőzte, és gondolata sajnos igaznak bizonyult.

kezdeni (lehetőleg a nemzet szintjén, általánosan).²¹ Ez biztosítja a háború alatt döntővé váló morális fölényt, amely a sikeres és hatékony szervezéssel, fegyellemmel kiegészülve elhozza a győzelmet a francia haderő számára. Művét a korszak francia kortárs gondolkodói (így Foch is) ismerték, de megjelenésekor annak nem tulajdonítottak jelentőséget, mert a szervezettségen és a morális fölényen keresztül levezetve a védelem erősödését jósolta, az igazán majd csak a 20. század első éveiben, a fiatal tisztek körében kezd terjedni.

A támadó szellemiség az 1870-71-es, vesztes porosz-német háború után látványosan felerősödött, a stratégiai céljá pedig Elzász és Lotaringia visszaszerzése vált. Ferdinand Foch, Franciaország marsallja (1851-1929), a századforduló egyik legnagyobb hatású francia katonai gondolkodója (korábbi tüzér tiszt, az *École Supérieure de Guerre*, azaz a Felsőbb Hadiiskola hadtörténelem, harcászati és hadászati oktatója, majd parancsnoka 1908-1911. között)²² is e szellemiséget képviselve készítette fel tisztek generációit a következő konfliktusra. Nem meglepő tehát, hogy Franciaország az első világháborút egy teljesen támadó mentalitású, védelmi jellegű harceljárásokat lenéző, azokat alig gyakorló, felkészítésében és vezetésében mindenáron támadni készülő (*L'Offense à Outrance*),²³ gall haderővel és tisztkarral kezdte meg – majd az ott tapasztaltak hatására homlokegyenest más, teljes mértékben defenzív gondolkodásmóddal, fejezte azt be.

Foch elsősorban a francia tisztképzéssel kapcsolatos nézetekkel szemben élt erős kritikával, és korai műveiben mindkét, a korszakban jelentős irányvonalat elutasította. Saját tanulmányaira és porosz háborús tapasztalataira hagyatkozott, amikor a jellemből és személyiségből fakadó, eredendő jó tulajdonságok felerősítését előtérbe helyező, a csatában való helyes ténykedést csak és kizárólag a csataterén megszerezhető tudásnak tartó, a katonai vezetés tudományos elemeit háttérbe szorító tisztképzést elavultnak titulálta, és ezt a rendszert tette meg az 1870-71-es kudarcok fő okának. Ugyanígy nem fogadta el, hogy a parancsnokság egyenlő a teljesen matematikai és egyéb tudományos, számvetésekre alapuló módszerek és elvek összességével való vezetéssel. Ez a kijelentése nem véletlen, hisz hadtörténelem tanárként a témában komoly kutatómunkát végzett, és az előző korok (különösen a napóleoni háborúk) csatáit használta fel esettanulmányként saját elméleteinek alátámasztására. Ezek hasonló

²¹ Uo. 20-21.

²² Michael S. Nieberg: *Foch: Supreme Allied Commander in the Great War*. Potomac, Washington DC., 2003. 11.

²³ Szabad fordításban: minden áron, a végsőig támadni. A 20. század elején a francia doktrinák kidolgozóinak „jelszava” és vezérfonala ez volt. Elizabeth Kier: *Imagining War: French and British Military Doctrine between the Wars* (Princeton Studies in International History and Politics). Princeton University Press, 1999., 41.

alapon nyugodtak, mint du Picq gondolatai: ő is a morál és a pszichológiai tényezők központi szerepét hangsúlyozta, szemben technikai vagy egyéb fölényel.²⁴

Amíg azonban elődje a szervezetségen keresztül várta a védelem megerősödését, Foch az anyag-technika központúságot azonosította vele, és számos tanulmánnyal igyekezett bizonyítani, hogy a hadtörténelemben a defenzív doktrína, amely a pozíciók, erődítések, megtartására törekedett, a kezdeményezés átadásával általában elmulasztotta a siker lehetőségét. Ebből kifolyólag a morális fölény birtokában mindenkor a támadó műveleteket szorgalmazta, kijelentve, hogy kizárólag csak az vezethet a sikerhez, minden mozzanatnak arra kell törekednie (bár a céltalan rohamozást ő is következetesen elvetette). Ezt az elgondolást látszólag megerősítették az 1904-1905-ös orosz-japán háború tapasztalatai is, ahol az ázsiai birodalom katonái nem egyszer határozott, nagy lendülettel (franciául: *Élan*, amely kifejezést a korszak doktrínáiban gyakran használták, mint központi fogalmat) végrehajtott szuronyrohammal vívták ki a győzelmet a harctéren. Iskolaparancsnokként és tanárként komoly hatást gyakorolt a korszak francia tisztjeinek nemzedékeire, és jelentős szerepe volt abban, hogy ez a szellemiség elterjedt a haderőben.²⁵

Korai műveiben (A háború alapelvei, *Des principes de la guerre*, 1903 és A háború megvívása, *De la conduite de la guerre*, 1904, amelyek tanulmányok sokaságát tartalmazták) igyekszik meghatározni azokat az univerzális elveket, amelyek hatással voltak a történelem nagy hadvezéreinek sikereire. A katonai vezetést ténylegesen művészetnek nevezte, és mint olyannak, igyekezett meghatározni a sikeres gyakorlásához szükséges irányelveket és szabályokat. Ezek közé tartozott a személyiség, a kezdeményező készség és a katonai tapasztalat, amelyre alapozva a parancsnok meghozta a döntéseit, ugyanakkor elutasította azt, hogy ezeket nem tanulhatók, vagy megszerezhetők akár a csatétéren kívül is. Úgy vélte, hogy szükséges a hadművészet és a hadviselés általános alapelveinek lefektetése és oktatása, amely alapján a későbbi parancsnokok majd a saját tapasztalatuk, megérzéseik és személyiségük segítségével dönteni tudnak: nem dogmákat, hanem eszköztárat biztosítva számukra.

Erre a leghatékonyabb módszernek a megfelelően kiválasztott hadtörténelmi példák megismerését és kielemezését tartotta, ahol az általa megnevezett elveket a diákok működés közben is láthatták, jobban megértve annak természetét. Ezeken keresztül a leendő tisztek megismerhették azokat a legfontosabb alapelveket, amelyek mentén majd a csatétéren is gondolkodniuk kellett a jövőben.

²⁴ Veszprémy i. m. 241.

²⁵ Nieberg i. m. 11.

Elméleteit, különösen a támadás primátusát és egyedüliségét felülvizsgálta, de az ideális vezetővel szemben támasztott kritériumait és a parancsnok feladatait csak kevéssé változtatta meg. A francia hadművészet századfordulós eredményeit szinte teljesen felülrírták az első világháború tapasztalatai, amely megmutatta a védelem erejét. Foch marsall az egész háborút végig harcolta, azt az antant erők egyesített főparancsnokságának vezetőjeként fejezte be.²⁶

2.3. A HADSEREGFEJLESZTÉS ÉS AZ ORSZÁGVÉDELEM KÉRDÉSEI 1920–1945. KÖZÖTT

Az 1920-as években a haderők finanszírozása világszerte visszaesett, így a felpörgetett háborús szintek fenntartását látszólag semmi sem indokolta tovább. Ez Franciaországban sem volt másként, a nagy háborús modern haderő elavulttá vált, fejlesztésre és modernizálásra pedig nem volt forrás. Mindezek fényében Franciaország a két háború közti időszakot egy gazdaságilag fenntarthatónak vélt hadászati védelemre és szárnybiztosításra alkalmas erődrendszer (Maginot vonal) kiépítésére fordította, és ez a legmagasabb katonai vezetési szint szempontjából egyenértékű volt a kezdeményezés bizonyos fokú átadásával.²⁷

A két háború közti francia hadászati és stratégiai gondolkodás alapvetései nem tértek el érdemben a nagy háborútól. A földrajzi sajátosságok miatt a német támadás két lehetséges célját azonosították be: az egyik Elzász és Lotaringia visszaszerzésére irányult, a másik pedig Hollandián és Belgiumon keresztül Párizs ellen vezetett. Az első kivédésére, és a második szárnybiztosítására hozták létre évek alatt a korszak legmodernebb erődrendszerét, a Maginot vonalat. Erre alapozva a legnagyobb harcértékű kötelékeket a belga területeken tervezték bevetni, a nagy háborúhoz hasonlóan továbbra is szövetséges keretek között, együttműködve a helyi és a brit haderőkkel.²⁸

A haderő szerepét és az ez alapján kialakított koncepcióban, a felépítésben és felszerelésében is alapvetően az első világháborús tapasztalatok határozták meg a fő irányokat. Franciaország az első világháború végrére modern, összefegyverneminek tekinthető kötelékekkel rendelkezett.²⁹ A teherautók és más gépjárművek számában 1918-ra csak a francia

²⁶ Uo. xiv.

²⁷ Horváth Csaba alezredes: Az 1940-es német–francia háború stratégiai-hadászati és hadművelleti kérdései. In: Seregszemle, 2013. április–szeptember, XI. évfolyam, 2–3. szám. 279–291. https://honvedelem.hu/files/files/39133/seregszemle-2-3_internet.pdf (Letöltés ideje: 2019. 11. 03.), 284-285.

²⁸ Uo. 284.

²⁹ Michel Goya: L'armée française et la révolution militaire de la Première Guerre Mondiale. In *Politique Étrangère*, 2014/1. 87-99. <https://www.cairn.info/revue-politique-etrangere-2014-1-page-87.htm> (Letöltés ideje: 2020. 08. 08.) 97.

haderő önmagában több mint kétszeresen túlta felül a németet,³⁰ amely a tüzérség (különösen a nehézüzérség esetében, amelynek majdnem egésze gépvontatású volt a háború végére) és a gyalogság egy kis részének gépesítését is lehetővé tette.³¹ Ezt kiegészítette, hogy 1917-től a nagyobb offenzívákat hadosztályonként minimum egy, de inkább több harckocsi zászlóalj is támogatta,³² amely lehetővé tette a hatékony összefegyvernemi csoportok létrehozását, amelyekben a gyorsan áttelepíthető gépvontatású, ezáltal folyamatos tűztámogatást nyújtó tüzérség, és a harckocsik által támogatott, vagy éppen a fedezetükben előre nyomuló gyalogság alkotott. 1916-tól a francia repülőszázadok már légi harc megvívására is alkalmasak voltak, így a háború második felétől szintén részt vettek a hadműveletekben, nem ritkán az összefegyvernemi csoportok támogatásában is.³³

A franciák képletesen vett jelmondata (amelyhez tulajdonképpen az 1940-es vereséig, megszakítás nélkül tartották magukat) is ekkoriban született meg. 1916-ban, Philippe Pétain a verduni körüli harcokat vezető francia tábornok a csata után az alábbiakat írta Joseph Joffre marsallnak, az akkori főparancsnoknak:

„L’offensive, c’est le feu qui avance, la défensive, c’est le feu qui arrête, le canon conquiert, l’infanterie occupe; un minimum d’infanterie, un maximum d’artillerie!”³⁴
(A támadásban a [tüzérségi] tűz az, ami előrenyomul, a védelemben a [tüzérségi] tűz az, ami megállít, az ágyú területet hódít, a gyalogság elfoglal; minimális gyalogság és maximális tüzérség [kell]! Fordította a szerző.)

A fentiek fényében nem meglepő, hogy 1920-as és 1930-as évek katonai teoretikusait foglalkoztató két nagy kérdéshez, azaz a légierő helyének és szerepének meghatározásához és a páncélos-gépesített háborús elméletekről folyó vitához a gall gondolkodók ténylegesen csak

³⁰ 1917-ben a francia hadiipar annyi eszközt gyártott, mint az azt megelőző három háborús évben összesen. A háború végére a németek nagyjából 40 000 gépkocsival rendelkeztek a nyugati hadszíntéren, míg az antant oldalon csak a franciák 88 000 járművet alkalmaztak, többségében tüzérségi vontatóként és logisztikai feladatkörben. Ez lehetővé tette, hogy a tüzérosztályok és ütegek egy részét (mintegy 40 százalékát), köztük a nehéz ütegek szinte egészét mindenkor tartalékban (*Réserve Générale d’Artillerie*, RGA – Általános Tüzér Tartalék) tartsák, és gyorsan oda szállítsák ahol azokra a legnagyobb igény mutatkozott. Uo. 94.

³¹ Uo. 93.

³² Franciaország a háború végére több ezer harckocsival rendelkezett, köztük a kisméretű és könnyű, mindössze 6,5 tonnás Renault FT-17-es típussal, amely súlyánál fogva akár teherautón is szállítható volt. Ez az eszköz a világon először 360 fokban körbe forgatható toronyban elhelyezett fő fegyverzettel rendelkezett.

³³ Uo. 91.

³⁴ Pierre de Percin-Northumberland tábornok: *L’artillerie française pendant la Première Guerre Mondiale*. Cahiers de la pensée mili-Terre, 2020. https://www.penseemiliterre.fr/l-artillerie-francaise-pendant-la-premiere-guerre-mondiale_126_1013077.html (Letöltés ideje: 2022. 05. 21.)

kevés járult hozzá. A modern páncélosok alkalmazási elveit tekintve eleve nem volt egyetértés a francia katonai vezetésben.

A szárazföldi haderőnem legfontosabb fegyvernemének a második világháború kezdetéig a gyalogság számított, amely ekkorra már alacsonynak mondható gépesítettségi foka miatt igazán nem volt alkalmas a defenzív, terület megtartására irányuló katonai műveletek megvívásán kívül másra. Ezt a statikusságot a hagyományos, vontatott tüzérségre való hagyatkozás és a merev, rugalmatlan, tekintélyelvű vezetési elvek konzerválták. A gyalogsági háttérrel rendelkező tisztek tekintélye és súlya a különböző döntéshozatali testületekben pedig eleve kizárta a gyökeres változásokat.

A francia haderőben ennek a gyalogos-tüzér nehéz, hagyományos koncepciónak a felülvizsgálatára főleg a nemzetközi trendeket követve kibontakozó, és a gépesített háborús elméletek helyét kereső vitában történtek kísérletek. Ehhez a folyamathoz a későbbi meghatározó európai politikus, ekkor még alezredes Charles de Gaulle (1890 – 1970) katonai gondolkodóként is hozzátett. Elméletének, amely 1934-ben *Út a hivatásos hadsereghez (Vers l'Armée de Métier)* névvel jelent meg, alapját a Maginot vonal létrehozását is részben indokló, meglepetésszerű német támadás lehetősége jelentette, amelynek elhárítására egy folyamatosan rendelkezésre álló, kis létszámú, de magas készségi fokú és nagy mozgékonyágú állandó haderőben látta a megoldást.³⁵ Véleménye szerint a nagy létszámú, lassan mozgósítható, gyenge hadrafoghatóságú tömeghadsereg egy ilyen helyzet kezelésére nem volt alkalmas, azt csak egy azzal párhuzamosan létező, professzionális (önkéntes) haderő tudta volna hatékonyan megoldani.³⁶ Ez egybeesik azzal a ténnyel, hogy a bonyolult technikai eszközök (úgy, mint a harckocsik) kezelése és sikeres üzemeltetése sokkal mélyebb ismereteket kívánt, így az általános hadkötelezettséggel szolgálók kiképzés idejének nagyobb részét vette volna igénybe a folyamatos rotáció miatt. De Gaulle elméletei a meglehetősen konzervatív vezetésű gall haderőben nem arattak osztatlan sikert.

Az önálló kötelékben, koncentráltan alkalmazott harckocsik koncepcióját a francia haderőben háttérbe szorította a gyalogság páncélosokkal elaprózva való támogatása, mint fő feladat. Ez volt a második világháborúig a francia harckocsi fejlesztés fő iránya: a cél a gyalogsággal lépést tartó, azt a harctéren támogatni tudó jól védett, korlátozottan manőverezni képes, jellemzően önálló zászlóaljakra szervezett páncélosok létrehozása jelentette. A másik

³⁵ Charles de Gaulle: *Út a hivatásos hadsereghez*. In Kocsis (szerk.) i. m. 637-638

³⁶ Napjainkban is számos vegyes, egyszerre önkéntes és sorozott haderő létezik, amelyet hasonló feladatmegosztáson alapuló elvek mentén hoznak létre. Ezek közül is különösen előtérbe került az orosz haderő, amelynek 2022-es háborús teljesítményét komolyan meghatározza a kettős szervezete.

irányzat, az önálló fegyvernemként létező lovasság modernizációjához kapcsolódott. A lovasság számára könnyebb, manőverezőképesebb felderítő és könnyű harckocsik készültek, amelyeket vagy magasabbegységek felderítő alegységeibe osztottak be, vagy nagy mozgékonyaságú hadosztályokba vontak össze.

A légierő esetében még látványosabb volt a lemaradás. Az első világháborút Franciaország 260 repülőszázadba szervezett közel 3000 repülőgéppel fejezte be. A századok azonban a szárazföldi kötelékek (jellemzően hadosztály és magasabb szintek) közvetlen alárendeltségében és érdekében tevékenykedtek.³⁷ A légierő szárazföldet támogató szerepe (felderítés, tüzérségi megfigyelés stb.) a korszakban szinte végig megmaradt. A Francia Légierő (*L'Armée de l'Air*) 1933-ban jött létre (bár 1928-tól már önálló Légügyi Minisztérium alatt álltak a repülőcsapatok),³⁸ tisztikarát részben a hadsereg tagjaiból képezték át, amely befolyásolta a mentalitásukat is. Viszonylag korán megismerték Giulio Douhet forradalmi művét, amelyben az olasz teoretikus kifejti az önálló, stratégiai légierő várható jelentőségét és feladatait. A légierő helyzetének kettősségét mutatja, hogy bár felismerték, hogy a harmadik dimenzió alkalmas arra, hogy a hadsereg alakulatainak védelmét és sérthetetlennek vélt Maginot vonalát megkerülje, de már nem jutottak el addig, hogy a szárazföldi összecsapások kezdete előtt néhány jól kiválasztott stratégiai célpontra mért légitámadás döntő fontosságú lehet.³⁹ Ebből a szempontból tehát a légierő vezetése névleg a stratégiai képességek és doktrínák irányába mozdult el, de valójában teljesen félreértelmezték azt.

A douhet-i elmélet középpontjában a bombázó erők álltak, így ezek fejlődésén keresztül lehet a legjobban követni a változásokat. Franciaország 1917-től, tehát viszonylag korán kezdett dedikáltan ilyen célú repülőgépeket fejleszteni és gyártani.⁴⁰ A biztató kezdetek után az 1930-as években az új haderőnem nem tudott kilépni a két régebbi (hadsereg és haditengerészet) árnyékából, továbbra is a legfontosabb célja volt azok támogatása. Ennek érdekében a franciák a jól elosztott, kevés feladatra specializált repülőgéptípusok fejlesztése helyett a többcélú, felderítő, közvetlen támogató és bombázó (*Bombardement, Combat et Renseignement*, BCR) szerep betöltésére is alkalmas típusokat kezdték előnyben részesíteni.⁴¹ Ez ahhoz vezetett, hogy a légierő feladata a háború idején nem nagy, stratégia bombázóhadjárat végrehajtása lett, hanem

³⁷ Robert J. Young: *The Strategic Dream: French Air Doctrine in the Inter-War Period, 1919-1939*. In *Journal of Contemporary History*, 9. évf., 1974/4., 57-76. https://www.jstor.org/stable/260291#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2019. 05. 21.) 59.

³⁸ *L'Armée de l'Air et l'Espace*. <https://air.defense.gouv.fr/armee-de-lair-et-de-lespace/fiche/histoire> (Letöltés ideje: 2022. 04. 02.)

³⁹ Young i. m. 62.

⁴⁰ Goya i. m. 94.

⁴¹ Young i. m. 65.

kezdetben az ellenséges szárazföldi haderő felvonulásának lassítására, majd a saját csapatok közvetlen oltalmazására és támogatására korlátozódott. A spanyol polgárháborúban (1936-1939) a francia repülőgépek katasztrofális teljesítménye a koncepció elvetéséhez vezetett, és 1937-től megkezdődött egy tényleges, nagy hatótávolságú bombázóerő kiépítése. A haderőnemen belüli ellenétek (a német bombázók elleni védelmet jelentő vadászok gyártásának preferálása), a forráshiány és a második háború kitöréséig hátralévő idő kevésnek bizonyult a mélyreható változások véghezviteléhez. Franciaország a második világháborút egy alkalmazási eljárásaiban meghasonlott, haderőnemek közti versengésben alul maradt, technikai eszközeiben elavult légierővel kezdte meg.

A légierő válságán keresztül látható, hogy a rangidős haderőnem domináns koncepciója mennyire mélyen határozta meg a francia haderő egész képét. A hadseregben bekövetkezett változás, azaz a támadástól a védelem felé fordulás folyamata és ilyenformán lényegében az első világháború hatása azonban nem a hadászati, hanem az az után következő, legifjabb vezetési szinten jelent meg a leglátványosabban, így óhatatlanul és elválaszthatatlanul összeforrott a hadműveleti vezetési szint felértékelődésével.

2.4. A HADMŰVELETI SZINT MEGJELENÉSE ÉS SZEREPE A 20. SZÁZAD HADMŰVÉSZETÉBEN

A hadműveleti szintű tervezés a hadtörténelmi kutatások szempontjából egy viszonylagosan rövid időszakot jelent és szűkebb értelemben véve a 20. századra korlátozódik. A második világháború időszakára a hadműveleti szint nagy jelentőséget kapott, és több eltérő koncepció jelent meg, amely különbségek a hidegháborús megosztottság során a két tömb vezető katonai nagyhatalmainak eltérő tapasztalatai, rendelkezésre álló erőforrásai valamint céljai alapján csak még jobban elváltak egymástól. A hidegháborút követően, az alacsony intenzitású műveletek elterjedésével a hadműveleti szint ismét háttérbe szorult, majd a 21. században az újjáéledő nagyhatalmi vetélkedés, különösen az orosz–háborúban látottak bizonyították, hogy létjogosultsága nem csak hogy megmaradt, de még növekedett is.

A 19. század vége mind a hadseregek, mind a tudományok, mind az átlagemberek életében nagy változást hozott. A természettudományok, az orvoslás a mezőgazdaság hatására az életkörülmények jelentősen javultak, így egyre többen érték meg a felnőtt kort és tolódt ki

az átlagéletkor.⁴² A hadseregek szempontjából ez nagyszámú, nyilvántartott, katonának alkalmas korosztályok megjelenését jelentette. A nehéz- illetve a vegyipar fejlődéséből következett, hogy ezeket a tömegeket egyre hatásosabb és nagyobb pusztító erejű fegyverekkel tudták felszerelni. A vasúti és folyami közlekedés, valamint a kommunikáció forradalma bezárta a kört, és fizikailag is lehetővé tette a nagy létszámú tömeghadseregek mozgósítását – amiért a század végén már a már említett speciálisan felkészített vezérkarok feleltek.⁴³

Ezt a modern haditechnikai és ipari fejlődést azonban csak megkésve követte a katonai gondolkodás, a hadművészet fejlődése, hisz a kor vezérkari főnökei szinte kivétel nélkül, a milliós hadseregekkel még jórészt a napóleoni, vagy tágabb értelmezésben 19. századi nagy, döntő csatákat keresték.⁴⁴ Ezekre a nézetekre azonban rácafélt az első világháború, és egy rövid mozgó háborús időszakot követően brutális anyag- és állásháborúhoz vezetett. Az arcvonalak megmerevedése után a háború központi kérdésévé a tüzérséggel támogatott áttörés és az azt követő siker kifejlesztése, valamint az azt megakadályozni próbáló tartalékok bevetése közti versenyfutás váltak. A nyugati hadszíntéren az áttörés eléréséhez szükséges volt a megfelelő létszámú, felszerelésű és támogatású csoportosítások, valamint kellő méretű tartalékok létrehozása, amely szélességében, de főleg mélységében meghaladta a harcászati szintű vezetés és tervezés képességeit, de még nem érte el a teljes hadszínterekre kiterjedő hadászati tervezők szintjét. Azért, hogy ezt kezelni tudják, eleinte gyakran ad-hoc törzseket hoztak létre, amelyek egy-egy hadműveletre jöttek létre, és annak a sikerességért feleltek vagy egy parancsnokság alá a rendszeresítettnél nagyobb erőket rendeltek – ezek tekinthető a hadműveleti vezetési szint első mai értelemben vett megjelenésének.⁴⁵

Az első világháborút követően a szovjet terminológiában jelent meg először tudatosan a hadműveleti művészet, mint a hadászati és a harcászat közti szint.⁴⁶ A fogalom a két háború közötti virágzó szovjet hadtudomány eredménye, amely a 19. században gyökerezett, de az első világháború, és különösen az azt követő lengyelországi és polgárháborús hadműveleteknek a sajátos tapasztalataiból született meg. A szovjet terminológia tehát az első megjelenés, amely főleg az alkalmazott erőkon és műveleti terület méretén alapszik, és napjainkig az egyik legfontosabb iskoláját jelenti a hadműveleti művészet alkalmazásának és kutatásának. A

⁴² *Life Expectancy in France*: https://www.ined.fr/en/everything_about_population/graphs-maps/interpreted-graphs/life-expectancy-france/ (Letöltés ideje: 2019. 11. 08.)

⁴³ Csikány Tamás: *Az európai hadművészet a harmincéves háborútól a XIX. sz. végéig*. ZMNE, Budapest 2001, 115–117.

⁴⁴ Uo. 117.

⁴⁵ Csikány Tamás: *Az első világháború hadművészete*. ZMNE, Budapest, 2010.42–43.

⁴⁶ Wilson C. Blythe: History of Operational Art. In: *Military Review*, 2018. <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/ND-18/Blythe-Operational-Art.pdf> (Letöltés ideje: 2019. 11. 05.), 4.

hadműveleti vezetési szint a hadászati (rész) célok elérésének érdekében egybefogta a harcászati szint ütközeteit és csatáit, egy-egy hadművelet vagy művelet sikere érdekében, és azok támogatására saját erőforrásaival rendelkezett.⁴⁷

A koncepció alkalmazásának próbája a második világháborúban volt, ahol az összefegyvernemi hadsereg – és az összhaderőnemi front (hadseregcsoport) műveletei jelentették a hadműveleti szint sikeres próbáját. A frontok számára hadműveleti irányokat jelöltek ki, amelynek érdekében vagy önállóan, vagy más frontokkal együttműködve tevékenykedtek. A tapasztalatok földölgozásából született meg a hidegháborús szovjet doktrína, amely a Varsó Szerződés államaiban is a szovjet típusú hadműveleti gondolkodást vezette be.

Az amerikai, tágabb értelemben vett nyugati terminológia később született meg – a második világháborúban a nyugati szövetségesek számára a művelet tervezés a napjainkban is ismert, mai elnevezéssel több nemzeti (multinational) együttműködés keretein belül valósult meg. Ez, és a nemzetek eltérő politikai céljainak megvalósítása egy, már a stratégiai tervezéstől kezdve kompromisszumos döntéshozatal eredménye volt, amely során az objektívák kijelölése sem csak katonai, hanem politikai érdekek és egyezségek mentén zajlott. A legmagasabb politikai szint tehát beleszólt a művelet tervezésbe is⁴⁸, amelyek koordinációjának fontossága felülmúlta a legszűkebb értelemben vett katonai szintek közötti koordinációt is.

Az összhaderőnemi integráció nem érte el a szovjet szintet, mert a nyugati szövetséges légierő önálló stratégiai (és ezzel együtt közvetetten gazdasági és politikai) célokat is szolgált, amelyet csak kiegészített a szárazföldi erők számára nyújtott támogatás, míg a szovjet oldalon a frontok rendelkeztek szervezetszerű légi hadseregekkel, amelyek képességeit a saját céljaik elérésére fordíthatták, így szabadabban tervezhettek műveletet.

Ezekből a körülményekből következik, hogy a második világháborút követően létrehozott NATO később, és döntően más tapasztalatok alapján határozta meg fogalmat. Az amerikai, és ezen keresztül a NATO hadműveleti szintje a szovjettől eltérően kevésbé a szigorúan vett katonai műveleti cél elérését helyezte a középpontba, hanem megjelenik a stratégiai, azon keresztül a politikai cél elérésének igénye is. Napjainkban erre a folyamatra

⁴⁷ Michael D. Krause: *Operational Art Origins, Evolution and Application. A Forecast.* CMH, 1991. https://www.researchgate.net/publication/232887426_The_evolution_of_Soviet_operational_art_The_significance_of_'strategic_defense'_and_'premeditated_defense'_in_the_conduct_of_theatre-strategic_operations (Letöltés ideje: 2019. 11. 08.), 170.

⁴⁸ A szovjet oldalon a politikai vezetés centralizáltsága, Sztálin vezetési stílusa más módon szólt bele a katonai vezetésbe. A célok kijelölése, határidők szabása propagandisztikus célokat szolgált, amelyet kiegészített az erőforrások (központi tartalékok) fölött gyakorolt hatalom és a katonai vezetők versenyeztetése is. Ez jellegében eltér a nyugati szövetségesek, azaz egyenrangú felek közti kényszerű kompromisszumos rendszertől, amely a katonai vezetőkre ott inkább egy külső, míg a szovjet rendszer inkább egy belső politikai nyomásgyakorlást jelent.

világít rá a NATO átfogó művelettervezési utasítása (COPD)⁴⁹, amely számtalan, a katonai célok mellett megjelenő szempontot vesz figyelembe a tervezés során.

Az amerikai hadműveleti művészet bár a második világháborús alapokon indult fejlődésnek, de válaszul az 1960-as évek közepén megszülető szovjet teóriákra változáson esett át. A csak katonai értelemben vett hadműveleti szint legmarkánsabban a manőver központú⁵⁰ doktrínák (például az AirLand Battle az 1980-as években⁵¹) megszületésekor jelent meg az amerikai tervezésben. Az úgynevezett manőver doktrína legjelentősebb és legismertebb próbájára a Sivatagi Vihar hadműveletben került sor, amikor az amerikai vezetésű és túlsúlyú nemzetközi koalíciós erők gyors győzelmet arattak az iraki erők fölött.⁵²

Napjainkban tehát az amerikai műveleti tervezéssel kapcsolatos gondolkodást döntően az Öböl háborús tapasztalatok, mint utoljára végrehajtott nagy, konvencionális műveletek határozzák meg. Az abban részt vevő (akkor még) ifjú, jellemzően csapatnál szolgáló tisztikar tagjai életkoruknál fogva még szolgálatban vannak, és meghatározzák a katonai felső vezetés összetételét. Az utánuk következő tisztek generációi azonban már szinte nem vettek részt másban, csak az iraki vagy afgán hadszíntér műveleteiben, ahol a stratégiai szintű hatást kifejtő különleges erők nagyarányú alkalmazása, a teljes haditechnikai és létszám fölény, valamint a teljes légi uralom jellemezte a műveleteket, amelyek során a francia és brit gyarmati háborús tapasztalatokra épített felkelés ellenes (COIN) doktrínák kerültek előtérbe. A felnövő tisztek egész korosztályai számára a hadműveleti szintű vezetés a hadszíntérért felelős földrajzi (*Combatant Command*) és/vagy összhaderőnemi esetleg koalíciós (*Joint/Task Force*) szintű

⁴⁹ *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive Copd Interim V2.0*. NATO SHAPE, 2013. <https://www.cmdrcoe.org/download.cgf.php?id=9> (Letöltés ideje: 2019. 11. 04.)

⁵⁰ Ugyanakkor a két háború közötti, manővereket a középpontba helyező harc megvívását előtérbe helyező szovjet teoretikusok mélyhadművelet elméletével kapcsolatos munkásságának bizonyos jegyei is fölfedezhetők a doktrínán. Blythe: i. m. 7.

⁵¹ A név is mutatja, hogy a doktrína a szoros szárazföldi és légi haderőnemi együttműködésre épült, amelyhez hasonló mértékben ez sem az előtte sem az utána született szabályzatokban nem realizálódott. A doktrína a szovjet feltételezett eljárásokat szem előtt tartva, azokból nagyban merítve született meg, és a korszak nyugati katonai gondolkodása által újra fölfedezett manőverekre épített. Többek közt ez a „manőver gondolkodás” hívta életre a nagyrészt ma is használatban lévő eszközöket, mint például az M2/M3 Bradley harcjárműveket, az M1 Abrams harckocsikat, és az A-10 repülőgépeket. Az első (FM 100-05, 1982.) majd második (FM 100-05, 1986.) AirLand Battle doktrína kidolgozásában meghatározó szerep jutott egy magyar származású amerikai főtisztnak, Wass Hubának.

⁵² Az amerikai terminológia sem egységes, a haderőnemi és összefegyvernemi kiadványok alapján megkülönböztetik a katonai értelemben vett hadműveleti vezetési szintet (*Operational Level of War/Warfare*) a hadműveleti művésztől (*Operational Art*). Az első egy deduktív folyamat, amely hidat képez a hadászati és harcászati szintek között, egyszerűen célokat bont le részcélokká, amíg azok elérhetők nem lesznek harcászati mozzanatokkal, amelyeket hadműveletté (operations) állnak össze. A második tulajdonképpen nem szint függő, hanem egy kreatív problémamegoldó folyamat, amely során a tervezésben részt vevők a stratégiai célokhoz módszereket és erőforrásokat rendelnek, amiből végső soron megszületik a hadműveleteket összefogó és a stratégia cél elérését biztosító hadjárat (campaign). Jelen tanulmánynak nem célja ezek között különbséget tenni, ezért azok szinonimaként szerepelnek. *DOD Dictionary of Military and Associated Terms as of 2019*. <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf> (Letöltés ideje: 2019. 11. 05.) 159–161.

parancsnokságok távoli képében volt jelen, nem pedig egy-egy hagyományosan vett hadműveletért felelős parancsnokság képében. A stratégia szint és a harcászati szint közel került egymáshoz (például a különleges erők alkalmazásán és hatásán keresztül, vagy a konvencionális műveletekhez mérten csekély méretű veszteségek nemezetekre gyakorolt hatásán át), a hadműveleti szint pedig jelentőségét veszítette, és korlátozott koordinációs, nem pedig a korábbihoz hasonló önálló erőforrásokkal rendelkező vezetési és tervezői feladatkört jelentett.

2.5. A HADMŰVELETI VEZETÉS ÉS A VÉDELEM KÖZPONTÚ HADMŰVÉSZET ÖSSZEFONÓDÁSA

A francia hadműveleti művészet hagyományosan a forradalmi és a napóleoni háborúk időszakára vezeti vissza a gyökereit. Bár a hadtest, mint szervezési lépcső sikeresen bizonyított a hadjáratokban, a francia hadsereg tisztikara nem foglalkozott különösebben a hadműveleti szintű kérdésekkel egészen a francia-porosz háborúig, amikor is ad-hoc módon szervezték meg a rendelkezésre álló dandárokból és hadosztályokból a hadtesteket, amelyeket az utolsó pillanatban osztottak be tábori hadseregekbe. A francia tisztek nem voltak hozzászokva az ilyen nagy kötelékek vezetéséhez és irányításához, amely végül katasztrofális eredményekkel járt. Ezt a jelentős hátrányt még tovább súlyosbította a tábornoki és a tisztikar véletlenszerűen egymás mellé beosztott tagjai között gyakran előforduló bizalmatlanság is.

Az elszennvedett vereség a porosz hadsereg szervezési eljárásokat igazolta. Először állandó szervezetként létrehozták a békeidős hadtestek, majd néhány évvel később a tábori hadseregek törzsét, és elkezdték azokat vezérkari iskolát végzett jó képességű tisztekkel föltölteni. 1913-tól a francia hadsereg már szabályzatba foglalta a hadseregcsoportok létrehozását és azok várható tevékenységét is meghatározták.⁵³

Az első világháború előestéjén a franciák bár szervezetileg és haditechnikailag a kor színvonalán álló hadsereggel rendelkeztek, a gondolkodást és művelettervezést a napóleoni elvek határozták meg. A támadást és a manőverezést a védelemnél fontosabbnak tartották (*L'Offense á Outrance*), ugyanakkor nem vették figyelembe a bekövetkezett haditechnikai fejlődést és annak várható hatását. A háború előrehaladtával a francia haderő a céljait mind inkább a tüzérségre támaszkodva igyekezett elérni, amely 1917-1918 során Nivelles és Pétaing

⁵³ Michael D. Krause – Cody R. Phillips (szerk.): *Historical Perspectives on the Operational Art*. Center of Military History United States Army Washington, D.C., 2005. https://history.army.mil/html/books/070/70-89-1/cmhPub_70-89.pdf (Letöltés ideje: 2019. 11. 05.), 75.

tábornokok nevével fémjelzett időszakban csúcsosodott ki.⁵⁴ Pétain korlátozott célokért indított támadásokat, egyiket a másik után, hogy felőrölje az ellenséget – amint annak tartaléka beavatkozott a harcokba, a támadást leállította, hogy saját csapatait megóvja. Ez a lassú, módszeres, súlypontját és irányát többször áthelyező támadási eljárás (la bataille conduite)⁵⁵ és a tüzérségi tűz koncentrációjának fontosságát kihangsúlyozó, magas szintről irányított és tervezett tűzcsapások sorozatával sikert elérni kívánó hadművészet ezután évtizedekre meghatározta a francia katonai gondolkodást.⁵⁶ A francia hadműveleti tervezési és vezetési szint lett a két világháború között, valamint az 1940-es küzdelmek során a legfontosabb vezetési szint, amely szükségtelenül átvett sok feladatot az eközben háttérbe szorított harcászati szinttől – míg a hadászati szintű tervezést a szövetségesek közti koordináció dominálta.⁵⁷

Ez a gondolkodás, amely a hangsúlyt hadtest, vagy magasabb szintű kötelékekre helyezte, és a tüzérség, azon belül is a nagy hatótávolságú eszközök alkalmazását preferálta, alapvetően egy statikus küzdelem megvívására volt alkalmas. A harcászati, de főleg a hadműveleti mozgékonyt a lassan és infrastruktúra függvényében mozgatható, valamint a logisztikai rendszert súlyosan megterhelő nehéztüzérség favorizálása tovább korlátozta. A francia koncepció, amely tüzérséget kézben tartó hadsereg és a hadtest vezetési szintet helyezte előtérbe a harcászati szintű vezetéssel szemben, 1940-re minden alulról jövő kezdeményezést elutasítóan rendkívül merevnek számított – ez a harcászati és hadműveleti mozgékonyt, valamint az ahhoz kapcsolódó decentralizált vezetési koncepciót képviselő német haderővel szemben azonnal nyilvánvalóvá vált, és Franciaország gyors háborús vereségének egyik legfőbb oka lett.

A francia tervezés a német keskeny és sebezhető arcvonal részen indított támadással szemben kifejezetten széles szakaszon megindított támadással számolt, amely hasonlóságot mutatott a szovjet mélyhadművelet elméletével, azonban attól eltérően kis mélység elérését tűzték ki célul.⁵⁸ A páncélosok fejlesztési irányát is ez a relatíve kis mélységű tevékenység

⁵⁴ Pétain tábornok, a haderő vezetésének átvételét követő egyik első direktívájában a nagy offenzívák helyett korlátozott támadások indítását írta elő, amelyben a tüzérség szerepét maximalizálni, a gyalogságét minimalizálni igyekezett. A németek ezzel ellentétben a gyalogság szerepét növelték meg a háború második felében: a speciálisan felszerelt és felkészített gyalogos rohamcsapatok az ellenség soraiba beszivároghva készítették elő a főerők támadását. Krause – Philips: i. m. 82–86.

⁵⁵ Kier: i. m. 40.

⁵⁶ A hadtörténelmi kutatások és esettanulmányok fókuszába is az ehhez hasonló, késői háborús események kerültek. Különösen fontos volt a két háború közti hadművészet történet oktatásban a Montdidier-i csata (1918. 08. 08.-10.), hol a francia erők elérték a német tartalékok idő előtti bevetését, ezáltal az arcvonal egy más pontján komoly sikereket értek el. Ez a csata vált a második világháború kezdetére a módszeres francia hadműveleti tervezés sikerének mintájává.

⁵⁷ Horváth Csaba i. m. 279.

⁵⁸ Krause – Philips: i. m. 93.

határozta meg, és bár a légiereő számára nagyobb mélységben is jelöltek ki célokat, a szárazföldi haderőnemmel való együttműködés súlyos hiányosságokat mutatott. Még súlyosabb volt azonban az, hogy az ellenség műveletei tempóját és céljainak kijelölését is a saját lassú és kis mélységű hadműveleti feladataikhoz hasonlónak gondolták.

Az 1940-es vereség azonban elsöpörte mind a védelmi jellegű, pozíciók megtartására koncentráló francia hadművészetet, mind az elavult, gyalogságnak alárendelt gépesített háborús nézeteket. A szabad francia haderőt, amely kezdetben főleg az afrikai gyarmatok alakulataiból verbuválódott és 1943-ra már egyértelműen az amerikaiak és a britek látták el felszereléssel, az egyenruhától a harckocsikig.⁵⁹ Ez, és az 1944-45. folyamán, a nyugati hadszíntéren közösen, vívott műveletek nagy hatást gyakoroltak a francia tisztikarra. Megjelentek a rugalmasabb, amerikai mintájú szervezési elveket követő, erősen összefegyvernemi kötelékek, amely elvek különösen a páncélos alakulatokra voltak jellemzőek. A francia haderő nagy része motorizált lett, kiváltva a korábban általános állati vontatást, amivel komoly előrelépés történt a logisztika teljesítményében is.⁶⁰ Ugyanígy teljesen új alapokon, immár stratégiai jellegű feladatrendszerrel szervezték újjá a légiereőt is, amely vonalról napjainkig sem tértek le. 1942-től kezdődően a támogatás keretében csak az Egyesült Államok, körülbelül 1400 harckocsit és ugyanennyi repülőgépet adott át Franciaország részére a háború alatt, amely jelentősen hozzájárult a haderő talpraállításához.⁶¹ Ez volt az a rövid időszak, amikor a hagyományos francia (19. századi túlzottan támadó, majd 20. századi erősen védelmi jellegű) hadművészeti elvek háttérbe szorultak, és egy nagyon erős kívülről jövő (angolszász) hatás megtörte a napóleoni háborúk óta tartó szerves fejlődési folyamatot.

A francia kontinentális (anyaországi) katonai vezetés tehát alapvetően ezeken az elveken szocializálódott, a tüzérség és a kiépített védelem erejében bízott, amelyet a szigorúan tekintélyelvű vezetési rendszerrel támogattak meg. Bár a háború végén amerikai hatásra megjelentek a modern elvek is, a sok évtizedes rugalmatlan irányításhoz szokott merev gondolkodás kifejezetten hátrányosnak bizonyult, amikor Indokínában az „arcvonal nélküli háborúban” szembekerültek a Viet Minh harcosaival.

⁵⁹ Peter D. Jackson: *French Ground Force Organizational Development for Counterrevolutionary Warfare between 1945 and 1962*. Thesis, Army Command And General Staff College, Fort Leavenworth KS, 2005. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a436931.pdf> (Letöltés ideje: 2019. 11. 02.) 4.

⁶⁰ Uo. 23.

⁶¹ Marcel Vigneras: *Rearming the French. United States Army in World War II.*, Special Studies. Center of Military History, US Army, Washington DC, 1989. https://history.army.mil/html/books/011/11-6/CMH_Pub_11-6.pdf (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.) 402.

2.6. A GYARMATI HADMŰVÉSZET 19. SZÁZADI GYÖKEREI

A francia kontinentális hadművészet mellett párhuzamosan létezett egy birodalmi létből eredő, alternatív hadügyi irányzat is. Ez pedig a gyarmatokon zajló műveleteket, a hódítást, a pacifikálást⁶² (egy darabig még a 17-18. századi terminológiával kis háborúnak, *la Petite Guerre*-nek⁶³ nevezték) és a katonai alapokon nyugvó adminisztráció megszervezését jelentette. A francia tisztikar egy része a birodalom távoli területein szerezte meg tapasztalatait, amely nyilvánvalóan nem volt összevethető Európa nagy háborús hadszíntereivel.

A francia gyarmatbirodalom a brittel szinte egy időben kezdett el fejlődni, de attól nagyon eltérő utat járt be. Míg a Londonból irányított birodalom kétségtelenül a folyamatos expanzió jelképévé vált, addig a franciát többször is újjá kellett építeni, hisz az ország története során számos területet elveszítettek. A legnagyobb veszteség a hét éves háborúban érte a kontinentális harcokra koncentráló országot, és csak töredékeket hagyott meg a korábbi gyarmatokból, amelyek mérete kis túlzással ez francia megyével volt megegyező.⁶⁴ Amíg Franciaország Európában a Habsburgok elleni küzdelemmel volt elfoglalva, a britek folyamatosan háttérbe szorították és elfoglalták területeit a tengerentúlon (Kanada, India, Ázsia, karibi térség).

A forradalmi háborúk alatt Franciaország elsősorban szintén kontinentális háborút vívott. Napóleon azonban jól érzékelt a gyarmatok szerepét a küzdelemben, amelynek köszönhetően katonai expedíciót vezetett a kulcsterületnek számító, brit befolyás alatt álló Egyiptom ellen. Az évtizedes háborúskodás során lényegében egyszer sem sikerült megtörni az angol korona hatalmát a tengeren, amelyre az utolsó lehetőség 1805-ben Trafalgarnál végleg elveszett. A francia–spanyol egyesített flotta elvesztése megpecsételte a tengeren túli területek sorsát. Az állandósuló brit tengeri fölény gyakorlatilag az összes francia gyarmat elvesztését vagy megszállását okozta, így a birodalmat lényegében újra „meg kellett alapítani”. Az első és egyben a legfontosabb lépés ebben a folyamatban Algéria megtámadása, majd elfoglalása volt, 1830-ban, amellyel létrejött az „afrikai hídfő”.⁶⁵

⁶² Lyautey a felkelés elleni küzdelem katonai műveleteit következetesen pacifikálásnak nevezi. Ez alatt jobbra a rend helyreállítását (katonai és/vagy belbiztonsági erőkkkel) és a gyarmati adminisztráció visszaállítását érti. Hubert Lyautey: *Lettres du Tonkin et de Madagascar (1894–1899)*. Librairie Armand Colin, Paris, 1920.

⁶³ Etienne Durand: France. In Thomas Rid – Thomas Keaney (szerk.): *Understanding Counterinsurgency Warfare: Doctrine, Operations, and Challenges*. Routledge, London, 2010. 12.

⁶⁴ Salgó László: *Gyarmatpolitika Napóleontól de Gaulle-ig*. Kossuth, Budapest, 1977. 14.

⁶⁵ Uo. 18.

Ettől a pillanattól kezdve az észak-afrikai ország különleges helyet foglalt el a francia birodalmi gondolkodásban, az újra megtalált *Grandeur* és *Gloire*⁶⁶ sarokkövévé vált, ezáltal generációkon át nem kevés érzelmi tartamot is magában hordozva. Az algériai harcok és az ezt követő lázadások leverése a francia haderő számára egy egyedi alakulat, az Idegenlégió létrehozásának apropóját is jelentette, amelynek külföldi önkéntesekből toborzott alakulatai a bűnözőkből álló csürhéből folyamatos átalakuláson keresztül napjainkra egy mítoszokkal körülvengett elit szervezetté vált. Az ország 1962-ig adott otthont a Légió laktanyáinak.

Algéria már a nyitánya volt az új típusú gyarmatosításnak, és jelentős különbség figyelhető meg a francia és a brit koncepció között. Míg a Londonból irányított birodalom gyarmatosítási folyamatának motorja a gazdasági szektor, tehát a vállalkozók, felfedezők és a cégek (és természetesen az őket szükség esetén megtámogató kis létszámú expedíciós haderő) volt, addig a franciák szinte kizárólag a hadsereg erőszakos hódításain keresztül terjeszkedtek. A két koncepció eltérő módszertanokat is jelentet: míg a britek elsősorban a meghódítandó terület belső vallási vagy társadalmi viszályait kihasználva, az ősi római birodalomépítő elvek mentén, az oszd meg és uralkodj elv alkalmazásával igyekeztek egy helyi kollaboráns elittel együttműködni (vagy létrehozni azt) és így viszonylag kis ellenállással tudtak elsősorban politikai győzelmet aratni.⁶⁷

Az újjászülető francia gyarmatosítás azonban más elvek mentén alakult ki. Elsősorban a hadsereg hódítása állt a középpontjában, és ameddig az alakulatok élén masírozó zászló eljutott, addig tartott a francia birodalom is.⁶⁸ Ez a fajta „zászlópolitika” nem tett különbséget a kasztok, etnikumok és vallások között, mindben csak egy homogén tömeget, legyőzendő ellenséget látott. Ebből következik, hogy a francia gyarmatosítás a briteknél jellemzően sokkal, több és nagyobb létszámú, akár országos kiterjedésű csoporttal került szembe, így nagyobb katonai erőt is igényelt. Ez ördögi körré vált: a válogatás nélkül bevetett haderő ellen kiterjedt ellenállás kezdődött, amely további katonák bevetését igényelte a siker érdekében. Így tulajdonképpen a hadsereg alkalmazása egyszerre generálta magát az igényt és validálta magát az alkalmazást is.⁶⁹

⁶⁶ A „Nagyság” és a „Dicsőség” szavak franciául. A 19. század folyamán, és bizonyos körökben azt követően is egyfajta jelszóvá vált, amely a globális kiterjedésű és érdekszférájú birodalmi nagyságra, később pedig a nagypolitikában betöltött szerepre utal (nosztalgikusan).

⁶⁷ Salgó (1977) i. m. 24.

⁶⁸ Thomas Rid: The Nineteenth Century Origins of Counterinsurgency Doctrine. In *The Journal of Strategic Studies*, 33. évf., 2010/5. 727-758. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390.2010.498259> (Letöltés ideje: 2022. 03. 21.) 728.

⁶⁹ Érdekességként: 1847-ben, a 2,5 milliós Algériában 108 ezer (francia és őket támogató helyi) katona szolgált. Uo. 741.

Ez odáig vezetett, hogy a nagyarányú felkelések ellen harcoló haderő feladatköre kiterjedt, és a 19. századtól kezdődően már nem csak a pacifikálásban és a csatatéren számított rá az anyaország, hanem magának a sokszor elutasító és ellenséges környezetben működő, sokszor nyíltan elnyomó gyarmati közigazgatásnak a fenntartásában, sőt a megszervezésében is. Ezzel a kiválasztott helyi csoportokkal együttműködő brittel szemben egy sokkal direkter gyarmati uralom jött létre, amely jellegénél fogva gyakrabban mutatkozott érzéketlennek vagy inkább tehetetlennek a társadalmi problémákkal szemben. Ez a különbség végig megmaradt a két ország gyarmatpolitikájában, és jelentősen hozzájárult az eltérő dekolonizációs út kialakulásához is. Míg a britek néhány konfliktust leszámítva viszonylag vértelenül, gazdasági szerződéseket hátrahagyva számolták fel gyarmatbirodalmukat, addig a franciák több évtizedes, súlyos és számukra vesztes háborúk következményeként.

Algéria meghódítása után évtizedes háborús időszak következett, amelynek tapasztalatai adják a gyarmati, majd jóval később a 20. századi francia COIN alapját. Észak-Afrikában, az 1830-as években zajló Abd el-Kader emír féle elhúzódo felkelés⁷⁰ leverésére a heves természetű Thomas Robert Bugeaud (1784-1849) tábornok,⁷¹ később az ország katonai kormányzója (1841-től) érkezett Algériába. Ő a beosztás átvételekor megvizsgálta az ellenség harceljárásait, és megállapította a francia katonák gyenge fizikai és morális állapotát. Ennek fényében a francia haderő elhibázott berendezkedését hibáztatta a sikertelenségért, majd három problémát azonosított be:

- Azért, hogy könnyen visszaverhessék a támadásokat, többségük jól kiépített és jól védhető erődökben szolgált. A gyarmati csapatok ennek következtében viszont statikussá váltak és könnyű célpontot nyújtottak.
- Amikor a gyarmati haderő mozgásban volt, a menetet jelentősen lelassították a tüzérség eszközei és a logisztika szekerei, mozgásuk kimerítette a katonákat. A nehéz járművek korlátozták a használható utak számát, ezáltal kiszámíthatóvá tették a csapatmozgásokat.
- Az egészségügyi helyzet: a katonai kórházak rossz állapota, a gyenge morál, amely nagyszámú öngyilkossághoz vezetett. A rossz volt az ellátás és a vízminőség, ez

⁷⁰ A felkelés szinte rögtön a francia hódítás után kezdődött, és csak 1847-ben ért véget. 1836 júniusában Sikkak mellett az emír csapatai egy hagyományos csatában veszteséget szenvedtek, ezután a konfliktus dominánsan gerilla jelleggel zajlott tovább. Marie-Cecil Thorat: French Colonial Counter-Insurgency: General Bugeaud and the Conquest of Algeria, 1840-1847. In *British Journal of Military History*. 2015/2. 8-27. <https://bjmh.gold.ac.uk/article/view/608> (Letöltés ideje: 2022. 04. 01.) 9.

⁷¹ A napóleoni háborúk veteránja, később Franciaország marsallja, aki az ibériai hadjáratban már fontos tapasztalatokat szerzett a felkelések ellen. A három „nagy” gyarmati teoretikus (Bugeaud, Gallieni, Lyautey) közül időben az első.

felelt a hasmenés és a kiszáradásért, amely az expedíciók során gyakran kínozta a katonákat.⁷²

Bugeaud 1840-től elkezdte a francia haderő megreformálását, ezzel párhuzamosan pedig hozzálátott a saját, immár koherens rendszerbe foglalt eljárásainak kidolgozásához, amelyet mai terminológiával nyugodtan nevezhetünk felkelés ellenes doktrínának. Ennek alapja a katonák hadrafoghatóságának, fizikai állapotának fejlesztése volt,⁷³ hisz ez lett a kulcsa az alakulatok elvárt nagy mozgékonyságának, így az expedíciók sikeressége szempontjából kiemelt jelentőségű volt.⁷⁴ Ezek a rövid, gyors, maximum zászlóalj méretű mobilis kötelékekkel (*colonne mobile*) végrehajtott kirohanás szerű műveletek egy arab kifejezés „franciásításával” létrejött razzia kifejezést kapták. A kifejezés eredetileg a beduin törzsek egymás közti, készleteket célzó, szükségtelen veszteséget nem okozó rajtaütéseit jelentette, amelyet a franciák a szándékolt brutalitással alkalmaztak.⁷⁵ Ez egyfelől a helyiek megfélemlítését, megbüntetését, sőt túsok ejtését jelentette, másrészt pedig a saját logisztikai utánpótlás megoldását (kiegészítését) és a sivatagban megbúvó arabok egyetlen sebezhetőségét, az élelmiszerkészleteiket célozta, amelyet az európai sajtó lekicsinylően egyszerű rablóhadjáratoknak nevezett.⁷⁶

A kis alegységekkel végrehajtott gyors és nagy mozgékonyságú műveletek azonban nem értek véget egy-egy razzia kivitelezésével. A franciák, ha úgy értékelték, hogy egy térségben még maradt ellenálló csoport, akkor az erőiket a helyszínen tarották, lehetőség szerint folyamatosan mozgásban, tovább zaklatva, pusztítva az ellenséget, ezzel akadályozva, hogy az visszatérhessenek a területre. Ezt nevezték „nomádósításnak” (*nomadisation*), azaz a gyarmati csapatoknak a kiépített bázistól (szolgálati helytől) távolabbi állomásoztatásának és folyamatos

⁷² Thomas Rid: Razzia: A Turning Point in Modern Strategy. In *Terrorism and Political Violence*, 21. évf., 2009/4. 617-635. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550903153449?journalCode=ftpv20> (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.) 624.

⁷³ 1842-ben Bugeaud tábornok úgy vélte, hogy az Idegenlégió teljesen alkalmatlan az ilyen jellegű feladatokra, és javasolta a feloszlását. Ezt a nézetet tisztársai is osztották: részeges, fegyelmezetlen, rossz fizikai felkészültségű, öreg tisztok által vezetett kis harcértékű csapatoknak írták le őket. Néhány év alatt, a gyakori bevetések összekovácsolták a Légión és a konfliktus végére egy összetartó, magas morálú, harcedzett alakulattá váltak. Douglas Porch: From Bugeaud to Bazaine: The Adaptation of the French Foreign Legion to Irregular Warfare in Algeria and Mexico, 1840-1867. In *Proceedings of the Meeting of the Colonial Historical Society*. 13-14. szám, 1990, 141–161. https://www.jstor.org/stable/42952200#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 02. 23.) 142–143.

⁷⁴ Az alakulatok megnövelt mozgékonyságának fontosságát és a tüzéség, valamint a vonat alakulatok háttérbe szorításának alapját a franciák ibériai tapasztalatai adták. Durand i. m. 12.

⁷⁵ Kemény János: *A felkelésellenes hadviselés lakosságközpontú elméletének fejlődése a XX-XXI. században*. Doktori (Phd) értekezés, Budapest, Corvinus Egyetem, 2014.

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/769/1/Kemeny_Janos.pdf (Letöltés ideje: 2019. 05. 29.) 74.

⁷⁶ Rid (2009) i. m. 620. és Thoral i. m. 19.

mozgásban tartásának.⁷⁷ Ez rendkívül hatékonynak bizonyult: a razziákkal kombinálva hozzájárult a felkelő csoportok kiéheztetéséhez és felbomlásához, és fizikailag is elvágtá őket a támogató lakosságtól.

Bugeaud tisztában volt vele, hogy csak az arab társadalom megfélemlítése nem elegendő, és úgy vélte, hogy a lakosság támogatja a felkelőket.⁷⁸ Ennek felszámolására javasolta az úgynevezett Arab Irodák újra létrehozását 1841-ben. Innentől beszélhetünk a korai francia COIN lakosság centrikus jellegének megjelenéséről, és a gyarmati hadművészet tényleges elszakadásáról az európai, hagyományos háborús katonai gondolkodástól. Bugeaud maga mondta ki 1840-ben, hogy a kontinentális hadviselés Afrikában nem alkalmazható, mert nincs egy főváros vagy ipari centrum, amit meghódíthatna, nincs egy nagy, központi hadsereg, amit meg lehetne verni a győzelemért, mert az ellenségnek nincsenek igazi katonai csoportosításai: az arabokat úgy hasonlította a saját haderejéhez, mintha egy bika harcolna dühös darazsakkal.⁷⁹

Az arab irodák intézményét a hadsereg üzemeltette, és a helyi közigazgatásban a legfelsőbb hatalmat jelentették Algériában egészen 1870-ig, amíg az ország katonai kormányzása tartott. Bugeaud a szervezet feladatává tette, hogy ismerje meg a helyieket, szokásaikat, térképezze fel társadalmi viszonyaikat, közvetítse a vezetés politikai döntéseit a közösségekhez, valamint egy fajta felderítő szervezetként is funkcionáljon közigazgatási feladatai mellett.⁸⁰ Ez a korszakban egy óriási előrelépés volt, és rendkívül hatékonynak bizonyult, nagyban hozzájárulva az ország pacifikálásához és a gyarmati hatalom megszilárdulásához.

A 19. század végének két másik nagyhatású francia gyarmati teoretikusának élete és pályája többször is keresztezte egymását. Joseph Gallieni (1849–1916) és tanítványa Hubert Lyautey (1854–1934) sorsa és karrierje bár Indokínához és Afrikához is több szálon kapcsolható, de elméleteik megalkotása és annak gyakorlati tökéletesítése igazán Madagaszkár francia meghódítása során teljesedett ki.

⁷⁷ Durand i. m. 12

⁷⁸ Thorat i. m. 16.

⁷⁹ Rid (2010.) i. m. 734 –735.

⁸⁰ Uo. 740.

Gallieni az egyik legrégebbi tengerészgyalogos alakulat⁸¹ fiatal tisztjeként a „Kék Hadosztályban” (*la Division Bleue*)⁸² szolgált a francia-porosz háborúban, karrierjét pedig hazája első világháborús hadügyminisztereként fejezte be.⁸³ A francia anyaországi (*France Métropolitaine*, vagy *métro*) alakulatoktól eltérő szervezeti kultúrájú, mentalitású, sőt egyenruházatú, párhuzamosan létező gyarmati (*Troupes Coloniales*) haderő a 19. század második felében alakult ki.⁸⁴ Gallieni már viszonylag korán megállapította, hogy a gyarmati hadszíntér sajátosságai és az itt vívott hadviselés egyedi ismereteket kíván, ezért az alakulatok folyamatos rotálása csökkenti azok hatékonyságát, így igyekezett mindent megtenni ez ellen. A gyarmatok éghajlati, földrajzi és társadalmi viszonyai jelentősen eltértek mind az anyaországtól, mind akár egymástól is, így az egyes területeken eltöltött több szolgálati idő arányosan a helyi viszonyok megismerésével és ezen keresztül a hatékonyság növelésével járt. Kezdetben a tengerészgyalogos ezredek az Idegenlégióval kiegészülve alkották az egyre inkább elkülönülő gyarmati haderő magját.⁸⁵

Gallienit a sikeres nyugat-afrikai (1887-1888) és tonkini pacifikációs tevékenysége (1892–1895) után, 1896-tól az egyre inkább teret nyerő madagaszkári felkerés leverésére rendelték.⁸⁶ Ezt követően összesen kilenc éven át az országban szolgált, mint a sziget kormányzója és főparancsnoka, és itt csiszolta tökéletesre a korábbi beosztásaiban alkalmazott módszereit. A világbirodalom építéshez nélkülözhetetlen, kiemelt geostratégiai elhelyezkedésű sziget irányítása során alkalmazott módszereit rámutat arra, hogy milyen fontosságot tulajdonított annak, hogy a gyarmatokon a politikai–közigazgatási és a katonai hatalom egy

⁸¹ Az első tengerészgyalogos századokat még Richelieu bíboros parancsára hozták létre, majd a birodalomépítés során egyre inkább a gyarmati erők magjává váltak, így a 18. századtól a tartósan Franciaország határán kívül állomásozó erőket értjük a név alatt. Az ezredek 1900-ban adta át a tengerészeti minisztérium a szárazföldi haderőnek, amelyekből ekkor hozzák létre a Gyarmati Hadsereget (*L'Armée Coloniale*), amely kiegészült a helyi toborzású erőkkel és az Idegenlégióval is. 1961-ben a volt gyarmati ezredek újra átnevezték (visszanevezték), nevük ismét az eredeti funkciójukra utal: Régiment d'Infanterie de Marine, RIMa. Hagyományos becenevükön a tengerészgyalogosok: marsouins, azaz delfinek, míg a korszakban velük együtt szolgáló tengerészgyalogos tüzéreket bigor-nak, azaz tengeri csigának hívták. William T. Dean: *The French Colonial Army and the Great War* In *The Historian*, 76. évf., 2014/3. 479-517. https://www.jstor.org/stable/24456552?seq=1#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 03. 21.) 480.

⁸² Az első alkalom volt a fennállásuk óta, amikor az első négy (1-4.) tengerészgyalogos gyalogezred és az 1. tengerészgyalogos tüzérezred egy kötelékben harcolt.

⁸³ Michael P.M. Finch: *A Progressive Occupation? The Gallieni-Lyautey Method and Colonial and Colonial Pacification in Tonkin and Madagascar, 1885-1900*. Oxford University, Oxford, 2013. 7.

⁸⁴ Az algériai központú Afrika Hadsereg (*Armée d'Afrique*) katonai szervezetként 1830-tól 1857-ig létezett, utána történelmi elnevezésként használták 1962-ig. A francia haderő 1873-as átszervezésével megalakult a 19. hadtest, amelynek felelősségi területe egybeesett vele, így az észak-afrikai térségben állomásozó volt tengerészgyalogos, légiós és helyi erők (*tirailleur*, azaz lövész, zuáv és szpáhi stb.) alá tartoztak. Ez már egy állandó gyarmati állomáshelyű szervezet volt, amelynek létrejöttével végleg megszűnt az alakulatok rotációja az európai és az afrikai kontinens között.

⁸⁵ Kemény i. m. 76–77.

⁸⁶ Rid (2010) i. m. 747.

kézbe összpontosuljon. Ezzel célja, hogy a teljhatalom birtokában a lehető legszélesebb eszköztárból mindig a legmegfelelőbbet tudja kiválasztani, és megmaradjon az erőfeszítések egysége a kijelölt cél érdekében.

Ennek fényében a szigetet a hagyományos közigazgatási és földrajzi határokhoz illeszkedő katonai területekre (*territoire militaire*) osztotta, és vezetésükre katonákat nevezett ki. Ez a szigorú hierarchikus rendszer megakadályozta azt is, hogy az adott terület parancsnoka szembe menjen a központi vezetéssel.⁸⁷ A létrehozott vegyes struktúra felépítése egy katonai törzsére hasonlított, azzal az eltéréssel, hogy a helyi lakosság ügyei, a vallástól az oktatásig is alá tartozott. Mivel azonban katonai szervezetről (is) beszélünk, így a kerületek (*cercle*, azaz kör) jellemzően ezredesi rendfokozatú parancsnokai saját katonai erővel is rendelkeztek. A következő felosztási szint a méretétől függően század vagy szakasz erővel rendelkező szektor (*secteur*) volt. A különböző területeken állomásozó haderő és civil adminisztráció egyfajta azonnali lokális reagálóképességet jelentett, decentralizálva ezzel a vezetést.⁸⁸ Erre a rendszerre építve Gallieni elrendelte, hogy a francia erők mindenhol kezdjenek erődemonstrációba és felvonulásba, amelytől azt várta, hogy a lakosságot meg tudják nyugtatni, a bizalmát vissza tudják szerezni, ezzel elvágva a felkelőket a potenciális támogatóiktól.⁸⁹

Gallieni 1897-től korábbi tonkini helyettesét, Lyautey ezredest, is maga mellé kérte. Ő az elsők között volt, aki még Indokínában kijelentette, hogy a lázadás tartós felszámolásához meg kell nyerni a helyiek „szívét” (Malajziában ezt majd a britek tették híressé „*hearts & minds*” néven) az ügynek.⁹⁰ Az energikus fiatal tiszt nevéhez a parancsnokával közösen kidolgozott, de főleg általa a gyakorlatba is átemelt olajfolt (*tache d'huile*) eljárást alkalmazta. Ez azt jelentette, hogy a francia erők behatolnak egy területre, elválasztják a lakosságot a felelőktől, megszilárdítják az uralmukat, kiépítik bázisaikat és ezt követően innen terjeszkednek tovább (általában a sűrűn lakott részek felől a gyéresebb népsűrűségű felé).

A haderő számára azonban a jellegéből adódóan túl komplex feladatnak bizonyult a kettős, katonai és civil közigazgatás ellátása, és óhatatlanul azzal járt, hogy a haderő bizonyos tisztjei és alakulatai is közelebb kerültek a politikához, mint az ildomos lett volna. Gallieni érzékelte ezt, és a kezdetektől a pacifikálás sikerét követően a hatalom civil kézbe adását tűzte ki célul. Nem véletlenül: a fajta gyarmati szerepből fakadó átpolitizáltságnak a káros hatása

⁸⁷ Uo. 748.

⁸⁸ Uo. 749.

⁸⁹ Kemény i. m. 75.

⁹⁰ Douglas Porch: Bugeaud, Gallieni, Lyautey: The Development of French Colonial Warfare. In Peter Paret (szerk.): *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age*. Princeton University, Princeton, 1986. 394.

még egy évszázaddal később is tetten érhető volt, és a háborús Algériából kiindulva hozzájárult a IV. Köztársaság bukásához (az „ejtőernyősök lázadása”, 1958.) és a De Gaulle elnök elleni szélsőjobboldali puccskísérletig (1961.).

A francia gyarmatosítás modern kori történetében a 19. század közepén történt lényeges előrelépés: Algériában két nagy, egymástól látszólag eltérő jellegű, mégis egymás hatását erősítő újdonságot hoztak be a hadművészetbe. Az egyik a helyi sajátosságokra építő, ellenség központú, ahhoz alkalmazkodó, az erőszakosságot és mozgékonytárgyságot előtérbe helyező hadviselés (razzia és nomádosítás) míg a másik a haderő feladatrendszerén túlmutató, lakosság központú (arab irodák), közigazgatási és katonai funkciókat egyesítő kettős feladatrendszer volt.

A francia korai, 19. századi felkelés ellenes műveletek megjelenése és kiterjedése szinte végig Afrikában ment végbe, annak ellenére, hogy több teoretikus is szerzett ázsiai és más hadszíntéri tapasztalatokat. Az algériai tapasztalatokat egészítette ki és csiszolta tökéletesre a századfordulón a Madagaszkári tapasztalat, amely során a franciák tovább mentek a lakosság bizalmának megszilárdításáért folyó küzdelemben: a kettős, civil és katonai igazgatást egységbe kovácsolták, szélesítették a hatáskörét és a katonai hierarchiának a mintájára építették fel azt, decentralizálva ezzel a vezetést. Az ellenség központú eljárások esetén újdonságként a lassú, olajfolt szerű megállíthatatlan terjeszkedést építették bele a francia gyarmati hadművészetbe. Míg az algériai példában, Bugeaud eljárásaiban a lakosság és az ellenség központú módszerek egyensúlyban vannak, addig Gallieni és Lyautey esetében egyértelműen a társadalom áll a középpontban. A cél a népesség bizalmának megszerzése, a biztonságérzetük növelése, és a franciákkal való együttműködés reális alternatívaként való felkínálása. Ehhez a katonai erő csak egy eszköz a sok közül, és alkalmazása visszafogott, nem brutalitásra és elrettentésre törekvő.

Mindezek olyan tapasztalatokkal gazdagították az európai-anyaországgal párhuzamosan létrejövő, azzal sokszor versengő, de attól ténylegesen elkülönülő, saját szervezeti kultúrát és hadviselést, illetve egyedi struktúrákat kialakító gyarmati haderőt (tengerészgyalogos és légiós, majd később átalakuló gyarmati, illetve helyi alakulatokkal kiegészített), amely ahhoz vezetett, hogy az itt szolgáló tisztek és egységek gyakran a zárt katonai keretektől kilépve sokkal közelebb kerültek a politikához, mint társaik.

A gyarmati szolgálat során, a viszonylag kis haderők nagy területen mozogtak, így az alacsonyabb rendfokozatú tisztek is nagy önállóságra tehettek szert, és bár minden felkelés más volt, de általánosságban elmondható, hogy a francia katonák szinte mindenhol haditechnikai

főlényben voltak helyi ellenfeleikkel szemben.⁹¹ Ezt a sajátosságot kiegészíti a tény, hogy a tisztek 1870. és 1914. között kizárólag a gyarmatokon szerezhettek tapasztalatokat, így az itteni szolgálat kifejezetten népszerű volt a fiatal tisztek körében. A francia–porosz és az első világháború vezető tábornokai között is számtalan gyarmati háttérűt találhatunk,⁹² amely csak tovább erősítette a Foch által hadelméleti vonalon is megtámogatott támadó szemléletet.⁹³

A francia gyarmati haderőt az első világháború változtatta meg először, de hatása csak részben volt maradandó. Az európai hadszíntéren is bevetették ezredeit, ezért a korábban alkalmazott, egymástól gyökeresen eltérő helyi viszonyoknak megfelelő szervezeti struktúrákat egységesíteni kellett, soraikban pedig egyre inkább a helyi lakosság tagjai szolgáltak. Tömegesen jelentek meg a korábban nem jellemző géppuskák, növekedett a lövegek száma és a motorizáció is elterjedt. A két háború között aztán egy jelentős visszatérés következett be a 19. századi alapokhoz. A Lyautey nevével fémjelzett marokkói műveletek (Rif háborúk) során újra elővették az egy évszázaddal korábbi elveket, míg a nehezen mozgatható lövegek, rossz utakon nem használható gépjárművek alkalmazása néhány ritka példát leszámítva ismét háttérbe szorul. Az újdonságok közül talán csak kommunikáció forradalma és a felderítő repülőgépeknek a gyarmati hadviselésbe integrálása nevezhető sikeresnek a nagy háború újításai közül.⁹⁴

2.7. A HIDEGHÁBORÚ, MINT A VIZSGÁLT KONFLIKTUS HÁTTERÉNEK ÉRTELMEZÉSE

Az indokínai háború a régi, gyarmati rendszer alkonyának egyik kétségkívül véres fejezete. 1945 őszén azonban egy új, globális világrend veszi kezdetét, amely meghatározta azt, hogy miként alakult a francia anyaország viszonya az elhúzódó konfliktushoz, így annak az anyagi és társadalmi támogatottsága miként változott a vizsgált időszakban. Fontos megvizsgálni tehát, hogy miként bontakozott ki a hidegháború és miként illeszkedik az

⁹¹ Ez alapvetően pozitív tulajdonság volt, de a folyamatos technikai és eljárásbéli főlényhez való hozzászokás miatt ez nem egyszer túlzott magabiztossággá, brutalitássá és agresszivitássá vagy éppen vakmerőséggé torzult a gyarmati tisztek körében, amely már károsnak bizonyult. Jackson i. m. 14.

⁹² Ez különösen az 1870-es vereség után váltott ki heves vitákat, amikor a politikusok és a katonák egy része az algériai tapasztalatokat a „fegyelmetlenség és szervezatlenség iskolájaként” jellemezte, és a gyarmati katonai vezetői mentalitást tette felelőssé a vereségért. In Majoros István: *Vereségtől a győzelemig. Franciaország a nemzetközi kapcsolatok rendszerében*. ELTE/Eötvös, Budapest, 2004. 48.

⁹³ Porch (1986) i. m. 376.

⁹⁴ Jackson i. m. 20–21.

eseményeinek sorába a távol-keleti konfliktus. Ez ugyanakkor arra is jó alkalmat teremt, hogy az évtizedekig állandó hadtörténelmi gondolkodásunk nézőpontját is felülvizsgáljuk.

Az 1945. utáni időszakot meghatározta a két győztes szuperhatalom, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió vetélkedése, amely az érdekszférájukba tartozó államokban közvetlenül, a világ többi részén pedig közvetett módon szinte az élet minden szegmensére hatással volt, így természetesen a hadművészet és a haditechnika fejlődésére is. Ebből a folyamatból kiemelkedik a nukleáris fegyverek megjelenése, ami alapjaiban írta át a korszak gondolkodóinak szempontrendszerét, mert a háborúk megvívásának célja véglegesen megváltozott. A történelem során jellemzően a hagyományosnak mondható területi, gazdasági vagy egyéb nyereségek és előnyök megszerzésének vágyát végérvényesen átvette a megsemmisítésre törekvő háború képe, amelynek eredményeként a kölcsönös, a győztest is fenyegető pusztulás realitássá vált.

A két szuperhatalom a korszak számos konfliktusába direkt vagy indirekt módon beavatkozott, és igyekezett érdekszféráját a másik kárára kiterjeszteni. Először a „nyugat” tömbösödött és 1949-ben megalakult az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), a „kelet” pedig 1955-ben a Varsói Szerződés (VSZ) Szervezetébe tömörült – ezek a tömbök egyszerre jelentettek katonai és politikai elköteleződést, ugyanakkor szorosabb koordinációt is a tagjaik között.

Nagyjából egyetértés van abban, hogy a hidegháború időszakának kezdő és a vég dátumai 1945. és 1991. közé esnek, és valahol a „Jaltától – Máltáig”⁹⁵ terjedő időszakot fedik le. A további bontás, belső korszakolás is számos módon és szempontrendszer alapján megtörtént már. Ezt azonban különböző értelmezések alapján ahány tudományág, annyi féle felosztással kezeli. Célszerűnek tartom néhány, a dolgozat témája alapján releváns nézőpont bemutatását, külön kitérve a hidegháború vizsgálatának hadtörténelmi sajátosságaira.

A francia geopolitikai iskola számos nagy hatású teoretikust adott a világnak, körülük a kolonialista gondolkodás szempontjából (is) jelentős Raoul Castex (1878–1968) tengernagy nézeteit emelném ki. Ő már az 1920-as évek közepén is a nagy távolságra lévő Indokína, mint gyarmat sebezhetőségét és tarthatatlanságát hangsúlyozta, és feladását javasolta. Figyelmeztetését 1939-ben, tehát közvetlenül a második világháború előtt megismételte, és

⁹⁵ A „három nagy”, azaz Roosevelt, Churchill és Sztálin utolsó találkozója, amely 1945 februárjában, még a második világháború alatt zajlott a Szovjetunióban, Jaltában. Máltán 1989 legvégén találkozott a frissen megválasztott Bush elnök és Gorbacsov pártfőtitkár, akik kinyilatkoztatták, hogy lezárják hidegháborút.

javasolta, hogy Franciaország erőit, és geopolitikai erőfeszítéseit az afrikai tengely mentére összpontosítsa.⁹⁶

Nem meglepő tehát, hogy a geopolitikai gondolkodás középpontjában és legfontosabb művelői között nagy számban találunk flottatiszteket, hisz az az a sajátos, állandó és körülhatárolt tér, amelyben a (hadi)hajók tevékenykednek, általában hosszútávú tervezést és stratégiai gondolkodásmódot követel meg. Ezek alapján (főleg a gorskovi szovjet haditengerészet terjeszkedésére való tekintettel) az alábbi nagy időszakokat tekintik mérvadónak:

- 1945–1956: A nukleáris patthelyzet és az elrettentés és feltartóztatás politikájának kialakulása
- 1957–1979: A szovjet mélységi behatolás a világtengerekre
- 1980–1991: A kommunista visszavonulás a tengeri zónából.⁹⁷

Történeti szempontból már bonyolultabb a helyzet. Itt elsősorban az amerikai-szovjet reláció adja a keretrendszert, ennek alapján történik meg a belső korszakhatárok meghúzása, amelyek meglehetősen képlékenyek:

- 1945–1947 (1948): Az átmenet, azaz a második világháború végétől a Truman doktrínáig, vagy a kelet-európai kommunista hatalomátvételig tartó időszak
- 1947–1962: A „klasszikus hidegháború” ideje, amelyet a kubai rakétaválság zár le
- 1963–1979: Az enyhülés időszaka, amely a két szuperhatalom közti változó szintű kooperáció mellett a Szovjetunió afganisztáni inváziójáig tart, és magába foglalja a helsinki folyamatot is
- 1979–1985: A „kis hidegháború”, a mely az afgán intervencióval veszi kezdetét és Brezsnyev halálával, illetve a szovjet gerontokrácia bukásával zárul
- 1985–1991: Gorbacsov hatalomra kerülésétől a berlini fal leomlásáig és a Szovjetunió széthullásáig tartó időszak.⁹⁸

Hadtörténeti szempontból, ha lehet, még kevésbé egyértelmű a helyzet. A hadművészet történetének a korszakkal foglalkozó kutatói hagyományosan a két szemben álló szuperhatalom érdekei mentén vizsgálják a kialakult konfliktusokat. Ez egy könnyen igazolható álláspont, hisz a hidegháború jellegéből adódik, hogy azt minden szinten és minden eszközzel vívták – de

⁹⁶Szilágyi István: *Geopolitika*. Paigeo, Budapest, 2018. 87-88.

⁹⁷Uo. 125.

⁹⁸Fischer Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989*. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2005.

mivel „hideg” háborúról volt szó, kivétel volt ez alól a direkt, nyílt konfliktus a két tömb között. Az elmúlt három évtized kutatásai azonban árnyalják a képet, és egy jóval komplexebb, nem csak fekete-fehér (opcionálisan: kék és piros) világ kezd kirajzolódni.

A korszak hadtörténete két nagy részre bontható, annak függvényében, hogy történt-e direkt szuperhatalmi beavatkozás, vagy sem – ezzel szakítva a hagyományos nézőponttal, amely igyekszik a konfliktusoknak kizárólag azt az aspektusát kiemelni, amely a nagyhatalmakkal kapcsolatos (innen ered a helyettesítő, azaz a proxy háború elnevezés). Fontos megjegyezni, hogy a fegyvereladást és a direkt beavatkozást nem tartom egyenértékűnek! A fegyvereladást csak a nagyhatalmi érdekszféra kiterjesztésének tekintem, ha pedig együtt járt tanácsadók, kiképzők megjelenésével is, azt korlátozott beavatkozásként értékelem.

A vizsgálathoz néhány új szempontot is kialakítottam, mint például a gyarmati rendszer felbomlása, és a gyarmattartók beavatkozásának mértéke, de jelen dolgozatnak nem ez a központi kérdése. Az általam választott példák főleg Dél- és Délkelet-Ázsia, Észak-Afrika és a Közel-Kelet régióira koncentrálnak.

Ehhez segítségül hívtam Kende István a *Napjaink százhusz háborúja 1945-1976* című összefoglaló és áttekintő jellegű művét, amelyben a szerző számszerűsíti a hidegháború első évtizedeiben lezajlott konfliktusokat, és közel négyszáz évnyi össz-időtartamút azonosít be a kérdéses időszakban. A vizsgálata természetesen nem teljes, hisz a korszak közepén (1976) lezárja azt. Figyelembe véve, hogy ez ezzel azokat a turbulens időket fedi le, amikor a dekolonizációs háborúk (1960-as évekig), illetve az azokat követő, immár az új államok között zajló konfliktusok többsége zajlott (ide értve az olyan gócpontokat, mint Afrika vagy a Közel-Kelet), akkor kijelenthető, hogy a mű háborúkkal leginkább terhelt, „legforróbb” periódust fedi le.

Ezeket természetesen a korszak szemüvegén keresztül elemezi, de mégis érdekes trendeket állapít meg, amikor a helyi és időbeni eloszlásukat vizsgálja. Négy éves időszakokra osztja a vizsgált periódust 1945-el kezdődően, és azt állapítja meg, hogy az első három etapban (1945–48, 1949–52, 1953–56) jóval alacsonyabb volt a konfliktusok száma (az összesnek a kb. 23%-a), mint az azt követő 1960-as és 1970-es években.⁹⁹ Összességében Kende kutatása alapján az látszik, hogy a vizsgált, kb. harminc éves időszak első tizenöt évére (1945–1960) csak a konfliktusok egyharmada esik, míg a következő tizenötötre a maradéka.

Ha ezt kiegészítjük azzal, hogy a földrajzi térben is látható eltolódás, azaz az 1940-es és 1950-es években inkább Ázsia (35 háború), majd ezt követően inkább Afrika (21) és a Közel-

⁹⁹ Kende István: *Napjaink százhusz háborúja 1945–1976*. Akadémia, Budapest, 1979. 21.

Kelet (36)¹⁰⁰ volt a domináns, kirajzolódik egy hidegháborús, globális konfliktus trend vonal, amely a korai időszak távol-keleti fókuszát az idő előre haladtával fokozatosan az Európához közelebb eső területek felé tolja. Kende elvégzi a konfliktusok típusainak vizsgálatát is, de ez ma már napjainkban nehezen értelmezhető szempont alapján zajlik, így az kevésbé releváns.

A két hidegháborús csúcs-konfliktus régió (Ázsia és Közel-Kelet) között jelentős különbségek vannak, mind a térségek méretben, mind a konfliktusok jellegében (felkelések vagy konvencionális háborúk, kommunista expanzió vagy nemzeti célok, etnikai-vallási ellentétek stb.). Jelen vizsgálódás szempontjából azonban a korai hidegháború két konfliktusos térségét az első időszakban összekapcsolja és ezzel átmenetet is jelent az azokban résztvevő brit (Brit India, Malajzia, Kenya stb.) és francia haderő (Indokína, Algéria stb.) dekolonizációs folyamatot kísérő tevékenysége, amelyet az 1960-as évektől mindenhol az amerikai és a szovjet felek gazdasági és katonai jelenléte vált fel.

Az első és leglátványosabb változás 1945 után, hogy a korábbi európai nagyhatalmak, amelyek kiterjedt gyarmatbirodalmaikra építve alakították a világpolitikát, az évek múltával veszítettek súlyukból, és ezzel párhuzamosan a koloniális világ felszámolásra került, a globális dominanciát pedig a két fiatal szuperhatalom gyakorolta. A konfliktusok alapvetően nem köthetők egyértelmű kronológiai sorrendhez, de (figyelembe véve Kende kutatásait is) azért kijelenthető, hogy a dekolonizációs folyamat nagy része az 1960-as évek végére lezajlott, bár bizonyos régiókban a háborús állapotok még évtizedekig fennálltak. Elmondható tehát, hogy a hidegháború első felében általános trendként közvetlenül a volt gyarmatosítók kerültek szembe a függetlenségük kivívásáért küzdőkkel, majd pedig maguk a volt gyarmatok kerültek szembe egymással, vagy a lakosság egyes csoportjai idéztek elő polgárháborús állapotokat.

Ezzel párhuzamosan, a hidegháború előrehaladtával a brit és francia érdekszféra a korábbi globális érdekeltségről a regionális irányba mozdult el – az utóbbi esetében pedig megjelenik az atlantizmustól eltérő, európai vezetésű Európa iránti igény, is, amely fokozatosan a mai Európai Unió létrejöttéhez vezetett.¹⁰¹ Célszerűnek tartom ezeknek a konfliktusoknak a vizsgálatát az alábbi kontextusban elvégezni, de két csoportra bontva: az egyik az, amelyekben a korábbi gyarmatosító államok direktben részt vettek, a másik pedig az, amelyekben a gyarmati státuszuk megszűnése után csak a létrejött fiatal államok voltak érintettek.

A két korábbi nagyhatalom már az első világháborút követő időszakban veszített globális dominanciájából, de ez teljessé csak 1945 után vált – látványossá pedig az 1956-os szuezi események tették. A két gyarmatosító ország a második világháború után eltérő módon

¹⁰⁰ Uo. 26.

¹⁰¹ Gazdag i. m. 112-113.

reagált az új világregend kialakulására – angol részről kialakult néhány fegyveres konfliktus (például Brit Malájföld, Brit India vagy Kenya területén), de alapvetően gazdasági és megegyezés-központú dekolonizáció történt.

Franciaország azonban az 1940-es megalázó vereség után igyekezett korábbi hatalmi státuszát visszaszerezni, amelynek egyik módját a gyarmatbirodalmak minél intaktabb formában történő megtartásában látták a IV. Köztársaság gyorsan cserélődő politikusai.¹⁰² Ennek érdekében több véres konfliktusba is bonyolódtak a második világháború után, amelyek közül mind időtartamában, mind jelentőségében kiemelkedik az indokínai háború (1946–1954) és az algériai háború (1954–1962).

A francia vezetés szempontjából Indokína tipikus gyarmati háborúnak indult, annak minden jellemzőjével együtt, amely a kínai kommunisták polgárháborús győzelme után (1949), illetve az USA koreai háborús tapasztalatait követően (1950–1953) egyre inkább a két világregend közti konfliktus jellemzőit kezdte fölvenni. Véleményem szerint a háború a legvégéig megőrizte gyarmati jellegét, és inkább gazdasági támogatás formájában valósult meg a szovjet/kínai, illetve amerikai támogatás. Az indokínai háború (és a britek malájföldi tapasztalatai) ezzel szemben egy nagyon fontos új hadművészeti kategória előfutárai, ez pedig a felkelésellenes műveletek (*Counter Insurgency*, COIN) megjelenése, és ezeknek a korabeli francia, illetve az angol hadtudományi szakirodalomba történő beemelése.

Hatványozottan igaz ez az algériai háborúra, amelyet a franciák sokáig belügyként kezeltek, de mégis a fegyveres erők széles körű bevetésével igyekeztek megoldani. A konfliktus a COIN-műveletek gyakorlatának egyik legjobb példája (annak minden visszásságával együtt), hisz Indokínával ellentétben, itt nem zajlott le regularizálódás a gerilla oldalon, hanem végig megmaradt az irregularitás arab részről. Elmondható tehát, hogy a felkelésellenes műveletek szempontjából a legtisztábban itt érhető tetten a korábbi tapasztalatok alapján kidolgozott új eljárások gyakorlati alkalmazása – ellenben komoly szuperhatalmi beavatkozás és támogatás egyik oldalon sem realizálódott, ezért ha a sokszor említett hidegháborús szemüvegen keresztül elemeznénk a háborút, az nem sok érdeklődésre tarthatna számot.

Ez a konfliktus egyébként a De Gaulle-korszak (1958-1969) nyitánya is, amely átvezette Franciaországot az angolszászoktól való eltávolodás időszakához, az önálló gall atomfegyver megszületéséhez, és az erre támaszkodó európai integrációs gondolatok megjelenéséhez.¹⁰³ Mindezek nem értelmezhetők az algériai konfliktus kontextusa nélkül, mégis, a két tömb szempontjából mellékesnek tűnnek – napjaink Európai Uniója szempontjából

¹⁰² Fischer i. m. 86.

¹⁰³ Hahner Péter: *Franciaország története*. Műszaki Kiadó, Budapest, 2002. 260.

azonban kifejezetten fontos mérföldkövek. Véleményem szerint a gyarmati konfliktusok, illetve a korábbi vezető hatalmak háborúinak hidegháborús (szovjet–amerikai) kontextuson keresztüli vizsgálata hibás nézőpont, mert elfedi azok valódi jellegét, és nem járul hozzá a jelentőségük tényleges feltárásához.

Az 1956-os szuezi válság még angol–francia intervenciót hozott, amely tulajdonképpen utolsó fellángolása volt a korábbi birodalmi önállóságnak – a szuperhatalmi roszszállás végül az európai országokban belpolitikai válsághoz vezetett, és a gall külpolitikai útkeresés origójává vált. Ezzel a régióban is lezajlott a nagyhatalmi őrsváltás.¹⁰⁴ Az 1967-es és az 1973-as háborúkban játszott szuperhatalmi szerepeket, illetve a kettő közti, rövid ideig arab oldalon megvalósuló szovjet katonai jelenlét történetét a kutatási eredmények jelentősen árnyalják, éppen ezért javasolt a korábbi, „helyi háborús” terminológia és gondolkodásmód felülvizsgálata.

Magyarországon a háborúról a későbbiekben megalkotott kép meglehetősen torz, szinte teljes mértékben a szovjet nézőpont erősen átpolitizált nézőpontja érvényesül. Az egyébként nem nagyszámú történeti művekben a vietnámi nép függetlenségi harca jelenik meg elsősorban (a francia imperialisták, de különösen az amerikaiak ellen, sokszor háttérbe is szorítva az előbbieket), és általában Vo Nguyen Giap tábornok, a népből érkező hadvezér szerepét emelik ki.¹⁰⁵ A szűkebb értelemben vett hadtudományi munkák (és így a hadtörténet is) azonban a történeti irányvonalától eltérő módon, a népi jellegű, forradalmi háborúról tudomást sem véve a szovjet elvárásoknak megfelelően a hadászat-hadművészet/hadművelet-harcászat szentháromságban mozgott, amelyet a korszakban a nukleáris és egyéb tömegpusztító fegyverek alkalmazása dominált. Mivel ilyen eszköz bevetésére a délkelet-ázsiai hadszíntéren nem került sor, így az ott zajló események tapasztalatait sokszor figyelmen kívül hagyták.

Jó példák erre a Hajma Lajos¹⁰⁶ szerkesztésében megjelent különböző művek, amelyek közül az 1968-as (tehát pontosan az indokínai és algériai COIN tapasztalatok,¹⁰⁷ akkor már a

¹⁰⁴ Salgó László: *A szuezi háromszög 1956*. Kossuth, Budapest, 1986. 265.

¹⁰⁵ Salgó László művei jellemzően ebbe a kategóriába esnek, így a forráskritika alapja is a korszakban alkotásaival szemben alkalmazott módszertant jelenti elsősorban. Későbbi műveiben egyre jobban nyit a francia külpolitika vizsgálata felé, és korai műveihez képest oldódik az egyoldalúsága, valamint szélesedik a nézőpontja. Mindezek ellenére a korszak szinte egyetlen olyan kutatója, aki kortársként foglalkozott a konfliktussal, és a helyszínen is járt. Ugyanígy a magyar fordításban is megjelent Giap művek is főleg a népi háború szempontjából összeállított szemelvények. Fontos kiemelni, hogy ezek a munkák inkább a kivételt jelentik a fő trendekkel (atomháború) szemben,

¹⁰⁶ Felderítő tiszt, a Magyar Néphadsereg Vezérkarának (MNVK) 2. (Felderítő) Csoportfőnökség osztályvezetője, idegen hadsereg szakértő, később katonai attasé és szakíró.

¹⁰⁷ Később, a francia COIN legfőbb teoretikusai, az algériai háborúban is harcoló Roger Trinquier és David Galula ezt nem felkelés, hanem forradalom-ellenes hadviselésnek nevezték ezeket az eljárásokat. Ezzel kívántak utalni egyfelől a kommunista, vagy más forradalmi politikai ideológia elleni harc fontosságára, és egyben az alkalmazott

nemzetközi köztudatba is bekerült elméletek megírása után született¹⁰⁸) *Nyugati szakírók a háborúról*.¹⁰⁹ és a már később kiadott, 1982-es *Stratégiai célok – katonai doktrínák*¹¹⁰ c. áttekintő jellegű művek. Ezekben Franciaország doktrínáinak bemutatásakor szó sem esik a két meghatározó, 1946. és 1962. között összesen több mint 16 évet felölelő, a haderő gondolkodását jelentősen befolyásoló konfliktus tapasztalatainak feldolgozásáról és hatásáról. A hadászati kérdések fókuszában szinte kizárólag a nukleáris elrettentés és az atomfegyver alkalmazási elvei, Franciaország és a NATO kapcsolata szerepel. A két műben részletesen megjelennek a legfontosabb francia stratégiai gondolkodók, úgy, mint a légierő tábormoka, Pierre Gallois, a volt algériai főparancsnok és az atomprogramot felügyelő Charles Ailleret, valamint az önálló francia atom ütőerő (*Force de Frappe*) szószólója André Beaufre tábormokok (ő maga járt a Távols-Keleten, és látta, amint az elért harcászati eredményeket a gyenge stratégia semmissé teszi). Mindez jól mutatja, hogyan nyomta rá a bélyegét a magyarországi hadtudományi gondolkodásra is a két tömb közti szembenállás szuperhatalmi „szemüvege”, amely egy rövid nép háborús kitérőn kívül nem hagyott teret más elméletek széleskörű megismeréséhez.

Napjainkban, főleg az afganisztáni és iraki tapasztalatoknak köszönhetően a hadtudomány és főleg a hadelmélet már nem csak e vonalak mentén gondolkodik,¹¹¹ de a hadtörténetben még mindig a hagyományos keretekben dolgozunk, amikor a hidegháború szóba kerül. Szükségnek látom ezért egy friss személet alkalmazását, amely nem csak a szűk európai hadszíntér eseményeit és elméleteit, hanem a világban zajló eseményeket alá- vagy fölérendeltségi felhangok nélkül integrálja és egy egységes hadművészet történeti szemléletmódot alakít ki. Annál is inkább igaz ez, mert bár a korszak hadereje, a Magyar Néphadsereg csak az európai hadszíntéren tevékenykedett (volna), számos más (NATO és VSZ) ország fegyveres ereje nem volt így korlátozva, és tapasztalatai sem csak innen származtak.

Az általam a disszertáció megírása során alkalmazott hidegháborús hadtörténeti korszakolás tehát bár nem tér el jelentősen a hagyományos történeti felosztástól, de az egybevágó sarokpontok és évszámok kijelölését nem a politikai, hanem a katonai események indokolják. Az eltéréseket az alábbiakban foglalnám össze:

eszközök újszerűségére is, amely nem korlátozódott csak a katonai erő bevetésére, hanem politikai és pszichológiai eszközöket is használtak.

¹⁰⁸ Például: Roger Trinquier: *La guerre moderne*. La Table Ronde, Paris, 1961.; David Galula: *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*. Praeger, Westport, 1964.

¹⁰⁹ Hajma Lajos: *Nyugati szakírók a háborúról*. Zrínyi, Budapest, 1968.

¹¹⁰ Hajma Lajos: *Stratégiai célok – katonai doktrínák*. Kossuth, Budapest, 1982.

¹¹¹ A nagy hidegháborús szembenállás melletti elméletek közül például az irregularitás és a gerilla tevékenységek is végre fókuszba kerültek. Ilyenek például a délkelet-ázsiai régiót is érintő kínai Mao Ce-tung gerilla és forradalmi elméleteinek megjelenését vizsgáló művek is, például Forgács Balázs munkái.

- Szükséges a gyarmati szempontrendszer (dekolonizációs háborúk, új államok közti területi/erőforrás felosztásért zajló összecsapások) beemelése a hidegháborús konfliktusok korszakolásba
- Ezzel párhuzamosan a szuperhatalmi befolyás és beavatkozás jellegének újszerű tipizálása (direkt, vagy korlátozott beavatkozás, és gazdasági/egyéb befolyásszerzés) a hagyományos helyett
- Az 1945-ös év, mint az atomfegyver megjelenésének dátumának elfogadása a korszak hadtörténeti kezdetének
- Az 1956-os év hangsúlyos fordulópontként való használata (nagyhatalmi őrsváltás, a szuezi válsághoz kapcsolódva). Ez utóbbi részben a haditechnikai változásokhoz is köthető (pl. sugárhajtású repülőgépek korszakának hajnala)
- 1991. és az Öböl háború (mint a hidegháborús szervezetek, haditechnikák és doktrínák legnagyobb léptékű és legszélesebb körű alkalmazása) konszenzusos elfogadása, mint a hidegháború katonai lezárása (elkülönítve a politikai lezárástól: a berlini fal leomlásától és a Szovjetunió bukásától)

Mindezek mellett javaslom a „helyi háborús” terminológia használatának felülvizsgálatát, és a hagyományos, a konfliktus jellegét leíró hadtudományi kategóriák alkalmazását (reguláris, irreguláris, gerilla stb.), amely csökkentené a „nagyhatalmi szemüveg” torzító szerepét, és jobban illeszkedne napaink értelmezéséhez. Ezt támasztja alá, hogy néhány konfliktus túlélte magát a hidegháborút is (pl. India–Pakisztán konfliktusa), így az előzmények és napjaink eseményei közti kapcsolat is jobban leírható lenne ezáltal.

2.8. RÉSZKÖVETKEZTETÉS

A modernkori francia hadművészet indokínai háborút megelőző fejlődése a 19. században két nagy ágra szakadt, amely egymás mellett, csak kevés (főleg személyi mozgásoknak köszönhető) átjárással rendelkezett, és a távolodás majd egy évszázadon keresztül tartott. Ebben az időszakban megtörtént a francia birodalomépítés fegyveres erő fókuszú koncepciójának kidolgozása és a sok szempontból mai napig is hatással lévő elméletek alapjainak lerakása, valamint az ezekre épülő doktrínák főbb vonalainak lefektetése és tökéletesítése. A század közepén elvált egymástól az ellenséges felkelő erőkre, azok megsemmisítésére koncentráló, katonai eljárások és alegységek alkalmazását favorizáló iskola, valamint a lakosságra fókuszáló COIN gondolkodás is, ugyanakkor kísérletek történnék a két irányzat viszonyának a definiálására is.

Ugyanez az időszak az, amikor a fő sodorba eső európai francia katonai gondolkodás elmélyül, fókuszába a vezetés, illetve a morál és a pszichológiai tényezők, tehát valóban a humán faktor, azaz a katona és a háttérét adó nemzetállam kerül. Ezzel ebben az időszakban a hadelméletük lényegében elszakad a csak a szigorúan vett fegyveres erőkkel kapcsolatos témáktól, és lerakja a 20. századi stratégiai gondolkodás meghatározó gall iskoláinak alapkövét.

Az első, majd a második világháború is sokként érte Franciaországot, a hadviseléssel kapcsolatos koncepciókat többször is gyökeresen átalakítva. A támadó szellemiséget felváltotta a minden szinten megjelenő defenzív doktrína, amelynek nem várt következménye az volt, hogy az ország a két háború között tulajdonképpen kivonta magát a katonai gondolkodás fő sodrából, ezen keresztül pedig a légierővel és a gépesítéssel kapcsolatos fejlődésből is. Ennek a statikus, védekező szemléletnek az 1940-es kudarc után már direktben az amerikai hatás érhető tetten – különösen a légierő esetében, amely teljesen új, immár valóban stratégiai szerepkörben szerveződött újjá.

Mindezzel párhuzamosan a szemléletmód váltás még ekkor nem történt meg a gyarmatokon, ott még jórészt érvényesek voltak a 19. századi algériai és a századfordulás madagaszkári tapasztalatok alapján megalkotott elvek, holott a második világháború teljes mértékben átszabta a birodalom képét, rámutatva a franciák gyengeségeire és a meglévő függési struktúrák elavultságára is. Erről a változásról a „gloire” és a „grandeur” újjáélesztésén munkálkodó párizsi döntéshozók azonban nem voltak hajlandók tudomást venni, így amikor 1945-ben jelentkeztek a problémák, újra ahhoz az eszközhöz nyúltak, amely a múltban a leghatékonyabbnak bizonyult: a haderő feladatává vált a rebellis területek pacifikálása.

Az ekkoriban megszervezett Francia Unió kontinentális világháborús és a gyarmati tapasztalatokkal rendelkező, meglehetősen vegyes hadereje az 1960-as évek elejéig egy akkor már meglehetősen anakronisztikusnak számító konfliktus sorozatba ragadt bele. Ez ekkor már inkább akadálya volt a fejlődésnek és a modern, hidegháborús hadművészet térnyerésének, amely az érdekérvényesítés új nemzeti útját a nukleáris elrettentésben találta meg. Míg a hidegháború atomfegyverekkel történő megvívására végül szerencsére nem került sor, és az 1990-es éveket a kölcsönös leszerelés és az optimizmus jellemezte, addig pont a háborús küszöb alatti, vagy az alacsony intenzitású konfliktusok szerepe kezdett növekedni. Mindezek alapján kijelenthető, hogy a kettős szerepkörű, gyarmati konfliktusokban harcoló, de ezzel párhuzamosan atomháborúra felkészülő francia haderő a korai hidegháborús időszakban értékes tapasztalatokat halmozott fel, amelyeket hosszú kihagyás után végül 2001. után kezdtek ismét elővenni – ekkor azonban már nem Párizsban, hanem Washingtonban.

A hadművészet ilyen irányú, kvázi párhuzamos fejlődésének a magyarországi feldolgozása korábban a szovjet szuperhatalmi szemléletmód miatt maradt el, és a hadtörténeti gondolkodás még mindig meglévő régi beidegződései miatt napjainkban is főleg csak a hadelmélet kutatóin keresztül indult meg. Szükséges tehát a franciák első nagy gyarmati háborújának, az indokínainak a további elemzése azért, hogy kiderüljön az elméletek milyen mértékben tudtak megvalósulni a gyakorlatban. Ezen a vizsgálaton keresztül a konfliktusnak a hadművészet történetének fejlődésében betöltött szerepére is teljesebb választ kaphatunk, amely hozzájárulhat a hagyományos keretrendszerünk felülvizsgálatához, különös tekintettel az irreguláris és a felkelés ellenes műveletek terén.

3. A HADSZÍNTÉR JELLEMZŐI ÉS TÖRTÉNETE 1946-IG

Az indokínai háború tágabb értelemben vett hadművészet történeti kontextusának és a modernkori francia katonai gondolkodásnak a vizsgálata után szükséges elvégezni magának a hadszíntérnek az elemzését is, hisz ez nagyban befolyásolta azt, ahogyan az eddig bemutatott elméleteket a gyakorlatban alkalmazták. Az itt folyó harcokat számos körülmény befolyásolta, amelyek közül néhány egészen kézzelfogható (klíma, terep, infrastruktúra stb.), míg mások kevésbé egyértelműek. Ez utóbbiak közé tartoznak a társadalmi, etnika és vallási viszonyok, illetve a harcoló felek politikai vagy éppen gazdasági háttérháza.

Az Indokínai-félsziget, szűkebb értelemben a 19. században létrejött Francia Indokína gyarmat fizikai jellemzői jelentősen eltérnek az átlagos kontinentális európaiktól, leginkább a trópusi klimatikus viszonyoknak megfelelőek (2. sz. melléklet). A területnek nem csak az éghajlata sajátos, de a földrajzi viszonyai is rendkívül változatosak: a kiterjedt déli mocsaras területektől az északi magashegyekig szinte minden előfordult az országban. Nyilvánvaló, hogy ezek a regionális jellemzők komoly hatást gyakoroltak az itt harcoló alakulatok teljesítményére és befolyásolták a kialakított harceljárásaikat is, de ennek a mértéke egység típusonként eltérő volt. Ezen fizikai tényezők részletes vizsgálata hozzájárulhat ahhoz, hogy megértsük, mely tapasztalatok számítanak univerzális, más hadszíntéren is érvényesnek, és melyek azok, amelyek kizárólag csak Indokína specifikusak voltak.

A 19. századi gyarmatosítás következményeinek, helyi sajátosságainak a bemutatása, valamint a meglévő társadalmi berendezkedésre gyakorolt hatásának elemzése közelebb vihet ahhoz, hogy megértsük mi vezetett a felkelés kitöréséhez. A térségben a második világháború és a kínai polgárháború eseményei adták meg a végső lökést, amely a Viet Minh felemelkedéséhez és a nyílt háború kitöréséhez vezetett. A konfliktus félrekezeléséhez sajátosan hozzájárult a IV. Francia Köztársaság labilis politikai berendezkedése, így szükséges annak vizsgálata is, hogy miként alakult a háború megítélése és a haderő támogatása az anyaország részéről, a már korábban ismertett hidegháborús háttérrel is figyelembe véve.

A fejezetben tehát a fizikai, tehát a földrajzi és éghajlati tulajdonságokat, valamint az elsősre nem látható történelmi, stratégiai (politikai és gazdasági) helyzetet és a humán terepet, azaz a társadalmi viszonyokat értelmezhetjük a konfliktus háttérének, amelyek közösen adják a hadszíntér jellemzőit.

3.1. A KLIMATIKUS VISZONYOK HATÁSA A HADMŰVELETEKRE

A Dél-Kelet Ázsiában található Indokínai-félszigeten napjainkban több ország osztozik, területe csak részben egyezik meg az azonos nevű korábbi gyarmatével. A történelmi francia Indokína, vagy hivatalos nevén Indokínai Unió (*Union indochinoise*) több lépcsőben került európai befolyás alá, és protektorátus státusszal¹¹² 1887-ben jött létre. Területe a mai Vietnám, Kambodzsa és Laosz területét fedte le, de a háború műveleti szempontból nem egyenlően érintette ezt a kiterjedt térséget. A mai Vietnám, annak is az északi területei szenvedtek a legtöbbet, itt zajlottak a leghevesebb harcok, így elemzésem fókuszában is ez a terület áll.

A gyarmat a 20. század elejére egyébként még nem három, hanem öt korábbi állam területét foglalta magába: Laosz és Kambodzsa a mai területének nagyjából megfelelt, de az országot, amit ma Vietnámként ismerünk, ekkoriban további három kisebb részre bontották a megszállók: az északi Tonkinra, a középső Annamra és a déli Kokinkínára. A gyarmat részletesebb közigazgatási hátaráinak vizsgálatához lásd 3. sz. melléklet.

1. sz. kép

Az Indokínai Unió tagjai.

(<https://capannam.com/guide-pratique-vietnam/histoire-annam> Letöltés ideje: 2019. 11. 05.)

¹¹² Szó szerint védnökség, jelen esetben egy erősebb (gyarmatosító francia) hatalom védnöksége alá helyezést jelentette. Olyan gyarmati berendezkedés volt, amelyben a tényleges gazdasági, katonai és politikai hatalom a gyarmatosítók kezében van, de névleg helyi uralkodókat, vagy társadalmi csoportokat is bevonnak az irányításba, mintegy legalizálva ezzel a külső uralmat. Annam és Tonkin protektorátus volt, míg Kokinkína gyarmati státuszt kapott. Ez a különállás egészen Saigon 1975-ös elestéig megmaradt, de a gyarmati időszakban elkezdődött szakadás hatása bizonyos szempontból még ma is érezhető.

A francia haderőt segítő Meteorológiai Szolgálat (*Service Météorologique*) 1897-ben kezdte meg működését az országban, így az adatai innenél elérhetők.¹¹³ Ezek alapján kijelenthető, hogy bár az elmúlt évtizedekben a klímaváltozás ezt a régiót sem kerülte el, de korábban az éghajlat évtizedekig kis kilengésekkel, de változatlan volt. A következő elemzéshez a vietnámi adatokat veszem alapul, amelyek az 1931–1960 közti időszakban keletkeztek. Ez a több évtizedes ciklus nem adja vissza, hogy az egyes években milyen eltérés mutatkozott az átlagtól, de alkalmas arra, hogy a térség klimatikus viszonyairól nagy általánosságban képet kapjunk.¹¹⁴

Hónap	Hőmérséklet minimum (°c)	Középhőmérséklet (°c)	Hőmérséklet maximum (°c)	Csapadék (mm)
Január	15,67	19,81	24,00	29,10
Február	16,85	21,00	25,19	27,10
Március	19,11	23,31	27,56	43,84
Április	21,48	25,71	29,98	74,63
Május	23,01	27,12	31,29	167,53
Június	23,51	27,33	31,20	213,97
Július	23,53	27,15	30,81	239,08
Augusztus	23,22	26,92	30,69	275,16
Szeptember	22,56	26,23	29,96	248,12
Október	20,86	24,64	28,47	213,88
November	18,92	22,70	26,52	147,55
December	16,47	20,58	24,73	67,22

2. sz. kép

Az 1931–1960. közti vietnámi hőmérsékleti és csapadék adatokat tartalmazzák, havi átlag bontásban (Szerkesztette: a szerző)¹¹⁵

¹¹³ Nobuhiko Endo – Jun Matsumoto: A Brief History of Meteorological Observations in French Indochina. In *Geographical Reports of Tokyo Metropolitan University*, 54. szám, 2019., 33–42. https://tokyo-metro-u.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=7247&item_no=1&attribute_id=18&file_no=1 (Letöltés ideje: 2022. 04. 12.) 35.

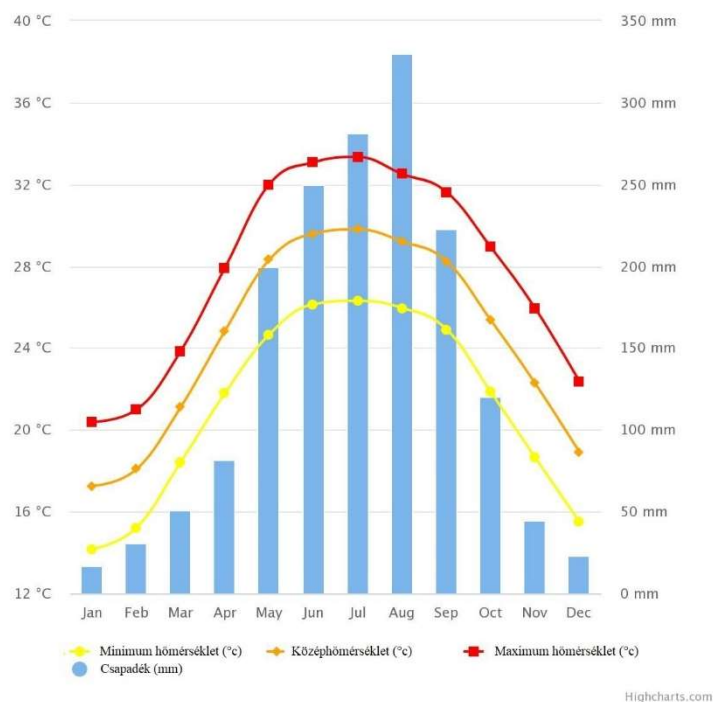
¹¹⁴ A részletes vizsgálatokhoz elérhetők és kutathatók az indokínai katonai Meteorológiai Szolgálat napi bontású, havi jelentései. Például a meglehetősen turbulens 1952-es év mérései is. In *Service Météorologique: Resume Mensuel du Temps en Indochine.* (1952) https://library.oarcloud.noaa.gov/docs.lib/htdocs/rescue/cd013_pdf/00372636.pdf (Letöltés ideje: 2022. 03. 17.)

¹¹⁵ The Climate Change Knowledge Portal (CCKP): Vietnam <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/vietnam/climate-data-historical> (Letöltés ideje: 2022. 02. 12.)

Jól látható, hogy az alapvetően trópusi monszun országban két évszak volt, egy forró, csapadékos és párás nyári és egy szárazabb téli. Ez alapvetően határozta meg a műveletek ritmusát és kialakított egy úgy nevezett „hadműveleti szezont” (időszakot), amely leegyszerűsítve azt jelentette, hogy a műveletek többsége november és április közé esett. A köztes időszakban is zajlottak katonai cselekmények, de inkább csak harcászati, azaz lokális szinten. Jellemzően ekkor történtek a feltöltések és a felkészülések is az őszi-téli hónapokra, tehát a köztes időszak is tevékenyen telt a felek számára. A nagyobb, sok alegységű, nagy intenzitású és tempójú hadműveletek viszont szinte kivétel nélkül a fenti száraz évszakra koncentráálódtak.

Az amerikai Központi Hírszerző Ügynökség (*Central Intelligence Agency*, CIA) hadszíntér tájékoztatójából kiváló, az áttekintést segítő információkat nyerhetünk a teljes terület klimatikus viszonyairól. (4. sz. melléklet). Az ország méretéből azonban az következik, hogy a régiói között jelentős eltérések is lehetnek, ezért érdemes megvizsgálni a három nagy vietnámi terület (Tonkin, Annam és Kokinkína) éghajlati viszonyait külön-külön is részletesebben, amely segít megérteni azok hatását a hadműveletekre. Itt érdemes megjegyezni, hogy Laosz és Kambodzsa klimatikus viszonyai, ha nem is teljes mértékben, de nagy vonalakban megfelelnek a velük egy szélességi körön lévő vietnámi területeknek.

Hanoi éghajlati adatai (1931-1961)

3. sz. kép

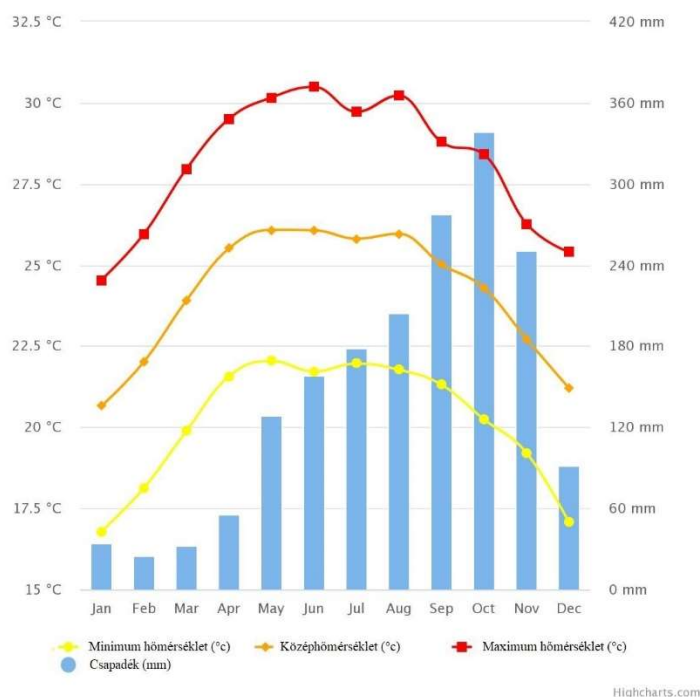
Hanoi (Tonkin) éghajlati viszonyai az 1931–1960. közti időszakban, havi átlag bontásban
(Szerkesztette: a szerző)¹¹⁶

Mint az a fenti grafikonon is látható, a magas hegyekkel és dzsungelkkel tarkított régió központi városának éghajlatára alapvetően megfeleltethető az országos átlag vizsgálatokor tett megállapítás: két jól elkülöníthető évszak volt, a meleg, csapadékos és párás nyár, valamint a hűvös, száraz tél jellemezte. A térségben a hadműveleti szezon általában októbertől áprilisig tartott. Érdeemes megjegyezni, hogy Hanoi egy viszonylag sík területen, a Vörös-folyó deltájában található, az ettől északra és nyugatra eső területek magas hegyei télen az itt tapasztalttól jelentősen hidegebbek is lehettek. A tonkini területek további jellemzője volt, hogy a hegyek miatt a hűvös időszakban több hétre is barátságtalan, összefüggő felhőtakaró alakulhatott ki (ez a jelenség saját nevet is kapott: *crachin*) és gyakran olyan alacsony volt a felhőalap is, hogy teljesen ellehetetlenítette a repülést.¹¹⁷

¹¹⁶ The Climate Change Knowledge Portal (CCKP): Vietnam <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/vietnam/climate-data-historical> (Letöltés ideje: 2022. 02. 12.)

¹¹⁷ Johnathan P. Kirk – Gordon A. Cromley: Assimilating Weather Data into a Digital Event Gazetteer of Airborne Parachute Operations during the French Indochina War. In *Weather, Climate, and Society*, 2018/1. 19-34. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26389013> (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.) 28.

Pleiku éghajlati adatai (1931-1961)

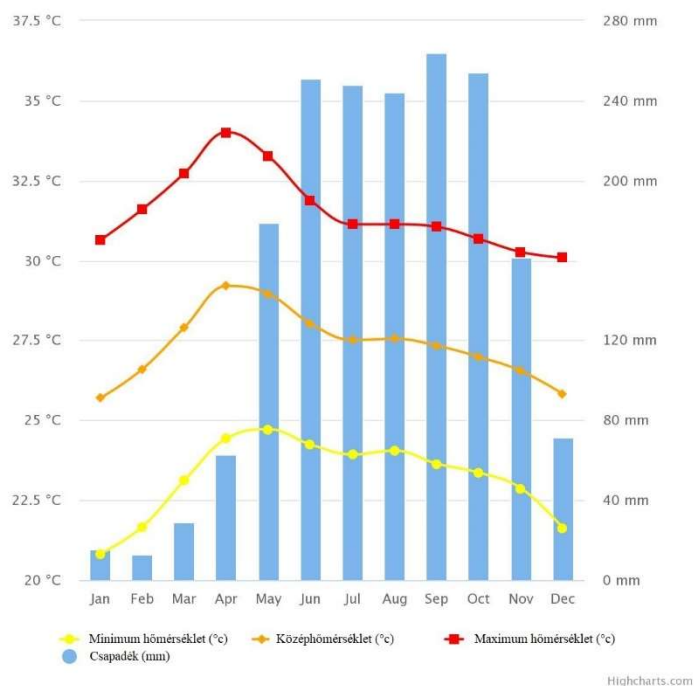
4. sz. kép

Pleiku (Annam) éghajlati viszonyai az 1931–1960. közti időszakban, havi átlag bontásban (Szerkesztette: a szerző)¹¹⁸

Vietnám középső, hosszú, de keskeny annami területén belsejében található a kulcsfontosságú útcsomópont Pleiku település. Az itteni felföldek és hegyes vidék éghajlata eltér az északi Tonkinétől, a nyarak kevésbé voltak forrók, a telek kevésbé hidegek voltak, Annam hegyei sokszor megszűrrik a felhőket a két országrész között. A térségben a monszun időszak csapadékos, de nem ritka a tájfunos időjárás augusztus és november között, amely már akadályozhatta a hadműveleteket. Itt tehát már látható egy eltolódása két régió esős időszakában, amely lehetővé tette, hogy az egész országra kiterjedő műveleteket mind a Viet Minh, mind a francia erők úgy szekvenciálták, hogy az megfeleljen a klimatikus viszonyoknak. Ez némi kiszámíthatóságot jelentett a műveletek tervezésében és komolyan korlátozta bizonyos egység típusok (például az ejtőernyősök) alkalmazását.

¹¹⁸ The Climate Change Knowledge Portal (CCKP): Vietnam <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/vietnam/climate-data-historical> (Letöltés ideje: 2022. 02. 12.)

Saigon éghajlati adatai (1931-1961)

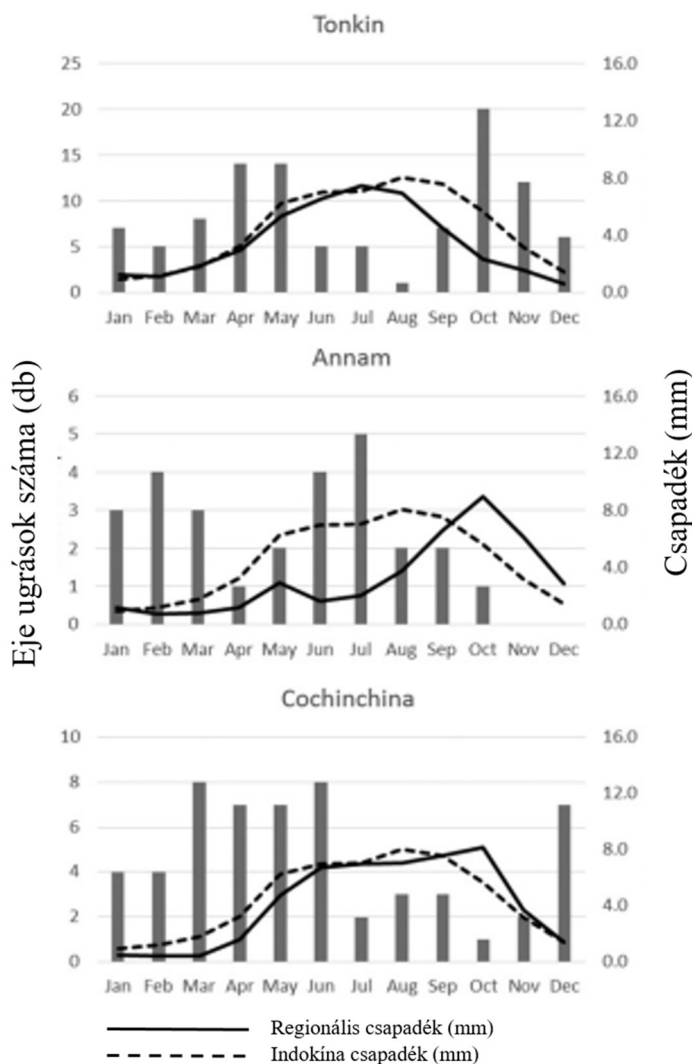
5. sz. kép

Saigon (Kokinkína) éghajlati viszonyai az 1931–1960. közti időszakban, havi átlag bontásban (Szerkesztette: a szerző)¹¹⁹

Vietnám déli területeinek központi települése Saigon éghajlati viszonyai jelentősen eltérnek a másik két protektorátusétól. A Mekong-folyó deltájának éghajlata egész évben fülledt és párás volt, illetve egy rövid, néhány hónapos téli időszakot leszámítva egyenletesen csapadékos volt. Az északi országrésszel összevetve a déli területek klímája sokkal állandóbb, folyamatosan magas a páratartalom és a meleg, ritkán fordul elő ingadozás. A havi középhőmérséklet ritkán csökkent 25 fok alá, amely jelentős terhelést rótt az európai ember szervezetére. Ez különösen súlyosan jelentkezett a második világháború után közép-európai túlsúlyú állománnyal feletöltött Idegenlégió esetében, ahol a légiós visszaemlékezések egyöntetűen a hadszíntérre való megérkezésre (ez döntően Saigon és Kokinkína területére történt) „trópusi sokként” utalnak csak. A katonák egyetértettek abban, hogy a megérkezést az átlagos európai ember számára egy több hónapos akklimatizációs időszak követte, ami alatt a

¹¹⁹ The Climate Change Knowledge Portal (CCKP): Vietnam <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/vietnam/climate-data-historical> (Letöltés ideje: 2022. 02. 12.)

szervezet hozzászólt a kimerítő új viszonyokhoz.¹²⁰ A klíma a szempontjából tehát a légiósok még örültek is, ha Tonkinba vezényelték őket.

6. sz. kép

Az indokínai ejtőernyős műveletek havi és regionális elosztása

(Fordította: a szerző)¹²¹

Az éghajlati sajátosságok bizonyos típusú műveleteket jobban korlátoztak, mint a többi. Ezek közé elsősorban a légierő tevékenysége tartozott, hisz az erős szélben, monszunszerű esőben a repülés szinte lehetetlen volt. Ennek hatása azonnal látható lesz, ha az indokínai háborúban a légierő négy nagy feladata (a szárazföldi erők támogatása, a felderítés, a

¹²⁰ Michael Kaponya: *La Légion Étrangère en Indochine. Mémoires de guerre avec un regard sur l'histoire*. Epée Edition, Kehl, 2017. 45.

¹²¹ Kirk-Cromley 29.

légiszállítás és a légideszant) közül megvizsgáljuk a sokszor csaták és műveleteket sikerét eldöntő ejtőernyős erők célba juttatásának körülményeit.

A fenti összefoglalóból is látszik, hogy az ejtőernyős műveletek (*Opérations aéroportées*, OAP) többségét eleve a száraz időszakra tervezték. Tonkin és Kokinkína esetén ezek között átfedés van, ami a rendelkezésre álló erők (katonák, repülőgépek stb.) szűkösebb rendelkezésre állását jelentette ebben az időszakban. Annam régiójának az optimális időszaka eltér a többiétől, bár összességében itt volt a legkevesebb deszant művelet. Érdekesség, hogy több esetben is az úgynevezett átmeneti hónapokban került sor ejtőernyős ugrásokra. Ezek vélhetően nem előre betervezett, hanem a kialakult helyzet (teret nyerő ellenséges tevékenység ellen, vagy az elakadt saját erők támogatására) miatt végrehajtott ugrások voltak.

3.2. AZ INDOKÍNAI HADSZÍNTÉR FÖLDRAJZA

Indokína hosszú, vietnámi partvidéke miatt kiemelt helyet foglalt el az ázsiai régió francia geopolitikájában. A gazdag ón és egyéb bányái, kaocsuk ültetvényei és rizstermelő vidékei miatt pedig a meghódítását követő évtizedekben Franciaország kiemelten fontos nyersanyagforrásává vált. Óriási méreténél fogva rendkívül változatos vízrajzzal és domborzati adottságokkal rendelkezett, amelyek nagy hatást gyakoroltak a műveletekre, és az egyes, főleg 2-3000 méter magas hegyvidéki régiókban lényegesen korlátozták a modern hadviselésre és a harc megvívására alkalmas területek nagyságát, néhol egészen szűk területre szorítva a feleket. A hadszíntér fizikai jellemzőinek megismeréséhez szükséges vizsgálatokat is ebben logikai sorrendben fogom elvégezni: először a vízrajz, majd a domborzat, és végül az azt fedő növényvilág elemzése következik.

Indokína gazdag vízrajza a hegyvidéki jelleg és a csapadékos éghajlat következménye. A területet számtalan kisebb nagyobb folyó és patak szeli át, amelyek gyors folyása alkalmassá teszi őket az energetikai felhasználásra (6. sz. melléklet). A vizek szinte kivétel nélkül a Kínában eredő Vörös-folyóba és a világ egyik legnagyobb folyamába, a Laoszon, Kambodzsán és Kokinkínán végig hömpölygő déli Mekongba futnak bele. Mindkét folyó vizét intenzíven használják a mezőgazdaságban, így a sík területeket sűrűn behálózó csatornarendszer tagolja napjainkban, és tagolta akkoriban is.

A hagyományosan nehezen hajózható Mekong az esős évszakban nem tudta elvezetni a hirtelen megugró vízhozamát, így felöltötte és elöntötte Kambodzsa középső területeit (Tonle Sap-tó), illetve deltavidéke egy részét, mocsaras, nehezen járható területet létrehozva ezzel, nem ritkán komoly károkat okozva a mezőgazdaságnak.¹²²

Mint a lenti térképen is látható, Francia Indokína többségét valamilyen hegyes és dombos terület fedte. A régió domináns hegyvonulata az észak-déli irányú, több mint 1100 kilométer hosszú Vietnámi-hegység (*Cordillère/Chaine Annamitique*) egész Annam területét szinte kitöltő, azon teljes egészében végig húzódó gyűrűje, amely Kokinínától egészen délnyugat Tonkinig és délkelet Laoszig tart, mintegy félkörben körül ölelve az utóbbi országot. Legmagasabb pontja is Laoszban található és több mint 2800 méter magas. A hegység több felfölddel és magasfölddel (a térképeken a francia *plateau* elnevezéssel jelölve) rendelkezik, amelyek viszonylag nagy kiterjedésűek, így alkalmasak a harccselekmények megvívására.

Észak-Vietnám hegyeit a Vörös-folyó osztotta ketté. A folyam bal partján a kínai határ felé a Viet Bac hegység, míg jobbán, Laosz felé az ország és egyben a félsziget legmagasabb pontját, a Fansipan-t (3143 m.) is magába foglaló Hoang Lien Son-hegység futott. Sík területek jellemzően csak a partvonal mentén, összefüggően pedig Kambodzsában és a két nagy folyó deltavidékén voltak megtalálhatók.

Az alábbi domborzati térképen az elemzéshez elegendő mértékben leegyszerűsítve láthatóak a gyarmat domborzati viszonyai:

- barnával a hegyek (külön megjelölve a karsztos, kopár sziklás részeket főleg a középső, annami területen),
- sárgával a dombos területek,
- zölddel pedig a sík területek.

Az ennél részletesebb, szintvonalakat jobban figyelembe vevő domborzati térkép az 5. sz. mellékletben található.

¹²² James A. Reynolds: Military Geography of Indochina. In *The Military Engineer*, 108. évf., 703. szám, Vietnam Commemorative Issue, 2016., 41-43. https://www.jstor.org/stable/26357649#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 01. 16.) 43.

7. sz. kép

Francia Indokína legfőbb földrajzi jellemzői

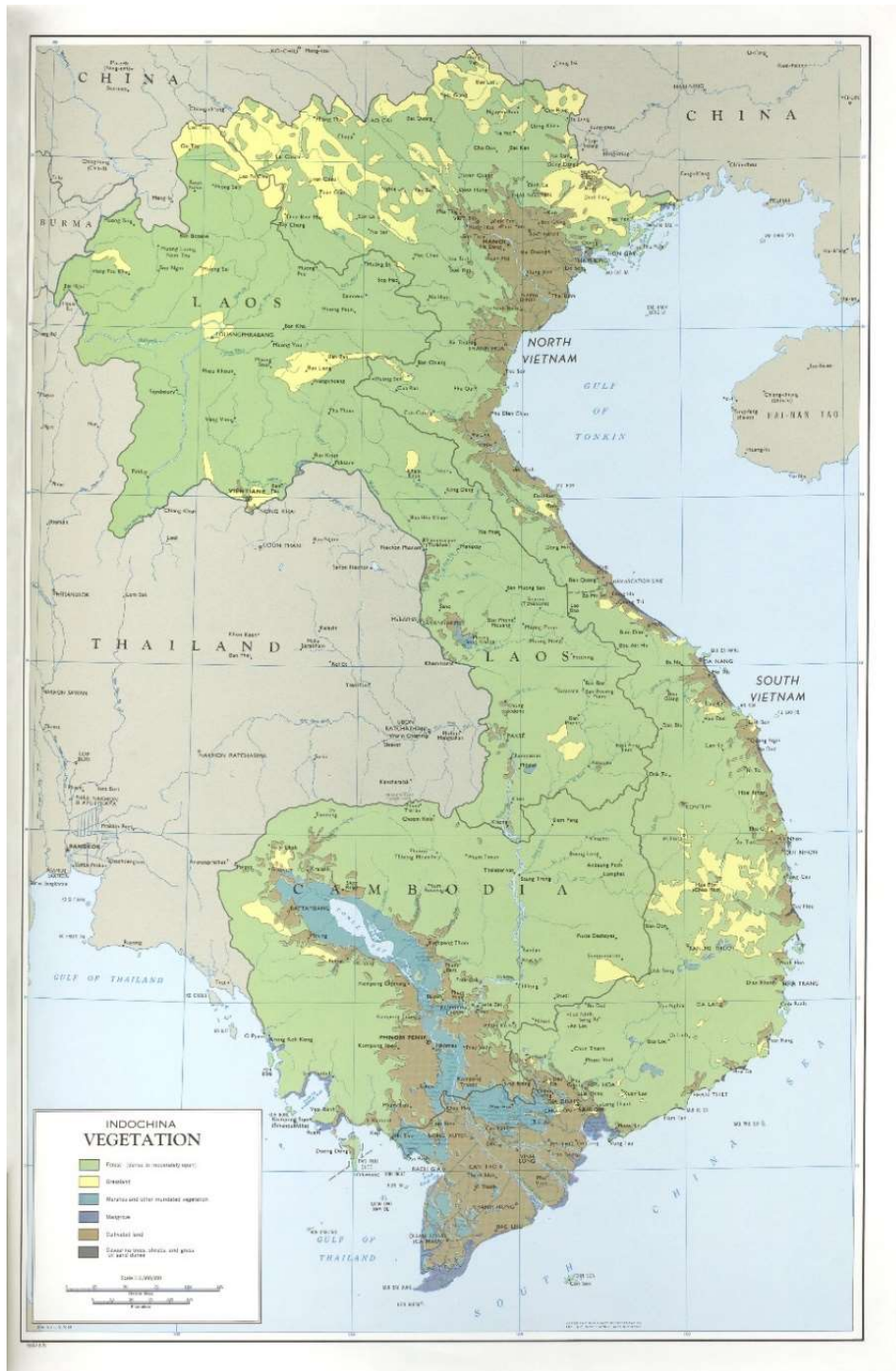
(Indochina Atlas, CIA, 1970. https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78337-8-70.jpg Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)

A hegyek területét magasság függvényében trópusi esőerdő fedte (Indokína területének 86%-a sűrű növényzettel borított, és 46% dzsungel),¹²³ amely magas fáin és sűrű aljnövényzete miatt szinte áthatolhatatlan volt. Ezekben a régiókban az ember által elhódított területet a természet szinte azonnal újra birtokba vette, ezért az ellátási útvonalak fenntartása folyamatos erőfeszítést igényelt. A hegyvidékek és a lábaiknál az átmenetet jelentő dombok között, illetve főleg a felföldek területén a növényzet többségében szavannaszerű volt, azaz magas fűvel, és ritkás erdővel borított területekből állt. Ezek egy részét idővel szintén művelés alá vonták, de mivel a főbb centrumoktól (folyódelták, partvidék) távol estek, ezért e vidékek lakossága aránylag kisszámú volt (9. sz. melléklet). A síkvidéki területek nagyrésze intenzív öntözéses és elárasztásos mezőgazdasági művelés alatt állt, hisz a gyorsan gyarapodó népesség ellátásához a fő terménynek számító rizsből egyre több kellett. Északon a teraszos művelés, délen, az ország éléskamrájában pedig ameddig a szem ellátott, a kiterjedt rizsföldek, és a trópusi gyümölcs, vagy nádcukor ültetvények voltak a meghatározók (7. sz. melléklet).

A gazdag, gyorsan megújuló növényzet, a hegyes és vizekkel sűrűn átszegdelt terep erősen korlátozta azokat a területeket, ahol nagyobb, esetleg gépesített hadműveletek végrehajtására lehetőség nyílt. A hadszíntér természetes fizikai jellemzői inkább a kisebb, egymástól elszigetelten zajló összecsapások megvívását tették lehetővé. Az alábbi növényzeti áttekintő térképet érdemes a domborzati mellé tenni, akkor válik egyértelművé miként határozták meg eredendően a hadszíntér jellegét. Az alábbi térképen:

- az erdők zöld,
- a füves területek sárga,
- a mocsarak kék,
- a mezőgazdasági művelés alatt állók barna színnel vannak jelölve.

¹²³ V. J. Croizat (ford.): *A Translation from the French Lessons of the War in Indochina*. Rand Corp, 1967. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_memoranda/2005/RM5271.pdf (Letöltés ideje: 2021. 07. 09.) 160.

8. sz. kép

Francia Indokína növényzete

(Indochina Atlas, CIA, 1970. https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78337-8-70.jpg Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)

3.3. A GYARMATI INFRASTRUKTÚRA

A dél-kelet ázsiai térség korábban ismertetett trópusi, csapadékos éghajlata hozzájárult ahhoz, hogy a terület gazdag flórája, elsősorban esőerdei kialakulhattak. Ezek a földrajzi (domborzat, vízrajz stb.) jellemzőkkel együtt meghatározták a térség infrastruktúrájának kiépülését és indokolták annak szegényességét is. Az első világháború után felgyorsuló motorizáció és a katonai logisztika gépkocsi alapúvá válásától ez egyre súlyosabb korlátozó tényezővé vált, amelynek hatása az indokínai háború során világosan megmutatkozott.

9. sz. kép

Francia Indokína közlekedési infrastruktúrája

(Indochina Atlas, CIA, 1970. https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78334-8-70.jpg Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)

Mivel a régióban a vasútépítés nehézkes volt, így a nagyvárosokon kívül a szárazföldön a legfőbb közlekedési útvonalnak az úgynevezett Gyarmati Utak (*Route Coloniale*, RC) számítottak. Ezeket valamilyen sorszámmal látták el, például az RC 1 a két legfontosabb nagyváros, Saigon és Hanoi közti partmenti utat jelölte. Ezek kiépítettsége nem volt egységes, előfordult, hogy a kevésbé fejlett belső területeken nem voltak többek egy murvás útnál, amely a gumikerekes járművek (különösen a vonatott tüzéségnél) esetében az abroncsok gyors amortizációhoz vízivezetett.¹²⁴ A hegyvidéki jelleg dominanciája azt jelentette, hogy a nagyobb lakott települések jellemzően ezeken kívül estek, a köztük lévő úthálózat pedig észak-déli irányban jobban járható volt, míg a kelet-nyugati irányú mozgást a szűk, könnyen lezárható hágók sebezhetővé tették.

A terület számos folyója és csatornája sűrűn keresztezte ezeket az utakat, így a közúti közlekedés szempontjából fontos volt a hidak állapota. A városban lévőket a franciák viszonylag jól őrizték, de a központoktól távolabb esőket a Viet Minh rendszeresen aláaknázták (jellemzően felszedett francia, kínai–orosz vagy házi készítésű aknákkal) és időről-időre megrongálta. A hidak biztosítását nehezítette, hogy a vizeket sűrűn borította a növényzet, így a nagyobb folyamoknál a kommunista szabotőrök modern, második világháborús vízi aknák alkalmazásával is próbálkoztak.¹²⁵

Annak érdekében, hogy az utánpótlási útvonalak folyamatosan nyitva maradjanak, a franciák erőik egy részét kénytelenek voltak folyamatosan ezek mentén állomásoztatni. Ennek a korlátozó tényezőnek a kiiktatására a két világháború között megkezdődött a gyarmati haderő és a civil adminisztráció igényeit is kiszolgáló repülőterek hálózatának a kiépítése (8. sz. melléklet). Az ország legfontosabb kikötői és egyben kiemelt logisztikai csomópontjai északon Haiphong, délen Saigon voltak (9. sz. melléklet).

Indokína kevés nagyvárosa a két folyó torkolatánál, illetve a tengerparti szakaszokon épült föl, de az ország lakossága döntően vidéken, falusias környezetben élt. A konfliktus során a francia haderő jól kiépített erődrendszerrel zárta le a Vörös-folyó deltáját, pont a legsűrűbb, leginkább városiasodott területet, így a harcok főleg a kis településeket érintette, ezért kis túlzással nyugodtan tekinthetjük „a falvakért vívott háborúnak” (10. sz. melléklet).

¹²⁴ Sz. n.: *Lessons to be drawn from the War in Indo-China*. ARPA, 1954. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD0804375.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 10. 23.) 60.

¹²⁵ Kisebbségi méretű (tengeralattjárókról is telepíthető) lebegő, vagy rögzített aknákról van szó. Ezeket gyakran egyszerűen nekiúszatták a vízi járműveknek vagy a hidaknak. Uo. 97.

3.4. A KRITIKUS INFRASTRUKTÚRÁK SZEREPE A KONFLIKTUSBAN

Napjainkban, amikor a felkelés ellenes műveletek vagy az irregularitás szóba kerül, szinte azonnal megjelenik a kritikus infrastruktúrák kérdése is, éppen ezért szükségesnek tartom, hogy kitérjek rá, hogy, mi számíthatott kritikus infrastruktúrának¹²⁶ az indokínai háború során. Ebben a mai értelmezés fizikai infrastruktúrákra vonatkozó pontokat vettem alapul.¹²⁷ Ezek jelentősége természetesen korszakonként eltérő lehet, de a trópusi hadszíntér sajátos földrajzi és éghajlati jellemzői esetünkben egészen felértékeltek a szerepüket.

Elsődlegesen a városi jellegű létesítmények, mint például a közigazgatási, gyarmati kormányzati infrastruktúra, a kórházak, és egyéb szolgáltatások, valamint a pénzügyi és kommunikációs szektor, majd az ipar egyes aspektusait, sebezhetőségét és a konfliktus során kialakult fontosságát kell megvizsgálni. A két leginkább urbanizált terület, Saigon és Hanoi közül a háború menetében, betöltött nagyobb szerepe miatt ez utóbbi kap nagyobb hangsúlyt. Hanoi volt az indokínai francia kultúra, a katolikus vallás, az európai oktatás fellegvára és figyelemre méltó módon Tonkinba összpontosult a befektetések nagy része is.¹²⁸

Második lépésként a vidék és a város kapcsolatában is jelentőséggel bíró szállítás és logisztika, mezőgazdaság, vízszolgáltatás összefüggéseit vizsgálom. Ezek a hadszíntér változatosságából eredően régióként más és más vonatkozásban értelmezhetők. A vidéki Indokína egyes területein a népesség foglalkozása és a törzsi/etnikai hovatartozása egymástól teljesen eltérő volt, ezért inkább az általános jellemzőket igyekszem kiemelni.

A háború vonatkozásában, annak jellegéből adódóan a franciák inkább az infrastruktúra védelmében tevékenykedtek, míg a kommunista erők igyekeztek azt pusztítani, különös tekintettel a gyarmati kormányzat számára fontos vagy nagy tekintélyű létesítményekre. Ez utóbbi, a politikai jelentőségű, vagy a sajtóban hír értékkel rendelkező infrastruktúra gyakran kiemeltebb célpontot jelentett, mint a tényleges katonai jellegűek. Ez főleg a háború kezdeti, gerilla szakaszában érvényes az észak vietnámi erők műveleteire. A szilárd szimpatizáns és támogató bázis felépítéséhez leginkább jelképes győzelmekre volt szükség, míg a konfliktus

¹²⁶ A kritikus infrastruktúrák felsorolására lásd: Kovács László: *Kritikus infrastruktúrák védelme: kritikus információs infrastruktúrákról általában*. Előadás, NKE, 2013.

https://hbk.uni-nke.hu/document/hbk-uni-nke-hu/01_ea_kii_altalaban_2013.pdf (Letöltés ideje: 2018. 05. 22.)

¹²⁷ *FM 3-24 Counterinsurgency*. Headquarters Department of the Army, Washington, 2006. <https://www.hsdl.org/?abstract&did=468442> (Letöltés ideje: 2020. 10. 21.) 5-15.

¹²⁸ The Pentagon Papers IV. A 3.: *Evolution of the War. The US and France's withdrawal from Vietnam 1954–1956*. <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-IV-A-3.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.) i.

lezárására a Genfben folyó tárgyalások során a szembenálló politikusok álláspontjának erejét már a tényleges katonai eredményeik adták.

Az indokínai háború szempontjából az északi, tonkini területen folyó műveletek jelentősége az egész konfliktus során meghatározó volt. Itt koncentráldott a francia erők legnagyobb része, és az elit egységek (az Idegenlégió, a kevés számú, ezred erejű gépesített csoport, és az ejtőernyős zászlóalj) többsége is. Kijelenthető tehát, hogy Tonkin birtoklása mindkét fél számára presztízsértékű volt, ezért a harcok nagy része is itt, az északi területeken zajlott. A Viet Bac hegyei között berendezkedő Ho Si Minh által vezetett kommunisták számára azonban ezen túl, gyakorlati szempontból is fontos volt a régió, hisz legfőbb utánpótlási útvonaluk Kínából indult, ezért a határ szilárd kézben tartása számukra döntő fontosságú volt.

A sikeres kritikus infrastruktúra védelemhez elsődlegesen jól működő felderítő, elemző és értékelő törzsre van szükség. Bármilyen szintű katonai szervezetek esetében döntően a felderítő szervek foglalkoznak az ellenségre, a terepre, a környezetre vonatkozó információk gyűjtésével és elemzésével.¹²⁹ Az ellenség céljaiból, képességeiből nagyban következik az, hogy a saját oldal által kritikusnak tekintett infrastruktúrák vagy kulcsterületek közül az ellenség melyiket, mikor, és milyen szándékkal fogja megtámadni. Ez érvényes alacsony intenzitású, felkelés vagy gerilla ellenes műveletek esetén is ugyanúgy, mint reguláris erők szembenállásakor.

A francia felderítés¹³⁰ helyzete rendkívül nehéz volt az indokínai háború során. Egy gyarmatosító, idegen hadsereg állt szemben egy helyiekből verbuválódott, helyismerettel és lokálisan kiépült kapcsolatrendszerrel rendelkező erővel szemben. Ez a humán felderítést nagyban korlátozta, amin az elzárkózás és gyarmati, gyakran arrogáns mentalitású francia vezetés burtális műveletei sem segítettek. Ennek ellenére északon a vietnámi, kommunista többséggel szembenálló, kisebbségek és hegyi törzsek körében a különleges erők sikeres toborzókampányt folytattak.¹³¹

¹²⁹ A franciák esetén ez a katonai alakulatoknál ez történelmi nevén a *Deuxième Bureau*-t (2B), azaz a törzs 2. osztályát jelentette, utalva ezzel annak eredetére (S-2/G-2). A külföldi hírszerzést 1945-től átszervezték, a korábbi Tudományos és Kutatási Főigazgatóság (*Direction Générale des Études et Recherches*, DGER) helyett létrehozták a Külföldi Hírszerző és Kémelhárító Szolgálatot (*Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage*, SDECE). Ennek részeként Indokínában a főparancsnoknak alárendelt Művelési Felderítő Szolgálat (*Service de Renseignements Opérationnels*, SRO), foglalkozott a lakossággal és a HUMINT feladatokkal. Jean-Marc Le Page: *Le renseignement politique en Indochine à l'épreuve de la vietnamisation de la Sûreté (1949-1955)*. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 2018/3., 131–150. <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2018-3-page-131.htm> (Letöltés ideje: 2022. 05. 21.)

¹³⁰ Szó szerint Felderítő Szolgálat (*Service de Renseignement*, SR) amely a különböző parancsnokságok, haderőnemek, civil és katonai felderítő elemeinek összefoglaló neve volt.

¹³¹ Bernard B. Fall: *Street Without Joy*. Stackpole, New York, 1964. 268.

A technikai felderítés (lehallgatások) kezdetben az ellenség gyér rádió forgalmazása miatt nem volt túl eredményes, illetve a terep és a növényzet adottságai miatt csak korlátozottan tevékenykedhetett. A franciák a légi uralom birtokában nagyban támaszkodtak a légi felderítésre, amely a sűrű őserdő miatt nem tudott kellően érvényesülni. Az ellenség kezdeti alacsony technikai színvonala, gyakran futárokra épülő kommunikációja és kiváló, titoktartást előtérbe helyező műveleti eljárásai a többi felderítési formát szinte fölöslegessé tette.

Ilyen, korlátozottan hatékony, így gyenge előrejelző képességű felderítés mellett a francia erők nagy részét lekötötte a kulcsterületek statikus őrzés-védelme. Ez egyben igaz volt a kritikus infrastruktúrák védelmére is. Komoly presztízsveszteséget okozott volna, ha a gyarmati kormányzat épületeit, azaz az uralom szilárdságnak jelképeit sikeres támadás, vagy merénylet éri. Ugyanakkor a Hanoiiban, de még a Saigonban települő kormányzati infrastruktúrának a fizikai megsemmisítéséhez a Viet Minh nem rendelkezett elég erővel, vagy nem tudta azt elég közel telepíteni. A franciák tehát kiemelten őrizték ezeket az épületeket, és sikeresen megvédték őket az ellenség nagy erejű támadásától.

Az egészségügyi ellátó rendszer is csak a nagyobb városokban épült ki elfogadható mértékben. A kettős felhasználású, katonai és civil kórházak puha célpontnak számítottak, de megtámadásuk nem állt a kommunisták érdekében, mert céljuk folyamatosan a saját támogató bázis építése volt – egy ilyen támadás kétélű fegyver, és előfordulhatott volna, hogy jelentősen maguk ellen fordítják volna az egyes települések lakosságát.¹³² A kezdeti időszakban a terror főleg a megszállók diszkreditálására és a franciákkal való kollaborációt fontolgatók elriasztására irányult, később átadta a helyét a szabotázs akcióknak.

Amikor 1946-1947-ben a Viet Minh elhagyta Hanoi, komplett kórházakat és gyárakat üritettek ki, hogy berendezzék az új hegyi „városaikat”, de az évek alatt ezeket leamortizálták, csere pedig nem volt. A helyzet északon a kínai támogatással 1950-től normalizálódott, de délen végig katasztrofális maradt. A háború alatt Saigonban rejtett szabotőr csoportok tevékenykedtek, pénzért zsarolták a szórakozóhelyeket, hogy devizához jussanak és beszerzésért felelős ügynökök tucatjai csempészték a gyógyszereket és egyéb falusi körülmények között elő nem állítható esszenciális anyagokat a nagyvárosokból, hogy a felkelők

¹³² Az egészségügyi ellátás óriási hatására kiváló példa a francia különleges kommandók tevékenysége a hegyvidéki körzetekben. A kommandók soraiban mindig volt egészségügyi képzettségű katona, aki a kis falvak lakosait is ellátta. Ezzel a helyiek körében gyorsan komoly szimpátia alakult ki a franciák felé, amely a háború végéig megmaradt. Ezt később a britek is sikerrel alkalmazták Malajziában.

túlélhessenek vidéken.¹³³ A városokban ezen kívül a szimpatizánsokon, prostituáltakon stb. keresztül jól kiépített hírszerző és felderítő hálózatot üzemeltettek.

A francia nagybankok által működtetett pénzügyi szektor, a meglévő, javarészt elmaradott ipari központok és a francia kommunikációs csatornák szintén elérhetetlenek maradt a Viet Minh számára. A fentieknek megfelelően, ezek is a nagyobb városokban koncentráálódtak, amelyeket a gyarmati erők szilárdan a kezükben tartottak. Az ország nagy részének elmaradottsága, az északi és déli városi központok szilárd francia megszállása miatt a kommunisták nem juthattak a kritikus pénzügyi infrastruktúrák közelébe, alternatív forrásokat kellett találniuk. Azonban a terület őrzése, és a Hanoi körül, a Vörös folyó völgyében kialakított statikus védelmi rendszer, a „de Lattre vonal” fenntartása a háború második felében lekötötte az expedíciós erők nagy részét. A gyarmatosítók számára tényleges gazdasági károkat csak a nagy gyümölcs és nádcukor ültetvények megtámadásával tudtak okozni, amely jellemzően Kokinkína területére terjedt ki, azonban hatása a háború kimenetelére elenyésző maradt.

A vidéken lévő kritikus infrastruktúra és a mezőgazdasági területek azonban sebezhetőek voltak, azok védelmére a franciáknak nem maradt elég erejük. A rizstermő vidékeken a Viet Minh beszedte a terményadót, és nagyrészt ebből, valamint a kínai (és szovjet) támogatásból fedezte a gerilla csapatok, majd reguláris ezredek, később hadosztályok élelmezési ellátását.¹³⁴ Ez kettős hatással járt a vidék lakosságára nézve – egyfelől akaratlanul is a gyarmati uralom ellen lázadók cinkosai lettek azzal, hogy ellátták őket, másfelől pedig bizonyították, hogy a központi kormányzat és a franciák gyengék, nem tudják megvédeni őket.

A tonkíni és az észak-laoszi területek igazi „kincse” azonban az ópium volt. A máktermelő vidékek birtoklásáért és az ebből származó óriási jövedelemért komoly vetélkedés volt a Viet Minh és a francia titkosszolgálat között, így ezt a régiót joggal tekinthetjük a hadászati és a hadműveleti tervezést is befolyásoló, tehát a háború megvívása szempontjából valóban kritikus területnek. (11. sz. melléklet).

Indokínában a vizek nagyrészt szabályozatlanul, saját medrükben folytak, azokat kevésbé hasznosították a mezőgazdaságon kívül. Ebből a szempontból nem volt a vízellátásnak igazán sebezhető pontja, aminek megtámadásával komoly hatást lehetett volna gyakorolni akár csak a nagyvárosok ellátására is. A folyamok másik hasznosítása az utánpótlás szállításában mutatkozott meg. A Viet Minh főleg kisebb hajókon, civilek, halászok bevonásával csempészte

¹³³ Christopher E. Goscha: Colonial Hanoi and Saigon at War: Social Dynamics of the Viet Minh's 'Underground City', 1945–1954. In *War in History*, https://www.jstor.org/stable/26098267#metadata_info_tab_contents 2013/2. 222-250. (Letöltés ideje: 2019. 10. 06.) 225–227.

¹³⁴ Croizat (1967) i. m. 34.

az ellátmányt, amelynek akadályozása, de akár csak az ellenőrzése is megterhelte a francia folyami erőket, folyamatosan erőket vonva el a támadó műveletek támogatásától.

A kommunisták kétségtelenül a legsikeresebbek a szárazföldi közlekedési útvonalak és a francia logisztika által használható folyosók támadásában voltak. A logisztikai szempontból értékelhető, kevés számú út és a rendelkezésre álló még kevesebb vasútvonal, és az őket védő gyarmati erők ellen a háború alatt végig korlátozott célú támadásokat intéztek, az ellátó oszlopok ellen lesállításokat alkalmaztak. Ez szintén kettős eredményre vezetett – egyrészt az elfoglalt útszakaszokat újra és újra meg kellett nyitni, amely lekötötte a franciák egyik támadó műveletekre is sikerrel alkalmazható alakulat típusát (a gépesített csoportokat), ezzel pedig akadályozták, hogy azokkal átvegyék a kezdeményezést.

Másrészt az ellátás biztosítására a gyarmati vezetés kénytelen volt a légierő szállítógépeit mind jobban igénybe venni, ami súlyos következményekkel járt, mert a franciák számára a már említett gépesített csoportok mellett csak az ejtőernyős zászlóaljok álltak rendelkezésre, amelyek nagy mobilitásuk miatt bárhol, bármilyen feladatra bevethetők voltak. Azzal, hogy a Viet Minh a szárazföldi ellátó útvonalakat folyamatosan zavarta, vagy elvágta, azzal a légierő leterheltségét kritikusra növelte és földhöz szegezte a számára különösen veszélyes ejtőernyős alakulatokat.

Kijelenthető, hogy a közlekedési útvonalakon kívül a kommunisták nem fértek hozzá a kritikus gyarmati infrastruktúrákhoz, a városi lakossághoz és az esszenciális szolgáltatásokhoz, de viszonylag kis erővel végrehajtott fenyegetésükkel saját erőiknél jóval nagyobb franciát kötöttek le, előnyükre fordítva a meglévő asszimetriát. A gyarmatosítók bár ezt eleinte nem érzékelték, de a városokra való koncentrálással, a vidék magára hagyásával döntő hibát követtek el,¹³⁵ hisz tulajdonképpen elvesztették a lakosság nagy részét, mert számukra nem tudták szavatolni a legfontosabbat, a biztonságot. Ők pedig ezt követően azokhoz fordultak, akik pont ezt ígérték nekik: a Viet Minhez.

¹³⁵ Farkas Sándor: The Role of Critical Infrastructure in Counterinsurgency Operations. In *Defence Review*, 147. évf., 2019/1-2. 50-57. <https://kiadvany.magyarhonvedseg.hu/index.php/honvszemle/article/view/26/24> (Letöltés ideje: 2022. 04. 01.) 55.

3.5. INDOKÍNA TÁRSADALMI VISZONYAI

Indokína lakossága a terület földrajzi széttagoltsága miatt semmilyen szempontból nem nevezhető egységesnek. Délen khmer (kambodzsai), keleten a vietnámi (annami), északon és nyugton a thai (laoszi és hegyi törzsek) népcsoportok alkották (12. sz. melléklet). A Viet Minh és a kommunisták elsősorban a vietnámiakra alapozták a hatalmukat, legkevesebb támogatást a tonkini thai hegyi törzsektől kapták. Ez nem ritkán odáig fajult, hogy a Vörös-folyó deltájának muong és thai etnikumú hegyi falvai mini-erődökké alakultak fegyveresen is ellenálltak a kommunista gerilláknak. A franciák, bár tisztában voltak gyarmatuk etnikai megosztottságával, későn ismerték fel azt, hogyan fordítsák ezt az előnyükre. A háború második felétől azonban, amikor északon is elkezdtek megszervezni a különleges erőiket, főleg ezekre az ellenálló népcsoportokra alapozták azok személyi állományát.¹³⁶

Délen kevésbé az etnikai alapú, sokkal inkább egy egyedi mintázatokra épülő vallási ellenállás bontakozott ki. Ennek alapját a korábban a japánokkal kollaboráló kokinkínai paraszt vallások adták. Ezek közül a Mekong két partján népszerű, jellemzően csak Vietnámban előforduló, a térség fő vallásaiból (buddhizmus, konfucianizmus, kereszténység stb.) építkező Kaodaizmus és az agresszív, szélsőségesen nacionalista Hoa Hao kultusz emelkedett ki (12. sz. mellékelt).

A két vallás és hívei nagyon hasonló utakat jártak be ebben az időszakban. Mindkét irányzat a két világháború között terjedt el, és az 1940-es években saját jól szervezett, a japánok által megtúrt, sőt felfegyverzett hadsereggel harcolt a gyűlölt franciák ellen. 1945 márciusa után nyíltan a császári erők mellé álltak, és egyre határozottabban utasították el a Viet Minh előretörését. A katolicizmus mellett ázsiai elemeket ötvöző, államvallássá válásra törekvő Cao Dai a gyarmati hatóságok általi üldöztetés és a kényszer hatására 1947-ben kiegészített a franciákkal, és aktívan fellépett a közös ellenség, a kommunisták ellen.¹³⁷

A Hoa Hao, amely még a második világháború alatt létrehozott falusi önvédelmi csoportokból szerveződött meg, sokkal inkább a felfegyverzett szektává válás útjára lépett. A csoport egy kvázi független, a gyarmatosítás előtti népies miszticizmus és a buddhizmus keverékére épített vallási állam létrehozására törekedett Kokinkínában, amelyhez 1945–1946-ban közel is került. Emiatt egyre nyilvánvalóbban szembekerültek a Viet Minh-el, ami viszont

¹³⁶ Raymond Muelle: *Commandos et Forces Spéciales en Indochine 1944–1954*. Lavauzelle, Bordeaux, 2000. 48.

¹³⁷ Tran My-Van: Japan and Vietnam's Caoadaists: A Wartime Relationship (1939-45). In *Journal of Southeast Asian Studies* 1996/1. 179-193. https://www.jstor.org/stable/20071767#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2021. 12. 19.) 192.

közelebb sodorta őket a franciákhoz.¹³⁸ Az indokínai háborúban már a Viet Minh ellen harcoltak, és a Cao Dai híveivel (kiegészítve a kiábrándult kommunistákkal és nem ritkán szervezett bűnözői csoportokból létrehozott milíciákkal, mint például a Binh Xuyen) együtt fontos szerepük volt a Mekong deltavidékének irreguláris harcaiban, csökkentve ezzel a gyarmati haderőre nehezedő súlyt.

A franciák az ellátásukat a Kiegészítő Erők Főfelügyelőségén (*Inspectorat Général des Forces Supplétives*) keresztül intézték. A feladat egyre komplexebbé vált, mert a déli vallási szekták és irreguláris csoportok felszerelése kizárólag a gyarmati adminisztráció feladata lett. Az ellátmányért és felszerelésért egymással is marakodó frakciók által létrehozott egységek általában egy francia összekötő tisztet is kaptak (a pozíció rendkívül veszélyesnek számított).¹³⁹

Mint látható, az indokínai háborúban a humán terep legalább annyira fontos volt mindkét oldal számára, mint a fizikai, ezért értékelésüket együtt szükséges elvégezni. A konfliktus kulcskérdésévé látszólag a lakosság franciákhoz való viszonya vált, amely meglehetősen leegyszerűsítése a kialakult helyzetnek és elfogadása elfedi a társadalom vallási és etnikai sokszínűségéből eredő párhuzamos mikro konfliktusokat mind délen (vallási), mint északon (etnikai). Mindezt figyelembe véve is el kell fogadni, hogy a gyarmatosítás jellegéből, azaz egy integránsan fejlődő kultúrába való durva külső beavatkozásból adódik, hogy az azt végrehajtók mindenkor nagy, látványos célpontul szolgálnak az elégedetlen őslakosok számára, akik számára kényelmes lehet az európaiakat okolni a térség minden problémájáért.

3.6. INDOKÍNA GYARMATOSÍTÁSÁNAK FOLYAMATA

A gyarmat létrehozása egy több évtizedes folyamat részeként ment végbe. Ahhoz, hogy megértsük a 20. századi eseményeket, célszerű megvizsgálni, hogy mi fűtötte a párizsi vezetést és helyi hatások és érdekek működtek a franciák hódításakor a térségben. Fontos kiemelni, hogy a folyamatban itt is élen járt a haderő, de Algériától eltérően inkább a haditengerészet szerepe volt domináns. Ezt az anyaországtól vett nagy távolság csak részben indokolja, ugyanígy a régió földrajzi viszonyai is fontos szerepet játszottak.

Indokína gyarmatosítása illeszkedik abba a képbe, amely a 19. második felének Franciaországát jellemezte. Az 1870-es poroszoktól elszenvedett megalázó vereség után a párizsi vezetés minden áron a nemzet önbecsülésének helyreállítását szerette volna elérni. Bár

¹³⁸ Bernard B. Fall: The Political-Religious Sects of Viet-Nam in *Pacific Affairs* 1955/3., 235-253. https://www.jstor.org/stable/3035404#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 02. 23.) 246.

¹³⁹ Uo. 241.

a korszak nemzetközi politikája, a status quo-t fenntartását támogató konferenciák rendszere miatt az ország nagyhatalom maradt, de ez 1870-es években a nagyság visszaszerzése nem volt lehetséges az európai kontinensen. A párizsi vezetők így alternatívát kerestek, és így fordultak a világ távoli régiói felé. Ennek az irányváltásnak a célszerűsége természetesen nem volt mindenki számára egyértelmű, komoly belpolitikai viták előzték meg, amelyeknek a középpontjában az III. Francia Köztársaság erőforrásainak, katonai erejének megosztása állt.¹⁴⁰ Végül a gyarmatosítást szorgalmazó politikusok, a republikánus Léon Gambetta és Jules Ferry (akit magát is *le Tonkinois*-nak, azaz „a tonkini”-nek becéztek/gúnyoltak nézetei miatt) nevével fémjelzett tömb került hatalomra, így elkezdődött a tudatos, immár főleg gazdasági előnyökért megindított gyarmatosítás folyamata.¹⁴¹

A 19. század második felében a maradék „terra incognita”, azaz felfedezetlen területet is feltérképezték, amelyet gyakran a misszionáriusok, a vállalkozók vagy a katonák végeztek el. Ebben az időszakban megindult a nagyhatalmak versengése a még ismeretlen területekért, amelyek közül a Távols-Keleten az Indokínai-félsziget volt az egyik utolsó ilyen. Az első francia behatolás a térségbe 1787-ben történt, de viszonylag kis területet érintett.¹⁴² A 19. század közepén azonban a régióban nagy változások következtek be. A brit korona az ópium háborúk során szembekerült Kínával, és a szipoj lázadás hatására közvetlen alárendeltségében vonta Indiát (1858) is.

Ez az angol térnyerés vészjelzésként hatott a franciákra, így még az ilyesféle kalandokra hajlamos III. Napóleon idején érkeztek először nagy számban francia csapatok Indokínába, és indítottak hadjáratot Annam (1858) majd Kokinkína (1859) területén.¹⁴³ A Saigoni egyezmény (1862) és ratifikálása Hué-ban (1863) fektette le az alapját Kokinkína gyarmat megalapításának, amelyhez Kambodzsa (1863) is csatlakozott.¹⁴⁴ A francia hódítás ebben az időszakban főleg a haditengerészetre támaszkodva a folyók (elsősorban a Mekong) mentén történt. Ezt a gyarmatosítási hullámot még az európai háborúskodás lelassította, és csak a britek burmai, maláj, illetve sziámi terjeszkedésének hatására, az 1880-as években kapott új lendületet.

A térség uralkodóháza, a Nguyen dinasztia a fegyveres ellenállást választotta, így az 1883–1884-es tonkini hadjárat véres harcokat hozott. A háborút az 1883-as első Hué-i egyezmény (megerősítve 1884-ben) zárta le, amelyben a felek megegyeztek a francia

¹⁴⁰ Majoros i. m. 40.

¹⁴¹ Salgó László – Balogh András: *A gyarmati rendszer története 1870–1955*. Kossuth, Budapest, 1980. 54.

¹⁴² Tourane (a mai Da Nang) kikötőjét Annam és Poulo Condor szigetét Kokinkínától délre. In Francois Joyaux: *Nouvelle histoire de l'Indochine française*. Perrin, Paris, 2022. 31.

¹⁴³ Salgó – Balogh i. m. 66.

¹⁴⁴ Joyaux i. m. 55.

protektorátusi státusz elfogadásáról a névleges vietnámi császári uralomért megmaradásáért cserébe. A Nguyen uralkodó ház hatalma formálisan megmaradt a középső területek fölött, de Tonkin a kezdetektől de facto francia irányítás alá került, ahogy már korábban a déli Kokinkína is.¹⁴⁵ Peking azonban szintén saját érdekszférájába tartozóként tekintett Tonkinra, és bár megkötötték a franciákkal a Tiencsini szerződést (1884) a csapatkivonásokról,¹⁴⁶ nem hivatalos hadviselő félként mégis belépett a konfliktusba, amely nyílt háborúvá fokozódott Franciaország és a Kína között, amely nem csak Vietnám északi részére, de az egész kínai partvidékre is kiterjedt.

1885-ben a határ menti Lang Son mellett a kínai csapatok megfutamították az egyik francia dandárt, amelynek hatására a Jules Ferry miniszterelnök újabb, minden eddiginél nagyobb támogatásokat kért a gyarmati műveletekhez – ezt a pillanatot használta fel a George Clemenceau vezette kontinentális gondolkodást előnyben részesítő ellenzék, hogy megbuktassa a kormányt.¹⁴⁷ Végül sem Ferry bukása, sem a kínai csatateri sikerek nem voltak elégségesek ahhoz, hogy megakadályozza Észak-Vietnám meghódítását, és még ebben az évben megszületett a megállapodás a francia érdekszféra feltétel nélküli elismeréséről, és Tonkin számára a protektorátusi státusz megadásáról.

A gyarmatosítás következő lépéseként a három protektorátust egységes francia vezetés alá vonták össze 1887-ben. Ekkor lett Kambodzsa is az Indokínai Unió része, majd 1897-ben, a sziámi hadjáratot követően Laoszt is hozzá csatolták. (1. sz. melléklet). Ekkor a két protektorátust (Tonkin és Annam) és a gyarmatot (Kokinkína) a frissen létrehozott Gyarmatügyi Minisztérium (*Ministère des Colonies*) és a Saigoni főkormányzó (*Gouverneur Général de l'Indochine Française*) alá rendelték. Francia Indokína végleges kiterjedését azonban csak 1907-ben érte el, amikor Sziámtól további területekkel bővült.¹⁴⁸

1905 fordulópont volt egész Ázsiában, mert ekkor történt meg az először, az hogy egy ázsiai ország (Japán) megvert és megalázó békére kényszerített egy korábban legyőzhetetlennek hitt európai nagyhatalmat (Oroszország). Ez az esemény a vietnámi és számos más régiós nacionalista mozgalomnak a születési dátuma lett.

Az első világháború megváltoztatta a gyarmatok és az anyaország viszonyát, világossá vált, hogy a birodalom távoli részei nem csak fontos nyersanyag források lehetnek, hanem akár élő erővel is tudják Franciaországot támogatni. A nagy háború hadszínterein, vagy ezzel

¹⁴⁵ Philippe Hédúy: *Histoire de l'Indochine. La perle de l'Empire 1624–1954*. Albin Michel, Paris, 1998. 462.

¹⁴⁶ Uo. 289.

¹⁴⁷ Majoros i. m. 48,

¹⁴⁸ Salgó–Balogh i. m. 67.

párhuzamosan a francia nagyvárosok gyáraiban 1915-1918 között nagyjából 90 000 fő, jellemzően indokínai gyarmati önkéntes szolgált és dolgozott. A katonák létszáma ebből nagyjából 43 000 fő volt, akik 19 zászlóaljba szervezve főleg kiszolgáló munkát végeztek, csak kis részük (4 zászlóalj, körülbelül 4000-4500 fő) volt harcoló.¹⁴⁹

A második világháború kezdetén mindössze 15 000 indokínai (vegyesen francia és helyi) katona érkezett az anyaországba, akiket 20 000 fő munkaerő egészített ki. Az 52. Gyarmati Géppuskás–Gyalogos Féldandárba (52e Demi-Brigade de Mitrailleur de l'Infanterie Coloniale, DBMIC) összevont csapatok a német invázió legelején Méziers térségében Meuse partján súlyos harcokba bonyolódtak, és az alakulatot hamarosan felmorzsozták.¹⁵⁰ Az első világháborúval összevetésben 1940-ben aránylag kevés indokínai katonát mozgósítottak az anyaországi küzdelem támogatására. Ennek két fontos oka volt: az egyik, hogy Franciaország néhány hét alatt elesett, így idő sem lett volna a kiterjedt mozgósítás befejezésére. A második legalább ilyen fontos ok és egyben a legnagyobb különbség a Távoll-Keleten a japán haderő tevékenységében keresendő. A szigetországi Császárság csapatai ebben a világháborúban már nem a nyugati nagyhatalmak szövetségéiként, hanem egyre nyíltabban azok vetélytársaként lépett föl. Japán az 1930-as évektől kezdődően erőszakos ázsiai expanzióba kezdtek, amely már Francia Indokínát is fenyegette.

3.7. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚTÓL AZ INDOKÍNAI HÁBORÚ KIROBBANÁSÁIG TARTÓ IDŐSZAK

A gyors és megsemmisítő 1940-es katonai vereség sokként érte Franciaországot. Elindult egy kétségbeesett útkeresés – a romokon létrejött a Vichy központú, Pétain marsall vezette kollaboráns kormány, mellette pedig egy több részre szakadt emigráció: a britek vendégszeretetét élvező, De Gaulle féle Szabad Francia, illetve az *Armée de l'Afrique* haderejére és az amerikai támogatásra építő Giraud tábornok vezette konkurens irányzatára.¹⁵¹ A két tábornok egymással meglehetősen bonyolult viszonyban volt, de egységesen elítélték a Vichy rendszert, és támogatták az országban kibontakozó ellenállási mozgalmat (*la Résistance*), valamint annak harcosait, a *maquis*-kat. Németország és a szövetségesei (köztük Japán is) viszont a kollaboráns rendszert ismerte el, így a gyarmatok feletti felügyeletét is

¹⁴⁹ Joyeaux i. m. 218-219. és Éric Deroo – Antoine Champeaux: Panorama des troupes coloniales françaises dans les deux guerres mondiales. In *Revue Historique des Armées*. 271: Les armées coloniales, 2013. 87–109. <https://journals.openedition.org/rha/7736> (Letöltés ideje: 2021. 03. 05.) 88–89.

¹⁵⁰ Deroo–Champeaux i. m. 93.

¹⁵¹ Bene Krisztián: *A Szabad Francia Erők 1940–1943*. Kronosz, Pécs, 2017. 174.

meghagyta (legalábbis formálisan) az idős marsallnak. Ez vezetett ahhoz a furcsa helyzethez, hogy az ázsiai terjeszkedésben érdekelt Császárság hivatalosan, mint együttműködő (baráti) állammal 1940 nyarán több szerződést kötött Franciaországgal arról, hogy a Kína elleni háborúja érdekében használhatja kikötőit és katonai erőivel szabadon mozoghat Indokína területén¹⁵²

Ennek az egyezménynek a keretében gyakorlatilag megszállták a területet (elsősorban Tonkint, de a következő évben Kokinkínát is), de a francia gyarmati alegységek megtarthatták fegyvereiket és laktanyáik nagy részét, a kinevezett hivatalnok a helyükön maradhattak, ahogy a gyűlölt politikai rendőrség, a *Sûreté Fédérale* is. A közigazgatási feladatok tényleges intézését és az erőforrásokat gyakorlatilag átadták a japánokkal, akik hadereje állandóan jelen volt a térségben. Ez a furcsa status quo egészen 1945. március 9-ig állt fenn, ekkor a császári csapatok azért, hogy ne támogathassanak egy esetleges brit vagy amerikai partraszállást, megtámadták és lefegyverezték a gyarmati francia haderőt, amelynek a megmaradt részei a Csang Kaj-sek féle kínai területekre menekültek.¹⁵³ Eddigre már eldőlt, hogy a szabad francia koncepciók közül a De Gaulle féle győzött és vált egyeduralgódóvá, kvázi őt téve meg Franciaország politikai vezetőjének. A tábornok nem késlekedett, mind Rooseveltnél¹⁵⁴ mind Churchill miniszterelnök részéről igyekezett beszerezni a szükséges garanciákat, ahhoz, hogy csapatai visszatérhessenek a Távol-Keletre. Ezt Rooseveltnél mereven elutasította, de utóda, Truman már nem gördített elé akadályokat.¹⁵⁵

Indokínában a japán megszállás ellen több felkelés is kirobbant és számos ellenálló csoportot is szerveztek. Ezek között volt régebbi és egészen új is, volt köztük harcos vallási irányzat, nacionalista csoport (például a Vietnámi Nacionalista Párt, a *Viet Nam Quoc Dan Dang*, VNQDD, alapítva 1927-ben), vagy a Ho Si Minh nevével fémjelzett, illegális Indokínai Kommista Párt (IKP, franciául a *Parti Communiste Indochinois*, PCI, alapítva 1930-ban).¹⁵⁶

¹⁵² Joyaux i. m. 269.

¹⁵³ A Kínában állomásozó amerikai csapatok azonban semmilyen támogatást nem nyújtottak neki, vélhetően Rooseveltnél utasítására. Ez egy volt a számos lépésből, amely elidegenítette a franciákat Indokína kérdésében az amerikaiaktól, akik a gyarmati erők visszatérését is számos módon próbálták lassítani vagy akadályozni. Peter A Poole: *The United States and Indochina from FDR to Nixon*. Krieger, New York, 1976. 13.

¹⁵⁴ De Gaulle és Rooseveltnél kapcsolata híresen rossz volt, így az amerikaiak mindent megtettek, hogy találjanak egy olyan karizmatikus vezetőt, aki Franciaországot képviselhetné helyette. Így találták meg többek közt a hadifogságból megszökött vérbeli katonát, Giraud tábornokot is. In Salgó László: *De Gaulle diplomáciája*. Kossuth, Budapest, 1971. 34–35.

¹⁵⁵ Geraint Hughes: A 'Post-war' War: The British Occupation of French Indochina, September 1945–March 1946. In *Small Wars and Insurgencies*, 2006/3., 263-286. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09592310600671596?journalCode=fswi20> (Letöltés ideje: 2019. 10. 20.) 265.

¹⁵⁶ Az IKP 1946-ban szűnt meg (olvadt bele végleg a Viet Minh-be, növelve a függetlenségi harc egységességének látszatát), és csak 1951-ben szervezték újjá, akkor már Vietnámi Dolgozók Pártja (VDP) néven.

1941 májusában szintén ő hozta létre a Viet Minh-t, (Liga Vietnám Függetlenségéért), egy olyan ernyő szervezetet, amely a függetlenségért harcoló csoportokat fogta össze, de ezen keresztül változó mértékű kommunista kontrollt is gyakorolt felettük.¹⁵⁷ A hasonló célért, de más okból, más módszerekkel küzdő szervezetek sokszor egymás ellen is felléptek, és ehhez igyekeztek befolyásos támogatókat találni (vagy éppen azok találták meg őket).

Ezek a japánok (korábban inkább a franciák) ellen megindított felkelések és fegyveres lázadások sokszor követték a kínai mintát, hisz mind a nacionalista Csang Kaj-sek, mind kommunista ellenfele, Mao Ce-tung támogatott bizonyos világnézetével és érdekeivel egyező csoportosulást vagy pártot.¹⁵⁸ A japánok emellett felhasználták a pán-ázsiai, közös gyökerek jelentette közösségi érzést, és az európai uralom elleni küzdelemre felhasználták a függetlenségi törekvéseket. Ezzel párhuzamosan az indokínai japán uralom is legalább olyan brutális volt, mint a francia.¹⁵⁹

Jól látható a hatalmi viszonyok dél-kelet-ázsiai átrendezési kísérlete, hisz a fenti csoportosulások harcait értelmezhetjük úgy is, hogy 1940–1945 között az indokínai hadszíntéren egy több szintű küzdelem zajlott:

- az első a globális: a második világháború fő sodrát jelenti, azaz a csendes-óceáni küzdelmeket és a kínai-japán háborút,
- a második a hagyományos függetlenségi és anti-kolonialista harc a japán és francia megszállás ellen,
- a harmadik, kevésbé látványos a regionális szint, azaz a kínai polgárháború indokínai kivételése az IKP, valamint a nacionalisták küzdelmén keresztül
- a negyedik pedig a lokális, helyi vallási, vagy etnikai kisebbségi alapú ellenállást jelentette.

A Viet Minh kezdetben elsősorban a franciákat célozta, és a háború alatt Vo Nguyen Giap (egykori történelem tanár, későbbi tábornok és hadügyminiszter) vezetésével a maoi gerilla hadviselés elvei alapján egyre növekvő számú irreguláris csoportot szerveztek. Ezek ereje és tapasztalata egyre nőtt, míg nem 1944 szeptemberében létrehozták a Vietnámi

¹⁵⁷ Vértesi Judit (ford.): *Az indokínai események 1940–1954*. Szikra, Budapest, 1954. 11–12.

¹⁵⁸ Az amerikaiak gyanították, hogy a Komintern keresztül Ho Si Minh közvetlen kapcsolatban van a szovjetekkel, de arra, hogy esetleg parancsot kapna tőlük, végül Délkelet-Ázsiában egyedüliként csak itt nem találtak rá bizonyítékot. A kínai kontaktot viszont keresni sem kellett, hisz a Viet Minh vezetői mind a második világháború alatt, mind utána többször is megfordultak Maonál, ott kaptak képzést stb. In *The Pentagon Papers Part I: Vietnam and the United States 1940–1950*. <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-I.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 03. 10.) A-5 – A-6. és Joyaux i. m. 288–289.

¹⁵⁹ Joyaux i. m. 280.

Felszabadítási Hadsereg (a Viet Minh fegyveres szárnya) magját, amelynek első parancsnoka Giap lett.¹⁶⁰ Fegyvereiket, felszerelésüket kisebb részben zsákmányolták, a lakosságtól szerezték, esetleg a gyarmati szolgálatból átállt helyi katonák hozták magukkal, míg nagyobb részét a szovjet, kínai vagy amerikai támogatás adta.

A mikor a japánok 1945 tavaszán megbuktatták a helyi francia vezetést, szétverték a haderejüket és kinevezték a népszerűtlen Bao Dai-t uralkodónak, azzal egyértelmű helyzetet teremtettek. A kialakult hatalmi vákuum a kommunistáknak kedvezett, így amikor az amerikaiak a CIA elődszervezetén, az OSS-en (*Office of Strategic Services*, azaz a Stratégiai Szolgálatok Hivatala) keresztül a franciák pótlására helyi kapcsolatokat kerestek, akkor Giap-ot és csapatait találták meg, mint a legerősebb japán ellenes erőt Indokínában.¹⁶¹ A megszálló erők 1945. augusztus közepén váratlanul kapituláltak, de ekkor még a Viet Minh nem készült föl a hatalom átvételére, csak egy volt a sok hatalomért vetélkedő csoport közül (bár kétségkívül előnyt jelentett az ismertsége mind a kínaiak, mind az amerikaiak szemében). A vezetés megragadására kitört az Augusztusi Forradalom.¹⁶² Ho Si Minh csapatai élén bevonult Hanoiába, a francia gyarmati adminisztráció fővárosába és szeptember 2-án kikiáltották Vietnám függetlenségét és a Vietnámi Demokratikus Köztársaság (VDK) létrehozását, lényegében saját erőből teljessé téve ezzel a Viet Minh megkérdőjelezhetetlen győzelmét az ország északi részében.¹⁶³ Az 1946-os nagy győzelmet hozó választások után hatalmukat egy kelet-európai mintájú Nemzeti Egységfront létrehozásával próbálták stabilizálni, amely alá a nacionalisták, és a déli vallási csoportokat is bevonták. Ez rövid életűnek bizonyult, és szétesett, ezzel pedig a déli területek fölött megszűnt a kommunista kontroll.¹⁶⁴

Mindezzel párhuzamosan a Párizsba visszatelepülő kormány, élén De Gaulle tábornokkal hozzájárított ahhoz, hogy Franciaország megtépzott tekintélyét helyreállítsa. Az anyaország felszabadítása után, és mivel az afrikai gyarmatok feletti uralmat sikerült fenntartani, érdeklődésük Indokína felé fordult. A csendes-óceáni térségben a szövetségesek részéről a briteknek és az amerikaiaknak volt döntő szava, így a tábornoknak velük kell egyezkednie. Vállalta, hogy országa az európai hadszíntéri győzelem után legalább egy francia hadtestet felkészít a távol-keleti alkalmazásra, cserébe a volt gyarmati hatalom restaurálását

¹⁶⁰ Vértesi i. m. 15. és Ondrék József: Giap tábornok élete és munkássága 1911-től 1945-ig. In *A Hadtudomány és a 21. század*. Tanulmánykötet. DOSZ, 2020., 238–252. 250.

¹⁶¹ Hughes i. m. 246.

¹⁶² Fábrián Éva: Indochina and the Fourth French Republic – The First Indochina War (1945–1954) Part I. In *National Security Review*, 2015/2. 35–55. https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2015_2_spec.pdf (Letöltés ideje: 2020. 01. 30.) 40.

¹⁶³ Joyaux i. m. 423.

¹⁶⁴ Fall (1955) i. m. 246.

kérte, amelyről végül Truman elnökkel sikerült megegyeznie. Mire azonban ez az erő felállt, a japán összeomlás megtörtént, így Indokínába a potsdami egyeztetéseknek megfelelően délről a britek szálltak partra, északról a Kuomintang nacionalista kínai erői lépték át a határt, hogy a császári csapatokat lefegyverezzék.¹⁶⁵ Mire a franciák 1945 szeptemberében visszatértek, már egy önmagát felszabadított gyarmat (Viet Minh), a kínaiak által elismert ország (VDK) és egy másik nagyhatalom csapatai (Egyesült Királyság) várták.

A britek 1946 áprilisára a kínaiakkal együtt elhagyták az országot, és Leclerc tábornok március 18-án bevonult Hanoiba.¹⁶⁶ Párizs számára az egyetlen járható útnak a Viet Minh-el való kiegyezés mutatkozott: aláírták a Ho–Sainteny megállapodást, amelyben a franciák vállalták, hogy elismerik a VDK-t, cserébe a Viet Minh ígéretet tett arra, hogy az ország része marad az Indokínai Uniónak.¹⁶⁷ A francia uralmat azonban erősen korlátozta volna egy másik erő jelenléte, ezért mielőbb a szeretnék volna a Viet Minh-t háttérbe szorítani. A leszámolás apropóját 1946 telén találták meg, amikor a vámok kérdésében kialakult ellentét miatt novemberben a franciák ágyúzták a Haiphong stratégiai fontosságú kikötőjét. Kibörtök a harcok Hanoi körül is, amely küzdelem több hétig tartott, de végül a kommunisták elhagyták a területet és az északi Viet Bac hegyei közé húzódtak vissza. Mindez azonban casus belliként szolgált Párizs számára: ezzel kezdetét vette az indokínai háború.¹⁶⁸

3.8. A HIDEGHÁBORÚS FRANCIAORSZÁG VISZONYA A HÁBORÚHOZ

A második világháború után Franciaországban új politikai rendszert kellett építeni, hisz a III. Köztársaság 1940-ben összeomlott, az azt követő kollaboráns Vichy rezsimet pedig a senki sem fogadta el a kontinuitás részének. Az emigráns Szabad Franciák vezetőjeként De Gaulle tábornok kezében összpontosult a hatalom, aki 1944 augusztusától már Párizsba tette át székhelyét. A korábbi nemzeti egységet megjelenítő Francia Nemzeti Felszabadítási

¹⁶⁵ Héduy i. m. 448

¹⁶⁶ Joyaux i. m. 424.

¹⁶⁷ A francia gyarmatbirodalmat az 1946 áprilisában tartott Dalati-i konferencia után jelentősen átalakították, és Francia Unió néven szervezték újjá. Ezt a továbbra is egyoldalúan csak Franciaországot előnyös helyzetbe hozó rendszert az algériai háború hatására számolták fel. Ezzel a párizsi vezetés elmulasztotta a lehetőségét, hogy az indokínai kérdést tárgyalásos úton rendezze. Végül teljes hátraarc következett: 1946 augusztusában annulálták a Ho Si Minh és Jean Sainteny (korábbi hírszerző tiszt) főképviselő közti megegyezést, így mindkét fél ütköző pályára került. In Gazdag i. m. 34.

¹⁶⁸ Joyaux i. m. 350.

Bizottságból létrejött az Ideiglenes Kormány, a tábornok személye pedig biztosította az átmenetet az új politikai rendszer létrehozásáig.¹⁶⁹

1945 októberében népszavazásra került sor, ahol a lakosság döntött arról, hogy az ország szakítson a korábbi politikai rendszerekkel, és hozzon létre egy új berendezkedést, illetve arról is, hogy ebben a parlament vagy a kormány kapja a nagyobb hatalmat. Amikor 1946-ban az új Nemzetgyűlés összeült, az azt alkotók 85 %-a új volt a politikában, vagy korábban nem töltött be pozíciót és nem játszott jelentős szerepet, ez biztosított a totális szakítást az országot katasztrófába kormányzó politikai elittel és a kollaboránsokkal is.¹⁷⁰ A tábornok azonban mereven elutasította a pártok túlzott hatalmát, a frakciopolitikát, és erős elnöki hatalmat javasolt ezek ellensúlyozására.

Szavai süket fülekre találtak, így De Gaulle 1946 januárjában önként a politikából, és „remeteként” vidéki birtokaira vonult vissza, miközben a nehezen kialakult új alkotmánnyal még az év végén megszületett a IV. Francia Köztársaság.¹⁷¹ Ez a parlamentet a végrehajtó hatalom fölé rendelő instabil berendezkedés (12 év alatt 21 kormány volt) viselte végül az újjáépítés, a kibontakozó hidegháború és a katasztrófális következményekkel járó dekolonizáció terheit egészen 1958-ig, amikor ismét De Gaulle vette kezébe a hatalmat, és hosszú ideig el sem engedte azt.¹⁷²

Az indokínai háború szempontjából a IV. Köztársaság óriási problémája volt, hogy három nagy párt (kommunisták, szocialisták és kereszténydemokraták) labilis egyensúlyára épült, amelyet a kisebbek (radikálisok, függetlenek stb.) is megbillenthettek, így egy nagyon törekeny politikai rendszer alakult ki, amely akaratanul is a III. Köztársaság legrosszabb tulajdonságaiból merített, holott csak a háború alatti erőviszonyokat akarta konzerválni. A rendszer hibáiból következő gyakori kormány-, és az ezzel járó koncepció- valamint irányváltások ellehetetlenítették egy koherens indokínai stratégia megalkotását és végig vitelét, amelyet csak súlyosbított, hogy a háború költségei az egekbe szöktek.¹⁷³

Az erősek soraiban előkelő helyen szerepelt a moszkovita Maurice Thorez vezette Francia Kommunista Párt (FKP) erős pozíciókat töltött be – ahogyan a második világháború alatt franciaországi ellenállásban is, és erre még sokan emlékeztek. Ezen túl a médiumaik, az ország erős szakszervezeti rendszere, a jól szervezett munkásság mind erős támasza volt

¹⁶⁹ Gazdag i. m. 20.

¹⁷⁰ Hahner i. m. 251.

¹⁷¹ Gazdag i. m. 24.

¹⁷² Hahner i. m. 256–257.

¹⁷³ Gazdag i. m. 65.

hatalmuknak, hisz a baloldal legerősebb nyomásgyakorló eszközeként alkalmazott sztrájkok nagyon hatékonyak voltak az újraindulással küzdő gazdaságban.

A párt sajtója (*L'Humanité*) végig támadta a távol-keleti francia haderőt, különösen hevesen az Idegenlégiót. Általában a német önkéntesek ténylegesen meglévő túlsúlyát használták fel, és volt Waffen SS tagok gyűjtőjének, vagy általánosságban egy náci szervezetnek titulálták azt. Ezt, még ha nem is ilyen élesen több sajtóorgánium is átvette, és az FKP politikusai a Nemzetgyűlésben is a vezető politikusok szemére vetették, hogy egy újabb német hadsereget építenek. Ez később oda vezetett, hogy a közgondolkodás összekapcsolta a Waffen SS-t és az Idegenlégiót, amely vélekedés csak az 1970-es években kezdett kikopni, de addig súlyos károkat okozott.¹⁷⁴

Bár 1947-ben a nemzetközi trendeknek megfelelően a kommunistákat kizárták a kormányból, de azok támogatása a korszakban stabilan 25% körül mozgott.¹⁷⁵ Indokínában azonban a francia gyarmati haderő a Viet Minh-el, egy testvérpárt, az IKP vezette (népi) függetlenségi mozgalommal és annak kommunista ideológiai alapú forradalmi háborújával került szembe, így az ellenük vívott harcok anyaországi morális, társadalmi és anyagi támogatását az FKP nem egyszer igyekezett akadályozni.

A társadalom részéről az idő előrehaladtával növekedett az érdektelenség a nem csak fizikailag, hanem céljaiban is távoli háborúval szemben. A francia Közvéleménykutató Intézet (*Institut Français d'Opinion Publique*, IFOP) felméréseiből kiderül, hogy a lakosság számára a háború céljai és menete sem volt ismert, az egy szűk kisebbségen kívül nem érdekelt. Ez bizonyos szempontból érthető, hisz a második világháború utáni újjáépítés, a sebek begyógyulás. valamint gazdaság beindításának nehézségei, tehát a közeli, saját bőrükön is érzett események kapták a nagyobb figyelmet.

1947-ben, a háború első évének végén az év legfontosabb történései felmérésben a háború a 6%-os „egyéb” kategóriába esett. Ugyanezen a kutatás alapján az anyaországi franciák 30%-nak nem volt véleménye egy olyan kérdésben, mint a „Mi lesz Indokína sorsa?” Ez 1950-ben, az egyik legsúlyosabb háborús évben 20%-ra csökkent, majd 1954 elején, Dien Bien Phu és a genfi tárgyalások évében már újra 30% volt.¹⁷⁶

Egy 1953 májusában, a bevallottan rendszeres újságolvasók körében elvégzett felmérés eredményei azt mutatták, hogy a franciák 22%-a soha sem olvassa el az Indokínáról szóló

¹⁷⁴ Pierre Thoumelin: *L'ennemi utile*. Schneider Media, Giel-Courtielles, 2020. 24–26.

¹⁷⁵ Gazdag i. m. 31.

¹⁷⁶ Alain Ruscio: L'opinion française et la guerre d'Indochine (1945-1954). Sondages et témoignages. In *Vingtième Siècle Revue d'Histoire*. 1991/1., 35–46. <https://www.cairn.info/revue-vingtieme-siecle-revue-d-histoire-1991-1-page-35.htm?contenu=resume> (Letöltés ideje: 2021. 03. 08.) 36.

cikkeket, 48% időről-időre elolvassa őket, míg 30% követi azokat rendszeresen. Ugyanez a felmérés egy évvel később, 1954 februárjában már 32%-ot mért a soha nem követő, 43%-ot az alkalmanként és csak 23%-ot a rendszeresen követők csoportjára.¹⁷⁷ Bár csak egy információ forrás típusra végezték el, de mindkét felmérés alapján látható, hogy a francia társadalom híreket követő rétegének is a közel háromnegyedéhez csak felületesen, vagy egyáltalán nem jutottak el a háború történései.

Az indokínai háború több okból sem lett a társadalomhoz „közel álló” háború. Egyfelől az anyaországtól nagyon messze, a világ másik felén vívták, egy olyan időszakban, ahol a társadalom regenerációs folyamatok álltak a középpontban, és olyan célokért vívták, amelyek egy rég letűnt világot idéztek. Ez a fajta „nem a mi háborúnk” hozzáállás odáig jutott, hogy 1951-ben a Párizs egészségügyi szolgálata szükségét érezte, hogy tudassa a véradókkal, hogy amit leadnak, azt a városban használják föl és nem fog az indokínai hadszíntérre kerülni.¹⁷⁸

A francia métró lakosságának csak töredéke vett részt benne, amely soha, egyik évben sem haladta meg a 70 000 főt. A távol keleti veszteségeknek csak kis része volt anyaországi, összesen mintegy 20 000 fő, amely még a legvéresebb évében (1954) is 4158 francia áldozatot követelt.¹⁷⁹ Ez a családoknak személyes tragédiát jelentett, de az első vagy a második világháború veszteségi rátájával szemben összehasonlíthatatlanul kisebb szám. Fontos tény volt továbbá, hogy az Indokínában szolgáló katonák önkéntesek voltak, nem pedig besorozott állomány, mint például Algériában néhány évvel később.

A katonák a Távol-Keleten jogosan érezték mellőzve és elhagyva magukat, mert bár Franciaországot szolgálták, de az (legalábbis az azt megtestesítő társadalom) nem akart tudomást venni róluk, sem az áldozatokról. A hazatérő katona végletesen csalódott és elidegenedett a saját korábbi közösségétől, így inkább az ugyanebben a cipőben járó társaihoz kezdett kötődni. Ez a törés a társadalom és a politika illetve a haderő között hosszú évek alatt elmélyült és egyfajta frusztrációt alakított ki az Indokínában harcolókban, amely Algériában csúcsosodik ki. Amikor napjaink társadalmát és az attól némileg eltávolodott, professzionális-önkéntes haderők kapcsolatát vizsgáljuk, részben ugyan ezekkel a problémákkal találkozhatunk, különösen a távoli tájakon missziós vagy egyéb feladatot ellátó katonákkal szemben.

¹⁷⁷ Uo. 36.

¹⁷⁸ Uo. 38.

¹⁷⁹ Uo. 38.

3.9. A FRANCIA KÜLPOLITIKA TALÁLKOZÁSA A VILÁGREND VÁLTOZÁSÁVAL

A francia külpolitika egyre inkább kénytelen volt alkalmazkodni az angolszászok nyomásához, sőt, egyre inkább kiszolgáltatottá vált az amerikaiak felé. Az ország újjáépítésének alapjait a Marshall-segély rakta le, 1949-ben létrejött a NATO, de a folyamatos utánpótlási nehézségekkel és anyagi elvonásokkal terhelt hadsereg indokínai szerepvállalását is egyre inkább Washington jóindulata tartotta életben. A franciák későn reagáltak az új világrend kialakulására, mind Európában, mind a gyarmatokon. A hidegháború kezdetén, amikor Churchill már a vasfüggöny leereszkedéséről beszélt, Párizsban továbbra is a lehetséges német fenyegetést tartották a legsúlyosabb kezelendő problémának. Európán kívül a gyarmati uralom visszaszerzésért vagy megtartásáért indították egyik elhúzódozó háborút a másik után, míg a britek a korona koronaékszerének számító India függetlenségét már 1947-ben visszaadták. Indokínában erről szó sem volt, de még egy utolsó kísérletet tettek arra, hogy egy korlátozott autonómia megadásával stabilizálják a helyzetet, de legalábbis a távlati dekolonizáció lehetőségének felcsillantásával bevonják finanszírozásba a nyugati világ új vezetőjének számító amerikaiakat.

Az újra kinevezett Bao Dai császár immár a Kokinkínát is tartalmazó egyesített Vietnám uralkodója lett, amelynek létrejöttét és helyzetét az 1949 tavaszán aláírt Élysée Megállapodás rögzítette. Ezt 1950-ben ratifikálta a Nemzetgyűlés, lezárva ezzel a folyamatot, amely során 1949–1950-ben a három volt gyarmat (az egyesített Vietnám, Laosz, Kambodzsa) papíron önálló entitássá vált, és úgynevezett társult állami (*État associé*) státuszt kapott a Francia Unióban.¹⁸⁰ Ezzel párhuzamosan a hivatalosan a második világháború vége óta létező VDK is kitört a diplomáciai elszigeteltségből, mert 1950 januárjától kezdődően több ország is elismerte önálló államként: először kölcsönösen elismerték egymást a Kínai Népköztársasággal (január 15–18.) majd a Szovjetunió (január 30.), és sorban a keleti blokk országai következtek.¹⁸¹ Moszkva részben az FKP miatt, részben az IKP megszűnése okán 1950-ig szinte egyáltalán

¹⁸⁰ Joyaux i. m. 355.

¹⁸¹ Vértes i. m. 48–49.

nem vett részt az indokínai háború támogatásában. Ezt követően is általában csak Pekingen keresztül segítette a VDK-t.¹⁸²

A nemzetközi helyzet átalakulásával megnyílt az út az amerikaiakkal való formális együttműködés megkezdéséhez, amely 1950 februárjában a társult államok nyugati elismerésével és egy francia segítségkéréssel indult.¹⁸³ A megkésített francia-amerikai kooperáció időzítése sem volt véletlen, azt különösen indokoltá tette a régiós hatalmi egyensúly durva megváltozása, azaz Mao győzelme, a formálódó kínai-szovjet (immár atomhatalomként) tengely és a koreai háború kirobbanása is: az indokínai konfliktus gyarmati háborúból immár a kommunizmus elleni küzdelem színterévé változott szemükben.¹⁸⁴ 1950 elejétől tehát hivatalosan is megjelenik a „Két Vietnám” koncepció, amely majd a genfi döntéshez, illetve az amerikai-vietnámi háborúhoz is elvezet, és ahol az ellentétes tömbök a saját világtrendjükbe illeszkedőt „Vietnámot” támogatják.

Ezt követően egyre nyíltabban és egyre több amerikai tanácsadó jelent meg Indokínában, és egyre határozottabban igyekeztek beleszólni abba, hogy a franciák hogyan vívják a háborújukat. Az 1950 nyarán Indokínába érkezett Erskin misszó (vezetője Graves B. Erskine amerikai tengerészgyalogos vezérőrnagy) megállapította, hogy a franciák helyi elutasíthatósága magasfokú, a hadianyag szállítása nem lesz elégséges és a katonai eszközök mellett politikai és gazdasági beavatkozásra is szükség lehet.¹⁸⁵ A hadszíntéren 1950 őszén kezdte meg működését az amerikai Katonai Tanácsadó és Támogató Csoport (*Military Assistance and Advisory Group*, MAAG), amelynek feladata kezdetben a leszállított felszerelés átadása és annak szakszerű felhasználásának ellenőrzése volt. Ez utóbbit a gyarmati erők ahol csak tudták akadályozták.¹⁸⁶ Odáig mentek, hogy a MAAG tagjait szándékosan rossz körülmények között helyezték el, számukra semmilyen szolgáltatást nem biztosítottak, amelyhez kétségkívül szerepe lehet az amerikaiak második világháború végén tapasztalt hasonló hozzáállásának.

¹⁸² Kemény János: *Vietnám háborúi és békéje 1945-től napjainkig*. NKE, Budapest, 2020. <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16274/Vietnam%20haboru%20es%20bekeje%201945-tol%20napjainkig.pdf?sequence=1> (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.) 22.

¹⁸³ The Pentagon Papers Part IV. A 2.: *Aid for France in Vietnam 1950–1954* <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-IV-A-2.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 03. 13.) 6.

¹⁸⁴ Kemény János: A vietnámi kudarc hatása az amerikai felkelésellenes elméletre. In *Nemzet és Biztonság* 2016/5. 121–142. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_5_11_kemeny_janos_-_a_vietnami_kudarc_hatasa_az_amerikai_felkelesellenes_elmeletre.pdf (Letöltés ideje: 2021. 09. 25.) 124.

¹⁸⁵ Uo. 11.

¹⁸⁶ Ronald H. Spector: *Advice and Support: The Early Years, 1941–1960*. Center of Military History, United States Army, Washington, D.C., 1985. https://history.army.mil/html/books/091/91-1/CMH_Pub_91-1-B.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 12.) 116–117.

A távol-keleti francia csapatokról rendkívül színes képet festenek az elkészült amerikai jelentések. 1951 nyarán például a *l'Armée de l'Air* számára átadott eszközök üzemeltetésével kapcsolatban a MAAG légierős tisztjei az alábbi észrevételeket tették: a műszaki személyzet nem tartotta be a biztonsági rendszabályokat, elhanyagolták a megelőző karbantartásokat, és külön kiemelték, hogy a franciák gyakorlatilag folyamatosan ittak, szolgálatban és munka közben is.¹⁸⁷ További jelentések sokasága szól arról, hogy a francia logisztika mennyire kaotikusan látta el feladatát, így a nem létező készlet és felhasználási nyilvántartásoknak köszönhetően hányszor kellett a MAAG parancsnokának csata közben sürgősséggel tüzérségi és egyéb lőszerket szerezni repülőgéppel Japánból, vagy az USA-ból, nehogy az a kritikus pillanatban fogyjon el.¹⁸⁸ A franciák az együttműködést így, meglehetősen egyoldalúan képzelték el: az amerikaiak mérlegelés nélkül ellátják őket a kért hadianyaggal és támogatással, de a felhasználás céljába és módszereibe nem szólnak bele.¹⁸⁹ Az amerikaiak a közös cél, a kommunizmus terjedésének megakadályozásának érdekében egy darabig szemet hunytak e fölött, de a koreai háború végével változás állt be.

1953-ra gyakorlatilag már csak az amerikaiak tartották a háborúban a franciákat, az anyaország kimerült, saját erőforrásai elfogytak, a társadalom is elfordult a háború támogatásától, így az utolsó években a konfliktus finanszírozását, a távol-keleti francia haderő hadianyaggal és felszereléssel történő ellátását szinte teljes egészében az amerikaiak végezték.¹⁹⁰ Ezzel párhuzamosan az 1953-as Navarre-terv (az utolsó olyan francia kísérlet volt, amely a hadászati kezdeményezés megszerzésére irányult) pedig már közös francia-amerikai jóváhagyással készült el.¹⁹¹ Dien Bien Phu ostroma során a franciák folyamatos kéréseinek

¹⁸⁷ A franciák ekkor már ötödik éve vívták a távol-keleti háborút, így realitás lehet a fásultság megjelenése, ugyanakkor tetten érhető az amerikai haderő dogmatikus mentalitása, amelyet a trópusi monszun egy bő évtizeddel később ugyanúgy kikezdett, mint az európaiakét. Uo. 117.

¹⁸⁸ Ez a franciák részéről ez egyfelől a rendkívül bonyolult vezetési és irányítási struktúrából eredő gyenge szervezés eredménye volt, másfelől az amerikaiak cinikusan homályban tartása tudatos volt, és azt szolgálta, hogy ne avatkozzanak bele a dolgaikba. 1951–1953 között az MAAG jelentései sorra említik meg, hogy nem ismerik a francia gyarmati, és a velük társult haderők szervezetét, létszámait, nincs információjuk a hadászati tervekről, néha még a hadműveletek céljáról sem. Egészen odáig jutottak, hogy az Indokínában szolgáló amerikai tisztek azt vélelmezték, hogy ezt maguk a franciák sem tudták, vagy éppen nem rendelkeztek átfogó koncepcióval. A helyzet 1953-ban, a Navarre-terv kidolgozásával változik meg véglegesen, ekkortól erősödik meg az amerikai befolyás. Uo. 118. és Kemény (2020) i. m. 27.

¹⁸⁹ De Lattre tábornok például kifejezetten sértőnek találta és felháborodottan tette szóvá, hogy az amerikaiak információkat folyamatosan kérnek és sérelmezte, hogy a francia igényeket igazolnia kelljen, sőt, megtagadják a kért hadianyag leszállítását. A vádak az amerikai vezetés végül alaptalannak találta. Uo. 119–120.

¹⁹⁰ A koreai háború kitörése átértékelte a régiót az amerikaiak szemében. Megindult az amerikai támogatás is, amely 1950–1951-ben a francia katonai kiadások 15%-át, a 1952–1953-ban a 45%-át, 1954-ben pedig már a 80%-át Washington fedezte. A franciák részére 1951-ben szállított hadianyag a kezdeti 80 000-ról 1954-re 1 millió tonna fölé nőtt. Marian Sienkiewicz: *Az indokínai háború 1945–1975*. Zrínyi, Budapest, 1982. 26.

¹⁹¹ Fábíán Éva: Indochina and the Fourth French Republic – The First Indochina War (1945–1954) Part I. *In National Security Review*, 2016/2. 50–72. https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2016_2_NSR.pdf (Letöltés ideje: 2020. 01. 30.) 50.

hatására, a Tonkini-öbölben állomásozó repülőgép hordozókról kis híján megvalósult az amerikai direkt beavatkozás is, amelyet végül a Koreában tapasztalt aktív kínai szerepvállalástól való félelem, valamint a konfliktus kiszélesedésével várható magas költségek és veszteségek miatt elvetettek.¹⁹²

3.10. RÉSZKÖVETKEZTETÉS

A fejezetből kiderült, hogyan jött létre Francia Indokína, amely egy több évtizeden átívelő folyamat eredményeként került gyarmati függésbe. Megalakításakor a franciáknak mind a maláj és burmai irányba terjeszkedő britekkel, mind a régiót hagyományos érdekszférájuknak tekintő kínaiakkal számolni kellett. A sors fintora, hogy második világháború után ugyanennek a két ország a katonái várták a visszatérő Philip Leclerc tábornok főparancsnokot és Thierry d'Argenlieu admirálist, a frissen kinevezett főkormányzót.

Kína (1949-től Kínai Népköztársaság) soha nem adta föl indokínai ambícióit, amelyhez a hidegháború kezdetén belső támogatásra is talált a Viet Minh és Ho Si Minh személyében, nem meglepő tehát, hogy élen jártak a VDK elismerésében. Ez végül meghozta azt a fordulatot, amely Európában már évekkel korábban bekövetkezett: az Egyesült Államok érdekei védelmében megjelent a régióban és szerepe 1950-től egyre inkább dominánsabbá vált. Az amerikai gondolkodás origójában a kommunizmus térnyerése elleni harc állt, így beálltak a franciák mögé, holott korábban elutasították a gyarmatbirodalmak megmentésére indított kísérleteket. A konfliktus szerepe és hatása túlnőtt Franciaországon, de ezt Párizsban akkor még nem ismerték fel. Az indokínai háborút Franciaország egyedül nem tudta lezárni, és a IV. Köztársaság politikai rendszere, az állandóság hiánya, az újjáépítés terhei és a megváltozott európai hadszíntér kihívásai miatt egyre terhesebbé vált az elhúzódó konfliktus, amelyet ráadásul a hazai társadalom is egyre inkább elítélt.

Az évszázados tapasztalattal rendelkező franciák ahhoz az eszközhöz nyúltak, amely a lázongó területek pacifikálásában hagyományosan a legsikeresebb volt: a gyarmati haderőt vezényelték a Távol-Keletre. Indokína arca azonban megváltozott, és ebben óriási szerepe volt a japán megszállásnak: egy ázsiai hatalom jelenlétével hiteltelentette el a korábban legyőzhetetlennek mutatkozó európaiakat. A gyarmati társadalom megosztottságát is felszínre hozta a császári haderő jelenléte, újra megjelentek a nacionalisták, a vallási szekták és újdonságként a kommunista Viet Minh. Amikor a franciák visszatértek, kész helyzettel találkoztak: számos kisebb ellenálló csoport mellett az ország függetlenségért harcolni akaró és

¹⁹² Kemény (2016) i. m. 125.

képes, kiterjedt gerilla mozgalommal rendelkező, nemzetközi háttérű ellenféllel kellett volna egyezkedniük, miközben a társadalom többsége korábbi állapotokhoz egyáltalán nem akart visszatérni.

Ebben a helyzetben a dolgozat elején ismertetett gyarmati hadművészet csődöt mondott, mert az erők hagyományos alkalmazása, amely brutalitásával a történelem során már számtalanszor képes volt győzni, itt a nehéz fizikai terep mellett az összetett társadalmi viszonyokkal is kénytelen volt megküzdeni. Ez olyan kihívást jelentett, amelyben a második világháború harcainak megvívására felkészített és felszerelt modern hadsereg elsöprő technikai és tüzéri fölénye nem tudott érvényesülni. A francia haderő a manőverező hadviselés megtanulása során lényegében elfelejtette a humán terep fontosságát, és egy széttöredezett, de alapvetően elutasító társadalommal szemben nem ismerték fel a lakosságközpontú COIN jelentőségét.

A párizsi vezetés nem mutatott utat egy hatékony stratégia megalkotásával, nem támogatta a katonákat az ország gazdasági, diplomáciai és egyéb eszköztárával, sőt, forrásokat vont el. A Francia Unió létrehozásával lemondott a békés dekolonizáció lehetőségéről, és leszűkítette saját nemzetközi mozgásterét, amely különösen a britekkel összevetésben volt igazán látványos. Amikor a magára maradt haderő számára világossá vált, hogy a földrajzi adottságok miatt a begyakorolt második világháborús gépesített harceljárások itt nem alkalmazhatók, a katonai szervezet a saját belső megújulásával igyekezett a tőle telhető leghatékonyabb módon reagálni a fejezetben korábban taglalt fizikai, és nem kézzelfogható kihívásokra.

Ahhoz, hogy megértsük, hogy milyen szervezet is volt ez a távol-keleti francia haderő, milyen utat járt be és hová jutott el a konfliktus során, meg kell vizsgálni a struktúráját, a vezetését és az egyes elemeinek teljesítményét, kiemelve a siker vagy éppen a sikertelenség okait. Ez utóbbi elemzésnek a tapasztalatai adhatják meg a válaszokat arra a kérdésre, hogy milyen alakulat és eljárás típusokra van szükség az eredményes COIN műveletekhez.

4. A SZEMBEN ÁLLÓ FELEK BEMUTATÁSA ÉS A FRANCIA HADERŐ JELLEMZÉSE

A franciáknak a nyolc évig húzódó konfliktus során gyakran több különböző klímájú, földrajzi adottságú területen kellett egyszerre reguláris és irreguláris ellenféllel is megküzdeni úgy, hogy a konfliktus elutasíthatósága az anyaországban egyre nőtt. A párizsi politika folyamatos iránytévésztségei mellett, a hidegháborús külpolitikai kihívások és az amerikai érdekek között lavírozva kellett megtalálni a győzelemhez vezető utat.

A francia haderő vizsgálata lehetőséget teremt arra, hogy az egyes haderőnemek, fegyvernemek teljesítményét helyesen tudjuk értelmezni akkor, amikor az eseménytörténetet kell feldolgozni, mert láthatóvá válik azok erőssége és korlátai is. Ugyanakkor a francia haderő esetében nem csak a hagyományos felosztás létezik, hanem az eredetük alapján is: a sokszor emlegetett Gyarmati Hadsereg számos egyedi felépítésű, szervezetű és harceljárású alakulattal rendelkezett, amelyek közül kiemelkedik az Idegenlégió. Ez utóbbi szervezet esetében van egy komoly magyar vonatkozás is, amelynek feldolgozása hozzájárul ahhoz, hogy a konfliktus hadtörténetét kapcsolni tudjuk hazánk múltjához.

Ahogy a konfliktus átalakult, illetve bizonyos szinteken párhuzamosan zajlott a térben és időben, úgy változott meg a gyarmati haderő is. Ahhoz, hogy megértsük mi volt a változás motivációja, mi lett az eredménye, és milyen tapasztalatokat vonhatunk le ebből, az alapoktól, azaz a szervezeti struktúráktól és az eljárásoktól szükséges kezdeni. A francia távol-keleti haderő által bejárt út azonban nem értelmezhető a szembenálló fél tevékenységének, hasonló változásainak bemutatása nélkül, hisz a harcoló felek között lévő kölcsönhatás folyamatos és állandó volt, még ha volt is némi késés az egymásra való reagálásban.

A kommunisták teljesen más politikai és katonai kontextusban, más történelmi léptékben gondolkodtak. A kínai tapasztalatok és a gyarmati státusz alapján a Viet Minh egy koherens keretet adó ideológiával, valamint egy jól artikulálható céllal (függetlenség) is rendelkezett, amit a franciák egyik téren sem tudtak ellensúlyozni. A Viet Minh a Kínában már bejártatott forradalmi hadviselés elvei mentén egy haderő-evolúciós folyamat részeként a szabályozott regularizáció irányába haladt, míg a franciáknak a konfliktus kezdetén egy jól szervezett, kívülről támogatott gerilla ellenféllel találta szembe magát, és csak a háború végére tudtak egy saját de-regularizációs folyamattal reagálni rá. A hadviselő felek esetében tehát két homlokegyenest eltérő utat bejártó haderőről, és éppen ellenkező irányú fejlődésről beszélhetünk.

4.1. A VIET MINH HÁBORÚJA

A Viet Minh, mint entitás létrehozása és a bal oldali forradalmi háború elveinek átvétele megfeleltethető Mao Ce-tung (lenini elméleti alapokra épített) elméleteinek, ugyanakkor érdekessége, hogy vietnámi nacionalista elemeket is tartalmaz, amelyek az erőszakkal kisebb protektorátusokra való széttagozottság és a gyarmati státusz elleni küzdelem hatására kerültek bele. Az indokínai háború (helyi elnevezéssel a 30 éves Ellenállási Háború, a *Cuộc kháng chiến 30 năm* első fázisa) politikai vezetője és egyben vezéralakja Ho Si Minh, a korábbi francia kommunista párttag lett, katonai erejét pedig Vo Nguyen Giap irányította.¹⁹³

A Mao-féle forradalmi háború elmélete egy kezdetben aszimmetrikus koncepcióra épül, és tulajdonképpen útmutatóul szolgál a gyengébb fél számára ahhoz, hogy legyőzze az erősebbet (esetünkben a francia gyarmatosítókat). Ebben a felkelő fél nagy hátrányból indul, hiszen sem felszerelése, sem élőereje és annak kiképzettsége nem elégséges ahhoz, hogy nyílt színen szembe szálljon a megszállókkal. Ezekben a gondolatokban sok elméleti (Marx, Engels, Lenin) és gyakorlati tapasztalat (Japán elleni harcok, a kínai polgárháború) hatása jelenik meg. Mao-nál a sikeres forradalmi háborúnak számos kritériuma volt:

- Támaszpont körzetek, avagy a felkelés bázisterületei. Ez a koncepció nem csak egyszerűen támogató városokat vagy falvakat jelentett, hanem olyan jól védhető, lehetőleg az ellenség számára elérhetetlen vidéket, ahol a felkelés (majdani) reguláris csapatait kiképezhetik és felszerelhetik, illetve ahová szükség esetén vissza tudnak vonulni.¹⁹⁴
- A fegyveres erők és a politika szabályozott viszonya. A politika mindenkor előrébb való a katonai erőnél még a háborúban is, az annak csak egy eszköze. Ennek fenntartására, és a vezetés egységének fenntartására bevezették a politikai tisztek (komisszárok) rendszerét, akik egyben a „felszabadított” területeken és a saját csapatok körében végzett propagandamunka megszervezéséért is feleltek.¹⁹⁵
- A háborúban elválaszthatatlannak ítéli a felkelés népi (itt: irreguláris) és reguláris katonai erejének együttes alkalmazását. Ezzel a gyakorlatban elutasítja a csak hagyományos katonai alakulatok, vagy a csak gerillák alkalmazását, mondván, hogy azok egymást erősítik és kiegészítik, ugyanígy fontosnak ítéli a nép és a gerillák

¹⁹³ Kemény (2020) i. m. 30.

¹⁹⁴ Forgács Balázs: *Gerillák, partizánok, felkelők. Az irreguláris hadviselés elméletének története – korunk kihívásai*. Zrínyi, Budapest, 2020. 173.

¹⁹⁵ Uo. 174.

(partizánok) kapcsolatát (ezt írja le a híres hal a vízben hasonlata, amelyben a nép a víz, a gerilla a hal).¹⁹⁶

Mao tovább fejleszti és részletesen kidolgozza a forradalmi háború szakaszolását. Ennek alapja Marxtól ered, és központi gondolata a harcoló felek közti erőegyensúly megváltozása, amely magával hozza a szervezeti struktúrák és a küzdelem jellegének átalakulását is. A kezdeti asszimetria helyébe a szimmetria lép. Mao forradalmi háborújának szakaszai:

- A stratégiai visszavonulás időszaka, amelyben a felkelő fél jelentősen gyengébb, így időre van szüksége, hogy társadalmi bázisát kiszélesítse, belső struktúráját megszilárdítsa, és reguláris erőit létrehozza.
- A stratégiai egyensúly időszaka, amikor a tapasztalt partizán csoportok regularizálódása zajlik, illetve a gerillák (fő erőként) és a hagyományos egységek (kiegészítő erőként) alkalmazása együttesen történik. Ekkorra a felkelő fél folyamatosan zaklatja ellenfelét, nyomást helyez rá, és már elég erős ahhoz, hogy (ellen)támadásokat indítson a COIN erők ellen.
- A nyílt harc (általános népfelkelés) időszaka, amikor a reguláris erők támadó/védő műveletei kapják a főszerepet, a partizánháború mozgóháborúvá (szükség esetén állásharccá) alakul. A várható katonai győzelmek eredményeként a létfontosságú nemzetközi és belső politikai támogatás növekedését várta, amelyhez a propaganda eszköztárát is fel kellett használni.¹⁹⁷

Mao kifejti, hogy a gerilla hadviselést választó fél számára a terület (tér) feladása elfogadható, mert azt az időnyereség érdekében teszi, amely szükséges az ellenfél kifárasztásához, anyaországi moráljának rombolásához. Ez idő alatt a saját erők megszervezése és a befolyási területek támogató hátországgá szervezése is megtörténik. Ezekhez pedig sok idő kell, így ezek természetesen vezetnek az elhúzódó háború kialakulásához. Fontos kiemelni, hogy Mao elméletei a hatalmas Kínában születtek meg, így az ottani hadszíntér méretéhez igazodtak.

Az irreguláris harcot a fentiek alapján bár fontosnak ítéli a kínai teoretikus, de azt mondja, hogy ebben a kontextusban főleg a reguláris erők sikeres alkalmazási feltételeinek megteremtésére alkalmasak, hogy azok mielőbb politikai eredményre váltható győzelmeket arathassanak.

¹⁹⁶ Uo. 172.

¹⁹⁷ Uo. 174–175.

Mao harcának tömegbázisa a nép volt, mégpedig a vidék paraszti lakossága. Ennek oka a fejletlen kínai ipar és az ebből következő kis létszámú munkásság, valamint az, hogy a polgárháború során az iparosodott vidék és a gazdagabb part menti nagyvárosok főleg a Kuomintang, és/vagy a japánok birtokában voltak. Ugyanez elmondható Indokínáról is, ahol a nagy lakossági centrumok stabilan a franciák kezében voltak, így a Viet Minh is csak a falvakra támaszkodhatott.

A franciák ellen vívott háború katonai teoretikusa alapvetően Giap tábornok volt. Elméleteinek alapja Mao forradalmi háborús gondolataiból ered, azon csak a helyi sajátosságoknak megfelelő módosításokat hajtott végre. Indokínában volt egy jól látható ellenség, a gyarmatosító franciák, akikkel szemben a függetlenségi harcot folytató Viet Minh hazájában morális fölényben volt. A gyarmatosítók saját kommunista párttal is rendelkező hátszaga nagyon messze volt, amely haderejének morálját különösen sebezhetővé tette. Az anyaország a korábbi fejezetekben ismertetett okok miatt gyorsan elveszítette az érdeklődését a konfliktusban és magára hagyta katonáit. Ebből a szempontból tehát a kommunistáknak nem kellett ellenség képet kreálni, amely miatt kínai társaiknál sok könnyebb helyzetben voltak, cserébe az a hatalmas tér, ami ott rendelkezésre állt, itt nem volt meg, így az általános támadás és általános népfelkelés elé sokkal korlátozottabb célokat kellett kitűzni.

Ami a konfliktusban nehézséget okozott, az a kezdeti aszimmetria mértéke volt: a franciák és az őket támogató helyi erők a háború során végig létszámfölényben voltak, különösen a küzdelem elején. Ebben történt elmozdulás a Viet Minh javára, de ezzel nem történt meg a kiegyenlítődés, ugyanis a gyarmatosítók bár arányaiban kevés eszközzel rendelkeztek, de elsősorban haditechnikai fölényben voltak (légierő, harckocsik, folyami erők stb.), amely különbség 1954-ig jelentősen nem is csökkent, akkor is csak mérséklődött. Ennek következtében az indokínai forradalmi háború kezdeti szakaszában a kifárasztó műveleteket végrehajtó, veszteségekkel szemben ellenálló, jó túlélő képességű gerillák szerepe sokkal nagyobb, mint a kínai esetében volt.¹⁹⁸ Ez a nehéz terepen, sok elzárt vidéki területen és az összefüggő arcvonalak hiányában csak még jobban felértékelődött.

Ami újdonság a mao-i elvekkel szemben, az a terror, mint az elrettentés eszközének a megjelenése. Mivel a franciákat alapvetően utasította el minden réteg és nem volt probléma a fizikai megkülönböztetésükkel (nem úgy, mint a gerillák esetén), így jó célpontot jelentettek, amelyek támadása kevés járulékos veszteséggel járhatott. Ugyanígy célponttá váltak a franciákat kiszolgáló helyi erők és a közigazgatás is.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Uo. 183.

¹⁹⁹ Forgács (2020) i. m. 184.

4.1.1. A VIETNÁMI NÉPHADSEREG (*QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM*)²⁰⁰

A Viet Minh fegyveres ereje 1945-1950 között átmeneti szervezet volt, felszerelése és szervezete csak a kínai támogatás megindulása után állandósult, de ekkor egy olyan minőségi ugrás történt, amellyel meg tudták lepni a franciákat. A népi jellegű hadsereg klasszikus hármas tagozódásának²⁰¹ kialakítása 1950-re fejeződött be:

- Reguláris haderő (*Chu Luc*): Szó szerint a „Fő erő”. Feladatuk az ellenség megsemmisítése és a győzelem kivívása volt. Északon hadosztályokat, délen és középen ezredeket szerveztek, ezek voltak az alapvető harcászati egységek. A reguláris erökhöz tartoztak a legjobban felkészített, kiképzett és felszerelt alakulatok, így bevetésük jellemzően a főerőkifejtést jelentette és csak a nagyobb hadműveletek során került rá sor.
- Körzeti/regionális csapatok (*Dia Phuong*): Az adott katonai körzetben (*Lien Khu*) folyó műveletek esetén a reguláris haderőt támogatták és azok utánpótlása is ezeknek az alakulatoknak a keretéből történt. Fő feladatuk a gyarmati erők folyamatos lekötése és zaklatása volt, így a legtöbb kisebb rajtaütést a háború során ezek az egységek hajtották végre. Minden provincia egy zászlóaljot állított ki, minden járás egy századot, minden falu csoport egy szakaszt.
- Falusi önvédelmi milíciák és gerillák (*Tu Ve és Du Kich*): A falusi milíciák feleltek a helyi felderítésért, a lokális biztonságért és az utánpótlás begyűjtésért és az ellátási útvonalak felügyeletéért. A milíciákat szükség esetén be lehetett vonni a franciák elleni rajtaütésekbe, de alapvetően csak elavult kézfegyverekkel rendelkeztek, és amikor nem aktiválták őket, a mindennapi életüket élték. A rendszer létrehozása és működtetése létrehozása mutatja, hogy milyen óriási erőfeszítéseket tettek a kommunisták a vidék megszervezésére. Náluk jobban felszerelt és össze szokottabbak voltak a falvak gerilla csoportjai, akik tevékenykedhettek a saját lakóhelyük közelében, vagy együttműködhettek a reguláris és regionális erőkkel is.²⁰²

²⁰⁰ A Vietnámi Felszabadító Hadsereg (1944) több névváltoztatáson ment keresztül, míg végül a Vietnámi Néphadsereg nevet kapta (1950). Ez lett később függetlenné váló VDK haderejének is a hivatalos neve (1954). Az egyszerűség kedvéért nem teszünk különbséget az elnevezések között, és a továbbiakban ezt a legutolsó elnevezést fogom használni a dolgozatban.

²⁰¹ Vo Nguyen Giap: *A népi háborúról*. Zrínyi, Budapest, 1976. 140–142.

²⁰² William McFall Waddell III.: *In the Year of the Tiger: the War for Cochinchina, 1945-1951*. Doktori (PhD) értekezés, Ohio State University, 2014.

Vietnámot a meglévő francia gyarmati adminisztrációs berendezkedést lemásolva katonai közigazgatási területekre osztották, amely segítette a párt irányítása mellett zajló ellenállási harc megszervezését. A legkisebb ilyen egység falu (*xa*) volt, amelyet járás méretű falu csoportokba szerveztek (*lien xa*), majd a provinciák (*tin*) és a zónák következtek (*khu*). Az politikai és katonai vezetést a legnagyobb területi egységek, az integrált zónák (*lien khu*, a franciák *interzone*-nak rövidítették) szintjén egyesítették, amely biztosította a függetlenségi harcok egységes vezetését.²⁰³ Ezeket bár vagy nyíltan, vagy árnyék szervezetként a politikai bizottságok vezették, de a felosztás egyértelműen katonai célt szolgált, mert a területekhez a megfelelő szinten hozzárendelték a gerilla és a regionális erőket, és ez alapján szervezték a logisztikai és egyéb feladatok kiosztását is.

Az alábbi térképen láthatók a régiók, amelyekbe több átszervezés után az alakulatok 1952-ben be voltak osztva²⁰⁴ (Összesen hat Lien Khu volt: a képen vagy névvel, mint az északi Viet Bac, Hanoi és Saigon speciális zónái vagy római számmal, jelölve, mint a III., IV., és V. sz. integrált zónák):

https://etd.ohiolink.edu/apexprod/rws_etd/send_file/send?accession=osu1408940430&disposition=inline (Letöltés ideje: 2021. 11. 04.) 252–253.

²⁰³ Christopher E. Goscha: *Historical Dictionary of the Indochina War (1945–1954)* An International and Interdisciplinary Approach. NIAS, Koppenhága, 2011. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:867424/FULLTEXT01.pdf> (Letöltés ideje: 2021. 07. 14.) 231.

²⁰⁴ A három országrészben a Viet Minh belügyi vezetés alá megszervezték a Vietnámi Közbiztonsági Hivatalt (Nha Cong An Viet Nam), amely alá a háború tényleges irányításában és koordinálásában kiemelt fontosságú, az állami és a katonai igazgatás középső szintjén elhelyezkedő Közbiztonsági Hivatalok is tartoztak. Ezek vezetése tulajdonképpen az adott régióban zajló összes katonai és állami funkció működtetésért, kiemelten a rendőri, illetve a hírszerző feladatokért is felelt. A nagy régiók vietnámi elnevezése: So Cong An Bac Bo (északi), Trung Bo (középső) és Nam Bo (déli). Christopher E. Goscha: Intelligence in a time of decolonization: The case of the Democratic Republic of Vietnam at war (1945–50). In *Intelligence and National Security*, 2007/1. 100-138. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02684520701200848> (Letöltés ideje: 2022. 04. 04.) 108.

10. sz. kép

A Vietnámi Néphadsereg katonai közzetei (1952)

Cuc Nghien Cuu: The DRVN Strategic Intelligence Service. Map 1. US Dept. of the Army, 1968. <https://www.history.navy.mil/content/history/nhrc/research/library/online-reading-room/title-list-alphabetically/d/the-drvn-strategic-intelligence-service.html> (Letöltés ideje:

2022. 01. 17.)

A Kínai Népköztársaság (ahogy a másik oldalon az amerikaiak) 1950-től tevékenyen részt vett a konfliktusban. A felkelő fél segítésére az év áprilisában Kínai Katonai Támogató Csoportot hoztak létre, amely kínai és észak-vietnámi területen végezte a katonák kiképzését és felszerelést, illetve a csapatok mellett tanácsadói funkciót látott el, sőt a tiszthiány enyhítésében (ekkoriban nem volt még önálló vietnámi tisztképzés) is fontos szerepe volt.²⁰⁵

A Viet Minh felszerelése kezdetben a franciáktól és japánoktól zsákmányolt, vagy az átállt, gyarmati csapatok soraiból dezertáltak által elhozott kézfegyverekből, később pedig a kínaiaktól kapott főleg amerikai fegyverekből és egyéb hadianyagból állt, ezek között relatíve kevés és jellemzően elavult nehézfegyver volt. A háború végére a Pekingen keresztül, de Moszkvától érkező támogatás hatására pedig már a szovjet eszközök is megjelentek a Vietnámi Néphadsereg alakulatainál, amelyeket jellemzően szárazföldön, kisebb részében pedig vízen szállítottak le. (13. sz. melléklet).

Kínától és azon keresztül Giap katonái a háború végéig becslések szerint mintegy 700 millió dollár értékben kaptak támogatást, összesen több mint 80 000 tonnányit, közte 116 000 kézfegyvert és 4630 (jellemzően 75 és 105 mm-es) löveget.²⁰⁶ Ezek nagy részét a kínai-vietnámi határ hegyes területein keresztül hozták be az országba, itt épültek ki a kommunisták legfontosabb logisztikai és ellátó bázisai is. (14. sz. melléklet). Az ide beérkező hadianyag jobbra emberi erővel, sokszor gyalogosan került el a távoli régiókba. Ezt a munkát a Viet Minh támogatói, vagy éppen kiszolgáló szolgálatra kötelezett (kényszerített) helyiek végezték. Az első években (1950–1951) a szállítás rendszertelen, sőt esetleges volt, mert elégtelen volt a szállítóképesség (teherautók száma). 1952-től azonban normalizálódott a helyzet, és havi rendszerességgel 3000 tonna ellátmány érkezett Kínából (ez 1954-re 4000-re növekedett), amelynek kétharmadát rendszeresen a gyalogsági és főleg a tüzérségi lőszer tette ki.²⁰⁷

Később a Kínából kiinduló logisztikai útvonalak ellen a franciák saját gerilla csapatok megszervezésével válaszoltak. Az északi tartományokban főleg emiatt előfordultak határvillongások, és a kínai Népi Felszabadító Hadsereg alakulatai (néha egész hadosztályok) többször is átlépték a vietnámi határt.²⁰⁸ Ezen felül is állandó volt a kínai jelenlét, hisz a tanácsadók sokszor a harcba is elkísérték a kommunista alakulatokat, illetve a kiképző és egyéb tevékenységet is vegyesen végezték, amely mindkét ország területére kiterjedt. A nyílt

²⁰⁵ Kemény (2020) i. m. 21.

²⁰⁶ Uo. 21.

²⁰⁷ Michel Bodin: L'aide de la Chine au Viet-Minh (1947-1954): Un aspect des relations franco-chinoises. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 1997/július, 129–146. https://www.jstor.org/stable/25732446#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 02. 20.) 119.

²⁰⁸ Uo. 142.

konfliktust a francia és a kínai fél között mindkét oldal igyekezett elkerülni, mert ez a helyzet eszkalálódásához vezetett volna (koreai minta), így ezeket az összecsapásokat rendre elhallgatták.

A harcászati magasabbegységek megszervezése 1949-ben, részben a kínai segélyekből kezdődik meg. Ez elsősorban második világháborús amerikai fegyverzetet és felszerelés átadását jelentette, amelyet a polgárháborúban legyőzött Kuomintang alakulatoktól gyűjtöttek be. Bár az első reguláris ezred (102. gyalogezred, Hanoi térségében) létrehozása már 1946 végén megkezdődött (soraiban főleg a korábbi gyarmati szolgálatból dezertáltakkal), azonban az ütőképes manőver erőkbe való összevonására csak ebben az időben kerül sor, kínai kiképzők segítségével,²⁰⁹ hisz az akut tiszthiányt valahogy orvosolni kellett (jellemzően ebből az állománykategóriából történt a legkevesebb átállítás).²¹⁰ A Viet Minh első öt gyalogos hadosztályának (304., 308., 312., 316., 320. és később a 325.) megalapítására 1949-től került sor, amelyet a tüzérség létrehozása (351. Nehéz Hadosztály) követett.²¹¹

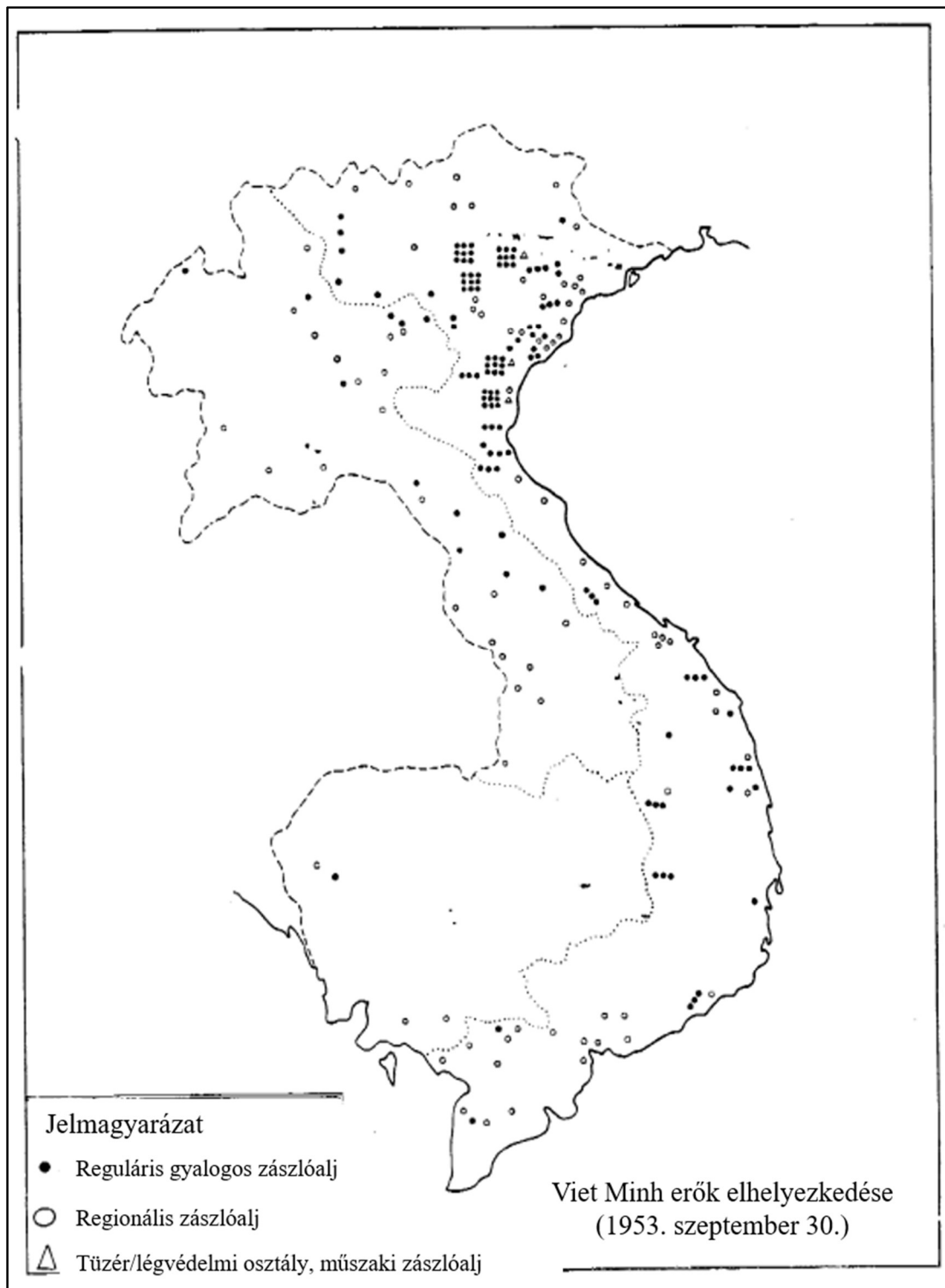
A haderő kötelékei hármas tagozódásúak voltak, ahol egy hadosztály (*Su/đại đoàn*) három ezredből (*Trung đoàn, TD*) állt, ez három zászlóaljából (*Tiểu đoàn, td*), ami három századból (*đại đội, DD*) épült föl, az pedig három szakaszból (*trung đội*), szakaszonként három rajjal (*phân đội*).²¹² A Vietnámi Néphadsereg alakulatainak vezetése kettős rendben történt: az alakulatok élén a katonai szervezeteknél megszokott módon a parancsnok állt, itt azonban a Párt mellérendelt egy politikai tisztet is.

²⁰⁹ Érdemes megvizsgálni, hogy a kínai segítség megindulása után milyen mértékben indult fejlődésnek a Vietnámi Néphadsereg: a francia 2B jelentései alapján, 1950 elején a szervezet 57 reguláris és 17 regionális gyalogos zászlóaljából állt. Ez 1950 augusztusban már 70 és 33 volt, míg ősszel összesen 118 zászlóaljjá nőtt, amelynek egy harmadát a legmagasabb minőségi kategóriába sorolták. Ivan Cadeau: *La guerre d'Indochine. De l'Indochine française aux adieux à Saigon 1940-1956*. Paris, Tallandier, 2015. 284.

²¹⁰ John T. McAlister: *Vietnam: The Origins of the Revolution (1885-1946)*. The American University, Center for Research in Social Systems. Washington DC, 1968. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD0680211.pdf> (Letöltés ideje: 2021. 09. 25.) 144.

²¹¹ Kemény (2020) i. m. 23–24.

²¹² Philippe Fouquet-Lapar: *Hoa Binh (1951–1952), de Lattre attaque en Indochine*. Economica, Paris, 2006. 9.

11. sz. kép

A Vietnámi Néphadsereg alakulatainak elhelyezkedése 1953 szeptember 30-án.

Croizat (1967) i. m. 107.

4.1.2. A VIET MINH HARCELJÁRÁSAI

Amikor Giap katonái megvizsgálták, hol a legsebezhetőbbek a franciák és szövetségeseik, majd beazonosították, hogy a gyarmati erők működése szempontjából a túlélést és a környező vidéki területek feletti befolyásuk megtartását a főutak kontrollálása jelentette, harceljárásaikat ezért ezek elvágására építették fel. A hadszíntér jellegéből és a kommunisták forradalmi háborús elméleteiből adódott, hogy a konfliktus kezdeti időszakban a lesállítások és rajtaütések, illetve az utánpótlást zaklató gerillák alkalmazása dominálta a Viet Minh hadviselést. Amikor azonban a reguláris erők első hadosztályainak megszervezése 1950-től lendületet kapott, (kínai tanácsadás mellett) megjelent a Vietnámi Néphadseregben is a hadműveleti tervezés. Ebben az időszakban változott meg a katonai gondolkodásuk is, és a korábbi francia alapokról, lefordított francia szabályzatok alapján való tervezést felváltotta a kínai típusú törzsmunka, amelynek megértését és alkalmazását állandó katonai és politikai tanácsadók segítették.

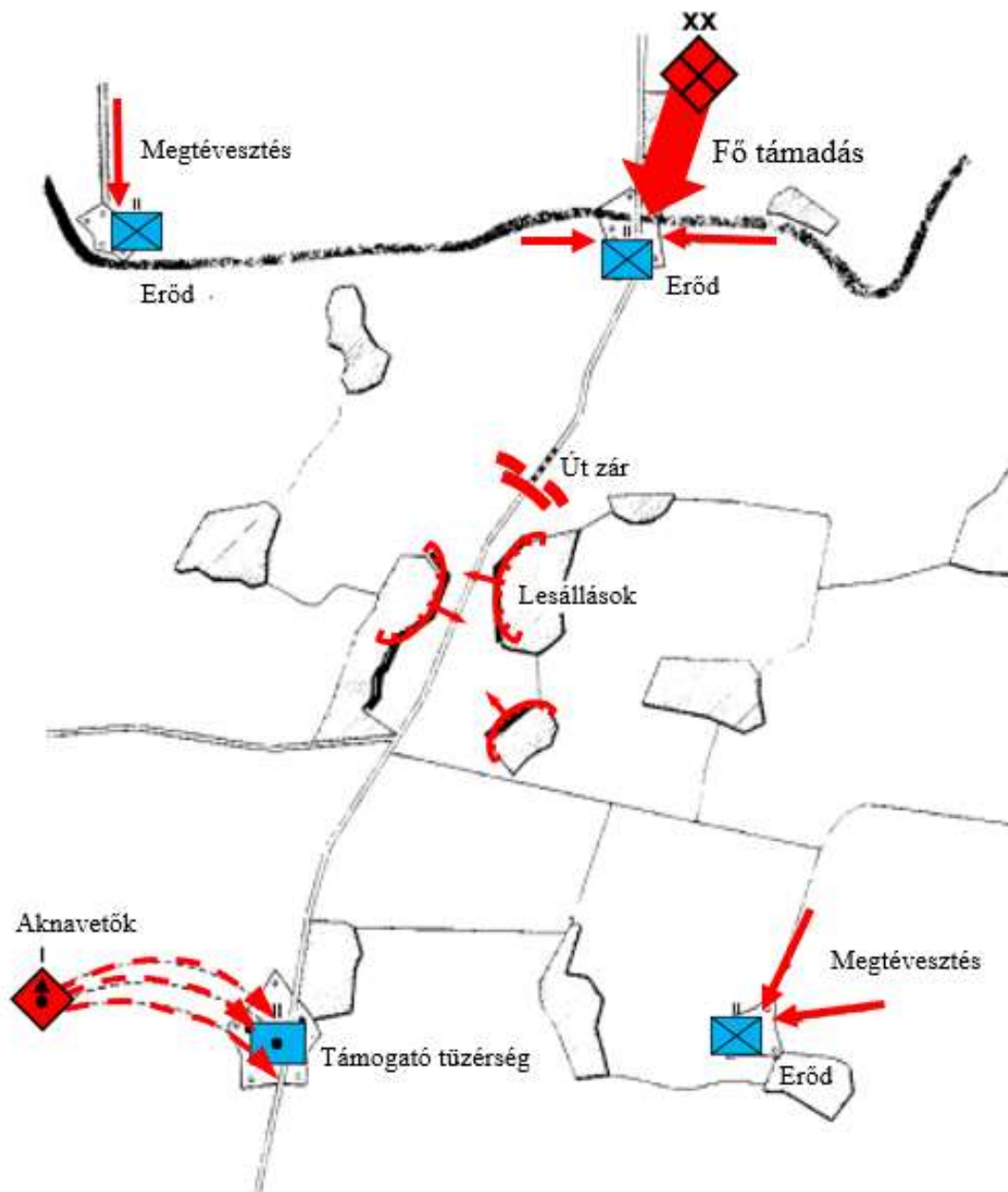
A fontos utak mellett található erődítések elleni támadásokat jellemzően lesállításokkal kombináltan hajtották végre. A francia források szerint a Viet Minh mestere volt a meglepetésszerű éjszakai támadásoknak, amelyek során a gyarmati erődöket közvetlen közlől rohanták le a hirtelen felbukkanó vietnámi gyalogosok, és bambusz pálcákra helyezett robbanóanyaggal, nagy távolságról robbantották be a bunkereket.²¹³ Ennek oka, hogy a franciák tüzérségi és légi fölénye miatt csak az utolsó pillanatban akarták felfedni pozícióikat, amikor már a tüzcsapások a saját erődöket is veszélyeztették volna. A támadók szempontjából a siker kulcsa az ellenséges tüzérség hatékonyságának csökkentése lett: ennek érdekében gyakran alkalmaztak megtévesztést is, azaz nem ritkán több őrszert is megtámadtak, hogy megosszák a tüzet (elrejtve a főerőkifejtés helyét), illetve amikor már volt rá saját képesség, jellemzően nehéz aknavetőkkel próbálták megsemmisíteni vagy zavarni a francia lövegeket.²¹⁴

A kommunista erők másnap reggel mindenképpen távoztak, vagy a bázis kifosztása közben szerzett zsákmánnyal, vagy anélkül. Ez főleg a francia (ejtőernyős vagy közúton indított) ellentámadás és a pontosabb tűz- és légitámogatás miatt volt szükséges a saját csapatok megóvása érdekében. 1953-tól többször előfordult, hogy a Viet Minh támadásának elsődleges célja nem egy adott erőd elfoglalása, hanem a felszabadítására küldött mobil francia erők megsemmisítése volt valamilyen lesállítás során. Ez már egészen összetett tervezési és

²¹³ Croizat (1967) i. m. 67.

²¹⁴ Uo. 73.

előkészítési tevékenységet feltételez, mert sikeres kivitelezése sok koordinációt és nagy felkészültséget kívánt.²¹⁵

12. sz. kép

A Viet Minh alkalmazott harceljárásai gyarmati erődök ellen (1953)

Croizat (1967) i. m. 82. (Fordította és szerkesztette: a szerző)

²¹⁵ Uo. 74.

A megerősített települések rohamai rendre elmaradtak, mert a VDK szegényes ipari kapacitása miatt szükség volt a nagyobb helységekből található eszközökre és a nehezen előállítható anyagokra (különösen a gyógyszerekre). Ennek megfelelően a városok jellemzően szabotázs akciók és politikai gyilkosságok célpontjai voltak.²¹⁶

Ez összefügg azzal, hogy a siker érdekében a Viet Minh erők nagy erőfeszítést tettek arra, hogy a városokon belüli készletekről, az azokat védő erődök a felépítéséről, sőt az ellenséges csapatokról is mindig a lehető legpontosabb adatokkal rendelkezzenek. Ennek érdekében egy meglehetősen komplex felderítő és hírszerző rendszert építette ki, az állam és a haderő minden szintjén. A VDK felderítő szerveinek megszervezésekor jó szolgálatot tett, hogy számos, később magas rangú kommunistát beszervezett és kiképzett a brit Katonai Hírszerzés 6. osztálya (*Military Intelligence 6*, MI6) vagy éppen az OSS, hogy a japánok ellen kémkedjenek. Ugyanígy, többen szolgáltak korábban a francia gyarmati haderőben, mint a helyi nyelveket ismerő rádiós és híradó szakemberek. Ezt a tudást, illetve az eljárásokat, szabályzatokat magukkal vitték és beépítették a Viet Minh katonai híradásának kiépítésébe.²¹⁷

A katonai hírszerzés más utat járt be. A Néphadsereg létrehozásakor először a Vezérkar (*Bo Tong Tham Muu*) jött létre (1945. szeptember), amelyet először francia minta alapján szerveztek meg, így ide tartozott az felderítés is, mint annak 2. osztálya (*Phong 2.*). 1947-ben, a LEA hadművelet okozta sokk hatására, amikor is az egyébként pontos információk nem jutottak el a megfelelő szervekhez és emiatt kis híján a teljes Viet Minh vezetését elfogták a franciák, átszervezték a katonai felderítést is. Ekkor egy önálló, a Hadügyminisztérium alá tartozó Katonai Felderítő Irodát (*Cuc Tinh bao*) hozták létre, amely általános és katonai felderítő tevékenységgel és a haderő számára fontos általános információ gyűjtéssel is foglalkozott.²¹⁸ A katonai felderítés esetében ez alapvetően két fajta csoportot jelentett:

- A *Dich Van* sejtek az ellenséggel szövetséges csapatok és a kollaboráns közigazgatásba beépített „alvó ügynököket” jelenti, akik azt a feladatot kapták, hogy

²¹⁶ Többek közt a városi Viet Minh visszaszorításában oroszánrészt vállaló Marcel Marshall Bazin-t, a Sûreté kokinkínai vezetőjét is lelőtték 1950-ben, Saigonban. Croizat (1967) i. m. 75. és Gocha (2011) i. m. 57.

²¹⁷ A vietnámi katonai hírszerzés és híradás vezetői között szinte csak külföldi szolgálatok által kiképzetteket találunk. A Viet Minh híradó kommunikációs szolgálatát és csapatait létrehozó Hoang Dao Thuy a második világháború alatt francia szolgálatban tanulta meg a rejtjelzés és rádiózás technikai, illetve eljárásbéli szabályait. Ezt később a saját erők megszervezésekor, sőt a Dien Bien Phu ostromában harcoló kommunista csapatok híradófőnökeként is kiválóan hasznosítani tudta. Ugyanígy, mind a Vietnámi Néphadsereg Hírszerző Szolgálatának főnökét (Tran Hieu), mind a polgári megfelelőjének, a Közbiztonsági Szolgálatnak a vezetőjét (Le Gian) együtt töltött börtönbüntetésük alatt az MI6 és az OSS képezte ki. A sors fintora, hogy később, amikor az 1960-as évektől már az amerikaiakkal kerültek szembe, a VDK legfőbb felderítő szervét a Stratégiai Hírszerző Szolgálatot is Tran Hieu vezette. Goscha (2007) i. m. 106–107.

²¹⁸ Uo. 114.

amíg nem utasítják őket önmaguk felfedésére, váljanak a legkiválóbb katonákká (hivatalnokokká stb.), hogy minél fontosabb pozíciókba kerüljenek. Feladataik közé a propagandamunka és a dezertálás elősegítése is beletartozott.²¹⁹

- A kizárólag tisztekből és altisztekből álló *Trinh-Sat* sejtek sokkal inkább a hagyományos felderítő feladatok ellátásért feleltek. Céljuk a lakosság köré keveredve az erődök feltérképezése, az ellenséges erők tevékenységének megfigyelése volt. A Viet Minh minden műveletének előkészítésében, végrehajtásában és az eredmények megfigyelésében részt vettek ilyen csapatok. Hadosztályonként egy három szakaszos század, ezredenként egy három rajos szakasz, zászlóaljanként egy változó összetételű csoport, jellemzően egy háromszor három fős sejtekből álló raj volt rendszeresítve.²²⁰

1950–1951-ben végül a teljes hírszerzési és felderítő apparátust átalakították, ekkor már nem francia, hanem kínai–szovjet minták mentén. A katonai felderítés és kémelhárítás csúcsszerve ismét a vezérkarhoz került, Katonai Felderítő Iroda (*Cục Quan bao*) néven, a belső elhárítás pedig a Katonai Védelmi Iroda (*Cục Bảo vệ*) feladata lett.²²¹ A közbiztonsági és a hírszerző funkciókat is ekkor választották szét, és a Cong An inentől tisztán hírszerző és elhárító feladatokat látott el.²²²

A fentiekből is látható, hogy a kínai (és közvetett szovjet) befolyás 1950-től a Viet Minh haderejében és politikai rendszerében is mélyreható változásokat eredményezett, és a logisztikától a szervezésen át a felderítésig mindenhová elért. Ezzel lezárta a francia, brit, vagy éppen japán hatások időszakát. A Vietnámi Néphadsereg regularizálódási folyamata óriási lökést kapott, és lehetővé vált a katonák felszerelése modern eszközökkel és kiképzése naprakész elvek alapján, amely az egész háború eddigi képét megváltoztatta és a vietnámiak számára felcsillantotta a kezdeményezés megragadásának lehetőségét.

A kínai kapcsolat létrejötte azonban azt is jelentette, hogy a konfliktus kilépett az elszigeteltségéből, és a regionális, dekolonizációs törekvés a hidegháború kontextusába került.

²¹⁹ Michel Bodin: Les services de renseignements Viet-Minh (1945–1954). In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 191. szám 1998/október. 19–35. https://www.jstor.org/stable/25732518#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2021. 03. 15.) 26.

²²⁰ Croizat (1967) i. m. 59.

²²¹ Jean-Marc Le Page: *Les services secret en Indochine*. Nouveau Monde, Paris, 2014. 277.

²²² Goscha (2007) i. m. 119.

4.2. A FRANCIA TÁVOL-KELETI HADERŐ

De Gaulle tábornok a nemzeti érdekeket szem előtt tartva, már a második világháború utolsó évében, szövetséges jóváhagyással elrendelte egy európai mintájú, tehát nem területiális hanem harcoló hadosztályokból álló hadtest szintű szervezet megalakítását, amelynek célja egyfelől Francia Indokína visszafoglalása lett, másfelől a franciák szövetségesek felé teljesítendő csendes-óceáni elleni szerepvállalásának keretét adta. Ez lett a Leclerc tábornok vezette Francia Távoll-Keleti Expedíciós Hadtest (*Corps Expéditionnaire Français en Extrême-Orient*, CEFEO),²²³ amely 1945 szeptemberében érkezett meg a számára kijelölt hadszíntérre. A háború 1954-es lezárásáig a CEFEO maradt a legmagasabb szintű francia kötelék Indokínában, amelynek vezetője egyben a hadszíntér katonai parancsnoka is volt.²²⁴

A CEFEO megérkezésével az Indokínában állomásozó, az alakulat típusok korábban is meglehetősen színes palettája csak tovább bővült. Az egységek háttere és származási helye alapján ma leginkább a multinacionális alkalmi kötelék kifejezést használhatnánk rá, de ez nem adja vissza a teljes valóságot, hisz itt csak egy vezető nemzet lehetett, és ezegetértelműen a francia volt. A többi állam a Francia Unió tagjaként pedig nem önként csatlakozott a műveletekhez. Mindezek ellenére a gyarmati haderő felépítése, eljárásai és alkalmazási tapasztalatai fontos adalékul szolgálhatnak napjaink nemzetközi környezetben zajló műveleteiben is.

A CEFEO létszáma a háború alatt folyamatosan változott, általában növekedett. Több olyan fordulópont is volt a konfliktus során, amikor az összetételében nagyobb változások következtek be, amelynek oka összetett. Egyfelől a NATO létrehozásával egyre nőtt a nyomás Franciaországon, hogy katonáit az európai hadszíntérre koncentrálja, itt hozzon létre újabb és újabb ezredek és hadosztályokat. Ez ahhoz vezetett, hogy egyfajta létszámstopot vezettek be, ami azt jelentette, hogy francia anyaországi katonákat nem alkalmazhattak a Távoll-Keleten. Amikor az 1950-es nagy őszi Viet Minh offenzíva a teljes tonkini összeomlással fenyegetett, a

²²³ Bizonyos szervezet elemzés központú források a CEFEO fennállását csak 1945–1946-ra teszik. Ez részben igazi is, hisz az Európában harcoló hadtestek mintájára létrehozott CEFEO szervezete ekkortól teljesen átalakult a korábbi gyarmati-területiális séma szerint. Azonban mivel másik csúcs szervezet nem jött létre helyette, és a CEFEO parancsnokai az összes Indokínában állomásozó erő parancsnokai maradtak, a hagyományos elnevezés (bár funkcióját elvesztette) megmaradt.

²²⁴ Jellemzően a civil politikai-adminisztrációs feladatokat a kijelölt francia főképviselő (*Haut-Commissaire de France en Indochine*) látta el – egyes ritka esetekben mindkét pozíciót ugyanaz a személy töltötte be (például de Lattre tábornok 1950–1952 között).

sebtében kinevezett de Lattre tábornok²²⁵ is csak 15 000 katonát tudott összeszedni megerősítésül.²²⁶

Mindezek hatására, bár volt már egy ilyen irányú folyamat, de ez volt az az év, amikor bekövetkezett a fordulat a CEFEO állományának összetételében is: egyre több helyi (*autochtone*) katonát vettek föl első sorban az ejtőernyősök közé és az Idegenlégióba. Ez jellemzően a laoszi-thai, az északi hegyi (muong) törzseket és a kambodzsai-khmer etnikumokat jelentette, de vietnámiak is akadtak köztük. Minden zászlóaljban megjelentek a 4., sőt az 5. századok is soraikban francia tisztük vezette helyiekkel.²²⁷ Ezt nevezték sárgításnak (*jaunissement*), és komoly konkurenciát jelentett az ekkoriban létrehozott társult állami haderőknek, így ez a folyamat 1952-től egyre inkább háttérbe is szorult (15. sz. melléklet).

A helyiek az általános vélekedés szerint nagyon eltérő karakterű harcosok voltak, mint az európaiak, így a egyes alakulatokban jól kiegészítették egymást. A franciák úgy utalnak rájuk, mint akiknek természetes érzékük volt a lesállítások felfedezésére, kiváló felderítők voltak, de az igazán kemény harcban hamar elveszítették a bátorságukat.²²⁸ Természetesen ezen kívül még számos más felderítő és kiegészítő alakulatban, kommandóban, vagy éppen kuliként (*coolie*, azaz fizikai munkás, rakodó, fuvaros stb. ekkor még nem pejoratív értelemben) szolgáltak helyiek.

A CEFEO létszáma, hogy a Viet Minh csapatoké is, a háború alatt folyamatosan növekedett, de az európaiak aránya (ezen belül a franciáké különösen) pedig csökkent soraiban. A tiszti és altiszti karban azonban a folyamat pont ellenétes volt: a francia főlény végig megmaradt. (16. sz. melléklet). Ez azzal járt, hogy az anyaországi tisztképző intézmények nem tudták kellő mértékben kiszolgálni az igényeket, így az alakulatoknál a parancsnoki beosztások rendfokozatai egyre lejjebb csúsztak (nem ritkán századosok vezettek zászlóaljakat), míg a hadszíntér sajátosságaiból adódóan nagy függetlenséggel rendelkező századok esetében egy, maximum két tiszt szolgált (jellemzően egy tapasztalt, második vagy harmadik misszióját töltő főhadnagy vagy százados, és egy pályakezdő hadnagy).²²⁹

²²⁵ Katonái, beosztott parancsnokai tiszteletük jeléül egyszerűen csak „*Le Roi Jean*”-nak (János király) hívták. 1950–1951-ben volt az expedíciós erők parancsnoka, és a konfliktussal szembeni újszerű szemlélete több fontos győzelmet hozott a franciáknak ebben a kritikus időszakban (többek közt a tonkini deltát védő erőd rendszert is, amely informálisan az ő nevét viselte).

²²⁶ Fouquet-Lapar i. m. 3.

²²⁷ Ez az ejtőernyős zászlóalj esetében az Indokínai Ejtőernyős Század (*Compagnie indochinoise de parachutistes*, CIP), míg a Légióban az (*Compagnie indochinoise de parachutistes de la Légion Etrangère*, CIPLE), elnevezést kapta. Az arányokra és a jelentőségükre jó példa lehet, hogy 1952-ben például volt olyan ejtőernyős zászlóalj (2e BEP) amelynek a 840 fős rendszeresített létszámból 350 helyi katonával volt feltöltve. Uo.13.

²²⁸ Uo. 13.

²²⁹ Uo. 12.

A misszió, azaz a távol-keleti szolgálati rotáció ideje 24–27 hónap volt, amely természetesen nem mindig került kitöltésre (betegség, sérülés stb.). A tisztikar (és úgy általában a hivatásos állomány) átlagéletkora folyamatosan emelkedett, ezzel párhuzamosan pedig egyre többen a második vagy harmadik kiküldetésüket teljesítették (17. sz. melléklet).²³⁰ Ebből következik, hogy kialakult egy olyan állandó réteg, amely (vagy anyagi, vagy személyes okokból) visszajárt Indokínába, és ezzel egyre jobban elszakad Franciaországtól, az ottani haderő kultúrájától és az anyaország lakosságától. Ez a veszélyes törés tehát egyszerre gyűrűzött be a haderőbe, létrehozva ezzel egy párhuzamos „hadsereget a hadseregen belül” (soraiban főleg a gyarmati erőkkal, idegenlégiósokkal, ejtőernyősökkel), és a társadalom és a haderő viszonyába.

A háború végére két, közel fél milliós haderő állt szembe egymással: bár a franciák és szövetségeseik létszámfölénye, illetve haditechnikai előnye csökkenő tendenciát mutatott, de végig megmaradt (18. sz. melléklet).

4.2.1. A FRANCIA HADÁSZATI-HADMŰVELETI SZINTŰ VEZETÉS INDOKÍNÁBAN

A francia katonai felső vezetés életkorának függvényében ritkábban az első világháborús vagy azt megelőző, döntően pedig a két háború közti doktrínák alapján szerezte meg legfontosabb tapasztalatait, amely erősen befolyásolta gondolkodásmódjukat. A második világháborút követően a tábournoki kar azonban nem volt egységes – míg egyesek a módszeres műveletek teóriájának teljes sikertelenségét látták az 1940-es sokkoló vereségben, addig mások csak az elmélet rossz gyakorlati megvalósítását és az egyéni hibákat okolták. A tábournokok között újabb törésvonalat jelentett, hogy egy részük hosszú hadifogságból tért vissza, míg mások a kollaboráns rendszer kiszolgálói voltak, esetleg De Gaulle és a szabad franciák mögé álltak be.

A megosztottságot csak fokozta, hogy milyen háborús tapasztalatokkal rendelkeztek: az ellenállásban dolgoztak,²³¹ vagy Észak-Afrikában, sivatagi körülmények között gyarmati katonákat irányítottak, esetleg angol és amerikai felszereléssel, szövetséges együttműködés (és vezetés) mellett szereztek meg azokat az európai hadszíntéren. Mindezek tetejébe néhányuk

²³⁰ Michel Bodin: Le Corps Expéditionnaire français á la veille de la bataille de Dien Bien Phu. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 2003/3., 11–27 <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2003-3-page-11.htm> (Letöltés ideje: 2022. 04. 08.) 20.

²³¹ Forgács Balázs: A második világháború partizánharcai és ellenállási mozgalmak Európában. In: *Hadtudományi Szemle*, 2018. XI. évfolyam 3. szám. 45–67. http://real.mtak.hu/86888/1/18_3_hm_forgacs_balazs.pdf (Letöltés ideje: 2019. 11. 05.), 51.

nagy nemzetközi elismertségnek és népszerűségnek örvendett (például de Lattre²³² vagy Leclerc²³³ tábornokok), amely a merev és tekintélyelvű francia hadseregben hatalomhoz szokott emberek egy részében egyszerűen féltékenységet váltott ki. Elmondható tehát, hogy a francia katonai felső vezetés mind tapasztalatában, mind gondolkodásmódjában meglehetősen heterogén volt.

Egy ilyen döntő vereségből és évekig tartó megaláztatásból éppen csak kilábaló, rendkívül szerteágazó tapasztalatokkal rendelkező, gyakran csalódott és személyes ellentétektől²³⁴ terhelt katonai vezetői réteg mellett sodródott az világháborús újjáépítés terheit nyögő Franciaország egy távol-keleti gyarmati háborúba (19. sz. melléklet).

A második világháborút megelőzően az Idegenlégióval kiegészített francia fegyveres erők a hagyományosnak mondható haderőnemi és fegyvernemi bontás mellett az állomáshelyük és tulajdonképpeni feladatrendszerük alapján európai (*métropole*, azaz anyaországi) és gyarmati (colonial) csapatokra is feloszthatók voltak. Az indokínai hadszíntéren állomásozó gyarmati alakulatok bár nevükben szintén ezred és zászlóalj szerepelt, nagyban különböztek az európai kötelékek felépítésétől, sokkal inkább ernyőszervezetek voltak. Területi alapon szerveződtek, tehát egy-egy (al-) szektornyai műveleti területért egy gyarmati század vagy zászlóalj felelt, afölött zónák (ezredek/dandárok), majd regionális területi parancsnokságok (név alapján hadosztályoknak megfelelő kötelékek) feladata volt a rendfenntartás, és egy sor gyarmati adminisztrációs munka elvégzése is, amely egyébként nem számított tipikus katonai feladatnak.²³⁵

Ezek a területi parancsnokságok Kokinkína, Annam és Tonkin területén települtek, és nem állandó létszámú alárendelt alakulattal rendelkeztek, hanem az alájuk rendelt körzet méretének és fontosságának megfelelő számú, jellemzően kiépített helyőrségekben elhelyezett zászlóalj és ezred volt az alárendeltségükben²³⁶. Az egész katonai–adminisztrációs struktúrát

²³² Jean de Lattre de Tassigny (1899–1952) a Francia Hadsereg egyik legnépszerűbb tábornoka, a második világháború végén az amerikaiak által fölszerelt és részben amerikai egységekből álló, Németországba betörő 1. francia hadsereg és később a francia megszálló erők vezetője.

²³³ Philippe Leclerc de Hauteclocque (1902–1947) tábornok, a de Gaulle oldalán Párizst 1944 augusztusában felszabadító 2. francia páncélos hadosztály parancsnoka.

²³⁴ Több, hadifogságból visszatért idősebb tiszt nehezményezte, hogy a második világháborúban a Szabad Francia Erők soraiban harcoló fiatalabb kollégáik „átlépték őket”, és magasabb rendfokozatra tettek szert a háborús években. Ez a tény rendkívüli sértettséget váltott ki belőlük, főleg amikor a bonyolult indokínai hadszíntéren alá-fölérendeltségi viszonyba kerültek velük, amely kiadott parancsaik sajtóságosan értelmezett végrehajtását, sőt felülbírálását is eredményezte.

²³⁵ Jackson i. m. 24.

²³⁶ A csapatok összetétele is változatos volt – jellemzően helyi katonák adták a gyarmati alakulatok gerincét, akiket francia tisztek vezettek. A fegyverzetük sem az első vonalbeli alakulatokéval volt egyenértékű, hisz főleg a rendfenntartás tartozott a feladatkörükbe. Kevesebb volt a nehézfegyverek és a mozgó hadviselésre alkalmas

egy névleg hadtest szintű kötelék fogta össze, amely Saigonban települt. Ez a szervezet a japánokkal való megegyezésnek megfelelően 1940 és 1945 között is fennállt, de a gyarmati kötelékeket részben lefegyverezték és kevés funkciót hagytak meg nekik – nagy részüket passzivitásra, míg egy részüket gerillaharcra kényszerítve. Ez a helyzet egészen a 1945 márciusáig fenn állt, amikor is a császári erők lerohanták a francia laktanyákat, és hadifogságba ejtették a túlélőket.²³⁷

A hadszíntéren a hadműveleti vezetés 1945 utáni megszervezésekor keveredett a korábbi gyarmati alapú területközpontú struktúra, a haderőnemi megosztás és a modern, funkció és feladat szerinti csoportosítás, sőt, mindezek mellett az egyes fontosabb hadműveletek vezetésére ideiglenes hadműveleti szintű parancsnokságokat hoztak létre.²³⁸ Ez a műveletek során meglehetősen kusza alá- és fölérendeltségi viszonyokat eredményezett, amelyet csak súlyosbított a korábban fölvező személyes ellentétek megléte. Ilyen elmérgesedett helyzetre példa a Dien Bien Phu-nál zajló csata és az egész régió sorsát befolyásoló vita a tonkini műveletek vezetésével megbízott René Cogny tábornok és előljárója, a CEFEO parancsnoka, Henry Navarre tábornok között, amely során az alárendelt kérte felmentését személyes összeférhetetlenségre hivatkozva, amit az előljáró a szükséges erők rendelkezésére bocsátásának megtagadásával hálált meg.²³⁹

A hagyományos gyarmati rendszer mintájára, az ország visszafoglalása után, 1946-tól a CEFEO hadosztályaiból megalakult a Távols-Keleti Francia Erők (*Troupes Françaises d'Extrême-Orient*, TFEO) kötelékébe tartozó két legfontosabb területi parancsnokság:

- Az Észak-Indokínai Francia Erők (*Troupes Françaises d'Indochine du Nord*, TFIN) északon, Tonkin és Laosz területén
- A Dél-Indokínai Francia Erők (*Troupes Françaises d'Indochine du Sud*, TFIS) délen Kokinkínában és Kambodzsában.²⁴⁰

eszközök száma is, amely a későbbiekben döntő hátránynak bizonyult mind a japánok mind a Viet Minh ellen, amelyet a hadszíntér földrajzi sajátosságai csak tovább növeltek.

²³⁷ Jackson: i. m. 33.

²³⁸ Legjobb példa erre a Dien Bien Phu környéki műveletek hadműveleti irányítására megalkotott Észak-Nyugati Hadműveleti Csoport (*Groupe d'Opération Nord-Ouest*, GONO), amely egyszerre tartozott a hadszíntér parancsnokság (CEFEO) és a regionális (tonkini) parancsnokság alárendeltségébe is.

²³⁹ Martin Windrow: *The Last Valley. Dien Bien Phu and the French Defeat in Vietnam*. Cassel, London, 2005., 472.

²⁴⁰ A tévedések megelőzése végett szükségesnek tartom jelezni, hogy a TFEO elnevezés az indokínai hadszíntéren állomásozó francia katonák egészére vonatkozó gyűjtőkifejezés, nem pedig egy vezetési vagy területi szervezési szint. Az eredeti nyelvű források a TFEO rövidítést gyakran használják a CEFEO szinonimájaként, míg a TFIN és TFIS két regionális parancsnokságot jelentenek.

De Lattre tábornok vezetése idején (1950–1952) a CEFEO egy európai tábori hadsereg méretű szervezet volt, ahol a regionális szint hadtest, a zóna hadosztály, a szektor ezred/dandár míg az al-szektor zászlóalj szintű felelősségi terület volt. A harcok intenzitásának megfelelően a tonkini területeken állomásozó erők nagyobb létszámúak voltak, vagy egyes felelősségi területhez több köteléket rendeltek hozzá.

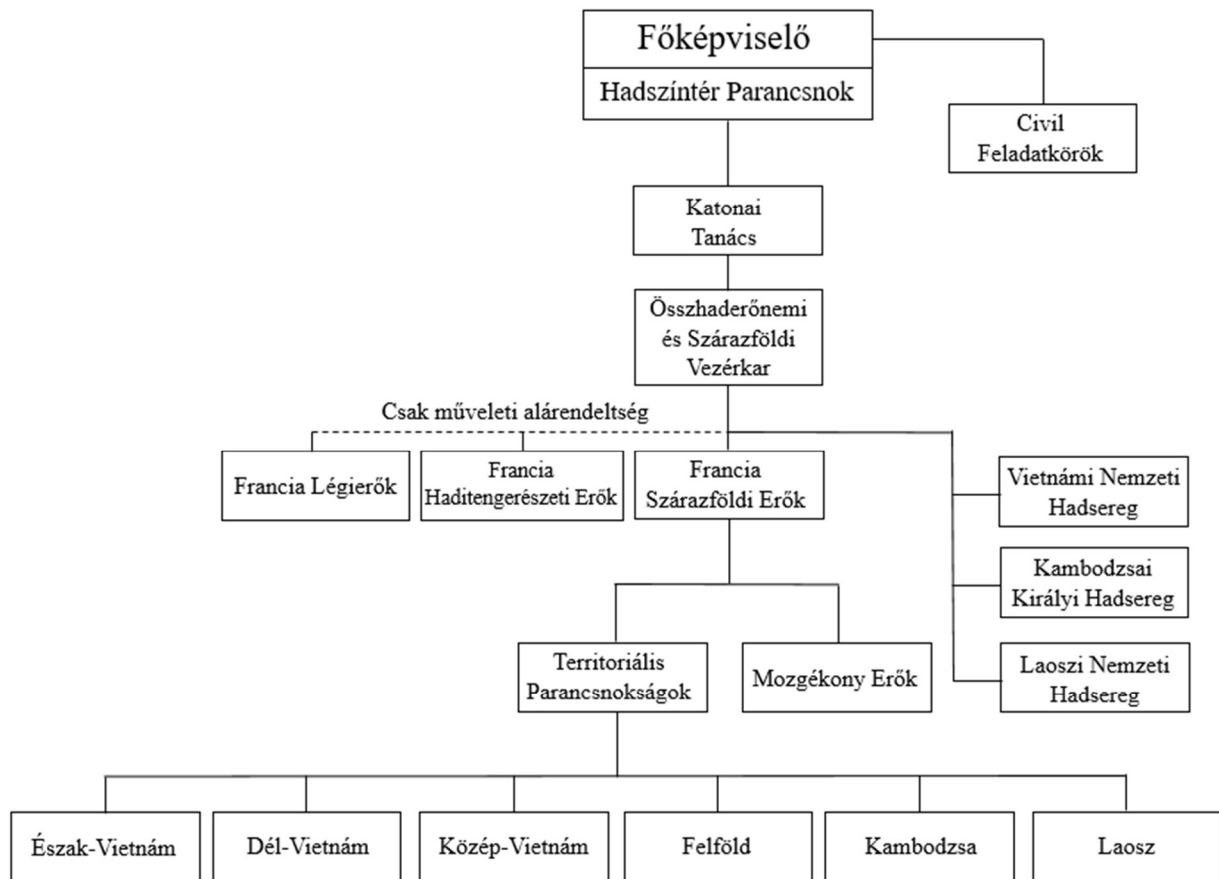
Ebben az időszakban a francia erőket átszervezték, és létrejöttek a Távols-Keleti Szárazföldi Erők (*Forces Terrestres d' Extrême-Orient*, FTEO) részét képező új területi parancsnokságok. Ilyen hadműveleti szintű parancsnokság volt:

- az Észak-Vietnámi Szárazföldi Erők (*Forces Terrestres du Nord Vietnam*, FTNV), a Tonkin területén zajló műveletekért volt felelős,
- a Dél-Vietnámi Szárazföldi Erők (*Forces Terrestres du Sud Vietnam*, FTSV) Kokinkína területén tevékenykedett,²⁴¹
- a Közép-Vietnámi és Felföldi Szárazföldi Erők (*Forces Terrestres du Centre-Vietnam et des Plateaux*, FTCVP) parancsnokság Annam területén.

1950 után, a Francia Unió tagjaiként mind Laosz, mind Kambodzsa önálló területi parancsnoksággá vált, és Vietnámmal kiegészülve mindhárom ország fegyveres ereje a CEFEO alárendeltségébe került.

A légi erők és a flotta erők saját hadműveleti szintű, haderőnemi komponens parancsnokság alá voltak rendelve, de az együttműködést bonyolultabbá tette, hogy közben a saját, anyaországi vezérkari főnökeik felé is elszámolással tartoztak. Ez különösen az északon jellemző nagyszámú folyami művelet (*Dinassaut*) során okozott problémát, de a légi logisztikai és az ejtőernyős műveletek végrehajtását sem könnyítette meg.

²⁴¹ Jackson: i. m. 53.

13. sz. kép

A CEFEO szervezete 1952-ben

Charles M. Shrader: *A War of Logistics: Parachutes and Porters in Indochina, 1945–1954* (Foreign Military Studies), University Press of Kentucky, Lexington, 2015., 15.

(Szerkesztette: a szerző)

4.2.2. A FRANCIA HADERŐ FELOSZTÁSA ÉS FUNKCIÓI

A haderőnemek feladatainak áttekintése során feltűnhet több sajátosság. Egyfelől a legfontosabb közülük a szárazföld volt, a többi a műveletek döntő részében vagy egészében ezt támogatta. Másfelől a hagyományos fegyvernemi (vagy a franciák esetében származási) felosztása mellett megjelenik egy nagyon határozott funkció szerinti tagozódás is.

A hadsereg feladatait némi leegyszerűsítéssel két nagy csoportra lehetett bontani, és minden alakulat felszerelése, valamint kiképzése ezek közül az egyik funkcióra volt optimalizálva: a kulcsterületek statikus védelme vagy az ellenséggel való harc (megkeresés,

megsemmisítés, ellenlökés stb.). Az összes Indokínában állomásozó alakulat beosztható volt valamelyik kategóriába, amely a következő áttekintésből egyértelmű lesz. A következőkben az alapvető felosztási szempontokat alkalmazom:

- Haderőnemi (*Képesség szerinti felosztás*)
 - Szárazföld (Fegyvernemek és szakcsapatok)
 - Légierő
 - Haditengerészet (Tengeri és folyami erők)
 - Különleges erők (Külön kategória, mert részben haderőn „kívülről” érkezik)
- Funkció szerinti (*Feladatkör szerinti felosztás*)
 - Territoriális erők
 - Mobil erők
- Származási (*Humán szempontok szerinti felosztás*)
 - Métro
 - Armée Colonial (afrikai csapatok és az Idegenlégió)
 - Társult államok

A fenti kategorizálás nem éles elkülönülést jelent, hanem segít a vizsgálatokhoz szempontokat választani, és jobban rávilágít arra, hogy milyen dimenziói voltak a konfliktusban érintett francia haderőnek. A fenti besorolások között természetesen van átfedés, hisz például a territoriális erők (funkció) döntően a hadsereg gyalogos fegyverneméből (haderő- és fegyvernem) kerültek ki, de egy őrposzt állományát mind afrikai, mind ázsiai erők (származás) adhatták. Egy komplexebb példa esetén az ejtőernyős csapatok a szárazföld alá tartoztak, de a légierő szállította és látta el őket (haderő- és fegyvernem), lehetek európai, ázsiai vagy éppen légiós állományúak (származás), és természetesen a mozgékony erők közé sorolhatók (funkció).

Ebből a nézőpontból tekintve a fenti felosztás inkább szolgálja azt, hogy a lehető legtöbb oldalról vizsgáljunk meg egy kérdést, lecsökkentve ezzel annak a lehetőségét, hogy valami kimarad, amely különösen a szervezeti változások céljának és jelentőségének az értelmezésében járna hátrányokkal.

4.2.3. A TÁVOL-KELETI SZÁRAZFÖLDI HADERŐ (FTEO)

A legnagyobb létszámú és egyben legfontosabb haderőnem volt Indokínában, és ez a háború alatt végig így maradt. Miután az 1945-ben visszatérő francia hadtestnek a hadosztály és az ezred törzsei (kivéve az Idegenlégiót) átalakultak a területiális erők katonai-közigazgatási feladatokat ellátó statikus szervévé, a harcászati alapegység a konfliktusban a zászlóalj lett. Ennek megfelelően a hadtörténeti munkák az erőviszonyokat jellemzően a két oldal által bevetett zászlóaljak számának összevetésével kezdődik.²⁴² Ezt több dolog is indokolja: az egyik az arcvonalak nélküli háború jellege, amely az alkalmazott erők sok apró műveletre való széttagolásával járt, de ugyanígy fontos volt a (légi vagy szárazföldi) szállító kapacitások szűkössége és a harcmezők limitált befogadó képessége is.

A hadszíntér fizikai jellemzői és az ellenség tevékenysége miatt abszolút túlsúlyban a gyalogság volt a hadseregen belül, a többi fegyvernem, szakcsapat vagy támogató elem mind ennek a harcát szolgálta ki, így célszerű a vizsgálatot is ebben a sorrendben elvégezni:²⁴³

- Gyalogság (statikus és területiális csapatok)
- Mobil erők (gépesített csoportok, ejtőernyősök és kommandók)
- Támogató fegyvernemek, szakcsapatok és kiszolgálók
(páncélosok, tüzérség, műszaki csapatok, logisztika és egészségügy)

4.2.3.1. *A gyalogság*

A területiális erők a második világháború után, a CEFEO és a korábbi távol-keleti francia haderő maradványain jöttek létre és a hagyományos, 19. századi kevert civil-katonai adminisztrációs gyarmati feladatkör kiszolgálására hozták létre őket. Az indokínai háborúban azonban a franciák olyan speciális helyzetbe kerültek, hogy a jelenlétük szinte csak a tényleges megszállásuk alatt lévő területekre szorítkozott, azon kívül a nehéz, átszegdelt terep és az ideológiai-politikai síkon terjeszkedő ellenség lehetetlenné tette a befolyásuk kiterjesztését. Ez odáig jutott, hogy 1950–1951-ben a stratégiai fontosságú Vörös-folyó deltájában egy erődrendszer kiépítése is szükségessé vált, a Viet Minh további tényérésének

²⁴² Jackson i. m. 31. és Fouquet-Lapar i. m. Remarques

²⁴³ A CEFEO 1953. végi állományának (174 276 fő) 52%-a szolgált a gyalogságnál (91 359 fő), 8,7% a lovasságnál (páncélosok, 15 180 fő), 7,9% tüzéreként (13 955 fő), 6,1 % (10 564 fő) az ejtőernyősöknél, 5,2% (9 146 fő) pedig a műszakiaknál. A többiek pedig a csendőrség, a logisztika, egészségügyi és egyéb támogató kötelékekben teljesítettek szolgálatot. Bodin (2003) i. m. 16.

megakadályozására, amelynek üzemeltetése óriási erőket kötött le a FTEO állományából (20. sz. melléklet).

A CEFEO, ez a hagyományos hadtest méretű európai magasabbegység, amint szembekerült a Viet Minh erőivel, elkezdett átalakulni, hogy egy olyan szervezet jöjjön létre, amely megfelel a gyarmati hadszíntér kihívásainak. Az indokínai főparancsnokság megvizsgálta a lehetőségeit, és a kommunista veszély elhárítására az alábbi katonai erővel is végrehajtható feladatrendszert állapította meg:

- életfontosságú szárazföldi, vízi és légi logisztikai útvonalak nyitva tartása, hogy a távoli területek lakosságát és az itt szolgáló baráti erőket ne lehessen elválni,
- a megszállt területek szilárd birtoklása és hogy innen kiindulva további területek is megtisztíthatók legyenek,
- a területek pacifikálása, azaz a felkelők lefegyverzése és a lakosság elégedetlenségének megszüntetése.²⁴⁴

A konstans létszámihiány és a feltöltetlen zászlóaljok, a terep, az ellenség és a kialakult tonkini hadműveleti helyzet miatt a területiális erők szinte minden mozgékonyaságukat elveszítve statikus őrzés-védelmi és jelenlét fenntartó feladatkörű csapatokká alakultak át, csak az erődök közti központi tartalékok őrizték meg korlátozottan mozgékonyaságukat. Nem volt ez másként a főbb logisztikai útvonalak mentén és a délen, gerillák ellen küldő csapatok esetében sem. Ebből a szempontból tehát kijelenthető, hogy az Indokínában szolgáló gyalogos erők nagy része (Tonkinban például a háború második felében a 90%-a) a pacifikálás és az őrzés védelem kivételével a háború alatt más típusú feladatok ellátására nem volt alkalmas, és ahogy az események haladtak előre, az arányuk évről-évre egyre inkább nőtt a CEFEO-n belül.

Ezek a statikus zászlóaljok feleltek az erődök közti és körüli járőr feladatok ellátásáért is. A problémát a gyalogság „nehézsége” jelentette: a gyarmati csapatok általában több napi élelemmel és lőszerrel indultak műveletre, sokszor több tíz kilót és magukkal cipelve a trópusi forróságban, ami hamar, akár órák alatt is kimeríthette a katonákat, így harcértékük gyorsan lecsökkent.²⁴⁵ Mivel a sűrű növényzet és a terep miatt a támogató fegyverek (géppuskák) csak korlátozottan voltak felhasználhatók, a súly könnyítésére először ezeket hagyták el, majd a zászlóaljok nehéz századai helyett is igyekeztek egy negyedik gyalogos alegységet megszervezni. Ezzel a hagyományos (európai típusú) gyalogos zászlóaljok hadszíntérre

²⁴⁴ Croizat (1967) i. m. 53.

²⁴⁵ Uo. 218.

optimalizált átalakulási folyamata lezárult, és a háború végére létrejöttek a könnyű, távol-keleti típusú zászlóaljok (21. sz. melléklet).

Ennek a változásnak a hatására a francia gyalogság szervezetszerű tűztámogató képessége nagyon lecsökkent, így szükség esetén azt külső forrásból kellett biztosítani (tüzérség, légierő), amely sokkal jobban ráutalta a gyarmati haderőt az infrastruktúra (utak, repülőterek) használatára és egyben korlátozta a bevetetőségük hatótávolságát (tüzérség lőtávja és a légierő bázisainak távolsága).²⁴⁶ A Viet Minh gyalogság ezzel szemben a felszerelését a falvakban, vagy a dzsungelben, az utak mentén kialakított kis lerakatokban helyezte el, amelyeket jól álcázott, így sokkal „könnyebb” és mozgékonyabb volt, mint ellenfele.

A statikus alakulatok és a mobil erők közt nem csak a feladatkörben vagy a felszerelésben volt nagy különbség, hanem az állományuk származásában is. Az erődök őrzésével megbízott nagy létszámú gyalogos állomány döntő többségében a gyarmati haderő észak-afrikai és szub-szaharai, vagy éppen a helyi ezredeiből került ki, míg a mobil harccsoportok és az ejtőernyős alakulatok legénységét a légió vagy az európai önkéntesek adták.²⁴⁷ Fontos megjegyezni, hogy a tisztikar döntő többségében a franciák soraiból került ki, alakulattól függetlenül.²⁴⁸

A távol-keleti hadsereg evolúciója tehát képességek önként való feladásával és elvesztésével járt, illetve irányát tekintve az általános katonai feladatkörtől a leszűkült specializáció felé mozdult el. Ezzel létrejött egy olyan szervezet, amely nem volt alkalmas a hadászati, de még a hadműveleti szintű kezdeményezés megragadására sem, sőt arról legkorábban 1949 után, legkésőbb 1951-ben önként le is mondott.

A territoriális (regionális) erők tehát főleg tüzérség által támogatott statikus gyalogsági alakulatokból álltak, amelyek feladata a fontos szárazföldi és vízi utak és a kritikus terepszakaszok és települések megtartásából állt.²⁴⁹ Velük bármilyen támadó művelet indítása szinte lehetetlen vállalkozásnak tűnt – nem is beszélve a tartalékok kialakításának

²⁴⁶ Jackson i. m. 32.

²⁴⁷ Ez a tapasztalatok alapján csak lassan változott meg. A statikus alakulatokkal a probléma a fásultság és a monotonía okozta gyors kiégés volt. A napi rutin és a kis alegységekre háruló nagy feladat (a növényzet irtása, az erődök és fegyverek folyamatos karbantartása és a járőrözés), illetve az ellenség támadására való várakozás felőrölte az idegeket, romlott a morál és a fegyelmi helyzet. Ennek elkerülésére egyre többször szorgalmazták a mobil és a statikus erők soraiba beosztott gyalogos zászlóaljok három vagy négy havonta történő rotációját. Uo. 231.

²⁴⁸ Jackson i. m. 13.

²⁴⁹ Croizat (1967) i. m. 63.

nehézségeiről. A logisztika szempontjából szükséges utak nyitva tartása az alábbi feladatokat foglalta magába:

- a kritikus útszakaszok védelmének fizikai megvalósítása magában foglalta a főbb útvonalak mentén elhelyezkedő tűzcsoport, vagy raj őrtornyokat és a közlekedési csomópontokat felügyelő, akár zászlóalj méretű kötelékeket is befogadni képes nagyobb erődöket. Ez utóbbiak jellemzően aknavetővel vagy tűzérséggel felszerelt támogatói elemei tűzzel tudták segíteni a közelükben lévő kisebb erősségeket is,
- járőrözés a kijelölt útszakaszon, amelynek részét képezte az aknamentesítés is, amely főleg délen okozott problémát (itt a franciáktól lopott,²⁵⁰ vagy házilag készített robbanó szerkezetek jelentették a legnagyobb kihívást),
- reagáló erők létrehozása központi helyen, hogy szükség esetén be tudjanak avatkozni: lokálisan ez a saját csapatokból képzett tartalékot (gyalogos és kommandós csoportok), hadműveleti szinten ez a mobil erőket, stratégiai szinten pedig az ejtőernyősöket jelentette.²⁵¹

Annak érdekében, hogy az utak használatát biztonságos(abbá) tegyék, a franciák számos intézkedés hoztak. Ezek főleg a lesállítások hatékonyságának csökkentését vagy megelőzését célozták, úgy, mint az aszfaltozás, vagy a magas (mezőgazdasági és természetes) növényzet kiirtása az utak két oldalán, tereptől függően egy 1-200 méteres sávban. A leginkább vitatott és joggal népszerűtlen biztonsági intézkedés az úttól 500 méteren belül elhelyezkedő falvak kitelepítése volt, mivel ezek megkönnyítették a gerillák elrejtőzését.²⁵²

Az erődök délen jelentek meg először, de a legtöbb Tonkinban és Észak-Annamban készült el. Ezek szintén egy fejlődési folyamaton mentek keresztül közül, és a csúcspont az új típusú, az egyes hadműveleti területeken folyó műveletek irányítására és kiszolgálására

²⁵⁰ Amíg kellő mennyiségű kínai és orosz eszköz rendelkezésre nem állt, a kommunisták nagy számban szedték föl a francia aknákat és alkalmazták azokat utána ellenük. Ennek oka összetett volt: a lakosság védelme miatt az aknamezőket nem lehetett korlátlanul bárhová telepíteni, így azokat nem egyszer megjelölték, ami nagyban megkönnyítette az ellenség dolgát. Ugyanígy, a telepítést is gyakran megfigyelte a lakosság, így a beépült Viet Minh felderítő elemek nagyon gyorsan tudomást szereztek róla. Harmadrészt az aknamező jellegéből adódik, hogy az csak akkor ér valamit, ha az azt a védő fél tűz alatt tudja tartani, amely a kevés rendelkezésre álló erővel nehezen volt megvalósítható. A klíma és a növényzet miatt a robbanó műszaki záruk telepítése sok befektetett munkával járt, amely csak a sűrű dzsungel eltávolítása után valósulhatott meg. A növényzet gyorsan visszant, vagy éppen a monszun mosta ki az aknákat a földből, így a fentieket figyelembe véve ez oda vezetett, hogy a franciák a háború kezdetét leszámítva nagyon ritkán (akkor is leginkább csak fontosabb erődök közelében) alkalmazták őket. ARPA i. m. 94.

²⁵¹ Croizat (1967) i. m. 63.

²⁵² Uo. 64.

létrehozott összhaderőnemi (logisztikai) funkciókkal rendelkező helyőrség, a Légi-Földi Bázis (*Base Aero-Terrestre*) jelentette.²⁵³

Az erődítések kezdetben csak bambusz, vagy magas fa tornyokból és az állomány elszállásolására alkalmas épületekből álltak. Ekkor még nem is lehet őket igazán erődnek nevezni, hisz a céljuk sokkal inkább egy adott terület belátása és megfigyelése volt. Az ellenséges tüzerő növekedése előbb a téglapépületek felhasználását és a fa-föld tábori erődítések, alacsony falak alkalmazását követelte meg. Ez elegendő volt, amíg csak könnyű kézfegyverek vagy kézigránatok tüzének kellett ellenállni, de amikor ez megváltozott, az őrposztok védelmének is követnie kellett azt.²⁵⁴

A következő szint az ellenséges aknavetőök megjelenésével elhozta az épületek falának „betemetését”, azaz a repeszek elleni földből készült védelem idejét. Ezt a kínaiaktól származó, hátrasiklás nélküli lövegek és kumulatív fegyverek megjelenése tette elavulttá, amelyek ellen ellen már a merőleges falak kevésnek bizonyultak, így azokat belesüllyesztették a földre. A bunkereket egymás támogatására jellemzően háromszög alakban helyezték el, amelyeket több sornyi szögesdróttal (6-8 méter szélesen) vagy kihegyezett karókkal vettek körül. Kokinkínában a háború végére ez lett az alap típus (22. sz. melléklet).

Északon azonban ez nem volt elégséges védelem, így előtérbe került a vasbeton bunkerek alkalmazása (ezek kiépítése azonban a nyersanyag hiány miatt csak lassan haladt). A bázisok továbbra is megőrizték a megfigyelő tornyaikat, de az épületeket összekötő oldalfalak eltűntek. Ezt az erőd típust (beton bunkerek, árkok és szögesdrót, illetve opcionálisan megfigyelő torony) nevezték „tonkini típusnak” és 1953-ig meglehetősen korszerű volt, a Viet Minh nem próbálkozott a támadásukkal.²⁵⁵

Mire ezek is elavultak (főleg a Viet Minh tüzérség miatt), már nem maradt sem idő, sem lehetőség a modernizálásukra, hisz a háború a végéhez közeledett. Egy 1953-ban kelt jelentés alapján a 917 darab kisebb-nagyobb tonkini erődből csak 105 volt modern, a többi pedig változó mértékben elavult volt: köztük még voltak az 1947-es standardok szerint megépített bambusz munkák is.²⁵⁶

A statikus erők a feladataik sikeres ellátása érdekében sajátos eljárásrendet alakítottak ki. Ez meglehetősen hadszíntér specifikus volt, de az itt keletkezett tapasztalatok a modern helység harcban, vagy bármilyen megerősített pont védelmében is felhasználhatók lehetnek. A

²⁵³ Charles M. Shrader: *A War of Logistics: Parachutes and Porters in Indochina, 1945–1954*. (Foreign Military Studies), University Press of Kentucky, Lexington, 2015. 116.

²⁵⁴ Croizat (1967) i. m. 65.

²⁵⁵ Uo. 66–67.

²⁵⁶ Uo. 68.

Viet Minh által kialakított, és a kínai tapasztalatokat is figyelembe vevő harceljárások illeszkednek az alacsonyabb technikai színvonalú, de morális fölényben lévő ellenség által a 20. században alkalmazott eljárások sorába: éjszaka, beszivárgással indított meglepetésszerű támadások, és közlelől, hullámokban indított elsöprő erejű rohamok a tüzere fölény megszüntetésére.

A francia válasz alapvetően az előrejelzésre (járőrözés, felderítés stb.) és az öszztüzek lövésére épült. Annak érdekében, hogy az ellenség ne lephessek meg őket, a poszt környékéről folyamatosan irtani kellett a növényzetet, és reflektorokkal világították meg az így keletkezett teret, valamint kutyákat alkalmaztak, hogy jelezzék a beszivárgást. A védelem központi eleme az volt, hogy mielőtt az ellenség áttörte volna a 6-8 méter széles szögesdrót, vagy kihegyezett karó akadályt, azelőtt kellett megsemmisíteni a rohamcsopotjait. Amennyiben ez nem történt meg és a Viet Minh erők észrevétlenül átjárót nyitottak a műszaki akadály rendszeren, az erőd elveszett. A támadók hajnal előtt mindig visszavonultak, ha elérték a céljukat, ha nem.²⁵⁷

Amikor a támadást nem sikerült megelőzni, az erőd parancsnokának a túléléshez négy dolgot kellett szem előtt tartania:

- öszztüzek lövése az ellenség rohamcsopotjaira (amennyiben sikerült felfedezni a főerőkifejtést, akkor arra, ugyanis ez volt az egyetlen esély a támadás megakasztására),
- tartalék állások kijelölése, ahol a lerohant bunkerek túlélői rendeződni tudtak,
- tartalékképzés és a valóságot megközelítő helyzetben alaposan begyakorolt, jól kidolgozott ellenlökés végrehajtása (bunkerekre alapozva),
- folyamatos kommunikáció az előljárával és a szomszédos erődökkel, tekintettel, hogy a Viet Minh nagyon gyorsan le tudta rohanni az erődöket.²⁵⁸

A franciák kiszámolták, hogy egy éjszakai támadás elhárítására átlagosan 3-4 kiszabot lőszerre volt szükség, így nagy mennyiségű ellátmányt és lőszer kellett felhalmozniuk helyben. Amennyiben egy erőd elesett, ez mind a kommunisták kezébe jutott, így ez komoly kockázattal járt. Ha egy poszt tudott időben jelenteni, vagy a légi felderítés jelentette, hogy túlélte az éjszakát, megkísérelhették felszabadítani. A szárazföldön indított felmentési kísérleteknél jellemzően jól előkészített lesállásokkal kellett számolni, míg a levegőből érkező erők helyzetét a Viet Minh légvédelem megjelenése lehetetlenítette el a háború végére. A konfliktus nyolc éve alatt a franciák 227 harcászati légideszant feladatot hajtottak végre (ebben nincs benne a kis

²⁵⁷ Uo. 69–70.

²⁵⁸ Uo. 71.

erők, jellemzően kommandós alakulatok ledobása),²⁵⁹ amelyek közül 25-öt egy erőd térségébe, közvetlenül annak felszabadítására, 30-at egy erőd védőinek a megerősítésére hajtottak végre. Ez több, mint az összes ejtőernyős műveletek egy ötöde.²⁶⁰

A legmegbízhatóbb támogatást a bázisoknak a francia tüzérség jelentette, ezért a Viet Minh mindent megtett, hogy megtalálja ezeket az eszközöket és megsemmisítse őket. Ez 1954-ig jellemzően nehéz aknavetőket (120 mm) jelentett, amelyek nagy pontosságú fegyverek voltak ugyan, de lőtávjuk elmaradt a francia tüzérség 105 mm-es amerikai lövegeitől. Ezek elhelyezése olyan központi helyen történt, ahonnan a támogatni tudták a környező terület erődjeit.

Azok a nagyobb erődök, amelyek több zászlóalj befogadására is alkalmasak voltak, jellemzően nem csak harcászati feladatot láttak el, hanem egy adott provincia vagy régió többi műveletének támogatását is, hadművelleti szinten. Ehhez rendelkezniük kellett egy jól kiépített repülőtérral, amely a nagy távolságból történő ellátást is garantálni tudta. Ez utóbbi kulcskérdés volt, hisz a szegényes úthálózat és a gyakori lesállítások megnehezítették a belső, mag területeken kívüli műveletek ellátását.

A koncepció kialakításakor az utánpótlási funkció mellett megjelent egy másik elem is, mégpedig az, hogy ezek a bázisok olyan kihívást fognak jelenteni a Viet Minh számára, amely rákényszeríti, hogy felszámolja őket, különben a korábban érintetlen területei is sebezhetőek lesznek az innen kiinduló támadások által. Az ellenség kicsalogatása egy számára kedvezőtlen terepre pedig egyértelműen a nagyobb francia tüzérségnek és légierőnek kedvezett. Ennek érdekében a bázisok kiválasztásakor több szempontot is figyelembe vettek:

- Légi hídfő kialakításának, repülőtér (alternatívaként vízi útvonalaknak és kikötőknek) létrehozásának lehetősége. A kifutópálya védelme szempontjából fontos volt a terep megfelelő kiválasztása, hogy azt az ellenség ne tudja azt észrevétlenül megközelíteni, kis kaliberű tüzérségével és aknavetőivel megrongálni. Ehhez alapvetés volt, hogy a Viet Minh nem rendelkezik közepes vagy nehéz tüzérséggel, amely csak 1953-ig állt fenn.
- Környező terep alkalmas egymást támogatni képes kis erődökből álló övnek létrehozására. Az ilyen nagy bázisok általában egy belső gyűrűből (repülőtér és

²⁵⁹ Gordon Cromley: Designing a Military Event Gazetteer: The Case of Parachute Operations During the French Indochina War. In *The Professional Geographer*, 2016/2., 249–260.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00330124.2015.1062702?needAccess=true> (Letöltés ideje: 2022. 04. 01.) 253.

²⁶⁰ Croizat (1967) i. m. 74.

környezet), illetve számtalan előretolt, jellemzően megerősített magaslati pontból álltak.

- A légi és tüzérségi/páncélos támogatás megléte. A bázisok túlélésének és az ellátásra érzékeny tüzérség, valamint a páncélosok alkalmazásának kulcsa a folyamatos légi híd és a légítámogatás zavartalansága volt. Ehhez alapvetésnek vették, hogy a Viet Minh nem rendelkezik hatékony légvédelemmel, amely 1953-ig igaz is volt.
- A környező terep birtoklása. A megközelítési útvonalak és a kulcsterületek birtoklása, a meglepés elleni védelem feltétele a mozgékony erőkkel végrehajtott járőrtevékenység volt. Amikor nagyobb ellenség közeledett, a járőr erők a bázisra visszavonulva annak védelmét erősítették.²⁶¹

Ez a fajta megerősített, hadművelleti ellátó bázis-központú gondolkodás Na San 1952-es ostromában vizsgázott először élesben. Itt, a Fekete-folyó partján lévő dombos területeken a gyarmati erők több Viet Minh reguláris hadosztályt feltartottak és kivéztettek a több hétig tartó ostrom alatt. A kommunistáknak sosem sikerült elfoglalniuk a bázist (bár később a franciák evakuálták a területet), de a csata mindkét fél katonai gondolkodására hatással volt. Gyarmati oldalról elvezetett a hasonló elvek mentén létrehozott Dien Bien Phu-i Földi-Légi Bázis megalapításához (1953. november), Giap számára pedig világossá tette, hogy légvédelem és tüzérség nélkül nem érhet el sikereket a magukat jól beásó franciákkal szemben.²⁶²

4.2.3.2. A mozgékony (mobil) erők

Az ellenség megsemmisítését nem lehetett a statikus territoriális erőktől elvárni, azok afrikai vagy indokínai állománya nem volt alkalmas egy ilyen jellegű háború megvívására. A kritikus területek védelmére a jól kiépített állások megtartására a gyengébben felszerelt, esetleg alacsonyabb morálú vagy kiképzettségű kötelékek is megfeleltek, így a nagyobb harcértékű, nagyobb mobilitású alakulatokat hadművelleti tartalékban lehetett tartani, vagy azokkal meg lehetett kísérni a felderített ellenséges erők nagy intenzitású műveletekkel való megsemmisítését. Ez illett a francia gyarmati hadviselés koncepciójába, amely hadművelleti

²⁶¹ Croizat (1967) i. m. 153–154.

²⁶² Jacques Favreau – Nicolas Dufour: *Na San la victoire oubliée (1952–1953). Base aéroterrestre au Tonkin.* Economica, Paris, 1999. 182–183.

szinten kifejezetten offenzív volt, de harcászati szinten inkább a nagyobb tüzerekre és a csapatok fegyelmezettségére alapozott védelemben bízott.²⁶³

A francia vezetés a háború elején nem rendelkezett önálló összefegyvernemi kötelékekkel, mert arra a gerillaharcot folytató Viet Minh ellen nem volt igazán szükség. A régi gyarmati koncepciót, az úgynevezett „mozgékony oszlopokat” (*Column Mobile*) alkalmazták szükség esetén, amely egy teljesen ad hoc módon összeállított köteléket jelentett, amelyet a kijelölt parancsnokról neveztek el.²⁶⁴ 1950-től azonban, amikor a kommunisták reguláris hadosztályai is megjelentek a hadszíntéren, egy teljesen új és nagy mozgékonyaságú, nagy tűzerejű, önállóan is alkalmazható állandó kerettel rendelkező szervezeti egység típusra volt szükség.

A mobil erőket, azaz a háború második felében, 1951-től kezdődően megszervezett Gépesített Csoportokat (*Groupement Mobile, GM*)²⁶⁵ közvetlenül a FTEO vezetése alá rendelte, és a legkritikusabb helyeken vetette be. A háború előrehaladtával azonban az önálló csoportok már nem képviseltek elég erőt, ezért szükség szerint 3-5 GM-et összevonták egy könnyű hadosztályba, ezzel pedig újra megjelent Indokínában a hadosztály szint, mint magasabbegység a francia oldalon is.²⁶⁶

Amikor a GM struktúrát létrehozták, abban a gyors mozgás miatt logisztikai alegységet nem hoztak létre, mert azt a területiális erők bázisaira alapozva képelték el. Ez a szervezési sajátosság, és a mobil erők alkalmazása során azok hadműveleti szintű parancsnokságokhoz való rendelése nem bizonyult szerencsés lépésnek. A területileg szerveződő vezetési szinteken a régiók vezetői (hadosztály, később hadtest szintű parancsnokságok) voltak hivatottak a statikus, jellemzően kis logisztikai igényekkel rendelkező gyalogsági erőiket és a gyorsan mozgó, teljesen eltérő feladatkörre alkalmazható, különböző képességű és nagy ellátási (például üzemanyag) igényt támaztó kötelékeket összehangolni és saját korlátozott erőforrásaikból, saját rendszerükbe illesztve kiszolgálni. A helyzetet csak súlyosbította, hogy a támadó műveletek közben a mozgékony gépesített és ejtőernyős erők a kedvezőtlen terep ellenére is általában mélyen behatoltak az ellenség területére, ezáltal elszakadtak a saját

²⁶³ Jackson i. m. 12.

²⁶⁴ Croizat (1967) i. m. 206.

²⁶⁵ A francia eredeti alapján mozgékony harccsoport lenne a nevük, de magyarul ez nem adja vissza pontosan, hogy milyen típusú kötelékek voltak. Javasolom ezeket megkülönböztetésül gépesítettnek nevezni, mert mindegyiknek részét képezte valamilyen páncélos kötelék, és az eljárásaik szerint is a gépesített haremmodort alkalmazták. A háború végére 11 GM állt a CEFEO, 7 pedig vietnámi alárendeltségben.

²⁶⁶ Croizat (1967) i. m. 210.

statikus, kulcsterületeket őrző gyalogságtól, amely nagyban megnehezítette a vezetésüket és az ellátásukat.²⁶⁷

A francia Groupement Mobile-okat a második világháborús amerikai „alkalmi harci kötelékek” (szó szerint harcoló parancsnokság, azaz *Combat Command*, CC) mintájára szervezték meg.²⁶⁸ Ez egy dandár-, de inkább ezrederejű ideiglenes kötelék volt, amelyet egy páncélososztály és annak megerősítő erőiből hoztak létre egy speciális feladatra. Pontos magyar fordítása nincs, legközelebb az alkalmi harci kötelék elnevezés áll hozzá. A parancsnoksága és a törzs az egyetlen fix a szervezetében (innen a név), az alárendelt kötelékek száma, mérete folyamatosan változott, mert a CC rugalmasan képes volt több vegyes erőt (páncélosok, szakcsapatok stb.) is „felvenni”, ebben rejlett az erőssége.

Ez a rendszer 1938-ban Chaffee tábornok²⁶⁹ összefegyvernemiségre törekvő javaslatai alapján jött létre, és mivel a páncélos fegyvernem még újnak számított az amerikai haderőn belül, teljesen új elvek mentén építették föl az alakulatokat.²⁷⁰ Az egész rendszer lényege a rugalmasság volt. Az alapját képező gyalogos és páncélos erőket a feladat által megkövetelt arányban helyezték egy CC parancsnoksága alá, szükség szerint melléjük rendelve páncélvadász-, tüzér-, műszaki stb. erőket. A koncepció hátránya egyértelműen az összeszokottság hiánya volt, ami a szervezetszerű összefegyvernemi ezredéknél megvolt. Ennek ellenére a CC-rendszer egészen az 1960-as évekig az Amerikai Egyesült Államok hadseregében szervezési alapelv volt, és napjainkban is tetten érhető a tervezésükben.

A francia ezred (vagy dandár) erejű gépesített csoportokat általában három, részben teherautón vagy féllánctalpason szállított gyalogos zászlóalj köré szervezték,²⁷¹ ezek mellett egy tüzérosztállyal (három ütegben 12 darab 105 mm löveggel), lehetőség szerint egy páncélos szakasszal, valamint kis létszámú törzsszel (és az őket támogató nagy teljesítményű rádiókkal felszerelt híradó alegységgel), illetve egészségügyi részleggel rendelkeztek, viszont logisztikai

²⁶⁷ Uo. 56–57.

²⁶⁸ Kirk A. Luedeke: *Death on the Highway: The Destruction of Groupement Mobile 100*. *Armor*, 2001 január-február. 22–29. <http://ciar.org/ttk/mbt/armor/armor-magazine/armor-mag.2001.jf/1french01.pdf> (Letöltés ideje: 2017. 04. 21.) 23.

²⁶⁹ Adna R. Chaffee amerikai tábornok (1884–1941) a második világháborút megelőző időszakban az egyetlen amerikai páncélosalakulat megszervezője, parancsnoka, a páncélosokkal kapcsolatos kutatások és fejlesztések úttörője.

²⁷⁰ John J. McGrath: *The Brigade: A History, Its Organization and Employment in the US Army*. Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, Kansas. 2004.

<http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/download/csipubs/Brigade-AHistory.pdf> (Letöltés ideje: 2017. 04. 21.) 49.

²⁷¹ Kezdetben ezek sem egy ezredből érkeztek, sőt származásuk is különböző lehetett, így előfordult, hogy afrikai, vietnámi vagy légiós alakulatok keveredtek egy GM-en belül. Később, mivel ez rossz hatással volt a morálra és a koherenciára, felhagytak a keveréssel, és igyekeztek egymáshoz közelebb álló kötelékeket felhasználni.

kötélékkel nem. A gépesített csoportok alkalmazásában a kezdetektől fogva az összefegyvernemiséget tartották szem előtt, amellyel a Vietnámi Néphadsereg nem tudta felvenni a versenyt, hisz főleg aknavetők és könnyű lövegek támogatta gyalogos erőből állt, amelynek korlátozott páncéltörő kapacitása miatt (bár a háború végére a hátrasiklás nélküli lövegek már számottevő veszélyt jelentettek rájuk) a páncélos erők sokáig uralták a csatatereket.

Ez sikeres is volt, amíg a Vörös-folyó deltájában, nyílt területen, vagy jó úthálózat mellett kellett tevékenykedni, de a GM koncepció megbukott a nehéz terepen, ahol maximum egy rossz minőségű út állt rendelkezésre, amelyet az ellenség könnyen le tudott zárni. A helyzetet nehezítette, hogy a tüzérség lőtávja eleve megkötötte a parancsnokok kezét, így kis túlzással kijelenthető, hogy a mozgékony harccsoportok az utak 10 kilométeres körzetében tudtak csak hatékonyan tevékenykedni. A GM túl nehéz volt, és nem volt alkalmas a COIN műveletekre, vagy a gerillák elleni harcra, azt a tonkini deltában lévő ellenség reguláris csapatai elleni harcra optimalizálták.

4.2.3.3. *Az ejtőernyősök*

A francia erők igazi mozgékonyágát, a hadműveleti tartalékot azonban az ejtőernyős csapatok jelentették, amelyek egy északi és egy déli funkcionális parancsnokság köré szerveződtek (súlyal Tonkin területén), amelynek oka a légierő célba juttató képességének korlátozottságában keresendő. Ezzel a szárazföldi erők kötelékében is megjelent a területiális szervezési elv mellett a funkció (jelen esetben a mozgékonyág) szerinti elkülönülés.

Az indokínai háború során Franciaország nagy számban alkalmazott ejtőernyős alakulatokat. A támadó műveletek döntő hányadát század vagy zászlóalj szintű légideszant kötelékek bevetése előzte meg,²⁷² de gyakran az elszigetelt, ellenség által a főerőktől elvágott helyőrségek felmentésére önállóan is ezeket a kötelékeket alkalmazták. A különlegesen felkészített, közelharcban jártas könnyű gyalogos alakulatoknak rendkívül fontos szerepe volt a háború során, amelyet elsősorban a különleges terepviszonyok indokoltak. A sűrű, járhatatlan őserdő és a szegényes úthálózat a távoli bázisokat rendkívül kiszolgáltatottá tette, azokat sokszor csak a levegőből lehetett ellátni, vagy megerősíteni. A francia ejtőernyősök nagyszámú bevetésének vizsgálata fontos információforrás lehet a jövő katonai vezetői számára, és

²⁷² Ezek közül a legismertebb a CASTOR hadművelet, melyre 1953 őszén került sor, a laoszi határ közelében. Az ejtőernyős zászlóaljak Dien Bien Phu település közelébe ugrottak, hogy a környező folyóvízgyűjtő birtokba vegyék, és a területet biztosítsák a később beérkező francia erők számára.

kiegészítheti ismereteinket a század-zászlóaljszintű ejtőernyős műveletekkel kapcsolatban. Ezen a területen tehát a CEFEO erői olyan újításokat vezettek be és annyi tapasztalatot halmozott fel, amelyek túlmutatnak a hadszíntér határain és napjainkban is érvényesek lehetnek.

A francia katonai ejtőernyőzés a második világháború előtt született. Mint az európai államok többségének hadseregében, itt is szovjet hatásra kezdtek el megszervezni az első önálló századokat. A katasztrofális 1940-es hadjáratot követően, 1943-ban, a gyarmatokon szervezték újra az alakulatokat. Az 1. ejtőernyős vadászszereg (1er Régiment de Chasseurs Parachutistes, 1 RCP) 1944-től az amerikai 82. légi szállítású hadosztály kötelékében harcolta végig a háborút, míg mások a brit Különleges Műveleti Igazgatóság (*Special Operations Executive*, SOE) vagy a Különleges Légi Szolgálat (*Special Air Service*, SAS) kötelékében vettek részt nem konvencionális műveletekben a megszállt Franciaországban vagy éppen Indiából Vietnámba ledobva.²⁷³

A második világháborús tapasztalatok vezettek az első önálló francia egység, az Ejtőernyős Menet Fél-dandár megszervezéséhez (*Demi-Brigade de Marche Parachutiste*, DBMP²⁷⁴). Ez az egység 1946-ban, létrejötte után szinte azonnal a távol-keleti hadszíntérre Indokínába indult. A terület sajátosságaiból következett, hogy az erőket csak kis kötelékekben, század és zászlóalj szinten vetették be, ezért a nagyobb egységeket 1948-ban föloszlatták, és részeit többségében önálló zászlóaljként, közvetlenül a légi szállítású erőkért felelős parancsnokságnak rendelték alá. Ezek a kötelékek a háború alatt a legtöbbet bevetett erők közé tartoztak, szinte minden műveletben sor került az alkalmazásukra, legtöbbször harcászati légideszantként.

A konfliktus során a francia erők 227, szakasz, század, zászlóalj, vagy nagyobb méretű ejtőernyős ugrást hajtottak végre, amelyekbe nem számít bele a különleges alakulatok tevékenysége. A területi parancsnokságokon összekötő csoportok dolgoztak, amelyek feladata a ledobásra alkalmas területek katalogizálása volt (összesen 2400 ilyen tartottak számot, ezek közül 900 tonkini területen volt).²⁷⁵ A háború végére 14 ejtőernyős zászlóalj tevékenykedett a hadszíntéren (hat a CEFEO kötelékében: négy francia, két idegenlégiós,

²⁷³ Henri Le Mire: *Histoire des Parachutistes Français. La guerre para de 1939 à 1979*. Albin Michel, Paris, 1980. 20.

²⁷⁴ Állományában négy zászlóaljjal, ideiglenesen létrehozott (erre utal az elnevezésben szereplő „menet” megnevezés) alakulat. Ezek mellett Indokínában csak két légiós ejtőernyős zászlóalj tevékenykedett.

²⁷⁵ Croizat (1967) i. m. 246.

valamint hat vietnámi, egy laoszi és egy kambodzsai.).²⁷⁶ A legnagyobb harcértékű alakulatok is ezek köréből kerültek ki, nem véletlenül: egy ejtőernyős felkészítése minimum négy hónapot vett igénybe, míg egy idegenlégiós nyolc hetes afrikai gyorstalpaló kiképzés után került ki az indokínai hadszíntérre, nem ritkán rögtön az arcvonalba.²⁷⁷

Indokína földrajzi adottságaiból következik, hogy a Viet Minh északon, Tonkin területén volt a legerősebb, és a harcok megvívásához szükséges logisztikai támogatás is itt érkezett be Kínából. A Vörös-folyó deltája és Hanoi körzete mindkét fél számára kiemelt fontossággal bírt, mind katonai és mezőgazdasági, mind presztízs szempontból. A gyarmati hadvezetés, hogy kellően mobil tartalékkal rendelkezzen, ebben a térségbe csoportosította a meglévő ejtőernyős erőinek szinte egészét – így tehát Tonkin és a deltavidék lett a légi deszant műveletek elsődleges terepe. Összességében elmondható tehát, hogy a háború leghevesebb harcait, legtöbb összecsapásait, majd döntő ütközetét is északon vívták meg.

A francia erők itt hadászati szinten védelmet folytattak, amely egyes út csomópontok, települések megszállásából, valamint megtartásából állt,²⁷⁸ és a korlátozott célú támadó hadműveletek csak az ellenséges erők megsemmisítésére, a védelem szilárdságának szempontjából fontos terepszakaszok visszafoglalására, vagy a körül zárt helyőrségek fölszabadítására, és ezzel az utánpótlási vonalak biztosítására korlátozódtak. Mindhárom említett művelet típusban az ejtőernyős erőkre hárult nagy szerep, mert a trópusi Tonkin rizsföldekkkel, hegyes és őserdővel fedett területein a szegényes úthálózat miatt gépesített csoportok alkalmazására csak korlátozott időbeni és földrajzi lehetőség nyílt, és a Viet Minh a kevés számú út miatt könnyen fel tudott rájuk készülni. Az indokínai konfliktus főleg a terep jellege miatt egy összefüggő frontvonal nélküli háború volt, ahol a mobilitás minden formája felértékelődött, különösen a harmadik dimenzióé, amely gyorsasága mellé a háború végéig gyakorlatilag „sebezhetetlennek” bizonyult.

A Viet Minh légvédelem a háború szinte egésze alatt jelentéktelen maradt – csak Dien Bien Phu 1954-es ostromára sikerült számottevő, a légi műveletekre kihatással lévő, szovjet eredetű csöves légvédelmet fölvonultatni, míg szignifikáns kommunista légi tevékenységről egyáltalán nem beszélhetünk. Ebből következik, hogy a franciák számára nagy mobilitása miatt

²⁷⁶ Michel Benoit: Les opérations aéroportées. La profondeur stratégique en question. In *Force Stratégique* 37. szám, IFRI, 2012. <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/fs37michel.pdf> (Letöltés ideje: 2018. 05. 02.) 16.

²⁷⁷ Fouquet-Lapar i. m. 14. A mondás úgy szól: „Ha valaki túléli az első három hónapot, van esélye rá, hogy hazakerül!”

²⁷⁸ 1951-re kiépül az ún. „de Lattre-vonal”, amely megvalósítójáról, az azonos nevű francia tábornokról kapta a nevét. Ez a kisebb betonbunkerek, települések közelében épült megerődített táborok és tüzérségi állások laza rendszeréből felépülő vonal állította meg az 1951-es nagy Viet Minh offenzívát.

abszolút túlsúlyba került a légierő és a haditengerészeti repülő erők alkalmazása mind támogatás, mind ellátás szempontjából, de még a támadó műveletek tervezése során is. A korlátozott számú szállítógép logisztikai feladatokra történő igénybevétele olyan nagymértékű volt, hogy ez a légi deszant műveletek korlátozásához vezetett – a franciák egyszerre maximum egy zászlóaljra tudtak ledobni,²⁷⁹ és bár 1952-ben főparancsnoki elvárás volt, a háború végéig alig tudták elérni a kitűzött célt, azaz a három zászlóalj egyszerre történő bevetését.²⁸⁰ Összegezve a francia légi tevékenységet a háború folyamán leginkább a pilóták kifáradása és a technikai eszközök amortizációja korlátozta. Ez utóbbi pedig szinte kizárólag az amerikai pénzügyi és anyagi-technikai segítségtől függött.²⁸¹

Az új típusú háborúhoz új alakulatok is kellettek. 1948-ban, Marcel Bigeard²⁸² 2. számú kommandójának átlagéletkora 20 év alatt volt. A fiatal katonákat fiatal tisztek vezették, akiknek még háború második évében sem volt megfelelő a hadszíntér sajátosságaihoz illeszkedő felkészítése. A szakaszparancsok nagy része az 1947-es saint cyr-i évfolyamból került ki, akiknek a képzése a második világháború nagy konvencionális összecsapásainak elemzésére épült, mely tapasztalatok nagy része Indokínában használhatatlanok voltak²⁸³. A hiányosság kiugró veszteségekhez vezetett, egyben felértékelte az SAS tapasztalatokkal rendelkező, idősebb parancsnoki állomány és a részben kelet-európai veteránokból álló légiós alakulatok jelentőségét.

A hadműveleti rugalmasság és a műveleti hatékonyság megőrzése érdekében a francia légi deszant erők nem voltak beosztva sem a szárazföld sem a légierő regionális parancsnokságai alá, hanem saját vezetéssel rendelkeztek. Ez volt 1949-től az Indokínai Légiszállítási Erők parancsnoksága (*Troupes Aéroporté d'Indochine*, TAPI), amely saját, független logisztikai elemekkel rendelkezett. Az ellátás hatékonysága érdekében két ellátó

²⁷⁹ Shrader i. m. 120.

²⁸⁰ Előzetes számvetések alapján ennyire erőre (három zászlóaljban nagyjából 2400 fő) lett volna szükség ahhoz, hogy az átszegdelt terepen az északi erőket sikeresen elvágják a visszavonulás lehetőségétől, és lehetővé váljon azok megsemmisítése. Francia adatok alapján a végrehajtott 227 ugrásból 36 esetben ugrott 500-1500 fő (zászlóaljdandár/ezred), míg 5 esetben (LEA, LOTUS, MARION, HIRONDELLE és CASTOR hadműveletek) 2000 vagy több. Érdemes kiemelni, hogy a kötelékek ritkán voltak teljes létszámmra felöltve, így teljes zászlóaljak ledobása sem érte el sok esetben az 500 főt. Michel i. m. 16.

²⁸¹ *The Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume 1, Chapter 4: U.S. and France in Indochina, 1950-56*. Beacon Press, Boston, 1971. <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/pent9.htm> (Letöltés ideje: 2018. 05. 02.)

²⁸² Marcel Bigeard (1916–2010) az egyik leghíresebb francia ejtőernyős tiszt, aki harcolt a második világháborúban, majd az indokínai és algériai konfliktusokban is. Egyszerű legénységi katonából altábornagyi rendfokozatig, és védelmi miniszter helyettesi pozícióig jutott. Az 1950-es és 1960-as évek gyarmati harcai során, többszörösen kintüntetették, katonái számára ő testesítette meg az eszményi ejtőernyős parancsnokot. Alakja, tevékenysége több irodalmi mű és film ihletője volt.

²⁸³ Demélas, Marie-Danielle: *Parachutistes en Indochine. Vendémiaire*, Paris, 2016. 22.

bázis, egy északi (*Base aéroportée nord*, BAPN, Bac Mai – Hanoi) és egy déli (*Base aéroportée sud*, BAPS, Ba Quéo – Saigon) köré szerveződött az ejtőernyős erők telepítése és itt raktározták a műveletekhez szükséges ejtőernyőket és egyéb felszerelést is (8. sz. melléklet).

Az ernyők olyan hiánycikknek számítottak, hogy az ugrás után a francia ejtőernyősöknek 1953 végéig össze kellett azokat szedni és visszavinni adott esetben több tíz kilométeres menet után is, sőt a Viet Minh előírta katonáinak, ha ejtőernyőt találnak, azt darabolják szét.²⁸⁴

Az ejtőernyős zászlóaljok állománya egyáltalán nem volt homogén, mert mind a Légio, mind a gyarmati erők, később pedig a helyi erők is hoztak létre önálló légideszant alakulatokat. Ezek kezdetben a második világháborús SAS alakulatok veteránjai köré szerveződtek²⁸⁵. A Francia Idegenlégio két zászlóaljat (Idegenlégios Ejtőernyős Zászlóalj – *Batallion Étranger Parachutiste*, BEP) alakított, az 1. és 2. számút. A reguláris gyarmati erők Gyarmati Ejtőernyős Zászlóaljakat (*Batallion Parachutiste Colonial*, BPC), korábbi nevén Gyarmati Ejtőernyős Kommandós Zászlóaljakat (*Batallion Colonial de Commandos Parachutistes*, BCCP) hoztak létre.²⁸⁶ Ezek szervezete kis mértékben eltért egymástól. Kiképzettség és tapasztalat szintjén is volt eltérés, általában a légio javára, köszönhetően a konfliktus kezdetétől a soraikban harcoló második világháborús, főleg német katonaviselt „újonc” állománynak. Alapvetően elmondható, hogy a háború kezdeti éveiben a második világháborút megjárt, ott tapasztalatokat szerzett katonákból álló ejtőernyős alakulatok harcértéke igen magas volt, dacára a hiányos felszerelésnek, és (az amerikai támogatás beérkezéséig legalábbis) akadozó ellátásnak.

A franciák az 1951-es évtől megkezdték a „sárgítást” (*jaunissement*), azaz helyi, ázsiai alakulatok létrehozását is. A háború végéig egy laoszi, egy kambodzsai (*khmer*) és hat vietnámi ejtőernyős zászlóaljat alakítottak meg²⁸⁷. Ezek tisztjei a francia alakulatok keretéből kerültek ki, míg az altisztek és a legénység az adott helyi nemzet katonái közül.

A felszerelés kezdetben angol és francia, főleg háborús készletekből állt. A háború előrehaladtával, különösen a koreai háború okozta sokk hatására viszont egyre nagyobb mértékű lett az amerikai támogatás. Ejtőernyők, egyenruhák, sisakok, szállító és páncélozott

²⁸⁴ Corizat (1967) i. m. 248–249.

²⁸⁵ Korábban a gyarmatokon megalakított, és szövetséges oldalon harcoló ún. Roham Zászlóaljak (*Batallion de Choc*, BC – később a különleges erőket vonták össze hasonló néven) és a Légi Szállítású Gyalogos Zászlóaljak (*Batallion d'Infanterie de l'Air*, BIA) állományából a partraszállás támogatására a brit SAS kötelékén belül megszervezték a 3. és 4. SAS zászlóaljakat, illetve a „*Jedburgh*” (mélységi diverzáns) kommandókat.

²⁸⁶ A francia ejtőernyős alakulatok elnevezése és szervezete gyakran változott, szinte évente átnevezték és átszervezték őket, és ez megnehezíti az egyes alakulatok tevékenységének nyomon követését, de akár a felépítésének vizsgálatát is. Emellett a harcban súlyos veszteséget szenvedett zászlóaljakat feloszlatták, majd ugyanazon a hadrendi számon új köteléket szerveztek – ezeket, ha szükséges volt a megkülönböztetés, római számokkal jelölték, például: 6ème BPC II.

²⁸⁷ Michel i. m. 16.

járművek területén egyértelműen az amerikai származás dominált volt – egyedül a kézfegyverek között volt francia eszköz jelentősebb számban. Az élelmezés és egyéb ellátmány is általában amerikai volt, amely nem minden esetben felelt meg egyaránt az afrikai vagy a kelet európai katonák számára. A katonák elsődleges szállító eszközei a második világháborúban bizonyított JU-52-es és a C-47-es Dakota repülők voltak.

Mivel a súlyosabb harcok az északi területekre koncentráálódtak, így a francia ejtőernyős zászlóaljok Hanoi területén voltak elszállásolva, többségében szükség kaszárnyákban. Az iskolákból, szállodákból átalakított épületek nem voltak alkalmasak nagyszámú, hosszú időn keresztül ott állomásozó katonák ellátására – nem is beszélve a környék lakosságáról. A fegyelmi helyzet a háború során különösen a légiós és az ejtőernyős alakulatok kapcsán volt kirívóan rossz. Az egészségügyi statisztikát csak tovább rontotta a két említett alakulattípus katonáinál tapasztalható, kiugróan magas arányban előforduló nemi betegségek miatt bekövetkező harcképtelenség. A kiépített bázisokon tevékenykedő gyalogságtól eltérően, a légideszant erők jellemzően több napig az őserdőben harcoltak, amely főleg az ápolatlanság okozta betegségek, és a fogászati problémák megjelenését hozta magával.²⁸⁸

A nagyszámú műveletben kevésszer tudták csak az eredeti céljuknak megfelelően használni az ejtőernyős erőket, amelyet a parancsnokok szóvá is tettek: legtöbbször század erőben, tűzoltásra vetették be őket. A második világháborúban kialakult legfontosabb képességük, hogy a stratégiai pontokat birtokba tudják venni, gyakorlatilag a háború alatt nem érvényesült igazán, mivel nem volt frontvonal, az ellenség könnyen ki tudott térni előlük és meg tudta kerülni őket. Ugyanez volt az oka annak, hogy a támadó hadműveletek során az ellenség „hátába” (bár sokszor nem volt más szárazföldi alakulat, aki szemből lekötötte volna őket) ledobott ejtőernyős alakulatok nem tudták megakadályozni Viet Minh kötelékeket, hogy visszavonuljanak, így nem sikerült megsemmisíteni sem azokat.²⁸⁹

Az ejtőernyős zászlóaljok legnagyobb sikereiket akkor érték el, amikor eredeti rendeltetésüknek megfelelően használták őket: például a CASTOR hadműveletben, amikor tömegesen ugorva egy nagy fontosságú terepszakaszt kellett elfoglalniuk, vagy amikor a HIRONDELLE keretén belül a Viet Minh lang soni-i raktárbázisait támadták, azt tökéletesen hajtották végre. A háború végére azonban már szinte nem is alkalmazták őket az ejtőernyős doktrína szerinti stratégiai szerepkörben és inkább légi szállítású könnyű gyalogságként, elit szárazföldi zászlóaljként küzdöttek. A 1951. után ezekből több Ejtőernyős Csoportot (*Groupement Aéroporté*, GAP) is létrehozta, amelyek 2–4 ejtőernyős zászlóaljat fogtak össze

²⁸⁸ Demélas i. m. 72.

²⁸⁹ Croizat (1967) i. m. 254.

egy parancsnokság alá. Ezek ideiglenes kötelékek voltak, egy-egy nagyobb hadműveletre álltak össze.

A francia ejtőernyősök hadsereggé váltak a hadseregen belül, mert a deszant hadviselés nehézségei és a közösség ereje kialakított egy olyan bajtársiasságot (*esprit de corps*), amely csak egy adott kötelék vagy csata résztvevőit fűzte össze. Ennek megfelelően a sokszor az ellenség mélységébe, önállóan, egymástól elszigetelve ledobott ejtőernyősök között kialakult egy szoros összetartozás és egy nagyon erős elit tudat, amelynek a piros baret sapka és a „szárnyak” váltak a jelképévé. Ez az elit haderő elkezdte a saját életét élni, és Algériában, Franciaország következő dekolonizációs háborújában már igazi pretoriánus gárdává vált, és politikai hatalmi centrumként (is) funkcionált.

4.2.3.4. A kommandók

A konvencionális (ejtőernyős) erők mellett a franciák a háború kezdetétől alkalmaztak kommandókat (*commando*), sőt, az elején a két kategória között átfedés is volt (brit SAS minta). Amikor az elkülönülés megtörtént, és az ejtőernyősöket az amerikai-európai könnyű gyalogság mintájára átszervezték, a kommandók feladatköre is letisztult: a név alatt a néhány francia tiszt, vagy altiszt által vezetett és kiképzett, többségében helyi kisebbségből²⁹⁰ álló raj-szakasz, később század erejű alakulatokat értjük.

Napjaink terminológiájával élve ezek tevékenysége fél úton volt a különleges erők és a könnyű gyalogság között. Létrehozásuk nagyban hozzájárultak a konvencionális műveletekben bővelkedő konfliktus COIN elemekkel való kibővítéséhez. Vezetésükkel általában korábbi, brit kötelékben (SAS) a távol keleten, vagy Európában nem-konvencionális hadviselésben (Jedburgh és chindit) tapasztalatokat szerzett veteránokat bíztak meg.

A kommandók hatékonysága nagyban változott az állományuk és a parancsnokuk felkészültségének függvényében. Amíg a volt SAS állomány adta a vezetést, addig nagyon sikeresek voltak, de később a minőség nagyon leromlott. Ennek pótlására igyekeztek egy tanfolyami rendszert kialakítani, amely jó eredményeket hozott. A légénység esetében kezdetben nagy számban szolgáltak volt Viet Minh katonák is a kommandók soraiban, amely lehetővé tette, hogy helyismeretet szerezzenek és megismerjék az ellenség eljárásait. Ez a forrás

²⁹⁰ Francia Indokína lakossága meglehetősen vegyes összetételű volt. Az alapvetően a szegényes infrastruktúra, hegyvonulatokkal átszabdelt terep és a hagyományos gazdálkodás miatt a törzsi és etnikai kisebbségek egymástól elkülönülve éltek. A franciák a többséget jelentő vietnámi népcsoporttól eltérő kisebbségeket (főleg thai törzseket), valamint az átállt Viet Minh katonákat igyekeztek bevonni a harcokba, mérsékelt sikerrel.

később elapadt, és előfordult belső támadás is (*green on blue* incidens), így inkább a hegyi törzsekből toborozták a legénységet. A lelkes helyi katonák felkészültsége nem érte el a korábbi szinteket, így a kommandós csoportok minősége csökkent.²⁹¹

A kommandók jellemzően a francia parancsnokuk után kapták a nevüket, és az 1952-ben történő átszervezésük után típusuk szerint három féle módon tevékenykedhettek:

- a saját erők által birtokolt területeken (Szektor-Kommandók, *Commandos de secteur*),
- a vitatott körzetekben (Roham-Kommandók, *Commandos de Choc*, jellemzően a központi tartalék, a *Reserve Général* részei),
- az ellenség mélységében (a Dinassaut-ok kötelékében működő Haditenegrszeti Kisegítő Kommandók, *Groupement des Commandos Supplétif de la Marine*, és a GCMA/GMI).²⁹²

A területiális erők parancsnokságaihoz is rendeltek hozzá ilyen típusú könnyű gyalogos alakulatokat, ezek feladata a statikus erők közti kapcsolat fenntartása (azok tartalékaként, és az erődök járőrei által le nem fedett területeken), a már saját erők által birtokolt körzetekben zajló ellenséges tevékenység felszámolása, lesállítások felderítése volt. A nevük miatt tévesen valamilyen elit alakulatnak gondolhatták őket,²⁹³ amely a túlzott, vagy nem megfelelő feladatra való alkalmazásuk veszélyével járt.

A második kategória, a névadó „egyszerű” kommandós csoportok a hadműveleti parancsnokságok alárendeltségében, vagy a központi tartalékban tevékenykedtek. Bevethették őket az ellenség több tíz kilométeres mélységében is, feladatuk a felderítés, szabotázs, rajtaütések logisztikai létesítményeken és vezetési elemeken volt. Alapvetően a saját területek közelében, a vitatott körzetekben tevékenykedtek. Mindkét típust kijuttathatták a műveleti területre repülőgéppel, folyami hajókkal, vagy lábon.²⁹⁴

A háború második felére a cél az ellenség mélységebe, annak központi területeire való behatolás lett, ezért a kis alegységeket kibővítették, és a kommunistákkal nem szimpatizáló helyiek kiképzésére, a kisebbségek Viet Minh elleni felkészítésére de Lattre tábornok parancsára létrehozták a Légiszállítású Vegyes Kommandós Csoportot (*Groupement de*

²⁹¹ Ilyen esemény volt a híres Fekete Tigrisek, a legsikeresebbek közé tartozó Vandenberghe kommandó parancsnokának meggyilkolása is 1952-ben.

²⁹² Muelle i. m. 92–93.

²⁹³ A „choc” megnevezés általában a titkosszolgálat, az SDECE különleges alakulataira utalt.

²⁹⁴ Croizat (1967) i. m. 238.

Commandos Mixtes Aéroportés, GCMA), amelynek feladatkörét napjainkban egyértelműen a különleges erők köré sorolnánk. A céljaik túlmentek az egyszerű szabotázsra (az alap ötletet adó európai hadszíntérhez képest itt nem voltak kiemelt célpontok), és megjelent benne a pszichológiai hadviselés is: a francia típusú felkelés elleni műveletek elveinek kidolgozásakor az ilyen típusú kötelékeknek szánták az ellenség ideológiai és logisztikai hátszágának a fölszámolását, erőinek lekötését és a mélységi felderítés²⁹⁵ elvégzését is. A hivatásos állomány kiszállítása (innen a név is), a csoportok ellátása légi úton, álcázott repülőterekről vagy konténeres dobásokkal történt.

A GCMA csoportok létrehozását a második világháborús francia ellenálló²⁹⁶ és ázsiai brit gerillaharcban²⁹⁷ képzett tisztokra bízta. Az amerikai CIA 1950-től működési engedélyt kapott Indokínára, így beindult egy vetélkedés a SDECE-vel egy gerilla-ellenes gerilla szervezet megszervezésért, amelyet végül de Lattre tábornok döntött el: ő az amerikai befolyás növekedését látta ebben is, így a francia titkosszolgálat kapta feladatául a szervezet létrehozását. A háború után egyébként a francia kivonulásig még zajlott egy hatalmi harc a háttérben, de végül a CIA vette át szinte teljes egészében a kiépült hálózatot.²⁹⁸

A GCMA-k létrehozásában és kiképzésében a francia titkosszolgálat (SDECE) és annak elit akció csoportja (*Service d'action*, SA) a 11. Roham Zászlóalj (*11e batallion de choc*) kapta a főszerepet. A csoportok létrehozása titokban zajlott, és egyszerű, a TAPI alá tartozó ejtőernyős kommandónak álcázták őket, amelynek igazi vezetése a hírszerzéshez és azon keresztül a hadszíntér főparancsnokságára volt békötve, és a SDECE akciócsoportjaként működött, bár hivatalosan a Szárazföldi Erők Egyesített Vezérkara (*État-Major Interarmées Forces Terrestres*, EMIFT) alá tartozott.²⁹⁹ 1953 decemberében átnevezték őket, és Szárazföldi

²⁹⁵ A mélységi felderítés hagyományosan a század erejű Műveleti Felderítő Szolgálat (*Service de renseignement opérationnel*, SRO) hatásköre volt és maradt is, a GCMA-k csak ezt egészítették ki.

²⁹⁶ Amerikai, brit és francia tisztok és altisztok kis csoportjainak bevetése a megszállt Franciaország és a Benelux államok területén. A Jedburgh kommandók feladata a szabotázs és a helyi ellenállás támogatása, megszervezése és vezetése volt, hogy azok segítsék a partraszállást. Sorából számos hírszerző és titkosszolgálati (SDECE, CIA, MI6) karrier indult be, köztük az Algériában híressé vált Paul Assuaressé is.

²⁹⁷ Orde Wingate brit tábornok burmai chindit alakulatai. Ezek mintájára képezték ki a francia gerillákat, akiket a japánok által megszállt Indokínába dobtak le a második világháború végén. Ez volt a Force 136 nevű titkos alakulat, amelynek tagjaként ugrott Jean Sassi százados (korábbi Jedburgh kommandós), a GCMA-k későbbi parancsnoka is.

²⁹⁸ Jean-Marc LePage – Elie Tenenbaum: The “Unquiet” Allies. French and American Intelligence Relations During the First Indochina War, 1950–54. In *Studies in Intelligence*, 2011/3. 25–37. <https://www.cia.gov/static/7676154bb4b8fdca17f84ebadbd3cff0/French-American-Intel-Relations.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 04. 07.) 31–32.

²⁹⁹ Philippe Pottier: GCMA/GMI: A French Experience in Counterinsurgency during the French Indochina War. In *Small Wars & Insurgencies*, 2005/2. 125–146. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09592310500079874> (Letöltés ideje: 2021. 11. 04.) 131.

Erők Egyesített Vezérkara (*État-Major Interarmées Forces Terrestres*, EMIFT) működtek tovább: nevükből formálisan is kikerült a légi szállítás.

A GCMA megszervezésében és a belső struktúrájának kialakításában fontos szerepet töltött be Edmond Grall légierős alezredes parancsnok, és parancsnok-helyettesként Roger Trinquier őrnagy, aki az itteni tapasztalatait tovább fejlesztette, és sikerrel alkalmazta Algériában is a koncepciót.³⁰⁰ A felkeléssel nem szimpatizáló helyi erőkől létrehozott ellengerillák napjainkban is a COIN egyik fontos pillérét adják.³⁰¹ Ezek megjelenése Indokínában beismerése annak, hogy a háború nem volt csak katonai eszközökkel megnyerhető. A háború végéig több csoportot is szerveztek, amelyek főleg Észak-Vietnám és Észak-Laosz területén tevékenykedtek, ahol a Viet Minh hatalma a legszilárdabb volt. (23. sz. melléklet).

A GMCA-k északon és délen, a TAPI bázisán települtek, vezetési elemeik, a Regionális Képviselők (*Représentation Régionale*, RR) a területi parancsnokságokon létesültek. A feladatrendszerük titkos volt, és ezt a baráti erők és saját hadművelési és harcászati parancsnokságok elől is rejtve kezelték, amelyek sokszor arról sem kaptak információt, hogy a felelősségi területükön ilyen csoportok tevékenykednek. Ez a felderítő szolgálattal szembeni amúgy is meglévő bizonytalanságot és frusztrációt csak tovább növelte.

A GCMA-k esetében a cél a minél több helyi bevonásán volt, nem feltétlenül a katonai képességek meglétét keresték először. Ennek megfelelően a franciák igyekeztem felvenni a kapcsolatot a Viet Minh-el ellentétes nézeteket valló, vagy elégedetlen csoportokkal a teljes hadszíntéren, még a kínai határ közelében is. Amikor a GCMA-k alkalmazására került sor, annak jellege attól függött, hogy baráti vagy ellenséges területen akarják bevetni őket:

- Baráti területeken a kommandókat a hagyományos módon az európaiak vezették, és faluról falura járva számolták fel az esetleges beszivárgott kisebb kommunista erőket és sejteket, majd megszervezték az önvédelemre képes milíciát és közösségeket, amelyek így már ellen tudtak állni a Viet Minh-nek.³⁰²
- Az ellenség mélységében az európaiak jelenléte a pszichológiai műveletekre és propagandára alapozott befolyásszerzésben nem kívánt hatással volt: az eltérő fizikai megjelenés elárulhatta a csoportot és felhívhatta a Viet Minh figyelmét a titokban tevékenykedő kommandókra. Éppen ezért a hivatásos állomány feladata a háttérből a támogatás (fegyver, lőszer, rádiók, műveletben pedig légitámogatás)

³⁰⁰ Uo. 130.

³⁰¹ FM 3-24/MCWP 3-33.5 *Insurgencies and Countering Insurgencies*. Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. <https://irp.fas.org/doddir/army/fm3-24.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 07. 29.) 7-15.

³⁰² Pottier i. m. 136.

megszervezése és a kiképzés volt, amely nagyban eltért a hagyományos kommandókban tapasztaltaktól.³⁰³

Az indokínai háborúban a harcászati és hadműveleti szinten tevékenykedő francia parancsokok többségében nem igazán értették meg a COIN műveletek nem konvencionális elemeinek fontosságát, amely egyértelműen túlment a hagyományos gyarmati konfliktus katonai eszközökkel való kezelésének határain, és ez ritkaság számba ment. A Dien Bien Phu-i csatában mind a tábor parancsnoka, de Castries tábornok, mind az informális hatalmat birtokló Langlais ejtőernyős alezredes lekicsinylően, sőt ellenségesen nyilatkozott a térségben dolgozó GCMA csoportokról, haszontalannak nevezve őket. Ez világos példája annak, hogy még ilyen fontos beosztásban lévő vezetők sem tudtak elvonatkoztatni a hagyományos katonai erő más katonai erő elleni konvencionális alkalmazásának szűk keretrendszerétől.³⁰⁴

Ez az ellenségeskedés az ostrom során begyűrűzött a felderítő részlegekkel való viszonyba is, amely nem volt egyedi eset a háború során. Általánosan jellemző volt, hogy a konvencionális háborúra felkészített parancsokok nem értették meg a kifinomult és komplex indokínai felderítő rendszer működését, így az, mint a „rossz hírek hozója” egy olyan részleggé vált, amelyen a kialakult helyzet miatti frusztrációt le tudták vezetni. A források védelme és a műveleti biztonság miatt alkalmazott „titokzatoskodást” fölöslegesnek nyilvánították, nem tartották be, célját nem értették meg, az elemzések módszertanát nem látták át, így eredményeit és a 2B-k jelentéseit gyakran elutasították.³⁰⁵

A francia felderítés negatív értékelésében közrejátszott, hogy a harcászati szint hiányossági elhomályosították a többi sikereit is.³⁰⁶ A harcászati szint a dzsungel miatt működésképtelen légi felderítéssel, régi és elavult térképek alapján, nem a legerősebb személyi állománnyal dolgozott, miközben maguk a csapok is gyakran elmulasztották a saját jelentéseiket leadni, hogy az adatbázisok frissíthetők legyenek. Ilyen helyzetben a járőrök sokszor elavult információk alapján hajtották végre a feladataikat, így nem tudták mi zajlik körülöttük. Ez kikezdte a moráljukat, a parancsokok pedig elvesztették a magabiztosságukat, amelynek hatására a terepen lévő kötelékeknél a védekező harceljárások kerültek előtérbe. Az első ellenséges kontakt után feladták a manőverezés lehetőségét és átmentek védelembe, majd

³⁰³ Uo. 132.

³⁰⁴ Le Page (2014) i. m. 23.

³⁰⁵ Uo. 24.

³⁰⁶ Az 1950-es évektől, amikor a kínai támogatás hatására nagy mennyiségben érkeznek rádiók a Viet Minh-hez, a humán felderítés (HUMINT) szerepét átveszi a technikai felderítés (COMINT), mint a franciák elsődleges információ forrása. Ugyanez a technikai fejlődés biztosítja a megtévesztések hatékonyságának növekedését is. Douglas Porch: *The French Secret Services from the Dreyfuss Affair to the Gulf War*. Farrar, Stratus and Giroux, New York, 1995. 314.

a légi-, illetve a tűztámogatást kérték. Ez jól mutatja a harcászati felderítés elégtelenségének torzító hatását a hadszíntéren alkalmazott harceljárásokra.³⁰⁷

Ezen az ellenszenvon nem segített az sem, hogy a GCMA tagjai a SDCE jóváhagyásával részt vettek a szervezett ópiumcsempészetben is, hogy ebből szerezzenek bevételt, amely a toborzást és a kiegészítést szolgálta. A fő célcsoportot jelentő hegyi törzsek (hmong/méo, thai stb.) érdekeltek voltak az Fekete-folyó mellett zajló ópium termesztésben,³⁰⁸ amelyre a legnagyobb fenyegetést maga a (2B 1948-as jelentése alapján) mák termelő területek 80%-át birtokló „konkurens” Viet Minh jelentette.³⁰⁹ Az ópium a kommunisták egyik legfontosabb bevételi forrása volt, azt kínai fegyverekre cserélték: egy géppuska 500 lőszerrel 7 kg, míg egy puska szintén 500 lőszerrel 2,5 kg ópiumért cserélt gazdát. Az arányok megértéséhez érdemes figyelembe venni, hogy a francia 2B 1948-ban évi átlag 70 tonna termést várt csak Tonkin területéről.³¹⁰

A GCMA vezetése meglehetősen nagy szabadságot kapott a kérdésben, és a tisztikar a légierőn és a saját logisztikai rendszerén keresztül csempészte nagy tételben az ópiumot Saigonba a (kommunista ellenes harcban szintén érdekelt) Binh Xuyen szervezett bűnözői csoportnak, illetve külföldre is, hivatalosan azért, hogy ne jusson a Viet Minh kezébe. A tevékenységük az X hadművelet fedőnevet kapta, és az 1953. márciusban kezdődő nyomozás hatására leváltották a GCMA parancsnokát, helyét ekkor vette át Trinquier őrnagy. Az ópium kereskedelem (mivel részét képezte a helyiekkel történt megegyezésnek) ezután is folytatódott, de átláthatóbb módon és csak felsőbb jóváhagyás után.³¹¹ Ez a nyilvánvalóan illegális, de legjobb esetben is szürke zónás tevékenység rávilágít arra, hogy a konvencionális katonai feladatokhoz szokott parancsnokok miért is tekintettek idegenül a hírszerzés alá tartozó baráti gerilla szervezetre.

Hosszú távon a bizalmatlanság oda vezetett, hogy a harcászati és hadműveleti parancsnokságok a haszontalannak ítélt felderítő részlegeikbe osztották be a vezetésre alkalmatlannak ítélt tiszteteket, és ehhez nyúltak, ha valahová embereket kellett küldeni, így az itt szolgálók munkáját a számtalan nem szakmai feladat csak lassította és akadályozta.³¹² Ez egy önbeteljesítő jóslattá vált: a felderítés haszontalan, hisz pontatlan, ezért a felderítők

³⁰⁷ Porch (1995). i. m. 305.

³⁰⁸ Chirstian C. Lentz: Cultivating Subjects: Opium and rule in post-colonial Vietnam. In *Modern Asian Studies*, 2017/4. 879–918. <https://doi.org/10.1017/S0026749X15000402> (Letöltés ideje: 2022. 02. 06.) 889.

³⁰⁹ Le Page (2014) i. m. 109.

³¹⁰ David i. m. 350–351.

³¹¹ Uo. 108–109.

³¹² Porch (1995) i. m. 301.

nélkülözhetők – a részlegek létszámhiányuk miatt diszfunkcionálissá váltak, így nem tudtak időben pontos információkkal szolgálni, tehát haszontalanok voltak.

A GCMA/GMI szervezet a háború végére nagyjából 13 000 főt számlált, amely nagyjából megfeleltethető volt egy Viet Minh reguláris hadosztály létszámának.³¹³ Ez az erő a laoszi-vietnámi határ térségébe koncentrált, és folyamatosan ellenséges erőket kötött le már csak a pusztja jelenlétével is. A koncepció azonban nem érte el a hozzá fűzött reményeket, mert sokszor tévesen használták fel a gerillák erejét (nyílt összecsapás, sokszor a Viet Minh reguláris erőivel), amely rámutat arra, hogy mennyire hiányzott egy átfogó hadszíntéri stratégia, amelybe beleilleszthették volna őket. Ez utóbbinak a hiánya kárhajtotta arra a francia COIN leginkább innovatív és előremutató szervezetét, hogy ne legyen több, mint a titkosszolgálat és a haderő mostohagyereke.³¹⁴

Amikor a háború véget ért, a genfi egyezményekben nem szabályozták kellőképpen a státuszukat, így amikor a franciák kivonultak, a volt gerillák magukra maradtak a kommunistákkal szemben. Egy részük elmenekült Laoszba, a kommunistáknak pedig még a békekötés után is közel öt évébe került, mire felszámolták az ellenállást.³¹⁵ Ez a cserbenhagyás a volt francia parancsnokaikra nagy hatást gyakorolt, és kialakult egy mély büntudat a tragédiával kapcsolatban, amely néhány évvel később Algériában kis híján újra megismétlődött a francia szolgálatban álló algériai katonákkal, harkikkal.³¹⁶

4.2.3.5. *A lovasság*

A páncélosok és a tüzérség bár önálló fegyvernemet alkotott, az indokínai hadszíntéren a földrajzi adottságok miatt jobbra a gyalogságot támogató szerepkörbe kényszerült. Ez tüzérségtől nem volt idegen, de a harckocsizók esetében már szokatlannak számított, hisz a hidegháborús európai hadszíntér egyre inkább páncélos nehézzé vált, míg a gépesített gyalogság létszáma és ennek megfelelően aránya a hadseregen belül folyamatosan csökkent.

A francia Páncélos és Lovas Fegyvernem (*l'Arme de blindée et de cavalerie*, ABC) a második világháborús sokkból még nem eszmélt föl, amikor a meglehetősen vegyes felszerelésű erőit Indokínába küldték. A járművek származása hüen mintázta a francia haderőben uralkodó kaotikus viszonyokat, ahol a brit, az amerikai, a francia és a gyarmati

³¹³ Michel David: *Guerre Secrete en Indochine. Les maquis autochtones face au Viet Minh 1950–1955*. Lavauzelle, Bordeaux, 2005. 348.

³¹⁴ Poch (1995) i. m. 329.

³¹⁵ Pottier i. m. 145.

³¹⁶ Uo. 143.

szervezési elvek keveredtek. Az eszközpark kezdetben a német és japán hadizsákmányból (ezeket hamar kivonták), illetve a második világháborús brit és francia maradványokból állt, majd az 1950-től beérkező amerikai haditechnika váltotta őket. (24. sz. melléklet).

Amikor a fegyvernem indokínai tevékenységét értékeljük, alapvetően három csapatnem fejlődését vizsgáljuk. Ezek közül az első a harckocsizó csapatokat jelenti, a második a kételtű harcjárművekkel felszerelt erőket, míg a harmadik némileg szokatlan módon a folyami páncélos kötelékeket. A felszerelés és a járműtechnika változása nagy hatással volt a fegyvernemre, amely a háború folyamán jelentős fejlődésen ment keresztül (25. sz. melléklet).

A szegényes infrastruktúra és a nehéz terep nem kedvezett a páncélosok alkalmazásának, így az eredeti CEFEO részét képező 2. Páncélosadosztály (*Division blindée*, DB) alakulatait a háború első felében szakasz vagy század szintű kötelékekre darabolták és beosztották a territoriális erők parancsokságaira. Ez a harckocsik kiszolgálását nagyon megnehezítette, amely a haditechnika gyors leharcolásához vezetett, ezért 1948 után törekedtek legalább a századokat (*escadron*) egyben tartani.³¹⁷ 1952-ben Indokínában északon 21, Annam területén 6, délen 16 harckocsi század, valamint 3 zászlóalj harccsoport tevékenykedett.³¹⁸ A harckocsizók feladata a háború folyamán az alábbi volt:

- Utak megnyitása reggelente: jártortevékenység és az esetleges aknák, lesállítások felszámolására. Ez tette ki a feladataik többségét.
- Konvojkísérés és biztosítás.
- Megtámadott erődök felszabadítása. A harckocsik beavatkozása szinte mindig döntőnek bizonyult és az erődök felmentésével járt. Lehetőség szerint igyekeztek elkerülni az éjszakai bevetéseket, de szükség esetén, világító lövedékek alkalmazása mellett is végre tudták hajtani.
- Tisztogató műveletekben való részvétel és a gyalogság támogatása. Ekkor a páncélosok mind tempóban mind feladataikban a gyalogosokhoz igazodtak, gyakorlatilag az első világháború óta változatlan szerepekörbe visszalépve. Fontos kiemelni, hogy a falvak átvizsgálására (*ratissage*) természetesen nem voltak alkalmasak, de a külső biztosításra igen.
- Üldözés. A visszavonuló ellenség üldözése hagyományos harckocsizó feladat, de Indokínában az ellenség a terep és a helyismerete segítségével gyorsan el tudott tűnni, így nehéz volt a hagyományos értelemben vett üldözést végrehajtani.

³¹⁷ Croizat (1967) i. m. 261–262.

³¹⁸ Michel Bodin: La cavalerie en Indochine 1945–1954. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 2007/1., 63–79. https://www.jstor.org/stable/25733209#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2020. 07. 29.) 65.

- Önálló feladatvégrehajtás. Többségében a felderítés vagy az önálló támadás végrehajtása tartozott ebbe a kategóriába. Az ilyen feladatok során a gyalogság segítette a harckocsikat, és azok gépesített komponenseként biztosító erő szerepkörben tevékenykedett. A háború előre haladtával ezek a feladatok egyre inkább előtérbe kerültek.³¹⁹

1950-től a koreaihoz hasonló kínai beavatkozástól való félelem hatására a korábban alkalmazott elavult, kis kaliberű löveggel felszerelt könnyű harckocsik helyére egyre inkább modern amerikai haditechnika érkezett be. Sőt, megszerveztek egy modern páncélvadász zászlóaljat is, de végül a nyílt konfrontáció elmaradt.³²⁰ A harckocsizó erők fejlődésére a Viet Minh reguláris hadosztályok megjelenése gyakorolta a legnagyobb hatást. Ekkor a „tűzoltás”, azaz a gyorsan átcsoportosítható nagy tüzérv került az előtérbe, ehhez viszont a szétaprózott páncélos alakulatok és az ad-hoc mellékük rendelt, nem megfelelő felszerelésű és az összeszokottság teljes hiánya miatt együttműködni nem képes koncepció már nem működött.

1951-ben elkezdték megszervezni a zászlóalj erejű Páncélos Harccsoportokat (*Sous-groupement blindée*, SGB), amelyeket vegyesen alkottak a könnyű harckocsikból és féllánctalpasokon utaztatott lövészekből álló egy páncélos–gépesített, illetve két tisztán gépesített gyalogos századból álltak, és már jelentős tüzérvet képviseltek. 1953-ra ez viszont nem volt már elég, ezért létrehozták az ezred erejű Páncélos Csoportokat (*Groupement blindée*, GB), amelyek egy harckocsi, egy gépesített és három gépkocsizó lövész századból álltak, saját aknavető támogatással. Ugyanebben az időben hozták létre a zászlóalj erejű (Páncélos) Felderítő Harccsoportot (*Groupe d'escadrons de reconnaissance*, GER), amelyben vegyesen egy harckocsi és egy páncélgépkocsi század volt, helyi gyalogsággal kiegészítve.³²¹ Ebből is látszik, hogy a harckocsizó csapatnem a szétdarabolástól az összefegyvernemi koncentráció felé haladt, amely még egy ilyen kedvezőtlen adottságokkal rendelkező hadszíntéren is bekövetkezett.

A páncélosok alkalmazásának második és egyben legfontosabb kategóriája a kétéltűek voltak. Ez a fajta hadviselés a mocsaras és elárasztott rizsföldekkkel sűrűn átszegdelt déli régióban jelent meg először, és terjedt el az egész gyarmat területén. A kétéltűek belső területeken való alkalmazása ekkoriban, így a kidolgozott eljárások is újdonságnak számítottak,

³¹⁹ Uo. 71.

³²⁰ Croizat (1967) i. m. 270.

³²¹ Simon Dunstan: *French Armour in Vietnam 1945–1954*. Osprey New Vanguard, 267. Osprey, Oxford, 2019. 14.

és ebben élen járt az 1. Idegenlégiós Lovaszred (*1er Régiment étranger de cavalerie*, 1REC). Kezdetben amerikai könnyű, kétéltű eszközöket használtak (M29 „Crab”, azaz rák), amelyeket logisztikai feladatokra, sebesült szállításra és hasonlókra fejlesztettek ki, így nem volt páncélzatuk. Mindezek ellenére az első két századból 1948 februárjában létrehozzák az első Kétéltű Harcsoportot (*Groupe d'escadrons amphibie*, GEA).³²²

A koncepció akkor válik sikertörténeté, amikor 1950-ben megérkeznek az első páncélozott kétéltű csapatszállítók és tűztámogató járművek, az LVT(A)-4 Alligator-ok. Ezek a „rákokkal” együtt már komoly tüzert képviseltek, és kellő létszámban tudtak gyalogságot is szállítani. Alkalmazásuk végső kereteit 1954-re érte el, amikor a két „rák” és három „alligátor” századból (fedélzetükön gyalogosokkal), illetve egy tűztámogató „alligátor” szakaszból álló, ezred erejű Kétéltű Csoportokat (*Groupement Amphibie*, GA) létrehozták.³²³

Az alkalmazásuk a meglepetés erejére épült, hisz olyan irányból is meg tudták közelíteni az ellenséget, ahonnan az alapvetően védve érezhette magát. A nagy tüzertől és a rendszeresített gyalogságnak köszönhetően nagy önállóságuk volt, és mélyen az ellenség hátában tudtak huzamosabb időn át tevékenykedni. Általában ilyen jellegű feladatokra, vagy a partraszálló műveletek első fázisában, a hídfők kialakításában vették igénybe őket.³²⁴ A kétéltűek alkalmazási eljárásait gyakorlatilag előzetes tapasztalatok nélkül dolgozták ki, és az egyik legsikeresebb alakulat típusként működtek végig a háború folyamán. A harcoknál leírtak itt is igazak: a tüzertől és a mozgékonyaság, amely a meglepéshez nagyban hozzájárult itt is a nagyobb egységekbe integrálás felé mozdította el a kétéltűeket.

A franciák a 395 páncélost veszítettek Indokínában, ebből 331-et (84%) akna miatt, 33 (8%) ellenséges támadás (közelharc vagy páncéltörő fegyver) következtében, amely jól mutatja, hogy milyen tehetetlen volt harcmezőn az Viet Minh a harcokkal szemben, annak ellenére, hogy rendelkezett hátrasiklás nélküli fegyverekkel is.³²⁵

4.2.3.6. A tüzérség

A korai gyarmati hadviselésben a tüzérség szerepe marginális volt, mert a pacifikálását jellemzően a gyalogság végezte, és annak mozgását a lövegek csak lelassították. Amikor azonban bevetésre került, a kis kötelékekben alkalmazott tüzérség gyakran bizonyult

³²² Bodin (2007) i. m. 73. és Dunstan i. m. 16.

³²³ Croizat (1967) i. m. 266.

³²⁴ Uo. 267.

³²⁵ Bodin (2007) i. m. 70. és Croizat (1967) i. m. 271–272.

csatadöntőnek, mivel a bennszülöttek általában nem rendelkeztek hasonló eszközökkel. Ez a típusú hadviselés nem igényelte a modern lövegeket, így a gyarmatokon általában az öreg és Európában már elavultnak számító eszközöket használták. Ezeket a második (és első) világháborús relikviákat a konfliktus előre haladtával folyamatosan modern amerikai lövegekre cserélték.³²⁶

Amikor az indokínai háborúban a Viet Minh megszervezte a reguláris haderejét, a gerilla hadviselés helyébe a manőverező lépett, ennek pedig már megkerülhetetlen eleme volt a tüzérség tömeges alkalmazása. A franciák a konfliktus során végig megőrizték a tüzérség fölényüket, ezt pedig egyre inkább csak a tüzérség és a légierő kiterjedt alkalmazásának köszönheték.³²⁷

A francia tüzérsztyályokat a háború során két nagy feladatkörbe osztották be, amely praktikusán két egymással párhuzamosán létező „csapatnemet” jelentett: egyfelől a hagyományos tábori tüzérséget, amely a mobil erőkkel együtt mozgott, a GM-ek rendszeresített elemeként (jellemzően Gépesített Csoportonként egy osztály erőben) annak tűztámogatásáért feleltek. A másik a területiális erők kötelékében szolgáló statikus osztályokat jelentette.

A mobil erőkbe besorolt teljesen motorizált osztályok alkalmazásának két nagy problémája volt:

- A gyalogsághoz delegálható tűzmegfigyelő csoportok elégtelen száma, amely nem tette lehetővé, hogy a GM összes zászlóalját ugyanúgy tudják támogatni. Ezt a problémát jellemzően könnyű felderítő repülőgépek alkalmazásával hidalták át, amely megoldotta a terep és a növényzet miatt amúgy is nehézkes megfigyelés problémáját is.
- Amikor egy területiális parancsnokság felelősségi területén tevékenykedtek, a statikus alakulatok és a mozgékony erők tűzrendszerének elégtelen volt a

³²⁶ Kezdetben brit, francia és japán zsákmányolt lövegeket alkalmaztak, de ezek lőszer és alkatrész hiányában hamar kikoptak a rendszerből. Az alap típus a könnyű és mozgékony, forgó lövegtalpú 105 mm-es HM2 típusú löveg lett, 10 kilométeres lőtávval. A CEFEO rendelkezett még 1936 mintájú 105 mm-es, 14,5 kilométeres lőtávú, nehezen mozgatható lövegekkel, illetve egy üteg 155 mm-es üteggel a tonkini deltában elhelyezve. Croizat (1967) i. m. 279. és Stéphane Weiss: Recréer une artillerie française en 1945.: la part belle à la récupération In *Revue Historique des Armées*, 2014., 95-107. <https://journals.openedition.org/rha/7980> (Letöltés ideje: 2022. 04. 04.) 96.

³²⁷ A légierő (vadász)bombázói a második világháború utáni tűztámogatás rendszerében a legnagyobb pusztítóerejű eszközökké váltak (Indokínában különösen az újdonságnak számító napalm alkalmazása miatt), de csak korlátozott számban, időjárás függvényében álltak rendelkezésre. A tüzérség ezzel szemben gyorsan, pontosan és szinte mindenhol bevethető volt, így bár nem rendelkezett a légierőéhez mérhető tüzérséggel, a stabil jelenléte komoly morális támogatást nyújtott a gyalogságnak. Croizat (1967) i. m. 276.

koordinációja és a két tüzér parancsnokság közti alá-fölé rendeltségi viszonya sem volt kellően tisztázott.³²⁸

Ez a fajta külső forrásból érkező, folyamatosan rendelkezésre tűztámogatás tette lehetővé azt, hogy a gyalogos zászlóaljok automata fegyvereinek (főleg a nehezebb géppuskáknak) a száma lecsökkenjen, azok súlya nélkül pedig a katonák „könnyebbé váljanak”. Amíg a gyalogság harcászati mozgékonyasága megnőtt, addig GM-ek hadműveleti mobilitása viszont lecsökkent: a tüzérség jelenléte komoly korlátozást jelentett az indokínai hadszíntér adottságai miatt, mert a mozgás mindenkor jó minőségű úthoz volt kötve, így tulajdonképpen a korlátozó tényezőjévé vált a GM-ek szabad mozgásának (azok az utaktól ritkán távolodtak el 10 kilométernél messzebbre, amely a 105 mm-es amerikai lövegek lőtávja volt).³²⁹

A másik kihívás a tüzérség alkalmazásával szemben a gerilla eljárások és az átszegdelt, sűrű növényzettel borított terep következtében folyamatosan fennálló rajtaütések és lesállítások jelentette fenyegetés volt. A tüzérosztályok önvédelmét alapvetően háromféleképpen igyekeztek biztosítani:

- Gyalogság hátra hagyása. Ez volt a leginkább problémás, hisz egy osztály védelmére minimum egy zászlóaljat kellett hátra hagyni, amely az amúgy is folyamatosan kevés gyalogos erőből a parancsnokok számára elfogadhatatlan módon továbbiakat vont el a harctól.
- A tüzérség biztosítsa a tüzérséget. Egy osztály a tűzével szükség esetén legyen képes támogatni egy másikat. Indokínában, főleg a statikus erők esetében ez volt a preferált eljárás, de a mozgékony erők esetén ez nehezen volt megvalósítható, hisz gyakran távolodtak el a saját területektől.
- A tüzérség biztosítsa saját magát. A kezelőszemélyzet egy része folyamatosan közel biztosítást végzett, ezt pedig a lövegek egy részének közvetlen irányzásra való kijelölése egészítette ki. Ez általában a krónikus létszámhiány miatt nehezen volt végrehajtható, de a franciák kreatív módon álltak a feladathoz. Mivel ellenséges tűz a háború végéig nem jelentett nagy fenyegetést, az osztályok számára kijelölt tüzelőállás körletek méretét minimálisra csökkentették (akár az európai hadszíntéren alkalmazott negyedére is), amely azt eredményezte, hogy kisebb erővel is védhető volt, cserébe a lövegek egymásra voltak zsúfolva.³³⁰

³²⁸ Uo. 282.

³²⁹ Jackson i. m. 55.

³³⁰ Croizat (1967) i. m. 286–287.

A tüzérség másik „csapatnemét” Indokínában a territoriális parancsokságok zónáiban az erődök között, azok közvetlen támogatására, kiépített, körkörös tüzelőállásokban elhelyezett statikus tüzérosztályok alkották. Ezeket a háború kezdeti szakaszában elaprózva, tűzszakasz és üteg kötelékben szórták szét, hogy az összes erődöt támogatni tudják. Ekkor a tűzcsapások pszichológiai hatását helyezték előtérbe, kiemelve hogy a kevés gránáttal végrehajtott tűzfeladatnak is nagy szerepe volt. Maga a támogatás ténye, annak eredményétől függetlenül is jó hatással van a saját erők moráljára (és csökkentette az ellenségét), amely például egy erőd lerohanásakor döntő jelentőségű lehet.³³¹

1953-ra azonban a Viet Minh eljárásai is megváltoztak, és már a korábban kevésbé támadott „tonkini” típusú erődöket is veszélyeztette. Ekkor a szétszórt tüzér kötelékeket összevonták, és újra osztály kötelékben, koncentráltan alkalmazták. Ez óhatatlanul azzal járt, hogy bizonyos erődök támogatása ezután tüzérséggel már nem volt megvalósítható – ezeket vagy a kommunisták számolták fel, vagy a saját erők hagyták hátra a támadás első jelére.³³²

A tábori és tulajdonképpen a statikus tüzérség is alapvetően a saját erők támadó és védő feladatait támogatta, így ezekre dolgozták ki a tűzfeladataikat, ebben nagy eltérént me volt az európai hadszíntéren szolgáló társaiktól. A különbséget az ellenség jelentette, mert annak harceljárásaira optimalizálták tüzek jellegét:

- Támadásban a legfontosabb szempont az volt, hogy az ellenség gyorsan reagált és nagyon könnyen el tudott szakadni a támadó saját erőktől, amelyet a sűrű növényzet is megkönnyített. Ennek érdekében az első tűzcsapásoknak tömegesnek kellett lenniük, hogy súlyos veszteséget okozzanak a beazonosított ellenségnek, mert azt az első zárótüzek után már nem lehetett elérni tüzérséggel.
- Védelemben a tűz kiváltásának a gyorsasága volt a döntő: az ellenség jellemzően rejtetten vont előre, és támadását csak nagyon közelről indította meg. Ennek érdekében a késlekedés azt is jelenthette, hogy a saját csapatokat lerohanták, mire a tüzérség be tudott volna avatkozni.³³³

A konfliktus végére a két „csapatnem” közül egyre inkább a tábori tüzérség került előtérbe, míg a Viet Minh tüzérség megjelenésével a statikus osztályok túlélőképessége nagyon lecsökkent (26. sz. melléklet).

³³¹ Uo. 283.

³³² Uo. 78.

³³³ Uo. 284.

4.2.3.7. *Műszaki csapatok*

A CEFEO műszaki szakcsapatai a haderő 4%-át tették ki, amely harmada volt az átlagos korabeli arányoknak. Ez a nehéz tereppel és a szélsőséges időjárással együtt olyan terhet rótt rájuk, amelynek azok nem tudtak megfelelni.³³⁴ A hadszíntéren tevékenykedő műszakiak kettős parancsnokság alá tartoztak: a harcoló (utász) alakulatok a területi parancsnokságok műszaki főnöksége alá, míg a műszaki támogatásért felelős csapatok a parancsnok-helyettes alárendeltségében voltak. A két előjáró feladatkörei átfedték egymást, amely nem egyszer személyes ellentétek kialakulásához vezetett közöttük.

A francia műszakiaknak az feladatokat kellett megoldaniuk:

- Az utászok feladata a mozgási folyosók nyitva tartása és a saját erők mozgási szabadságának biztosítása volt, amely az aknamentesítéstől és robbantástól a hidak és a rongált útszakaszok helyreállításáig széles spektrumon mozgott. Ez rendkívül sziszifuszi munka volt, hisz a gyenge minőségű utak az ellenség tevékenysége nélkül is használhatatlanná válhattak: akár az eső is kimoshatta, vagy a növényzet is benőhette őket.
- A műszaki támogató kötelékek feladatai az erősítési és az építési munkák széles palettáján mozogtak, a repülőterektől a laktanyáig terjedtek.³³⁵

A műszaki kötelékek folyamatos alapanyag hiánnyal küzdöttek, amely gyakorlatilag ellehetetlenítette a munkájukat.³³⁶ Az állomány feltöltöttsége sosem érte el a rendszeresítettet, ezért a fizikai munkára gyakran alkalmaztak helyi civileket, vagy hadifoglyokat. Ez, bár képes volt enyhíteni a létszám hiányt, a felkészült és kiképzett katonákat sosem tudta helyettesíteni.

4.2.3.8. *Logisztika*

A CEFEO bonyolult logisztikai rendszere alapvetően a különböző szolgálati ágak (hadtáp, üzemanyag, szállítás és anyagellátó)³³⁷ összességéből állt össze, amely mind a gyarmati csapatok, mind a társult államok haderejének a kiszolgálásért felelt (vagy formálisan,

³³⁴ Uo. 306.

³³⁵ Uo. 307.

³³⁶ Ondrék József: Francia műszaki csapatok a Dien Bien Phu-i ütközetben. In *Hadtudományi Szemle*, XII. évf., 2019. Különszám., 209–222. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/1352> (Letöltés ideje: 2020. 01. 13.) 217.

³³⁷ Ondrék József: a II. világháború utáni logisztika rendszer Indokínában. In Szelei Ildikó (szerk.): *A hadtudomány aktuális kérdései napjainkban*, II. kötet. Ludovika, Budapest, 2022. 231–247. 237.

vagy informálisan) az indokínai háború alatt. A logisztikai rendszer óriási terhelésnek volt kitéve, amelyet a gyenge infrastruktúra és a háború megnőtt terhei okoztak: a kezdeti időszakhoz képest a háború végéig a gépjárművek száma négyszeresére, a raktárak területe majdnem kétszeresére, a kezelt lőszer (kiemelten a tüzérségi gránátok) mennyisége több, mint a kétszeresére, az ellátott sebesültek száma a duplájára nőtt, amelyet nem követett arányosan a logisztikai állomány bővülése.³³⁸

A legnagyobb növekedést és az ezzel járó terhelést a gépjárművek számának növekedése jelentette. Azért, hogy a hadszíntéren a kis javítástól a teljes gyári szintű újjáépítésig képesek legyenek kiszolgálni az igényeket, egy öt fokozatú karbantartó és javító rendszert épített ki az Anyagellátó Szolgálat (*Service de Matériel*) alárendeltségében.³³⁹ További nehézséget okozott, hogy a háború első felében nagyon vegyes volt a járműpark, ez az amerikai támogatások megindulásával egyszerűsödött.³⁴⁰

Ugyanez a probléma fennállt a fegyverzeti anyagok terén is, a kézfegyverek esetén például a több száz típust és a hozzájuk tartozó lőszer, illetve alkatrész készletet lehetetlen volt átlátni (27. sz. melléklet). Erre többször is utalnak az amerikai tanácsadók 1950-től, amikor jelentéseikben a francia logisztika kaotikus állapotáról írnak, így az feltételezhetően nem csak a hanyagság, hanem az átláthatatlan típus kavalkád miatt alakult ki.³⁴¹

A legnagyobb logisztikai bázisok a központi repülőterek és a kikötők mellé települtek, így a védelmük viszonylag megoldott volt. A francia logisztika a gyenge infrastruktúra és az ellenséges fenyegetés mellett is elsődlegesen az úthálózatra támaszkodott (kezdetben ez még állati erővel később már kizárólag gépkocsikon zajlott), ezt a légi és a vízi szállítás csak kiegészítette. A közúti szállítás a háború során bizonyos zónákban olyan súlyos támadásoknak volt kitéve, hogy a távoli erődök és bázisok kiszolgálása csak a levegőben volt megoldható, amely súlyos terheket rótt a kevés számú tehergépre, hisz ezek feleltek az ejtőernyősök kijuttatásáért is.³⁴²

A Viet Minh logisztika csak a fő raktárak (14. sz. melléklet) és a kínai határ között volt motorizált, a harcmezőre már jellemzően emberi vagy állati erővel juttatták el a hadianyagot. Ez adott esetben több tízezer kuli (Dien Bien Phu-nál nagyjából 75 000 fő) gyalogos vagy biciklis több heti vagy havi felhalmozó munkáját jelentette, amely két szempontból befolyásolta kommunisták műveleteit: egyfelől nem volt egy nagy fontosságú út sem, amire támaszkodtak

³³⁸ Croizat (1967) i. m. 363.

³³⁹ Shrader i. m. 76.

³⁴⁰ Uo. 366.

³⁴¹ Spector i. m. 118.

³⁴² Ondrěk (2022) i. m. 240.

volna, így az ellenség nem is tudta azt elvágni, az anyagmozgás nem árulta el a készülődő műveleteket. Másfelől viszont azzal járt, hogy a Viet Minh-nek a támadásaihoz jóval korábban meg kellett kezdeni a felkészülést, és ha a kialakult hadműveleti helyzet miatt változtatni kellett, azzal szemben ez a kis kapacitású, lassú logisztika tehetetlen volt, vagy éppen térben/időben el is lehetetlenítette azt.³⁴³

Összességében a vietnámi logisztikai lánc legnagyobb része, a stratégiai raktárbázisok és a műveleti terület közötti szakasza mai terminológiával élve kifejezetten reziliens volt a francia behatásokkal szemben, cserébe nagyon rugalmatlan volt. A leterhelt francia logisztika ezzel szemben számos szűk keresztmetszettel nézett szembe, úgy mind a vegyes felszerelés, a sebezhető közúthálózat és az elégtelen számú légi szállító kapacitás. Mind a tüzérvő fölényre alapozott védelmi harc irányába való eltolódás (erődök és bázisok hálózata), mind pedig a szállítás korlátai ahhoz vezettek, hogy a franciák a központi területeken (delta vidékek) kívül eső műveleteik alapjául a nagyméretű, földi-légi bázis koncepciót tették meg.

4.2.4. A LÉGIERŐ

A CEFEO parancsnoka mindig a Hadseregtől jött, de a Légierő adta a helyettesét – ennek ellenére az együttműködés a repülőgépek felhasználásáról kialakított koncepciók miatt nem volt túl sikeres. A szárazföldi vezetés a repülőktől a saját műveletek közvetlen légi támogatását várta, míg a háború előrehaladtával az amerikai technikával felszerelt és amerikai mentalitással kiképzett légierősök inkább a stratégiai bombázásokat favorizálták volna.³⁴⁴

A Távols-Keleti Légierő (*Forces Aériennes en Extrême-Orient*, FAEO) kezdetben a CEFEO északi és déli területi parancsnoksága területén szerveződött meg, majd 1950-től, az amerikai támogatások megindulásától kezdve hozzáálltak a hatékonyabb légitámogatást nyújtó kötelékek, a Harcászati Támadó és Bombázó Csoportok (*Groupement Aérienne Tactique d'Attaque et Choc*, GATAC) megszervezéséhez.

A háború végéig négy csoportot hoztak létre Tonkin, Annam, Kokinkína és ideiglenes Laosz területén, feladatuk az adott régió belüli légierőt érintő műveletek koordinálása volt.³⁴⁵ Ezeket kezdetben főtisztok vezették, de mivel a szárazföldi erők régióinak és néha zónáinak parancsnokai tábornoki rendfokozatúak voltak, ezért később a légierő is tábornokokat bízott

³⁴³ Uo. 245.

³⁴⁴ Shrader i. m. 17.

³⁴⁵ Philippe L. Gras: *L'Armée de l'Air en Indochine (1945–1954). L'impossible mission*. L'Harmattan, Paris, 2001., 237.

meg a vezetésükkel. Alapvetően nem tartoztak hozzájuk szervezetszerűen alegységek (azok a FAEO parancsnokának voltak alárendelve), de a gyakorlatban bizonyos alegységek a háború alatt végig egy régióban tevékenykedtek.

A légierő repülőgépeit négy nagyobb kategóriába lehetett besorolni: a vadász-bombázók, a bombázók, a felderítő és tűzvezető repülőgépek, valamint a szállítógépek. Alapegységük a kb. 20 repülőgépes osztály (*groupement*) volt. A GATAC-koncepció 1950-es létrehozásakor a franciák az alábbi erőkkel rendelkeztek:

- GATAC Nord (Tonkin és Laosz): 2 vadász (P-63 King Cobra), 2 szállító repülő osztály (JU-52), 1-1 összekötő és tűzmegfigyelő század. Később egy bombázó osztály is települt ide. Főbb repülőterei: Haiphong–Cat Bi, Hanoi–Bach Mai, Gia Lam.
- GATAC Centre (Annam): 1 vadász (Spitfire IX), 1 bombázó (B-26) osztály, 1 felderítő század. Később egy szállítórepülő (C-47) és egy második bombázó osztály is települt ide. Főbb bázisa: Tourane (Da Nang).
- GATAC Sud (Kokinkína és Kambodzsa): 1 vadász (P-63 King Cobra), 1 szállító (C-47) osztály, illetve 1-1 összekötő és felderítő század.³⁴⁶ Fő bázisa Saigon–Tan Shon Nhut volt.

A vadászok kezdetben japán és brit haditechnikával látták el feladataikat. A háború során a Viet Minh nem épített ki légierőt (légvédelmet is csak korlátozottan), ezért a hagyományos légi szembenállási műveletekre sem került sor (bár a kínai beavatkozás veszélye fennállt).³⁴⁷ A vadászrepülőgépek éppen ezért döntően a gyalogság közvetlen légi támogatását látták el (vadászbombázó szerepkörben), amelyre kis teherbíró képességük és korlátozott hatótávjuk miatt az eredeti típusok nem voltak alkalmasak, és ez a háború előrehaladtával is csak kis mértékben változott meg. Főbb típusok a Spitfire IX, a P-63 King Cobra, az F-6F Hellcat és az F-8F Bearcat voltak.³⁴⁸

A bombázóerőket három osztály alkotta, amelyeket viszonylag későn hoztak létre (1951, 1952 és 1954), de ekkor modern, B-26 (A-26 Invader) repülőgépekkel szerelték föl. Ez nagyjából 2 tonna bombát vagy más hasznos terhet tudott magával vinni, 600 kilométeres

³⁴⁶ Uo. 238–241.

³⁴⁷ A koreaihoz hasonló kínai beavatkozásra hivatkozva a franciák modern, sugárhajtású repülőgépeket (F-86 Sabre) kértek az amerikaiaktól, amit azok végül megtagadtak. A kommunista légvédelem fejlődése abba az irányba mutatott (Dien Bien Phu erre jó példa), hogy a korábbi légszaváros típusokat idővel mindenképpen le kellett volna cserélni. Ugyanígy hosszú távon a kínai és a szovjet támogatások jellegének megváltozása előbb-utóbb a vietnámi légierő létrejöttéhez vezetett volna, ahogy a háborút követően ez meg is történt.

³⁴⁸ Croizat (1967) i. m. 335.

hatótávolságán belül, rendkívül nagy pontossággal (a franciák saját elemzése alapján a háború alatti átlagos pontosságuk 80% volt).³⁴⁹ Két alap és egy átalakított (felderítő, RB-26) típusát alkalmazták: egy célmegjelölő, vezérgép verziót a horizontális bombázásokhoz (B-26B), és egy közvetlen légi támogatásra alkalmas, orrában több nehézgéppuskával és gépágyúval rendelkező verziót (B-26C). Mindegyik verziója nagy teljesítményű rádióval volt ellátva, így révezetésüket rossz időjárási körülmények között, vagy éjszaka, más felderítő repülőgépről, vagy szárazföldről is elvégezheték.³⁵⁰

Mind a vadászok, mind a bombázók alapvetően három feladatkörben tevékenykedtek: a gyalogság támogatása, a Viet Minh logisztikai útvonalainak bombázása és az önálló feladatvégrehajtás (jellemzően kijelölt célpontok pusztítása). A közvetlen légitámogatás általában az ellenségre végrehajtott rácsapásokat és/vagy bombázást jelentett. Ez utóbbi 1950-től vagy napalm, vagy annak hiánya esetén repeszbombák bevetésével járt. Leginkább a statikus gyalogsági alakulatok érdekében hajtották végre, mert a mobil erők esetén nehéz volt meghatározni, hogy hol húzódik a baráti erők vonala. A napalm alapvetően hatékony volt a sűrű növényzettel borított területen, és időt biztosított a saját erőknek az újra rendeződésre, de az ellenség hamar megtanulta kivédeni a hatásukat. A repeszbombák esetében a legnagyobb gondot a biztonsági távolság jelentette, amelyet a saját csapatok védelme érdekében be kellett tartani.³⁵¹

A közvetlen légitámogatást mind a vadászok, mind a bombázók éjszaka is végre tudták hajtani a statikus erők esetében. Ez egy meglehetősen komplex feladat volt, hisz még nem álltak rendelkezésre igazi éjjellátó eszközök. Általában folyamatos légi felderítés és megfigyelés, valamint a szállítórepülőgépekről alkalmazott ejtőernyős világító lövedékek mellett hajtották végre, és a tényleges pusztítás mellett a pszichológiai légi támogatás hatása is legalább olyan fontos volt.³⁵² Ez utóbbi egyébként ahhoz vezetett, hogy a katonák és parancsnokaik hozzászórtak ahhoz, hogy támadás esetén azonnal tüzérségi és/vagy légi támogatást kértek, amelynek elmaradása (leterheltség, kommunikációs problémák, vagy egyéb miatt) súlyos hatással volt a moráljukra, néha teljesen megbénítva őket.³⁵³ Ez a fajta „elkényelmesedés” napjaink COIN konfliktusaiban is tetten érhető, és rendkívül kártékony a gyalogság (mentális) terhelhetőségére nézve.

³⁴⁹ Gras i. m. 346.

³⁵⁰ Uo. 337.

³⁵¹ Croizat (1967) i. m. 344.

³⁵² Gras i. m. 349.

³⁵³ Croizat (1967) i. m. 347.

Az ellenség mélységében az utánpótlási és előrevonási utak pusztítása nem járt sikerrel, mert az ellenség a rombolt útszakaszokat viszonylag gyorsan kijavította, vagy egyszerűen kikerülte. A franciák a háború középső időszakában alkalmazták, amikor már az ellenség logisztikája is részben motorizált volt, de a nem kellő hatékonyság és a saját erők leterheltsége (a bombázókra máshol lett szükség) miatt később felhagytak vele.³⁵⁴

Az önálló műveletek (főként nagy távolságú bombázások) jellemzően a Viet Minh raktárbázisai és stratégia fontosságú belső területei ellen folytak Észak-Tonkinban. A problémát egyrészt az ilyen célpontok jól álcázottsága és fizikai védelme (például barlangokba telepítették őket) jelentette, amelyek ellen olyan nagyméretű bombák (2000 font) bevetésére lett volna szükség, amit a B-26 könnyűbombázók sem tudtak szállítani.³⁵⁵

Az átszegdelt terep miatt a tüzérség tüzének koordinálása kiemelt feladattá vált, hisz a tűzmegfigyelés sokszor nem volt lehetséges talajszintről. A légierőhöz tartozó kis méretű megfigyelő gépek (Morane Saulnier M. S. 500) óriási munkát végeztek a háború során, hogy a támogatás folyamatos legyen. A légi felderítés és a saját tevékenység hatásának felmérése a légierő átalakított F-8F és B-26 gépeinek feladata volt. Ezek nem csak a műveletekhez köthetően végeztek felderítő tevékenységet (ellenséges létesítmények felderítése, mozgásainak megfigyelése stb.), hanem általánosságban évente kétszer végig fotózták a teljes hadszínteret, hisz az időjárási viszonyok infrastruktúrára gyakorolt pusztító hatása nagyon gyorsan ellehetetleníthette a műveletek tervezését és végrehajtását.

A szállítók feladata volt talán a legfontosabb mind közül: szerepük a hadsereg egyik fő mozgékony tartalékának, az egyre nagyobb létszámú, és egyre nagyobb jelentőséget kapó ejtőernyősöknek a célba juttatásában és a ledobott csapatok, illetve a távoli bázisok logisztikai ellátásban a háború második felére meghatározóvá vált. Az útviszonyok és az ellenséges tevékenység szinte teljesen megakadályozta a közúti utánszállítást, ezért annak terheit is a végletekig leterhelt szállító repülőgépek vették át. Alap típusai kezdetben a német JU-52 (teherbírása 2 tonna, vagy 18 katona) francia változata (*Toucan*), az amerikai C-47 Dakota (2,5 tonna vagy 28 katona) voltak, majd 1953-tól a kis számban beérkező C-119 (5tonna, vagy 42 katona) voltak.³⁵⁶ Magasan a szállítók teljesítették a legtöbb repült órát az egész konfliktus során, ez pedig utal az extrém igénybevétel mértékére, amely oda vezetett, hogy a háború végére alig maradt hadrafogható repülőgép (28. sz. melléklet).

³⁵⁴ Uo. 341.

³⁵⁵ Uo. 342.

³⁵⁶ Ondrěk (2022) i. m. 240.

A légierő (*Armée de l'Air*) mellett, a hadszíntér légierő főparancsnokának alárendelve tevékenykedett még a Haditengerészeti Légierő (*Force maritime de l'aéronautique navale*, röviden: *Aéronavale*, becenevükön a pingvinek) is. Ez egyrészt a nagy hatótávolságú felderítő repülőgépekből állt, amelyek feladata a partmenti vizeken érkező kínai fegyvercsempészet megakadályozása volt. Másfelől a haditengerészet elavult repülőgép hordozóin állomásozó vadász és támadó (SB-2C Helldiver, F-6F Hellcat és F-4U Corsair), repülőgépekből állt, amelyek a partmenti területeken nyújtottak támogatást a gyalogság számára.³⁵⁷

Az amerikaiak hivatalos részvétele a háborúban megnyitotta az utat az informális együttműködések előtt is. Ilyen volt a Clair Chennault tábornok által alapított, valójában a CIA érdekeltségébe tartozó Civil Légiszállítás (*Civil Air Transport*, CAT, átnevezése után később *Air America* néven vált híressé) elnevezésű cég is, amely 1950-ig a Kuomintangnak dolgozott, majd utána Indokínába települt és főleg szállítási feladatokat végzett a franciák számára.³⁵⁸

A haderőnem az indokínai háborúban teljes mértékben harcászati légierőként tevékenykedett, amelynek funkciója a hadsereg alakulatainak és feladatrendszerének támogatása volt. Az ellenséges légierő hiánya végig lehetővé tette, hogy a teljes járműparkot erre a célra használják fel (még azokat az eszközöket is, amelyeket nem erre optimalizáltak), ezáltal magas szintű összhaderőnemi együttműködést alakítsanak ki. Ez komoly szakítást jelentett az európai hadszíntéren zajló francia hidegháborús gondolkodásmóddal, ahol amerikai hatásra stratégiai légierő építése zajlott.

4.2.5. A HADITENGERÉSZET

Ahogy a légierő eseténben, úgy a Francia Haditengerészet (*Marine Nationale*) távolkeleti hadszíntéren szolgáló kötelékei (1947-től a Távolségi Haditengerészeti Erők, *Forces Maritimes en Extrême-Orient*, FMEO) is saját hadműveleti szintű, haderőnemi komponens parancsnokság alá voltak rendelve. Indokínában ugyanakkor az együttműködést bonyolultabbá tette, hogy a FMEO parancsnoka közben a saját, anyaországi vezérkari főnöke felé is elszámolással tartozott.

Amikor haditengerészetről beszélünk, akkor általában az úgynevezett „kék vízi” flottákra gondolunk. Ezt más néven nyílt vízi haditengerészetnek is nevezik, amely jobban utal

³⁵⁷ Croizat (1967) i. m. 337–338.

³⁵⁸ Pierre Journoud: La CAT/Air America dans les guerres d'Indochine, ou le rôle d'une compagnie aérienne privée secrètement détenue par la CIA (1950-1975). In *Guerres mondiales et conflits contemporains* 2010/2., 129–150. <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2010-2-page-129.htm> (Letöltés ideje: 2021. 08. 28.) 130.

a képességeire: olyan csoportosítást értünk alatta, amely huzamosabb időn át képes nagy távolságra a partoktól a nyílt vízen tevékenykedni. A másik típus a „barna vízi” haditengerészet, amely vagy a part közeli és a folyami tevékenységért felel, vagy csak rövid időn keresztül képes nyílt tengeren működni (ez utóbbira manapság a „zöld vízi” kifejezést kezdték el használni).³⁵⁹

A franciáknak, mint gyarmati nagyhatalomnak Indokínában is volt nyílt vízi flottája, de a műveleteinek többségét nem ez hajtotta végre, mert azok a területi adottságok miatt főként a „barna vizekben” zajlottak. A konfliktus során a flotta legfontosabb feladata a katonák szállítása volt az anyaország és a gyarmat, illetve a hadszíntér különböző pontjai között, a hosszú vietnámi partvidék mentén. Ezen túl a vízi utak kontrollálása is a haditengerészet felelőssége volt: ezt a partmenti vizeken a repülőgépek és kisebb járőrhajók segítségével oldották meg, de a számos nagy folyón csak a lovasság naszádjaival együttműködésben lehetett megvalósítani.

A partraszálló műveletek azonban teljes egészében a flotta hatáskörébe tartoztak, mind a tengerpart, mind az édesvizek mentén. Ehhez először létrehozták a Távolsági Keleti Tengerészgyalogos Dandárt (*Brigade Marine d'Extrême-Orient*, BMEO), majd 1947-ben két részre osztották fel: északon és délen létrehoztak két egyedi, a folyami hadviselésre optimalizált köteléket, összevont nevén a Tengerészeti Támadó Divízió (*Division Navale d'Assault*, DNA, azaz röviden *Dinassaut*),³⁶⁰ amelyek főleg második világháborús szövetséges partraszálló hajókkal voltak felszerelve (29. sz. melléklet).

Ezek általában század erejű kommandókat vagy vietnámi helyi tengerészgyalogosokat, esetleg erre a célra kijelölt gyalogos zászlóalj erejű kötelékeket szállítottak. Az együttműködés kiváló volt az előbbiekkal, de az ideiglenesen odarendelt alakulatokkal korántsem, ezért a francia haditengerészet folyamatosan kérte, hogy minden Dinassaut mellé legalább egy állandó zászlóalj erejű, speciálisan felkészített erőt rendszeresítsenek, amelyre létszám hiányában sosem került sor.³⁶¹

A folyami erőknek számos feladata volt, ezek közül az egyik a konvoj kísérés és a vízi logisztikai útvonalak nyitva tartása volt, míg a másik az ellenség felszámolására irányult (30. sz. melléklet).³⁶² Ezt segítette, hogy Tonkin és Kokinkína területén a gyarmati erők végig a

³⁵⁹ Kaiser Ferenc: Az Amerikai Egyesült Államok haditengerészete. In *Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitika Szemle*, 2009/9., 40-54. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/kaiser_ferenc-az_amerikai_egyesult_llamok_haditengereszete.pdf (Letöltés ideje: 2019. 10. 06.) 43.

³⁶⁰ Ez az elnevezés egyszerre jelentette a teljes folyami erőt (haditengerészetnél bevett divízió elnevezés), de ugyanígy Dinassaut-nak (ekkor már számozva) nevezték a részeit alkotó, regionális parancsnokságok területén működő század vagy zászlóalj erejű kötelékeket is, némi zavart okozva ezzel. Paul J. Kennedy: *Dinassaut Operations in Indochina 1946-1954*. Marine Corps University, Quantico, 2001. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA404794.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 09. 25.) 17.

³⁶¹ Victor J. Croizat: *Vietnam River Warfare 1945-1975*. Blandford, Poole, 1986. 65. és Kennedy i. m. 19.

³⁶² Bernard Estival: *La Marine française dans la guerre d'Indochine*. Marines Édition, Nantes, 2002. 101.

belső vonalak mentén mozogtak, de Annamban a folyók között nem volt lehetséges az átjárás, így ott a partmenti vizeket is használták. Az ellenség nem rendelkezett folyami flottillával, így a vízen haladó francia hajókat az aknák és akadályok, illetve a part menti lesállítások fenyegették leginkább (31. sz. melléklet).

A francia vezetés nagyon gyorsan felismerte, hogy a frontvonalak nélküli háború az ellenségnek kedvez, amely a terepet, a növényzetet és a helyismeretét felhasználva képes volt kitérni a döntő csatát kereső gyarmati erők elől, ezért igyekezett a Viet Minh csapatait minél hatékonyabban bekeríteni. Ehhez a hadsereg gyalogos erőinek le kellett kötni az ellenséget, és az ejtőernyősöknek be kellett zárni a bekerítést. Amikor azonban a sűrű vízhálózat lehetővé tette, a folyami erőket is bevetették a még tökéletesebb körülfűrés érdekében (például a LEA hadművelet során is).³⁶³

A folyami erők létszáma a háború végére már nem volt elégséges a nagyobb ellenséges csoportosítások felszámolására, annak ellenére sem, hogy a franciák végig fejlesztették a hajóikat (páncélzat és fegyverzet terén), illetve a partraszálló műveletekbe bevonták a hadsereg kételtű csoportjait és a légierőt is, igazi összhaderőnemi jelleget adva a tevékenységüknek. A folyami flottilla, azaz a barna vízi komponens 1950-re dominánssá vált az indokínai francia haditengerészetben belül, eddigre az itt állomásozó 12 000 fő háromnegyede a folyami, a kételtű vagy a logisztikai állományba tartozott.³⁶⁴ A gyarmati erők a légierő fölény mellett a harmadik haderőnemi területén, a vízen is kétségbe vonhatatlanul megmaradt a háború alatt. Az erők gyors, szinte akadálytalan, vagy kevéssé blokkolható előrevonása a folyókon olyan előnyt jelentett, amely sokszor okozott meglepetést a Viet Minh-nek.

4.2.6. A GYARMATI HADSEREG

Az indokínai háborúban a franciák oldalán harcoló heterogén haderő alakulatainak háttere, katonáinak származása meghatározó szempont volt a háború alatt, hisz óriási különbségek mutatkoztak az állóképesség, a felszerelés, a felkészültség, a morál, valamint a tényleges alkalmazhatóság terén, ezért szükséges a humán dimenzió vizsgálata is.

A CEFEO kezdetben az anyaországi és a gyarmati haderőből állt össze, amelyet az 1950-es évektől kiegészített a kvázi független társult államok hadereje egészített ki. (15. sz. melléklet). Az gyarmati alakulatok elnevezése is más volt: a gyalogságot lövészeknek

³⁶³ Kennedy i. m. 24.

³⁶⁴ Uo. 28.

(*tirailleur*), a lovasságot szpáhiknak (*spahi*) hívták. Sokuk továbbra is megtartotta formálisan vagy nem hivatalosan a törzsi, vagy gyarmatosítás előtti nevét is: a marokkói gyalogos századot *goum*-nak, a zászlóaljat *tabor*-nak nevezték.

A Francia Unió katonái változatos okokból csatlakoztak a távol-keleti háborúhoz, de a hadszíntérre kétféleképpen kerülhettek ki:

- Önkéntesként: a legénység második világháború utáni munkanélküliség elől menekült, vagy a hazai szolgálatnál magasabb indokínai fizetésért, esetleg a hivatásosok esetében a karrierben való előrelépés miatt jelentkezett.
- Vezényléssel: jellemzően akkor, amikor egész alakulatokat mozgósítottak, vagy speciális beosztások (műszaki vagy egészségügyi stb. munkakörök) feltöltésére volt szükség. A Gyarmati hadseregben a kijelöléses rendszer 1919 óta működött, a métro esetében 1946-ban döntöttek róla.³⁶⁵

A *métro* esetében több visszaemlékezés utal arra, hogy a távol-keleti gyarmati életről csak valamilyen romantikus kép élt az európai jelentkezőkben (ez különösen a háború és a betegségek fényében ez nyilvánvalóan hamis volt, de a szolgálat körülményei, az elhelyezés és az ellátás is jobbak voltak, mint Európában vagy Afrikában).³⁶⁶ A fizetések tekintetében egy rendkívül bonyolult rendszert hoztak létre. A franciaországi szolgálat jelentette a legkevesebb pénzt, ezt az afrikai, majd az indokínai követte, ahol már az európai közel dupláját meg lehetett keresni a rendfokozatok többségében. Erre jött rá a parancsnoki és a hadszíntéren belüli régió pótlék: 1954-ben egy tonkini GM parancsnok ezredes például hazai társa fizetésének közel négyszeresét kereshette meg.³⁶⁷

Az önkéntesek Franciaországon belül is egyenlőtlenül oszlottak meg, bizonyos régiók felülreprezentáltak voltak. Jellemzően a történelmi határterületeken (Észak és Észak-Kelet, Elzász, Lotaringia, Moselle stb.) az erősebb katonai tradíciók miatt több volt a jelentkező, ahogy a tengerészeket adó nyugaton (Bretagne) is. A kivételt Korzika szigete jelentette, ahonnan inkább a kilátástalanság és a szegénység miatt volt nagy az érdeklődés (ez a három régió adta a gyarmati hadsereg francia állományának közel egy ötödét).³⁶⁸ Az ország többi területén a nagyvárosokat lehet kiemelni, amelyek szinte mindenhol kiemelkedtek az őket körülvevő vidékből. Összességében a hagyományos katonai tradíciókkal büszkélkedő katonai

³⁶⁵ Uo. 15.

³⁶⁶ Michel Bodin: *Soldats d'Indochine 1945–1954*. L'Harmattan, Paris, 1997. 25.

³⁶⁷ Uo. 25.

³⁶⁸ Uo. 79.

területekről és általánosságban a második világháború alatt megszállt (Vichy) területekről (véltetően a nacionalizmus miatt) indult a legtöbb jelentkező Indokínába (32. sz. melléklet).

Az idegenlégiósok között teljesen más motivációkat is felfedezhetünk. Egyfelől aki csatlakozott a szervezethez, valamilyen módon elkötelezte magát a Légio felé, így köztük sokkal több olyan személy fordult elő, akit maga a harc vonzott, vagy a bajtársiasság és a közösség ereje éltetett (*esprit de corps*).³⁶⁹ Ugyanilyen fontos volt, ha egy elismert és kedvelt tiszt jelentkezett a Távol-Keletre, akkor a katonái is igyekeztek vele menni. Összességében a légiora is igaz volt, hogy a fizetések és az életkörülmények vonzóbbak voltak Indokínában, mint máshol, de az erős személyes motiváció esetükben sokkal nagyobb arányban volt jelen.³⁷⁰

Az afrikai gyarmati csapatok esetében eltérő volt a szubszaharai és az észak-afrikai (arab) katonák motivációja. Az előbbi kategóriába esők között a világlátástól az otthoni törzsi vagy más struktúrában betöltött szerep és a saját presztízs növelése, ritkábban a franciák, mint vezető nemzet követése is előfordult. A Maghreb térségből érkezők főleg a szegénység miatt csatlakoztak, de előfordult, hogy valaki az európaihoz hasonló életmódot akart élni, de a vallási és egyéb korlátozások miatt ez otthon nehézségekbe ütközött volna.³⁷¹

Az indokínai helyi katonák toborzása a számtalan etnikum és vallás miatt komoly szervezést igényelt, mert bizonyos csoportokat nem lehetett keverni egy alegységben belül. A moráljuk nagyon ingadozó volt, amelyre rátelepedett a kiterjedt és jól felépített kommunista propaganda rendszer az beépített Viet Minh sejtektől a Vietnám Hangja rádióig. A helyi csapatok a saját régiójukban, a helyismeretüket kihasználva kiváló felderítői voltak a CEFEO-nak, de az ingadozó morál miatt az elhúzódó nyílt összecsapásokban általában nem teljesítettek jól.³⁷²

Amikor a háborús győzelem lehetősége egyre távolabb került, a franciák elkezdték a helyieket a pacifikálásban is egyre nagyobb arányban alkalmazni. 1952-ben a nagyjából 7 000 tonkini faluból körülbelül 5 000 tartozott a Viet Minh irányítása alá.³⁷³ A bevett eljárások szerint a CEFEO mozgékony erői kiszorították egy területről az ellenséget, de ez általában nem járt együtt a falvakban megbúvó agitátorok és árnyék vezetés felszámolásával. Ennek

³⁶⁹³⁶⁹ A CEFEO-n belül az Idegenlégióban volt a legmagasabb a második, illetve harmadik misszióra való jelentkezések száma, mert majdnem minden negyedik légiós visszatért Indokínába, miután letelt az első szolgálata. Ebben azonban közrejátszhatott az is, hogy a szervezetbe történő belépéssel hátra hagyták az addigi életüket, így nem maradt más nekik, csak a kilátástalanság vagy a társaik.

³⁷⁰ Uo. 29.

³⁷¹ Uo. 32–33.

³⁷² Michel Bodin: Les laotiens dans la guerre d'Indochine 1945–1954. In *Guerres mondiales et conflits contemporaines*. 2008/2., 5–21. https://www.jstor.org/stable/25733295#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 03. 01.) 19.

³⁷³ Jean-Marc Le Page: Le Tonkin, laboratoire de la « pacification » en Indochine? In *Revue Historique des Armées* 248. szám, 2007., 116–125. <https://journals.openedition.org/rha/1523> (Letöltés ideje: 2020. 09. 11.) 2.

megoldására étrehozták a Mobil Műveleti-Adminisztratív Csoportokat (*Groupement administratif opérationnel mobile*, GAMO), állományukban kizárólag vietnámi katonákkal és személyzettel. Ezek a nagyjából egy gyalogos század erejű harccsoporttal, saját belbiztonsági és felderítő (rendőr és nyomozó) kontingenssel, egészségügyi személyzettel, valamint propaganda szekcióval rendelkeztek, és a körzetek civil vezetése alá volt bekötve.³⁷⁴ Feladatuk az volt, hogy egy-egy művelet előtt lokális felderítő információkkal segítsék a saját erőket, majd utána a gyarmati adminisztrációt helyreállítsák ezeken a területeken, megszervezzék az egészségügyi ellátást és az ételosztást. Ettől azt várták, hogy tartósan felszámolhatják ezzel a kommunista politikai befolyást és a gerillákat elfoghatják.³⁷⁵

A GAMO-k működése papíron nagyon hatékonynak tűnt, de a gyakorlatban a civil és a katonai oldal csak akadozva tudott együttműködni, a felszerelés, a szükséges állomány és a szállító eszközök csak ritkán álltak rendelkezésre. Az első öt GAMO fél év alatt ennek ellenére is komoly eredményeket hozott: 114 faluban számolták fel a Viet Minh-t.³⁷⁶ A helyi erőkre épülő, integrált GAMO koncepció kidolgozása már a COIN műveleteket napjainkban is jellemző átfogó megközelítésnek eredménye volt, de nehézkessége jól mutatja, hogy a civil (politikai) elem létjogosultságát nem sikerült tökéletesen elfogadtatni a katonai vezetőkkel. A háború végéig 15 GAMO-t szerveztek meg, néhány Annamban, a többi Tonkinban tevékenykedett.³⁷⁷

A saját erők morálja nem csak származás alapján, de állománykategóriánként is változott. A legénység volt a legsebezhetőbb a propagandával szemben, ők érezték leginkább azt, hogy az anyaország magukra hagyta őket a küzdelemben, és a kiváló katonától a teljesen fásultig minden előfordult. Az altiszti kar megosztott volt, és így a legénységi állomány problémáival is tudott azonosulni. Jellemzően egyébként a katonai szakmai kérdések (felszerelés hiányossága stb.), illetve az előmenetel lassúsága foglalkoztatta őket. A tisztikarban hiányzott a legjobban a felsőbb útmutatás, és itt csapódott le a leginkább a hazai politikai és társadalmi változások hatása is. Ennek ellenére a francia tisztikar a háború végéig kiváló morális állapotban volt, még az után is, amikor már világosan láthatóvá vált, hogy a háború nem nyerhető meg pusztán katonai eszközökkel.³⁷⁸

A Viet Minh pszichológiai hadviselés nem csak a lakosság esetében, de a háború előrehaladtával már a fegyveres erőkben is egyre nagyobb problémát jelentett. A kommunisták

³⁷⁴ Uo. 3.

³⁷⁵ Cadeau (2015) i. m. 384.

³⁷⁶ Le Page (2007) i. m. 5.

³⁷⁷ Cadeau (2015) i. m. 385.

³⁷⁸ Michel Bodin: *Les combattants français face à la guerre d'Indochine*. L'Harmattan, Paris, 1998. 193–194.

tudatosan célozták propagandával az afrikai csapatokat, sőt, a hadifogságba került afrikaiakkal is enyhébben bántak. Ennek oka a háború jellegéből adódik: abban végig nagyon határozottan jelen volt egy gyarmati felszabadító harc motívum, amely ezzel közösséget vállalt a szintén francia gyarmatokról érkező bennszülött katonákkal, remélve, hogy ezt a gondolatot majd szülőhazájukba is eljuttatják.³⁷⁹

A morál negatív irányú elmozdulását a CEFEO vezetése is érzékelte, ezért számtalan módon igyekeztek azt óvni, vagy emelni. Ez egyfelől a pozitív pszichológiai hadviselés eszköztárának alkalmazásában mutatkozott meg (saját rádióadók stb.), másfelől pedig a kikapcsolódási lehetőségek, mozik, sőt, még tábori bordélyházak (*Bordel Militaire de Campagne*, BMC) rendszerének kiépítésével is igyekeztek elérni. Indokínában egyébként a hosszú, két éves misszió alatt a katonáknak (zsoldtól függően, jellemzően altisztól felfelé) lehetősége volt rá, hogy hosszú távú, állandó prostituáltat, úgynevezett „távol-keleti feleséget” (*congay*) tartsanak, akik gyakran a Viet Minh hírszerzésének szolgálatában álltak.³⁸⁰

4.2.7. AZ IDEGENLÉGIÓ

A Gyarmati Hadsereg megkerülhetetlen elemeként az Idegenlégió intézménye az évszázados francia hagyományok örököséként jött létre 1831-ben. Franciaország királyai a középkortól kezdve alkalmaztak zsoldosokat, akik a monarchia érdekeiért véreztek a liliosos lobogók alatt. Ezt a tradíciót még az állandó hadseregek korában, a 18. században is megőrizték, amikor más államokban már kezdett alábbhagyni ez a trend. A folyamatos dinasztikus háborúk idején a király hadseregében folyamatosan hozták létre az újabb és újabb idegen ezredeket (*régiments étrangers*), de az *ancien régime* bukása után, Bonaparte Napóleon is egy igazi multinacionális haderőt vezetett.

Ez a történelmi beidegződés olyan mélyen gyökerezett a francia tradíciókban, hogy amikor Algériának, az új gyarmatbirodalom sarokkövének a meghódítása elhúzódott, Lajos Fülöp király annak ellenére, hogy a forradalom eredményeként a külföldi ezredek tartását megtiltották, mégis jóváhagyta, hogy egy olyan új szervezetet hozzanak létre, amely mégis lehetővé teszi, hogy Franciaország ügyéért ismét idegenek vérezhessenek a hazafiak helyett.³⁸¹

³⁷⁹ Michel Bodin: *Les africains dans la guerre d'Indochine 1947–1954*. L'Harmattan, Paris, 2000. 103–104.

³⁸⁰ Michel Bodin: Le plaisir du soldat en Indochine (1945–1954). In *Guerres mondiales et conflits contemporains* 2006./április, 7-18. https://www.jstor.org/stable/25733085#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 05. 12.) 12.

³⁸¹ Douglas Porch: *The French Foreign Legion. A Compleat History of the Legendary Fighting Force*. Harper Perennial, New York, 1992. 3.

A légio kezdetben a menekültek, a bűnözők és a bajkeverők gyűjtője volt, egy lehetőség, hogy Franciaország társadalmi feszültségét hasznos módon vezesse le. Ez később Bugeaud marsall algériai szolgálata alatt egyre inkább átalakult, és néhány évtized alatt megszületett a ma is ismert mindenek feletti bajtársiasságára, összetartására és a francia hazáért tett szolgálataira rendkívül büszke Idegenlégio, amelynek a mexikói kalandja alatt megszülettek az első hősei és első legendái is.³⁸²

A légionáriusok az indokínai háború előestéjén a gyarmati haderőn belül önálló, nagyjából hadtest erejű köteléket alkottak. Amíg azonban a gyarmati ezredek a helyiekkel a soraikban általában a toborzási helyükön szolgáltak, addig az Idegenlégio (bár a központja és gyökerei Algériához kötődtek), a gyarmatbirodalom minden pontján jelen volt békeidőben is. Ez kapóra jött a IV. Francia Köztársaság politikai és katonai vezetésének, mert az anyaországi katonák elvesztése fájta a legjobban, mert ennek volt a legnagyobb hatása a hazai közvéleményre, a gyarmatiaké pedig az adott szűkebb pátriájukban keltett visszhangot. A légiosok viszont bár Franciaországot szolgálták, technikailag nem voltak franciák, így őket gyászolta meg legkevésbé a társadalom. A fentebb ismertetett okok miatt egyébként nagy számban és önként jelentkeztek Indokínába, ráadásul a második világháború után a tapasztalt, harcedzett potenciális légiosok tömege állt rendelkezésre szerte Európában.³⁸³

A toborzáskor igyekeztek bizonyos íratlan szabályokat is betartani, amely többek közt a Légiót alkotó nemzetek arányait is meghatározta. Ennek célja az volt, hogy elkerüljék a lázadást, és hogy egyik etnikum se hozhasson létre frakciókat, amelyek esetleg felülírták volna a szervezet megkérdőjelezhetetlen elkötelezettségét Franciaország iránt. Ennek az úgynevezett „pretoriánus gárda” effektusnak³⁸⁴ az elkerülésére első sorban azt határozták meg, hogy egyik nációnak aránya sem haladhatja meg a teljes létszám egy negyedét-harmadát.³⁸⁵ A szabály betartását megnehezítette, hogy a Légióba jelentkezők önbevallása alapján jegyezték föl a nemzetiségüket: így lettek a németek svájciak vagy osztrákok, a franciák belgák stb.

Az indokínai háború speciális igényei miatt ez az elv néhol sérült, főleg ott, ahol speciális szaktudásra volt szükség. A volt német ejtőernyősök, a *Fallschirmjagerek* adták a Légio ejtőernyős alakulatainak (a két BEP) magját, ahogyan a *Panzer Divisionok* katonái

³⁸² Uo. 142.

³⁸³ Philippe Franchini: *Les guerres d'Indochine. De la conquete francaise á 1949*. Paris, Texto, 2011. 547.

³⁸⁴ A kifejezés eredete a Római Birodalomig nyúlik vissza, ahol a Pretoriánusok a császári testőrségét alkották. A Gárda egy meglehetősen zárt katonai alakulat volt, amely mindig a legjobb felszerelést, a legjobb kiképzett és felkészített csapatokat kapta. A császárság alkonyán ez a birodalom helyett immár csak a saját parancsnokaihoz hű, hatalmi központba települt katonai erő ténylegesen „királycsinálóvá” vált: uralkodókat buktatott meg és segített hatalomra. A Pretoriánus Gárda szinonimájává vált annak, ahogy a katonai erő politikai hatalmi centrummá alakult.

³⁸⁵ Bernard B. Fall: *Street Without Joy*. Pen & Sword, South Yorkshire, 2006. 280. és Thoumelin i. m. 88.

természetszerűleg megjelentek az 1REC állományában is.³⁸⁶ A közép/kelet-európaiak jelenléte (köztük a magyaroké is) pedig a 3. Idegenlégiós Gyalogezred (*3e Régiment Étrangere d'Infanterie*, 3REI) soraiban volt feltűnő.

A Légión létszáma a vizsgált korszakban nagyjából egy európai hadtestének felelt meg (kb. 35 000 fő), de alakulatait nem koncentráltan, hanem világszerte elaprózva helyezték el. Indokínában a háború második felében, a csúcsidőszakban kb. az Idegenlégió fele, kb. 18–19 000 fő harcolt (15. sz. melléklet), amelyből egy időben nagyjából 40% vagy több (kb. 7–8000 fő) német származású volt.³⁸⁷ Ez alapján kijelenthető, hogy a Légión belül az arányuk nagyjából megfelelt a szabályozásnak, viszont az indokínai hadszíntéren abszolút domináns volt a német származásúak (német, svájci, osztrák stb.) aránya. Ezek minden alakulatban, azaz az 1. és 2. BEP, a 2., 3., és 5. REI, az 1REC és a 13DBLE (13. Idegenlégiós Féldandár, *13e Demi-Brigade de Légion Étrangere*, 13DBLE), valamint a számos műszaki, illetve kiszolgáló alakulatban harcoltak. Ennek oka, hogy a Légión Algériában kiképzett katonái, amikor a Távol-Keletre indultak kikerültek a küldő alakulatuk állományából és átsorolták őket a fenti alakulatokba, feltöltve azok veszteségeit.

1946 márciusában, amikor a 3REI Indokínába indult, 1740 légióossal indult útnak. Ezek közül a legnagyobb etnika tömbök a következők voltak: 33% német, 17% svájci, 7% spanyol, 6% lengyel, 5-5% francia és olasz volt.³⁸⁸ A légiósok háttéré számos anekdotának az alapját képezte, amely körül lengte a szervezetet: az egyik szerint Dien Bien Phu védői azok közül a német ejtőernyősök közül kerültek ki, akik Monte Cassinot is védték 1944-ben, és a beszélgetéseik alapján a távol-keleti csata sokkal kilátástalanabb volt, mint az olaszországi. Ha elvértve akadtak is ilyenek, azok valószínűleg az 1BEP állományában voltak. A Gabrielle erődjét védő 7. Algériai Lövészezred (*7e Régiment de tirailleurs algériens*, 7RTA) viszonyt tényleg szolgált Monte Cassino ostrománál, de nem az ostromlott német, hanem a támadó brit oldalon. Tíz évvel később (ebből három év indokínai szolgálat után), bár nem lehetetlen, de valószínűsíthetőleg csak kis eséllyel voltak második világháborús veteránok a soraiban.³⁸⁹

A másik legenda, amely nagyrészt a francia kommunistáknak köszönhető, az a Waffen SS tagok menedékéül szolgáló Idegenlégió volt. A légiósok között valóban felülreprezentált volt a német nemzetiség, és szép számmal akadtak köztük második világháborús veteránok is.

³⁸⁶ Bene Krisztián: Une migration atypique. Le parcours et l'identité des volontaires centreeuropéens de la Légion étrangère au lendemain de la Seconde Guerre mondiale (1945-1954). In *Chronica: Annual of the Institute of History Univeristy of Szeged*. 2017., 89–100.
http://acta.bibl.u-szeged.hu/49679/1/chronica_016_089-100.pdf (Letöltés ideje: 2018. 11. 13.) 98.

³⁸⁷ Fall (2006) i. m. 280. és Thoumelin i. m. 87.

³⁸⁸ Bonnacarrere, Paul: *Par la sang versé*. Perrin, Paris, 2006. 12.

³⁸⁹ Salgó László: „Viszontlátásra tábornokom” A Dien Bien Phu-i csata. Kossuth, Budapest, 1983. 101.

A francia toborzók törekedtek rá, hogy háborús bűnösöket és volt SS tagokat ne vegyenek föl, de ennek számos akadályja volt. Egyfelől az árulkodó vércsoport tetoválást a háború végén már nem alkalmazták olyan széles körben, mint előtte, másfelől pedig a jelentkezők háttérének ellenőrzésére gyakran nem volt mód, mert az SS irattarak egy részét a háború végén megsemmisítették. Az biztos, hogy a jelentkezőket kihallgatták, majd akinél felmerült a gyanú, azokat a háborús bűnöket vizsgáló szervekhez irányították tovább. Ennek ellenére előfordult, hogy véletlenül, mert nem derült fény rá, vagy valamilyen speciális tudás birtokában az ismert SS tagság ellenére is felvettek embereket az Idegenlégió soraiba. Ez azonban egyáltalán nem volt bevett szokás, pláne nem széles körben alkalmazott eljárás. Az indokínai háború első éveiben kellő mennyiségű hadifogoly állt rendelkezésre, hogy a franciák válogatni tudjanak közülük.³⁹⁰

A háborús bűnökben érintettek köre jellemzően a partizánvadász feladatot ellátó német kötelékekből kikerülő légionáriusokat jelentette. Őket már az indokínai hadszíntérre toborozták, amikor világossá vált, hogy a háború elkerülhetetlen lesz, és az is kiderült, hogy milyen típusú ellenséggel kerülnek szembe. Jellemzően a tonkini 3REI állományába osztották be őket, amely alakulat az ejtőernyősökkel és a volt büntető alakulatok katonáival együtt élen járt a delta falvaiban végrehajtott erőszakos rajtaütésekben és átvizsgálásokban (*ratissage*), valamint a gerillák felkutatására indított tisztogató műveletekben (*nettoyage*).³⁹¹

A német hatás a légiós ejtőernyős zászlóaljok felkészítésében és állományában is tetten érhető. Az itt szolgálók tudása eltért azokétól, akik a brit SAS keretében kapták az ejtőernyős kiképzésüket. A német *Fallschirmjager* kiképzés a hagyományos ejtőernyős, majd a háború második felében az elit könnyűgyalogos feladatkört helyezte a középpontba, míg a brit módszertan inkább a kommandók és később a különleges erők eljárásait jelentette. Az indokínai háború elején a franciák egyértelműen az SAS vonalat vitték tovább, de ez néhány év múlva megváltozott és inkább a német mintát kezdték alkalmazni.

A németek után a francia (belga, vagy svájci) volt a második legnagyobb csoport az idegenlégiósok között. Az ő számukra a legnagyobb motiváció a kollaboráns rendszerben való részvétel utáni tiszta lap vágya volt. A társadalom a németekkel nem csak kollaboráló, hanem együtt harcoló francia alakulatok (Charlemagne SS hadosztály, *Légion des Volontaires Français*, LVF) tagjait egyenesen megvetette, nem téve különbséget a kényszer sorozottak és

³⁹⁰ Thoumelin i. m. 76–77.

³⁹¹ Uo. 133.

az önkéntesek között.³⁹² Számukra, amikor a múltjukra fény derült, még a Légión is bezárta kapuit. Ugyanígy téves az a kép, hogy 1945-ben még a bűnözők gyűjtőhelye lett volna az Idegenlégió. Bár biztosan előfordultak ilyen esetek, de alapvetően a köztörvényesen elítélteket tilos volt felvenni. A volt francia nácik és a bűnözők számára a rövid életű Tengerentúli Könnygyalogos Zászlóaljat (*Batallion Infanterie Légère d’Outre-Mer*, BILOM) hozták létre, amely koncepciót végül az FKP szította társadalmi ellenállás miatt törölték.³⁹³

A Légión sem kerülte el a sárgítást, 1950-től több koncepció is született a bennszülött katonák felvételére az Idegenlégióba, amelyre három nagy koncepcióval kísérleteztek, amelyek elvezettek a 2-es típusú légiós (L2) zászlóalj létrehozásához. Egyfelől kísérletek történtek a zászlóaljakban egy teljesen önálló negyedik (helyiek alkotta) századnak a felállítására, illetve vegyes alegységek létrehozására (légiós századonként 1 helyi raj/szakasz integrálása), vagy simán csak a veszteségek helyiekkel történő pótlására.³⁹⁴ Mindhárom módszernek voltak előnyei és hátrányai, amelyek közül ki kell emelni a légiós sajátosságokat: az etnikai hátteret és a szervezeti kultúrát.

Ezekből következik, hogy a Légión erejét adó csapatszellembe nehezen tudtak beilleszkedni a helyiek, és kezdetben nem is látták őket szívesen, amely mind a legénységre, mind a vezető állományra igaz volt. A másik a nemzetiségi összetételből eredt: a források többször említik, hogy a légiósok, de főleg a németek lenézték az ázsiaiakat, nyíltan rasszista megjegyzéseket tettek rájuk, azokat harcmódoruk miatt nem katonának, csupán harcosoknak nevezték.³⁹⁵ A sárgítás előnyei közé számított, hogy korábban a falvak átvizsgálásakor a légiósok sokszor szükségtelenül brutálisan léptek föl a lakossággal szemben, nem értették és nem látták át a helyi viszonyokat, amely 1950 után mérséklődött. Az egészségügyileg rendkívül sebezhető „nehéz” légiósok mellé megjelent egy szívós könnyű gyalogos elem, amely kiválóan mozgott a terepen és ismerte az ellenség eljárásait, így előnyhöz juttatta a felkelés ellenes erőket.³⁹⁶ Bár sokan maradtak, és büszkén hordták a számukra a fehér kepi mintájára bevezetett fehér baretet, de 1952 végétől folyamatosan csökkent az ázsiaiak aránya, mert elkezdték őket a társult államok hadseregeibe irányítani a CEFEO helyett, ezzel beindítva egy ellentétes irányú folyamatot: az Idegenlégió (vissza) „fehérítését” (*blanchiment*).

³⁹² Bene Krisztián.: *A Nagy Károly hadosztály. A Waffen-SS francia önkénteseinek harcai a keleti hadszíntéren*. PTE BTK, Pécs, 2016. <http://real.mtak.hu/40452/> (Letöltés ideje: 2018. 05. 20.) 273.

³⁹³ Uo. 263–264.

³⁹⁴ Michel Bodin: *Le jaunissement de la Légion en Indochine, 1950–1954*. In *Guerres mondiales et conflits contemporains* 2010/1., 63–80. <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2010-1-page-63.htm> (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.) 69–70.

³⁹⁵ Uo. 73.

³⁹⁶ Uo. 67.

A konfliktus végére egyébként a légionáriusok átlagéletkora 23 évre csökkent, így (figyelembe véve az öt éves szerződések rendszerét) a második világháborús veteránok száma vélhetően jelentősen lecsökkent, de hatásuk megmaradt, a menetdaloktól a harcjelzőkig bezárólag.³⁹⁷ Indokínában a háború alatt 72 833 légiós fordult meg, 10 483 fő (380 tiszt, 1082 altiszt és 9092 légionárius, a teljes állomány 14, 38%) sohasem tért haza.³⁹⁸

A magas veszteségek (a CEFEO átlaga 7% volt) oka részben az volt, hogy a Légiót mindig a harcok sűrűjében alkalmazták (Cao Bang, 1950; Dien Bien Phu, 1954). A másik ugyanilyen fontos szempont a légionáriusok származásában keresendő. Az európai, azon belül is közép-európai túlsúly azt jelentette, hogy a többség nem volt felkészülve a trópusi klímára, sem pedig az egészségügyi kihívásokra. A hadifogságba kerülést követő, néha több száz kilométeres halálmenetek őket tizedelték meg a leginkább, amely világosan látszik abból, hogy a fegyverszünet után, amikor megtörtént a fogolycseré, a légiósok 70%-a egészségügyi ellátásra szorult, míg az ugyanonnan szabadult afrikaiaknak csupán a 24%-a.³⁹⁹

4.2.8. MAGYAROK A FRANCIA IDEGENLÉGIÓBAN

A második világháború vége Magyarországot romokban találta. Az ország területe 1944 nyara–őse óta hadszíntér volt, amely súlyos rombolással járt. Különösen sokat szenvedett Budapest, amely több hónapos ostrom után esett el 1945 februárjában. A nyilas vezetés azonban májusig, Németország bukásáig megőrizte hatalmát, és az ország eleste után az államigazgatás maradékával, illetve a Magyar Királyi Honvédség harcképes alakulataival nyugat felé menekült. Itt, Ausztriában és Dél-Németországban érte őket a fegyverszünet, amikor is többszázezer magyar katona esett (jórészt amerikai) hadifogságba.⁴⁰⁰

A szövetségesek azokat a területeket, ahol alakulataik állomásoztak a második világháború végén, megszállási övezetökké alakították. Ezek teljes egészében lefedték a Harmadik Birodalom akkori területeit, így a magyar csapatok elhelyezkedésük függvényében valamelyik zónába kerültek. Amikor a franciák de Gaulle politikájának eredményeként a győztes negyedik nagyhatalomként fejezték be a háborút, joggal kértek részt ezekből a területekből, amelynek legfontosabb hivatkozási alapja az ország újjáépítéséhez szükséges erőforrások, gépek és emberi erő voltak. Az amerikaiak így nagyrészt saját megszállási

³⁹⁷ Fall (2006) i. m. 280.

³⁹⁸ Nővé Béla: *Patria Nostra '56-os menekült kamaszok a Francia Idegenlégióban*. Balassi, Budapest, 2016. 456.

³⁹⁹ Fall (2006) i. m. 301.

⁴⁰⁰ Tarczai Béla: *Magyarok a nyugati hadifogolytáborokban*. Miskolc: Herman Ottó Múzeum, 1991. http://epa.niif.hu/02000/02030/00024/pdf/HOM_Evkonyv_28-29_305-327.pdf (Letöltés ideje: 2018. 05. 20.) 306.

övezeteikből (a Rajna vidéke és Ausztria) és a hadifogságukban lévő katonákból adtak át Franciaország részére, mintegy kárpótlásul és érdemeik elismeréseként.⁴⁰¹

A franciaországi fogolytáborok állapota a szövetségesek között a legrosszabbak voltak, csak a szovjetekhez voltak mérhetőek: a körülmények embertelenek, az ellátás gyenge, az őrség kegyetlen, a vezetés korrupt volt.⁴⁰² Az amerikaiaktól 1945 nyarán átvett Rajnamenti fogolytáborokban sokszor hetekig, sőt hónapokig aludtak az emberek a szabad ég alatt, akinek volt ereje a gyenge koszt és a nem létező egészségügyi ellátás mellett, az ásott magának egy gödröt, hogy valamennyire védje.⁴⁰³

A hadifoglyokat kezdetben nem válogatták szét nemzetiség szerint, mindenkit németként kezeltek. Ebből a szempontból nem számított az sem, hogy Magyarország nem állt hadban Franciaországgal, sőt, a hazánkba menekült francia tiszték jó körülmények között éltek. Olyannyira igaz volt ez, hogy amikor kiderült, hogy magyarok is vannak a fogolytáborokban, sajtókampányt indítottak az érdekükben!⁴⁰⁴

A lakosságban az 1940-es megalázó vereség, a Vichy kollaboráció komoly ellenszenvet ébresztett a németekkel szemben, amelyet sokszor a hadifoglyokon vezettek le, amelyből sajnos a szétválogatás elmaradása miatt a magyaroknak is kijutott. Az őrség, főleg az afrikai (algériai, marokkói) katonák bármilyen mozgásra lőttek, éjjel nappal, a foglyokat megverték. A 14-16 éves, kiegészítő szolgálatra Németországba szállított leventék sorsa, ha lehet még tragikusabb volt: közülük nagyjából 60 000 került szövetséges hadifogságba, és a gyenge koszt, rossz körülmények nagyon kikezdték a fiatal szervezeteket. A leventék különösen sokat szenvedtek a Dieppe-i táborban az arab őrség szexuális zaklatásaitól és az előforduló nemi erőszaktól.⁴⁰⁵

Franciaország helyzete nehéz volt a háború után, a társadalom széttöredezett, a gazdaság romokban volt. A táborok vezetése sokszor egyszerűen ellopta a segélyeket, amelyeket az az egyházakon, vagy a Vörös Kereszten keresztül küldtek az országok a foglyoknak. A Francia Idegenlégió toborzói ilyen körülmények között meglátták a lehetőséget, hogy feltöltsék a soraikat a rossz körülmények elől menekülni szándékozókka. Sűrűn megjelentek a táborokban, és aki aláírta a csatlakozási szándéknyilatkozatot, azt elkülönítették társaitól, megemelték a

⁴⁰¹ Szabó Péter: *Keleti front, nyugati fogság*. Jaffa, Budapest, 2018. 184–185.

⁴⁰² Francia hadifogságba két féleképpen kerülhettek magyarok: Vagy az átadott táborokban voltak (kb. 270 000 fő), vagy a francia kérésre, az amerikaiak részéről átadott „munkaerő” között. A megszállt és lerombolt ország újjáépítésére Párizs több mint másfél millió hadifoglyot kért, amelyből látva az ellátás és elhelyezés botrányos körülményeit az amerikaiak csak nagyjából 600 000 főt adtak át, akik hadrafoghatók voltak (az eredeti szám magasabb lehet, mert később visszavettek munkára alkalmatlan foglyokat). Összesen 45–55 000 magyar hadifogoly került francia fennhatóság alá. In Szabó i. m. 202.

⁴⁰³ Tarczai i. m. 308.

⁴⁰⁴ Szabó i. m. 205.

⁴⁰⁵ Uo. 212.

fejadagját és látványosan jobb körülményeket biztosítottak neki. Ez természetesen további jelentkezőket hozott a szervezetnek.⁴⁰⁶

A francia, angol és amerikai („nyugatos”, ez volt a név, amivel a Rákosi majd Kádár korszakban megbélyegezték őket) hadifogságból 1947-re hazatért, aki tudott vagy szeretett volna. A nagyjából 280 000 fős hadifogoly létszám 70%-a, körülbelül 190 000 fő hazatért eddigre.⁴⁰⁷ Akik nem, azok vagy életüket veszítették, vagy külföldön kezdtek új életet. 1945 és 1948 között, a magyar határ teljes lezárásáig hullámokban sok magyar csatlakozott a Légióhoz (többségük nem rendelkezett kellő információval az indokínai háborúról). Ezt néhány jól körülhatárolható okból tették:

- szerepük a Horthy/Szálasi-rendszerben – a Csendőrség például tipikusan ebbe a kategóriába tartozott,⁴⁰⁸
- hadifogságból menekülés, amely sokszor a túlélést is jelenthette (ők még kint csatlakoztak, nem tértek haza),
- kommunista hatalomátvétel elől ideológiai okokból emigrálók,
- szegénység és kilátástalanság elől menekülők.

Magyarországról a korszakban csatlakozók szinte kivétel nélkül városi környezetből érkeztek, amely jól mutatja a hazai állapotokat. Nóvé Béla kutatásia alapján 1945 és 1962 között 3136 magyar csatlakozott az Idegenlégióhoz, akik közül 330 fő Indokínában, 120 pedig Algériában vesztette életét.⁴⁰⁹ Közülük 259 fő azonosítható be a név szerint francia digitális adatbázisokból, ahol megtekinthetők a halálozási adatok is: ezek alapján minden negyedik magyar légiós nem közvetlen harccal összefüggő cselekmény során vesztette életét (betegség, baleset).⁴¹⁰ Ezt a számot visszavetítve a Légió átlagos veszteségi rátájára (12%) egy viszonylag magas, 2000 főt is meghaladó lehetséges magyar részvételi arány jön ki, amely a kutatások jelenlegi állása szerint ténylegesen valahol 1000 és 2000 fő között lehet.⁴¹¹

Az 1945–1948 közötti és az 1956-os emigrációs hullám hazai ismertsége között is óriási a különbség. A Légió ’56-os „*Période Hongroise*”, azaz magyar időszaka része a romantikus történetek iránt fogékony közgondolkodásnak, hisz a jelentkezők között szép számmal

⁴⁰⁶ Tarczai i. m. 324. és Thoumelin 69.

⁴⁰⁷ Szabó i. m. 240.

⁴⁰⁸ Uo. 219.

⁴⁰⁹ Nóvé i. m. 456

⁴¹⁰ Bene, Krisztián: Les soldats hongrois de la Légion étrangère en Indochine (1946-1954). In: Boisdron, Matthieu – Bene Krisztián (szerk.) *Marges impériales en dialogue*. Codex, PTE, 2022. 25–38. 36.

⁴¹¹ Bene Krisztián: Az indokínai háború során elesett magyar idegenlégiosok In *Mediterrán Világ*, 51. szám, 2022., 22–38. 32.

előforduló, tragikus sorsú kamasz-forradalmárok részei, sőt főszereplői voltak az elnyomás elleni szabadságharcnak.

Ez a fajta pozitív töltet viszont nincs jelen a második világháború utáni időszakról, hisz az ország gazdaságilag, társadalmilag romokban hevert, a legnagyobb gond a szegénység és az újjáépítés, a kutatások nézőpontja pedig általában a kibontakozó kommunista rendszer elnyomása lett. A második világháború után évekig sulykolták, hogy kik a bűnösök, akik ezért felelnek, és a Légióba jelentkezők között bizony szép számmal találunk olyat, aki ehhez a csoporthoz tartozott. A rendszerváltás előtt tehát a téma érzékenysége és mellőzöttsége miatt nem igazán volt hazai kutatója a témának, másrészt pedig az akkori emigráció történetével kapcsolatban más aspektusok kerültek a vizsgálatok középpontjába.

Ugyanígy elmaradt a francia hadifogság részletes kutatása is, az jellemzően csak a nagyobb téma (keleti és nyugati hadifogság) részeként, általában valamilyen összefoglaló műben kapott helyet. A kevés meglévő feldolgozás szűkszavúan említi a táborokban zajló toborzást, így még csak nagy vonalakban sincs feltárva ennek határfoka a magyar hadifoglyokra vetítve. Ennek a nyilvánvaló kapcsolatnak a háttérben maradása az, ami miatt nem rendelkezünk átfogó hazai kutatásokkal arról, hogy mik voltak honfitársaink fő motivációi a csatlakozáskor, különösen azok esetében, akik a 1946 után, tehát már a nagy repatriálási hullámok után jelentkeztek.

A forradalom menekültjei esetében a képlet jóval egyszerűbb, hisz ők döntő többségében a szovjet megtorlás elől, vagy egy új élet reményében politikai menekültként emigráltak, ehhez pedig az öt év légiós szolgálat után járó francia állampolgárság egy fontos lépcsőfok lehetett.⁴¹² Kisebb részüknek családtagokon, barátokon keresztül már volt ismerete az Idegenlégióról, így nem is ismeretlenül vágtak bele. A légiós levéltári forrásokban jól követhető az egyes alakulatok tevékenysége, sőt a kitüntetések és parancsnokon keresztül honfitársaink sorsa is, azonban a néhol sablonos egyéni felvételi dokumentumok és kihallgatási jegyzőkönyvek nem adnak teljes képet a csatlakozás motivációjáról. Ez utóbbinak felmérését nagyban megnehezíti, hogy amíg 1956-os társaikkal még készíthetők interjúk, akár személyesen is be tudnak erről számolni, addig 1945-ös bajtársaik jórészt életkoruknál fogva már nem tudják ezt megtenni.

A következőkben néhány magyar idegenlégiós portréját vázoló föl, hogy egy pillanatképet kapjunk a Légió előtti életükről (ez utalhat a fent említett motivációra), majd a szolgálatukról a légionáriusként (ezzel kapcsolódva a munkám hadtörténeti részéhez), esetleg

⁴¹² Nóvé i. m. 42.

a további sorsukról. Igyekeztem úgy választani, hogy a sikeres, több évtizedes karrierék és a negatív példák is egyaránt megjelenjenek. A források egy része személyes visszaemlékezés, más része pedig hivatalos (magyar) dokumentumokból áll.

ADC (*Adjutant Chef*, magyarul körülbelül törzszászlósnak fordítható, a legmagasabb altiszti rendfokozat a Légióban) Szabó László (1930–2016) 21 évet szolgált az Idegenlégióban, amelyből 15 háborús szolgálat volt. Példaképként, háborús hősként, vonult nyugdíjba, de utána is haláláig aktív maradt a veterán szervezetekben.

Leventeként 14 évesen hadifogságba került, egy francia fogolytáborban már ekkor felvetődött benne a Légióhoz való csatlakozás, de ami az idősebb fiúknak (Tasnády, Szűcs és Valkó a későbbi három idegenlégiós példakép, az algériai háborúban elesett híres magyar altisztek) sikerült, neki fiatal kora miatt nem. A táborban megbetegedett, lefogyott és nagyon legyengült, majdnem életét veszítette, de egy emberséges őr segítségével felépült 1946-ban hazatérhetett. Magyarországon körülbelül egy évet töltött, amikor a szegénység és nyomor elől apja javaslatára Ausztriába szökött apja kabátjában, aki egy 10 dolláros bankjegyet varrt a belsejébe, hogy segítse fiát: ennyi vagyonnal indult útnak 1946 karácsonyán, 16 évesen. Klagenfurtban jelentkezett a Légióba, 19 évesnek hazudva magát (szüleiéről szintén hazudott, hogy óvja őket).

A kötelező kihallgatás után Marseille-be érkezett, ahol újabb kihallgatás és az algériai behajózás és Sidi Bel Abbes várt rá. A 10 hetes alapkiképzés után még felettesei (akik sejtették hamis életkorát) még megtagadták tőle az indokínai háborús missziót, ezért szolgálatának első évét az 1REI-ben, Tunéziában teljesítette.

Indokínába 1949 áprilisában érkezett, ahol a 13DBLE III. zászlóaljának katonájaként Kokinkína területén szolgált, kétszer hosszabbította meg misszióját, az öt éves szolgálati idejének maradékát teljes egészében a Távols-Keleten töltötte. Jellemzése alapján mindig önként jelentkezett a feladatokra, amely viszonylag gyorsan elindította az altisztté válás útján. 1952-ben, 22 évesen lett őrmester és rajparancsnok. Megsebesült és háromszor tüntették ki (*citation*), kétszer bronz, egyszer ezüst fokozattal. 1953 tavaszán, mivel nem maradt több lehetősége hosszabbítani, négy év után rövid időre elhagyta Ázsiát, majd amint lehetősége volt rá, visszatért. Még a hajón, 1954 áprilisában jelentkezett Dien Bien Phu-ba, holott ekkor már ismertek voltak az ottani események. Elöljárói nem engedélyezték számára a bevetést, ezért a 3REI I. zászlóaljába került, és a fegyverszünetig ott szolgált. Később részt vett az algériai

háborúban is, ott kétszer tüntették ki (egy újabb bronz, és egy ezüst csillagot kapott), és nagy szerepe volt az 1956-os magyar menekült kamaszok fogadásában.⁴¹³

Életében mind a hadifogság, mind a hazai kilátástalanság és nyomor szerepet kap a Légióhoz csatlakozás motivációjaként. Már 14 évesen megszületik benne a belépés gondolata, ehhez évekkel később is tarja magát, bár az utolsó lökést apja adja meg neki. Szolgálata és előmenetele példás, szinte végig harcoló alkulatban van, szökést nem kísérel meg, motivált katona. Magyarságát sosem felejtette el, felesége Erzsébet '56-os menekült, és az élete végén vele készült interjúkban is kiválóan beszélt anyanyelvét. Leszerelése után sem távolodik el a szervezettől, így ha lenne iskolapéldája a légios életutaknak, akkor az övé az lehetne.

14. sz. kép

Szabó László idegenlégios törzsőrmester (*Sergent-chef*)

(Szabó László saját fotó, Nóvé Béla gyűjtéséből, HU OSA 364-2-3)

⁴¹³ A fenti információk életrajzának összefoglalásából származnak: Philippe de Parseval: *László Szabó un „maréchal” de la Légion*. Dualpha, Paris, 2018. Ezt saját indokínai visszaemlékezéseivel egészítettem ki, amelyek a Nóvé Bélával készített interjúból származnak: *HU OSA 364-2-3 Photos and personal records of former legionnaires participating in the film project/11. Szabó László.*

Miután a Magyar Népköztársaság és a VDK hivatalosan is felvették egymással a kapcsolatot, lehetővé vált, hogy a hadifogoly légiósok bizonyos feltételek teljesítése után hazatérhessenek. Összesen néhány tucatnyian vállalták ezt, hisz nem tudhatták, mi vár rájuk itthon. Amikor a különböző csoportok hazaérkeztek, az Államvédelmi Hivatal (ÁVH) várta őket, és hosszas kihallgatások vártak rájuk. Indokínai (vietnámi) tevékenységük és vallomásuk alapján egy részük börtönbüntetést kapott és csak 1956 után szabadult.

A vizsgálataim alapját több ezer oldalnyi állambiztonsági jegyzőkönyv adta, amelyek közül a „Buz Rudolf és társai”⁴¹⁴ elnevezésű, 1953 tavaszán keletkezett iratanyag volt a legnagyobb és legrészletesebb, így a továbbiakban ennek az elemzésének eredményét mutatom be. A kihallgatási jegyzőkönyvek jelenleg az Állambiztonsági Szolgálatok Levéltárának (ÁBTL) kezelésében vannak, többségük hozzáférhető a kutatók számára.

A csoport adatainak elemzésekor az egyéni sorsok feltárása helyett a trendekre koncentráltam, és azokat a visszatérő elemeket kerestem, amelyek mind a vallatást végzők,⁴¹⁵ mind a kihallgatottak vallomásai alapján jól beazonosíthatók voltak. A főbb témák az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- tevékenységük a háború utolsó éveiben, életük a Légio előtt,
- csatlakozásuk körülményei, helyszíne, a francia kihallgatók mire voltak kíváncsiak,
- beosztásuk, feladatkörük, részt vettek e harci cselekményekben,
- találkoztak-e a Légio-ban más magyarokkal,
- kapcsolatban voltak e magyarokkal szolgálatuk alatt, hazatérésük után maradt e francia kapcsolatuk.

A repatriált légiósok egy része szolgált magyar Waffen SS alakulatokban (Hunyadi-adosztály stb.), ezt jellemzően azzal indokolták, hogy hiába kerestek munkát, nem találtak. Döntő többségük alacsonyán iskolázott volt. Egy részük hadifogságból lépett be, de a többség a hazatérésük után a kilátástalanság elől menekült és Ausztriában vagy Németországban próbálkozott munkát találni, és ennek sikertelensége után jutott el a Légio-ba, 1945 és 1949 között. Az okoknál a kalandvágy, vagy a nyomorúságos élet, de a legtöbbször a

⁴¹⁴ V-108326/1, V-108326/2, V-108326/3, V-108326/4: összesen négy jelzeten szereplő terjedelmes iratanyag. 22 fő repatriált légiós anyagát tartalmazza változó részletességgel.

⁴¹⁵ Az ÁVH tisztjei, többségükben alacsony rendfokozatúak, egyeseknek még a magyar helyesírás is gondot okozott, nem is beszélve a távol-keleti helységnevekről. Ha esetleg a fogalmat/nevet sikerült helyesen leírni, a jegyzőkönyvekhez csatolt megjegyzésekből és jelentésekből világosan látszik, hogy azok tartalmával nem voltak tisztában. Ebből a szempontból tehát a jegyzőkönyvek csak korlátozottan alkalmasak a műveletek rekonstruálására, de jól felhasználhatók a légiósok csatlakozási és hazautazási szándékának feltárására, illetve a korszak magyar hatósági érdeklődésének behatárolására.

munkanélküliség szerepel. A legtöbben a 3REI állományában szolgáltak, ezt követi az 1BEP, ahol két tizedest leszámítva mind alacsony rendfokozattal estek hadifogságba.

A Viet Minh a repatriálások feltételeként szabta, hogy anyanyelvükön írjanak egy nyilatkozatot, hogy magukénak vallják a kommunista ideológiát (néhányan propagandamunkát is végeztek, többeknél megjegyzik a jelentések, hogy érdeklődnek a politikai munka iránt), amely a volt SS önkéntesek esetében minimum véleményes. Ez feltételezi azt, hogy ideológiailag egyik oldalhoz sem kötődtek, motivációjuk hátterében más indok húzódik meg (33. sz. melléklet).

A kihallgatókat többségében az érdekelte, hogy a francia hírszerzés milyen módszerekkel dolgozik, a magyarországi (szovjet) katonai alakulatokról érdeklődtek e. Ez viszonylag érthető, hisz a hidegháború kezdeti időszakában voltak, így érdeklődés az ellenséggé váló korábbi szövetségesek irányába könnyen validálható. A volt légiósok többsége nem rendelkezett ilyen információkkal, de arról be tudtak számolni, hogy hány körben, kik és hol hallgatták ki őket: az elsőre csak felületesen a jelentkezés helyszínén került sor, alaposabban Marseille-ben, majd Algériában, Sidi Bel Abbasben világították át őket, általában tolmács vagy azonos nemzetiségű légiós segítségével. Ez az információ a hazai titkosszolgálatok számára az esetleges ügynökök beépítése szempontjából fontos lehetett.

Az indokínai tevékenységükről általában kétféle tipikus választ adtak: az egyik (a kisebb) csoport eltúlozva érdemeit, felnagyítva haditetteit. Mivel minden repatriált légionáriust több körben hallgattak ki az ÁVH tisztjei, megfigyelhető egy trend, ami alapján ezek a későbbi körökre egyre inkább háttérbe szorulnak. Feltételezhető, hogy ennek oka az volt, hogy kezdetben nem voltak tisztában a kihallgatások céljával, az csak később vált világossá. A másik (nagyobb) csoport jellemzően arról számolt be, hogy csak kiegészítő, nem ritkán konyhai, vagy raktárosi beosztást vallott be, egyetlen részvételüket a harcselekményben a hadifogságba kerülésükkor vettek részt (az évszámok függvényében a repatriáltak többsége Cao Bang-nál esett hadifogságba). Ez utalhat arra, hogy a légiósok egy része tudott arról, hogy mi vár rá itthon, ha bevallja, hogy más állam hadseregében aktív harcokban vet részt, így igyekeztek azt elrejtteni.

A negyedik kérdésre a sablon válasz az volt, hogy valamilyen budapesti, vagy más nagyvárosi, esetleg csak valamilyen gyakori keresztnéven ismert magyarokkal találkoztak. Ritkábban egész pontos leírásokat adtak légiósokról (név, származás, foglalkozás stb.), ez feltételezhetően már elesett társakat, vagy éppen olyanokat jelentett, akivel valamilyen nézeteltérés támadt a harctéren. Ennek célja a kinti kapcsolatrendszer feltárása volt, netán annak

feltérképezése, milyen mértékű a magyar Idegenlégiós részvétel, esetleg az itthon maradt hozzátartozók beazonosítását szolgálta.

Ez utóbbinak felderítését egyértelműen az utolsó kérdés csoport szolgálta, amelynek célja, hogy a hazai kapcsolatrendszert, az esetleges forrásokat, lehetséges ügynököket, vagy disszidenseket beazonosítsák. A külföldi kontaktok közül természetesen a francia hírszerzés lehetséges kapcsolattartói jelentették az elsődleges célpontot.

A hazatért légiósok többségét még a Kádár-rendszerben is megfigyelték, néhány aktát csak az 1980-as évek elején zártak le. Látva az itthoni politikai és gazdasági viszonyokat a volt légiósok közül 1956-ban többen visszaszöktek Franciaországba, esetleg újra csatlakoztak a Légiónhoz, természetesen új néven. Ez a fajta „kalandor mentalitás” csak tovább erősítette Idegenlégióról kialakult sztereotip vélekedést.

A második világháború után tehát sok élet vett új fordulatot, volt, akinek új, légiós családja és második élete lett, de néhányan csak szenvedtek a szolgálat alatt. Ez az időszak Kelet-Európában az impériumváltásról, a gazdaság és a társadalom szerkezetének erőszakos átalakításáról szólt, így sokak számára vonzó lett az Idegenlégió, mert egy új, immár nyugati élet lehetőségével kecsegtetett.

4.3. RÉSZKÖVETKEZTETÉS

Az indokínai háborúban mindkét fél hadereje óriási átalakuláson ment keresztül. A Viet Minh esetén a regularizáció volt a vezérfolyamat, amelynek mozgatórugója a kínai három fokozatú forradalmi hadviselés elméletének exportálása és az ezt lehetővé tevő, Kínából 1950-től folyamatosan érkező hadianyagból megvalósított, szintén háromszatú haderő létrehozása volt. A Viet Minh ismerte fel először, hogy a pszichológiai hadviselés (propaganda) és a felderítés–hírszerzés szerepe milyen óriási lehet egy COIN konfliktusban, ennek ellenére végig a reguláris erők dominanciájának elérésére törekedtek.

A franciák 1947 után reagálni kényszerültek az ellenség átalakulásával járó kihívásra, amely során ténylegesen több párhuzamos haderő struktúra jött létre: az egyik a NATO gépesített, majd atomháborúját vívta volna meg, a másik pedig egyre inkább a hadszíntér sajátosságaihoz idomult. A kontinentális katonai gondolkodás fő sodra a nukleáris hadviselés lett, a gyarmati elem egyre inkább marginalizálódott. Mindezek ellenére Franciaország katonái Indokína után szinte nem is haza, hanem rögtön Algériába, egy újabb konfliktusba kerültek, ahol különösen az indokínai COIN tapasztalatoknak óriási hasznát vették, hisz az ellenség itt

nem rendelkezett tüzérséggel támogatott reguláris hadosztályokkal, jobbára csupán irreguláris felkelő csoportokkal.

Az 1960-as évektől látványos volt a szakítás a gyarmati hadviselés és a kontinentális között, az előbbi a Francia Unió szétesése miatt többé már nem volt érdekes. Ennek fényében nem meglepő, hogy az Indokínában (és Algériában) született újítások egy része csak jóval később, és nem is a francia hadművészetben, hanem főleg az amerikaiban született újjá (először nyilvánvalóan az azonos hadszíntér és az ellenség miatt Vietnámban, majd 2001 után Afganisztánban és Irakban).

A francia katonák ettől függetlenül nagyon fontos tapasztalatokat szereztek a sok/több nemzeti hadviselésben, és a lakossággal való érintkezésben, ennek ellenére csak nagyon későn ismerték fel, hogy a konfliktust ellenség központú COIN, és a megsemmisítésre törekvő konvencionális műveletek, azaz a katonai eszközök alkalmazása nem vezethet sikerre. Több teoretikus (köztük a háború elején itt szolgáló, később fontos stratégává váló Beaufre is) már a konfliktus elején jelezte, hogy ez nem lesz elégséges, de sem a politikai sem a katonai vezetés nem hajlott arra, hogy ezt elismerje. Ennek megfelelően francia részről leginkább a hagyományos erők átalakítása zajlott, hogy a hadszíntér hagyományos kihívásainak (terep, időjárás, infrastruktúra, ellenség fegyverzete stb.) megfeleljenek, és továbbra is az ellenséges konvencionális erők közti összecsapásokra készültek.

Egyedüli átfogó COIN megközelítés a GAMO-k esetében érhető tetten, míg nem-konvencionális elemként a modern különleges erők alkalmazására hasonlító GCMA-k és kommandós alakulatok tevékenysége az, ami némileg kilóg ebből a sorból. Ugyanígy érzékelték a felderítés jelentőségének növekedését, de a vezetési rendszerben jelen lévő rossz beidegződések miatt jelentős előrelépés nem történt. A CEFEO vezetésében a műveleti gondolkodás, a hagyományos katonai erő alkalmazás dominanciája, a támadás–védelem mentén folyó bináris gondolkodás végig megőrizte primátusát, még akkor is, amikor egy volt felderítő tiszt (Navarre tábornok) vezette azt.

Elmondható, hogy a francia hadműveleti és hadászati vezetés rendkívül bonyolult rendszere miatt a legapróbb hadművelet megtervezésekor is mind vertikálisan, mind horizontálisan több vezetési szintet és törzset kellett bevonni, amely azok sikerességét már a kezdetük előtt nagyban korlátozta. Ez igaz volt mind az erőforrások megfelelő és hatékony csoportosításának kialakítására, mind a vezetés egységének megvalósulására. Ezt a helyzetet csak tovább súlyosbították a hadszíntér földrajzi sajátosságai, amelynek kiismeréséhez hosszú időre volt szükség, valamint a francia katonai vezetés heterogén összetétele, eltérő tapasztalatai, és gyakran hivatásoshoz nem illő viselkedése.

A francia haderő harcászati szinten rendkívül sok újdonságot alkalmazott nagy hatékonysággal a háború során (például a légideszant és folyami műveletek, vagy a közvetlen légi támogatás tökéletesítése, valamint a helyi törzsekkel együttműködő különleges erők koncepciója), illetve alkottak meg nagyon rugalmas szervezeti struktúrákat (Gépesített Csoportok), de hadműveleti szinten nagyon merevnek bizonyult, hadászati szinten pedig érezhetően hiányzott az a stratégia útmutatás, amelynek kiadása a politikai vezetés feladata lett volna.

Ez a merevség mind a területi alapon történő tervezés és az abból fakadó bonyolult alá- és fölérendeltségi viszonyok, mind a haderőnemi és személyes érdekekhez való túlzott ragaszkodás során tetten érhető, amely kihatással volt a hadműveletek sikerességére, ezen keresztül pedig fölerősítette a gyenge politikai és hadszíntéri katonai stratégia hibáit, amivel semmissé tette a francia katonák és az oldalukon harcoló számos náció harctéri sikereit. A hadtörténelemben ezért az indokínai gyakorlatban megvalósuló hadászati és hadműveleti tervezés/vezetés inkább figyelmeztető példaként vonulhat be.

Azért, hogy ezt a kettősséget megérthessük, érdemes megvizsgálni, hogy az egyes időszakokban, az átalakulásuk bizonyos pontjain lévő haderők találkozásánál milyen katonai és politikai eredménnyel járt, és az egyes újítások mit tudtak hozzátenni a gyakorlatban a teljesítményükhöz.

5. A HÁBORÚ ESEMÉNYTÖRTÉNETE

A francia és az azzal szövetséges haderők, a Francia Unió és az indokínai társult államok katonái látszólag egy teljesen más fajta háborút vívtak, mint a Viet Minh. Egy gyors lefolyású, rövid konfliktusra készültek, mert alulértékelték a kommunistákat, másfelől pedig reálisan látták a saját társadalmuk és a gazdaságuk teherbíró képességét, míg a kommunisták eleve elhúzódozó háborúra rendezkedtek be. A francia erők az indokínai háborút végéig gyarmati konfliktusként kezelték, aminek során kezdetben szinte kizárólag a hadsereg konvencionális, műveletekben való bevetését, valamint az ellenség erővel történő felszámolását tekintették a megoldás kulcsának.

Azért, hogy megérthessük, hogy az események milyen sorrendben követték egymást és mi kötötte össze őket, szükséges, hogy a háború történetét is megismerjük. Azért, egy belső struktúrát is ki lehessen alakítani, szükséges az események valamilyen katalógusának létrehozása is. Ennek megalkotásához nagyon sok szempontot figyelembe lehet venni, de jelen esetben kizárólag a hadművészet története szempontjából releváns katonai eseményeket vizsgálom:

- a háború menetében fordulópontot jelentő csaták vagy hadjáratok,
- szervezeti vagy harceljárásbéli változást kiváltó események.

A fenti szempontrendszer alapján kiválasztott eseményeket célszerű olyan módon strukturálni, amely segíti a változások kialakulásának hátterét és a kiváltott hatásuknak a megértését. Ilyen lehet például a háború korszakolása (mindkét fél szempontjából), amely egy keretrendszert ad a konkrét történések vizsgálatához.

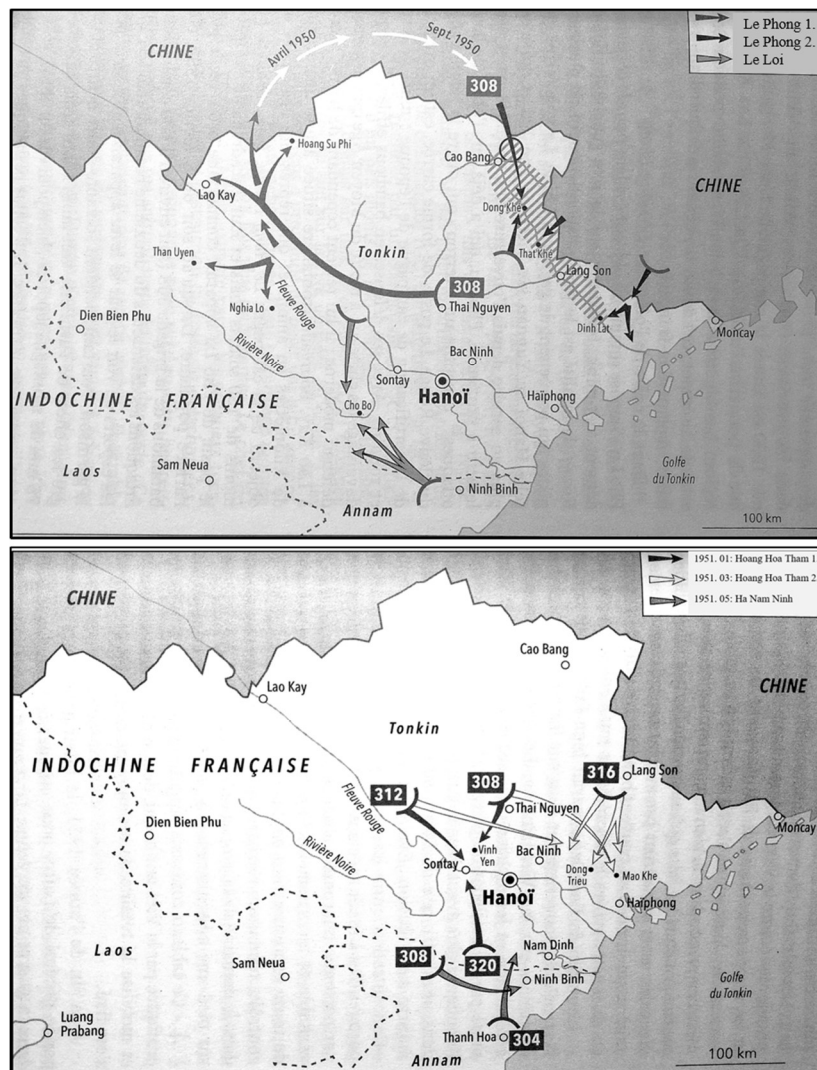
5.1. A HÁBORÚ SZAKASZAI A VIET MINH SZEMPONTJÁBÓL

A háborút a Viet Minh tevékenysége alapján viszonylag egyszerű felosztani, mert az a Mao féle forradalmi háború szerint zajlott:

- a stratégiai védelem időszaka: 1946 vége – 1947 vége,
- a stratégiai egyensúly időszaka: 1948 eleje – 1951 vége,
- az általános támadás időszaka: 1951 vége (1952 eleje) – 1954.⁴¹⁶

⁴¹⁶ Bögös László – Vajda Péter: *Dzsungelháborútól a győzelemig*. Zrínyi, Budapest, 1975. 10–11. és Györi Sándor – Szarvas Péter: *Harcok és Győzelmek Vietnámban 1945–1975*. Kossuth, Budapest, 1977. 44.

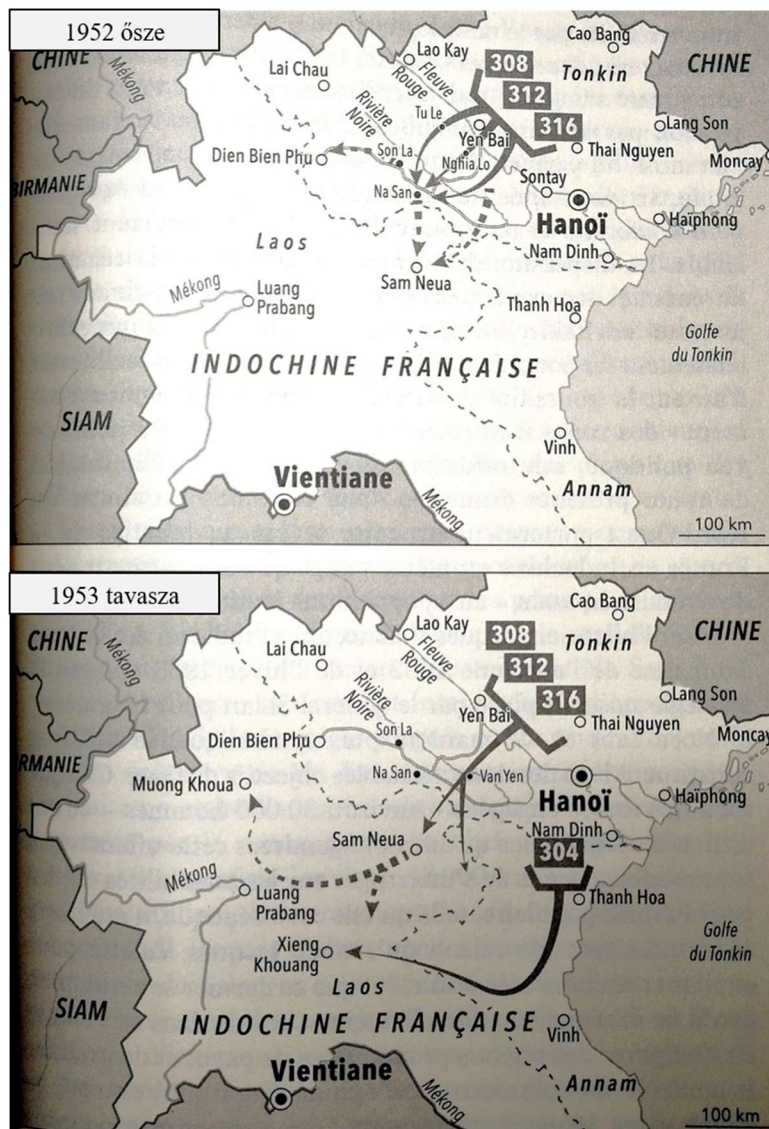
Az első időszak egyértelműen a Viet Minh katonai erejének és hátszágának felépítéséről szólt, amelyet sokként ért, amikor a franciák rajtaütöttek a Viet Bac-hegységben berendezett törzsterületeiken. A gerilla harcok és a helyi szintű lesállítások domináltak a Viet Minh tevékenységét. A második időszak a kínai polgárháború győzelméről, a kapcsolatfelvételtől, és a reguláris haderő létrehozásáról szólt. Ekkor történik meg a Cao Bang és Lang Son között a kínai határral párhuzamosan futó RC 4 melletti erődök ellen indított sorsdöntő támadás (1950. szeptember), amely felszámolja a francia jelenlétet a térségben, és megnyitja a hadianyag szabad áramlását a Viet Minh felé.

15. sz. kép

Viet Minh offenzívák az 1950–1951-es hadműveleti időszakban
(Cadeau 2015 i. m. 259. és 345., szerkesztette: a szerző)

Az 1950 őszen elért nagy győzelmek lendületet adtak a Viet Minh erőeknek, és súlyos csapást mértek a CEFEQ moráljára, így Giap tábornok kísérletet tett, hogy ezt kihasználja, és ugyanabban a hadműveleti szezonban (1950–1951) elfoglalja Hanoit. A harmadik időszak tehát a Vörös-folyó deltájának megszerzéséért indított nagy offenzívákról szól (1951 és 1952). Ebben az időszakban bár hadászati szinten a Viet Minh birtokolta a kezdeményezést, és több hadosztálynyi erővel indított nagy támadásokat (például Na San erődje ellen 1952-ben), de nyers erővel nem sikerült megtörni a CEFEQ ellenállását. A franciák hadműveleti szinten megőrizték a kezdeményezést, és több kísérletet tettek a kitörésre a deltából (Vinh Yen, Hoa Binh).

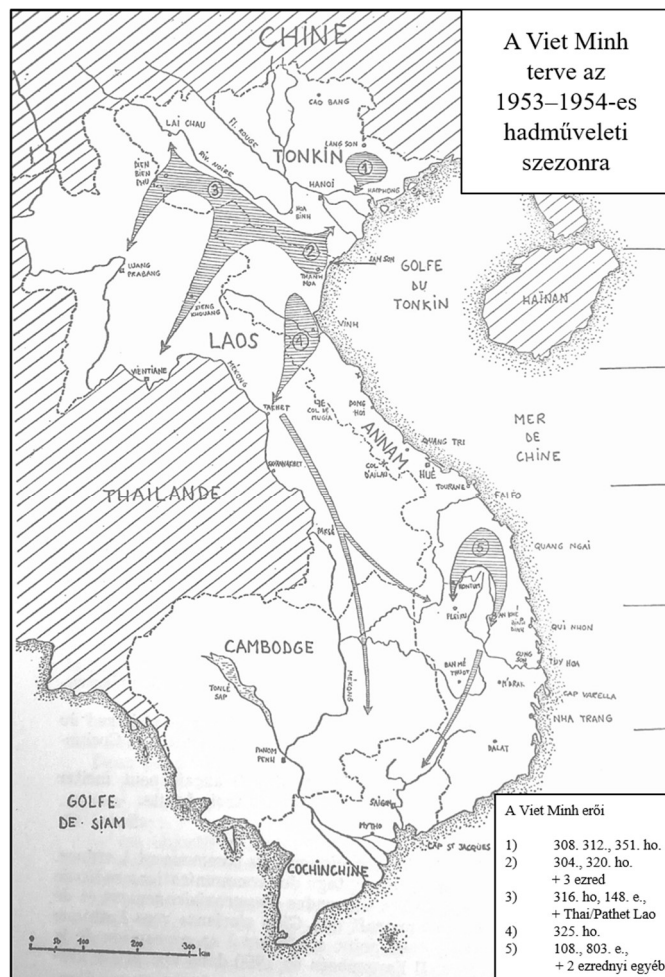

16. sz. kép

Viet Minh offenzívák az 1952–1953-as hadműveleti időszakban
(Cadeau 2015 i. m. 387., szerkesztette: a szerző)

Ezek sikertelensége után a franciákat támogató területek (Laosz és a thai vidék, azaz a Vörös- és a Fekete-folyó közti hegyvidék) megszállása következett (1953 és 1954). Itt már csak a legfontosabb műveletekre alkalmazták a reguláris erőket koncentráltan (például Dien Bien Phu, 1954), leginkább csak néhány hadosztállal, több irányban végrehajtott támadásokról beszélhetünk. A hadászati helyzet alapvetően a Viet Minh-nek kedvezett, de a franciák CASTOR hadművelete azonban újratervezésre kényszerítette Giapot (34. sz. melléklet).

Az utolsó időszakban a Vietnámi Néphadsereg feladata egy olyan általános, kedvező katonai helyzet kialakítása lett, amelyet a genfi tárgyalóasztal mellett ülő politikai vezetők fel tudtak használni a VDK pozícióinak javításához. Ennek érdekében szinte minden hadszíntéren támadást indítottak, amelynek eredményeként döntő vereséget mértek a CEFEO-ra (Dien Bien Phu mellett 1954 májusában és a Mang Yanh-hágónál az elit GM 100-ra ugyanaz év júniusában).

17. sz. kép

Viet Minh offenzívák terve az 1953–1954-as hadműveleti időszakban
(Bernier – Joste i. m. 44., szerkesztette: a szerző)

5.2. A HÁBORÚ SZAKASZAI FRANCIA SZEMPONTBÓL

A franciák számára több nézőpontot és felosztást is figyelembe vehetünk. A legfontosabb, hogy milyen volt a külpolitikai helyzet, azaz, hogy meddig volt tisztán francia, mikortól nemzetközi jellegű a közdelem, amelybe a kínai és amerikai beavatkozás is megtörténik, kiterjesztve ezáltal a katonai és ideológia tömbök szembenállását Dél-Kelet Ázsiára is. Ez alapján két felosztás lehet:

- a háború francia gyarmati szakasza: 1945–1949,
- a háború hidegháborús szakasza: 1950–1954.

Hadtörténeti szempontból (de figyelembe véve a fentieket) a hadműveletek céljának és jellegének megváltozása, a kezdeményezés kérdése és az szervezeti átalakulások és újítások megjelenése lehet döntő szempont. Ez alapján három időszakot érdemes figyelembe venni:

- a gyors pacifikálás időszaka: 1945–1947,
- a „Bao Dai megoldás”: 1948–1949,
- a nemzetközi konfliktus időszaka: 1950–1954.⁴¹⁷

A francia hozzáállás a konfliktushoz az első időszakban egyértelműen egy tisztán gyarmati lázadás felszámolására irányult, és a haditechnikai, illetve létszám fölényből eredő, a hagyományos elveknek megfelelő elsöprő katonai erő alkalmazásával járt. Ez nagyjából 1947–1948 fordulójáig így is volt, mind a stratégiai koncepció, mind a kidolgozott és végrehajtott műveletek ehhez illeszkedtek, azokban dominált a konvencionális elem, és erősen alapoztak a haditechnikai illetve tűzerő fölényükre.

Ez azonban nem hozott eredményt, a konfliktus elhúzódott, a hazai támogatás pedig folyamatosan csökkent. Amikor tehát biztos lett, hogy a VDK-t nem lehet csupán a csatatéren, katonai módszerek alkalmazásával megdönteni, a franciák hozzá láttak egy újfajta, elsősorban politikai alapú megoldás kidolgozásához.⁴¹⁸ Ennek lett eredménye a Bao Dai császárrá való kinevezése, amelynek súlya különösen a kínai polgárháború lezárultával megnőtt, hisz egy olyan kvázi független entitást hozott létre, amellyel a nyugati világ formálisan is kapcsolatba tudott lépni. Ezzel párhuzamosan, a franciáktól függetlenül egy olyan esemény következett be, ami alapjaiban írta át a háború menetét: Mao Ce-tung csapatai győztek a polgárháborúban, és ezzel a párizsi vezetés nyakába szakadt a hidegháború nem csak Európában, de Ázsiában is.

⁴¹⁷ Thoumelin i. m. 22–23.

⁴¹⁸ Georges Fleury: *La guerre en Indochine 1945–1954*. Perrin, Paris, 2003. 461–462.

A harmadik időszakban a Viet Minh reguláris hadosztályainak megszervezésével kialakult egyfajta paritás északon, a kezdeményezés pedig a háború egészének irányításában átcúszott a kommunisták kezébe. Az RC 4 mentén bekövetkezett katasztrofális vereség hatására a franciák a legjobban felkészült parancsnokuknak tartott de Lattre tábornokot nevezték ki 1950 decemberében a CEFEO élére (egyben főképviselőnek is), aki azonnal hozzálátott a Vörös-folyó deltájába betört ellenség felszámolásához és a demoralizálódott gyarmati haderő önbizalmának visszaadásához.⁴¹⁹

A franciáknál 1951 a „de Lattre év” (*l'année de Lattre*) néven vonult be a hadtörténelembé, amely magába foglalta a delta vidék védelmére létrehozott erőd vonal kiépítését és a kommunisták lendületének megtörését Vinh Yen mellett (1951. január).⁴²⁰ A franciák tehát feladták a vidéket, és a mozgó háború hadászati koncepcióját és a tüzerő (tüzérség és légierő) fölényükre alapozva átmentek védelembé, azzal a céllal, hogy kivéreztessek az ellenséget (Na San ostroma). Ezzel párhuzamosan a konvencionális erő alkalmazása mellett egyre több, mai terminológiával a felkelésellenes műveletek eszköztárába tartozó módszert alkalmaztak (GCMA, GAMO stb.), fölhasználva az ország területén élő egyéb nép- és vallási csoportokat, amellyel igyekeztek a lakosság támogatásától megfosztani ellenfeleiket.

A háború végén egy új, átfogó hadászati terv kidolgozásakor (Navarre-terv) a kezdeményezés visszaszerzése lett a legfontosabb cél, amely megteremthette volna a háború kedvező politikai lezárásának (nem feltétlenül a megnyerésének!) lehetőségét.⁴²¹ Ezt a hadszínteret egyébként előzetesen nem ismerő, de beosztásba helyezésekor bejáró és viszonylag reális helyzetértékelést készítő Henri Navarre tábornok alkotta meg, és a legfőbb pontjai az alábbiak voltak:

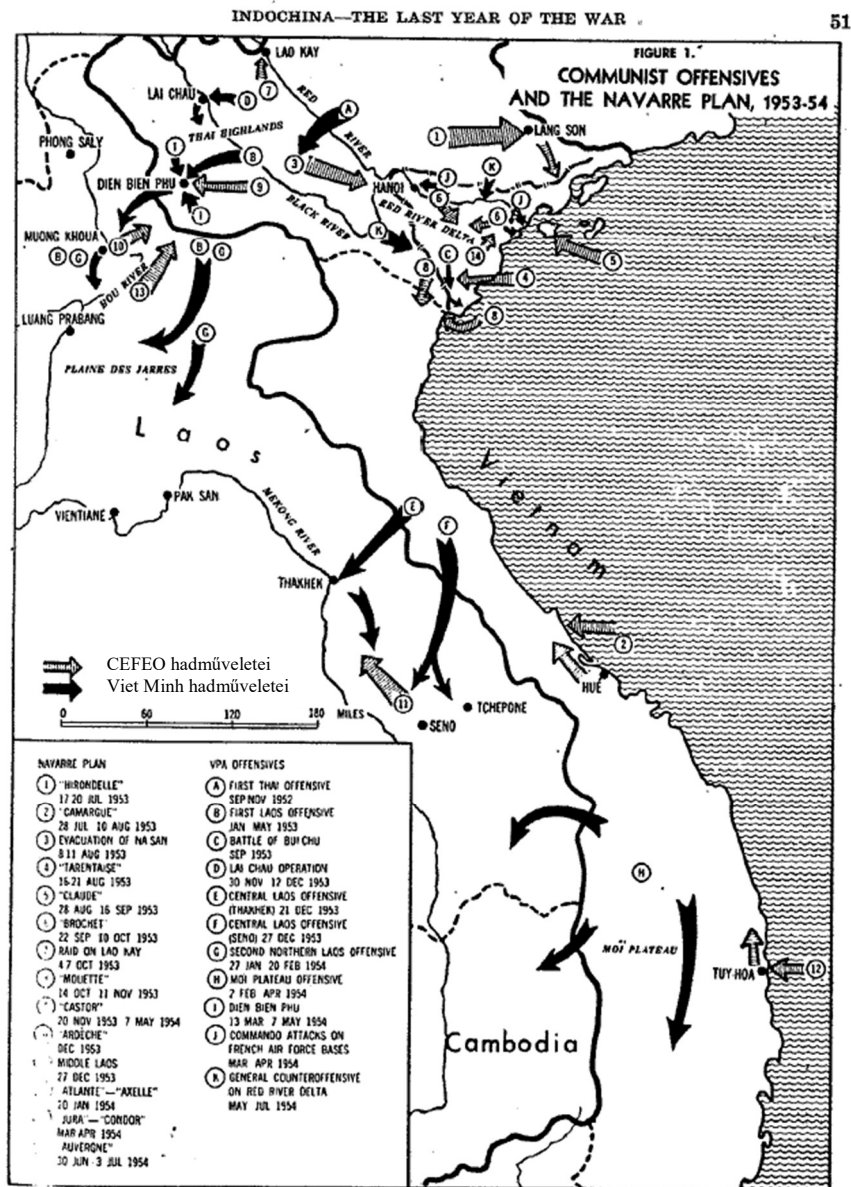
- A zászlóaljkból manőver ezredek, majd hadosztályok létrehozása az 1954–1955-ös hadműveleti időszakra
- Az indokínai hadszíntér korábbi öt régiójának összevonása északi és déli körzetekre (18. szélességi fok mentén megosztva).
- Északon hadászati védelem, korlátozott célú támadásokkal szétzilálni a Viet Minh hadműveleteit.
- Délen, ahol megvan a szükséges erőfölény a Viet Minh megsemmisítése az 1953–1954-es hadműveleti szezonban.

⁴¹⁹ Cadeau (2015) i. m. 324.

⁴²⁰ Uo. 338.

⁴²¹ Windrow i. m. 205.

- Döntő csata kerülése 1953–54-es, majd keresése az 1954–55-ös hadműveleti időszakban.⁴²²

18. sz. kép

Hadműveletek 1954-ben

Bernard B. Fall: Indochina the last Year of the War. The Navarre Plan. In *Military Review*, 1956. december, 48–56.

https://web.archive.org/web/20090731093148/http://calldp.leavenworth.army.mil/eng_mr/txts/VOL36/00000012/art8.pdf (Letöltés ideje: 2020. 01. 14.) 51.

⁴²² Bruce H. Hupe: *The Generalship of General Henri E. Navarre during the Battle of Dien Bien Phu*. Master's Thesis, US Army Command and General Staff College, Ft Leavenworth, 1994. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA284497> (Letöltés ideje: 2021. 12. 28.) 21–22. és Navarre i. m. 80–81.

A két fél szempontjából meghatározott szakaszolás természetesen nem független egymástól, hisz folyamatos kölcsönhatás van a hadviselő felek között. Az első időszakban a kezdeményezést birtokló franciákra reagált a Viet Minh, majd ez legkésőbb 1950-től megfordult. Érdekes megvizsgálni, hogy mikor és milyen hatás érte a feleket kívülről (nemzetközi események) és ez milyen belső változásokat indított el a haderőkben vagy a háború megvívásának koncepciójában. Ugyanígy, érdemes ehhez hozzárendelni a fordulópontokat (csaták és hadműveletek) is, hogy teljes képet kapjunk a konfliktus menetéről.

A háború felosztása Viet Minh szempontból

Időszak elnevezése		Kezdet	Vége	Kezdeményezés	Fontos hadjáratok, Csaták	Külső változás	Belső változás
Első időszak	A stratégiai védelem időszaka	1946	1947	Francia	LEA hadművelet		Népi erők és reguláris ezredek létrehozása, háterszág megszervezése
Második időszak	A stratégiai egyensúly időszaka	1948	1951	Vitatott	Harcok a kínai határ mentén (RC4 és Cao Bang) Vinh Yen Hoa Binh	Kínai polgárháború győzelme és a támogatás megindulása, koreai háború kitörése	Hadosztályok megszervezése, felderítés átszervezése
Harmadik időszak	Az általános támadás időszaka	1952	1954	Viet Minh	Na San ostroma LORRAINE hadművelet CASTOR hadművelet GM 100 megsemmisítése	Koreai háború vége	Légvédelem és tüzérség megszervezése

A háború felosztása francia szempontból

Időszak elnevezése		Kezdet	Vége	Kezdeményezés	Fontos hadjáratok, Csaták	Külső változás	Belső változás
Első időszak	Gyors pacifikálás koncepciója	1945	1947	Francia	LEA hadművelet	IV. Köztársaság létrehozása	Dimassaut, Kétféltűk, Kommandók
	"A Bao Dai megoldás"	1947	1950	Vitatott	Harcok a kínai határ mentén (RC4 és Cao Bang)	Hazai politikai támogatás lecsökken	Morális válság, Sörgítés
Második időszak	Nemzetközi konfliktus	1950	1954	Viet Minh	Vinh Yen Hoa Binh Na San ostroma LORRAINE hadművelet CASTOR hadművelet Dien Bien Phu ostroma GM 100 megsemmisítése	Amerikai támogatás megindul	De Lattre vonal kiépítése (Statikus erők), GCMA, GAMO, GM, GATAC Távolsági zászlóalj, Base Aéroterrestre

19. sz. kép

A háború szakaszai a hadviselő felek szempontjából

(Összeállította a szerző)

A fejezet további részében négy esettanulmányon keresztül kívánom bemutatni, hogy a korábban felvázolt elméletek, a hadszíntér sajátosságai és a szembenálló haderők hogyan teljesítették feladatukat. A példák a háború különböző időszakaiból következnek, és mind-mind valamilyen döntő ponthoz vagy lényegi változáshoz köthetők:

- a LEA hadművelet (1947): a francia modern összhaderőnemiség és a katonai erőfölény példája,
- harcok az RC 4 (1950) a Viet Minh első reguláris győzelme és a francia ejtőernyősök harceljárásainak bemutatása,
- Dien Bien Phu (1954): a háború kimenetelét eldöntő csata,
- harcok a Mang Yang-hágónál (1954): A GM 100 elit alakulatának tragédiája és a háború lezárása Annamban.

5.3. A LEA HADMŰVELET (1947)

A háború első éveinek kétségtelenül az egyik legnagyobb erők bevonásával zajló, legtöbb változást kiváltó francia hadművelete a LEA volt, amely beletartozik a konfliktus során végrehajtott öt „nagy” ejtőernyős hadműveletbe is. Az indokínai háború során a mai Vietnám északi szegletében csoportosuló kommunista gerillákról általában az a kép él, hogy folyamatos rajtaütésekkel, és lesállításokkal zaklatták a franciákat, majd visszahúzódtak az elérhetetlennek tartott törzsterületekre, a kínai határ közelébe. Ez alátámasztja azt a nézetet, miszerint a gerilla-hadviselést alkalmazó oldalnak, hogy sikert érhessen el, biztos háttérrel, szilárd irányítása alatt álló, őt támogató lakosságra van szüksége, különben nem szállhat szembe sikeresen a jellemzően hatalmas haditechnikai és erőforrásbéli fölényben lévő reguláris ellenfelével.

A francia hadsereg 1950 előtt egyértelműen ilyen erő volt, amely kezdetben a gyarmati háborúkra jellemző módon csak katonai alakulatok bevetésével igyekezett megtörni az ellenállást, és gyorsan befejezni a háborút. Ennek az erőfölénynek a birtokában, a háború első időszakában a hibásan kialakult közvélekedésre rácsafolva, több műveletet indítottak a Viet Minh biztonságosnak vélt háttérjébe, amelyek közül összefegyvernemiségével és az érintett terület méretével is kiemelkedik az 1947-es LEA hadművelet.

A franciák a meglévő erőfölényük birtokában igyekeztek biztosítani Indokína teljes területét. Az ország északi része azonban két okból sem állt soha teljes mértékben a felügyeletük alatt. Egyfelől a kínai határ közelségéből kifolyólag, a kommunisták utánpótlása itt volt a legjobb – a Viet Minh erők a háború folyamán szinte végig emberi vagy állati erővel igyekeztek megoldani az utánpótlás szállítását, mivel a gépesítettség és a motorizáció foka rendkívül alacsony volt. Így tehát, a viszonylag rövid utánpótlási vonalaknak köszönhetően a gerillák utánpótlásának nagy része folyamatosan rendelkezésükre állt. Ugyanez igaz volt a lojális lakosság támogatására is, amely a hadkiegészítés és a szállítást végző hordárok szempontjából sem volt elhanyagolható.

A háború kezdetén a különleges viszonyok sok nehézséget okoztak a franciáknak. A térség időjárása korlátozta a műveletek időbeni kiterjedését is, és hozzájárult ahhoz, hogy kialakuljon egy ősztől-tavaszig tartó hadműveleti szezon. Ezen túl, az erősen csapadékos klíma, a monszun időszak minden nemű katonai műveletet ellehetlenített. Az éghajlati viszonyokhoz kevésbé szokott expedíciós erők, különösen a jellemzően európai származású legionáriusok

számára pedig komoly egészségügyi kockázatot is rejtett.⁴²³ Így tehát, egy viszonylag szűk időszak állt rendelkezésére a feleknek, hogy a betervezett hadműveleteket végrehajtsák – ez természetesen az időtényezőt szem előtt tartó, kifárasztásra törekvő gerilláknak kedvezett, míg a katonai győzelmet elérni igyekvő franciák számára hátrányos volt.

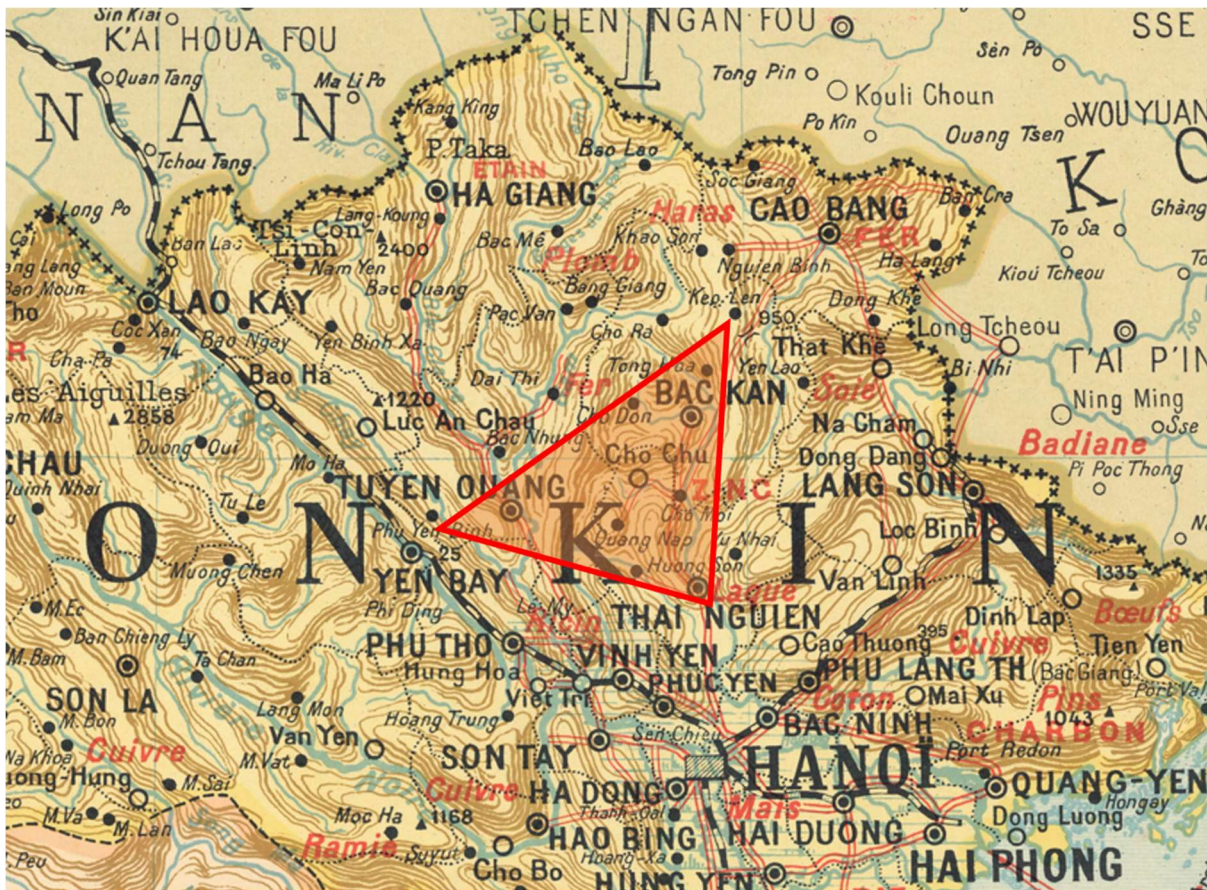
A Viet Minh egy nagyjából 15-20 000 négyzetkilométer kiterjedésű, leginkább háromszöghöz hasonlatos területet birtokolt, amelynek sarokpontjaiban három település (Tuyen Quang, Bac Kan és Thai Nguyen) volt. Ezt a területet nevezték a franciák „Viet Minh erődjének (*Réduit National Viet Minh*)”. Az ekkor meglehetősen pontos francia felderítés jelentései alapján ide települtek a kiképzőbázisok, amelyekre a modernizálódó hadseregnek szüksége volt, de az ellátást segítő infrastruktúra, az első reguláris alakulatok és a teljes vezetés, köztük maga Ho Si Minh is. Ez a kommunista vezetés részéről nagy merészség volt, hisz Hanoi közelsége egyet jelentett a francia erők közelségével is.

A másik ok, amiért a terület felett sosem terjedt ki a francia kontroll, az a földrajzi adottságokból következett. Északon, a Viet Bac hegységben jellemzőek a nehezen járható, magas gerincek és dombok által sűrűn tagolt terep, ami csak szűk folyóvölgyeken keresztül leküzdhető. Ezen a területen csak kevés és jellemzően kis áteresztő képességű út volt, amely inkább a jobban gépesített francia erők számára jelentett korlátozást. A növényzet a hegyi és a sűrű őserdei között váltakozott – ez utóbbi pedig természetesen a járhatóság további csökkenését okozta.

A terület mezőgazdaságát a vizek melletti teraszos, elárasztáson rizstermesztés dominálta, amely a gépesített műveleteket és a szétbontakozást, az alternatív útvonalak keresését, valamint a logisztikai ellátást akadályozta. A Vörös- (*Song Hong*) és Tiszta-folyó (*Song Lo*) völgyei határolták nyugatról a Viet Minh fő szállásterületét, a mai nevén vietnámi északkeleti régió részét képező, Bac Kan várost az azonos nevű megyével (tágabb értelemben a Viet Bac hegyeit) és a szomszédos településeket. Ez a terület körülbelül 130 kilométerrel helyezkedett el északabbra a kiemelt fontosságú Hanoitól,⁴²⁴ a francia gyarmati jelenlét egyik központjától.

⁴²³ Fall (2006) i. m. 301.

⁴²⁴ Sz. n.: 1947 *Opération « Léa » : l'occasion manquée.* <https://www.defense.gouv.fr/terre/actu-terre/1947-operation-lea-l-occasion-manquee> (Letöltés ideje: 2019. 05. 20.)

20. sz. kép.

A tonkíni régió térképe (a Viet Minh bázisterületeinek jelölésével)

E. Girard: Indochine physique, politique et économique 1:500 000 (1938)

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b531214090/f1.item>

(Letöltés ideje: 2019. 06. 10.)

A párizsi vezetés 1947 tavaszán új főkormányzót nevezett ki Indokínába⁴²⁵ annak érdekében, hogy elkerüljék az elhúzódó, költséges válságot, és politikai vonalon keressék a konfliktus kiegyezéssel való lezárásának lehetőségét. Miután ez utóbbira csekély esély mutatkozott, utasították a katonai vezetést Jean Étienne Valluy tábornok, az indokínai francia csapatok parancsnokának személyében, hogy dolgozzanak ki egy nagyszabású támadási tervet, amely rövid úton véget vet a háborúnak. Az 1947 tavaszán kitört madagaszkári, franciaellenes lázadás azonban a rendelkezésre álló katonai erő megosztását eredményezte,⁴²⁶ így Raul Salan

⁴²⁵ Jacques Valett: Les opérations de l'automne 1947 dans le haut Tonkin: les incertitudes d'une stratégie In *Guerres mondiales et conflits contemporains*. 2014/4. 63–79.

<https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2010-4-page-63.ht> (Letöltés ideje: 2019. 05. 31.) 64.

⁴²⁶ Fall (2006) i. m. 28.

tábornok,⁴²⁷ az északi, tonkini katonai régió parancsnoka⁴²⁸ egy meglehetősen vakmerő, a rendelkezésre álló korlátozott erő teljes kihasználásával végrehajtandó művelet megtervezését rendelte el.

Ennek kettős célja volt: egyfelől el akarták foglalni a Viet Minh által megszállt területeket, amelyek a kínai határ és Hanoi között húzódtak, elvágva ezzel az utánpótlási vonalakat. A művelet második, nem kevésbé fontos célkitűzése pedig a VDK árnyékkormány és a teljes politikai, valamint katonai vezetés felszámolása volt, amelynek kivitelezése a művelet legkockázatosabb részét jelentette.⁴²⁹ A művelet, amely a Bac Kan környéki hegyekről és hágókról kapta a nevét, rendkívül kevés COIN elvet vett figyelembe, célja egyértelműen klasszikus katonai feladatok végrehajtására korlátozódott, úgymint a terület birtokba vétele, az ellenség ellenállásának fölszámolása és erőinek megsemmisítése.

A Viet Minh politikai és katonai vezetésének fölszámolása azonban újszerű cél volt a háborúban, amelynek elérését főleg reguláris erőkkel kívánták elérni. Már a művelet megtervezése, céljainak kijelölése is jól mutatja, hogy a francia katonai vezetés nem értette meg az indokínai konfliktus jellegét, sem pedig annak tényleges fizikai és társadalmi kiterjedését, és továbbra is úgy számoltak, hogy egy hadművelettel tartósan pacifikálhatják a gyarmatot. Egy bekerítő művelet sikerrel kecsegtethetett egy csatatéren Európában, de az ázsiai dzsungelben hatása legjobb esetben is csak korlátozott lehetett.

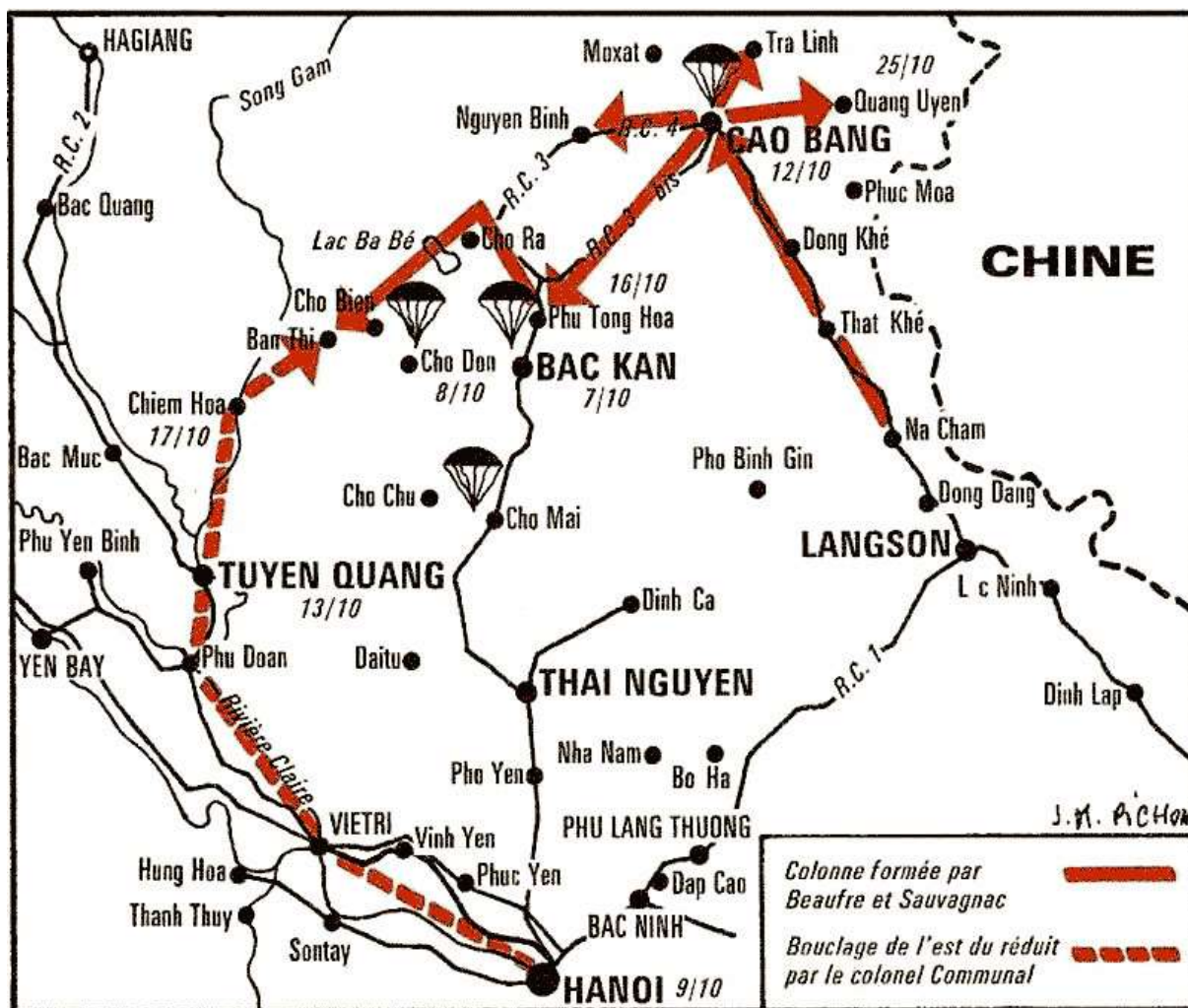
A franciák az előzetes számvetések alapján 22-30 000 katona alkalmazásával számoltak, de a madagaszkári események miatt végül csak alig több mint 12 000 fő bevetésére került sor,⁴³⁰ amely nagyban befolyásolta a művelet kimenetelét is. A tervezés során az összes erőforrást és a terep adottságait is figyelembe vették: két csoportosításban, két irányból, keletről, a szárazföldről és nyugatról a folyók és a rizsföldek felől indult a harapófogó két szára, míg a meglepésért a légi lépcsőben ledobott ejtőernyősök feleltek. A légierő a teljes légi fölény birtokában biztosította a célterületre való kijuttatást, és a csapatok közvetlen légi támogatását, összhaderőnemi jelleget kölcsönözve ezzel a műveletnek.

⁴²⁷ Becenevén a „mandarin”. Ez már eleve utal arra, hogy az indokínai főparancsnokok közül ő rendelkezett a legmélyebb ismeretekkel a hadszíntérről, hisz a hosszú gyarmati szolgálatának jelentős részét itt töltötte. Ennek köszönhetően sokkal mélyebben megértette a helyi sajátosságokat és személyesen ismerte az ellenség vezetőit is. Elkötelezett kolonialistaként később az algériai katonai puccs egyik vezéralakja lett.

⁴²⁸ Franchini (2011) i. m. 587.

⁴²⁹ Cadeau (2015) i. m. 203.

⁴³⁰ Uo. 203.

21. sz. kép

A LEA hadművelet vázlata

http://jcr3.free.fr/cahier-journalier/pages/Albums/cartes/pages/carte-ope-Lea-1_gif.htm

(Letöltés ideje: 2019. 05. 31.)

A főerőt a Beaufre ezredes vezette „B csoport” (*Groupement B*) jelentette, amely Lang Sonból megindulva – folyamatos nyíllal jelölve a képen –, a 3. és 4. számú Gyarmati Utakon haladt, hogy lezárja a kínai határ felé a visszavonulás lehetőségét. Cao Bang elérése után a csoportnak át kellett vennie az ejtőernyősök feladatát, kijutva Bac Kan térségébe, és föl kellett venni az összeköttetést a hajókon érkező erőkkel. Ez a csoport volt hivatott kimenteni a megszorult ejtőernyősöket és elvágni a kínai határt, ezzel az utánpótlási és visszavonulási útvonalakat. A csoport főleg marokkói alakulatokból állt, akiket idegenlégiós és gyarmati erőkből egészítettek ki. A B csoportot 3 gyalogoszázalaj, 3 harcokocsiszázad és 3 tüzérsztyály

alkotta, amelyeket egy műszaki zászlóalj és logisztikai elemek támogattak.⁴³¹ Összesen 7000⁴³² fő, 62 páncélozott jármű és 700 egyéb jármű tartozott az oszlophoz, amelynek Lang Son és Bac Kan között közel 300 kilométert kellett megtennie ellenséges területen.⁴³³

A Vörös- és a Tiszta-folyón fölhajózó folyami csoport parancsnoka, Communal ezredes neve után a „C csoport” (*Groupement C*) elnevezést kapta. Állományában 2 gyalogoszászlóaljjal és egy gyenge tüzérsztállyal azt a feladatot kapta, hogy a folyókon fölhajózva (szaggatott nyíllal jelölve a képen) a bekerítés bal szárnyát alkossa, zárja le az ellenség visszavonulásának vízi útjait, és Chiem Hoa térségében vegye föl az összeköttetést a másik két csoportosítással.⁴³⁴ A csoport felszerelése második világháborús angolász partraszállító, valamint kételtű eszközökből állt, és bár a hadsereg gyalogoszászlóaljaira épült, ezeket csak ideiglenesen rendelték hozzá a folyami harcscsoporthoz. Állandó része volt viszont a haditengerészeti kommandók állománya, amely alakulat katonái a speciális felkészítésüknek hála, kiválóan ki tudták használni a folyami és partraszálló harctevékenységekben rejlő lehetőségeket.⁴³⁵ A francia *Dinassaut*, amelyet a LEA hadműveletben bevetettek, közel 4000 főből, továbbá 18 hajóból állt, amelynek közel 200 kilométerrel kellett az ellenséges vonalak mögé behatolnia.⁴³⁶

A harmadik, egyben legkisebb csoport Sauvagnac alezredes „S csoportja” volt (*Groupement S*). A légi lépcsőben az Ejtőernyős Menet Félbrigád (*Demi-Brigade de Marche Parachutiste*, DBMP) 3 zászlóalját, köztük az 1. Ejtőernyős Vadász Ezred (*1er Régiment de Chasseurs Parachutistes*, 1er RCP) 1. és 3., valamint az 1. Ejtőernyős Rohamzászlóalj (*1er Bataillon Parachutiste de Choc*, 1er BPC) mintegy 1630 katonáját dobták le. Ennek a köteléknek a feladata volt elfogni a Viet Minh vezetését és a többi csoport tevékenységének biztosítása érdekében a fontos útcsomópontok (például Cao Bang település) megszállása is.

Az ellenségről a franciák csak hiányos adatokkal rendelkeztek. A francia felderítés az egész háború alatt többször is pontatlan volt, ez pedig a LEA előtt beérkezett információkkal szemben is általános bizonytalanságot szült. Ezen a helyzeten tovább rontott, hogy a humán felderítés komoly nehézségekkel küzdött, így az erőforrásokat főleg a technikai felderítésre koncentrálták. A művelet előtti légi felderítés 1947. augusztusi adatai alapján 15 000 és 30 000

⁴³¹ Fall (2006) i. m. 28.

⁴³² Más források szerint 8000 fő

⁴³³ Cadeau (2015) i. m. 204.

⁴³⁴ Valette i. m. 70.

⁴³⁵ Croizat (1986) i. m. 65.

⁴³⁶ Fall (2006) i. m. 30.

közé tették a területen lévő ellenséges erők számát. A képek elemzése alapján (helyesen) arra következtettek, hogy a Viet Minh a terepet védelemre előkészítette, a Hanoitól északra, a területükre vezető utakat és hidakat lerombolta, így a franciák a végrehajtásba műszaki csapataikat is bevontak.⁴³⁷

A Viet Minh legtapasztaltabb alakulatai, mintegy 2000 fő közvetlenül Bac Kan-t védte, amelyet, mint az „erőd” központját azonosított a felderítés. Az erőd belsejében további 10 000 jól felszerelt, tapasztalt katona állt, akik a később létrehozott hadosztályok első reguláris előfutárai voltak. A teljes tonkini területet összesen 45 000 fő védte, de csupán csak kétharmaduk volt fegyveres. A Viet Minh szállásterületeinek szélén a milíciák, gerillák voltak,⁴³⁸ akiknek feladata a felderítés és az ellenség lesállításokkal való lassítása volt. A kommunisták egyébként 1947–1948 folyamán megkezdték egy második „erőd” kiépítését is, Hanoitól délre.

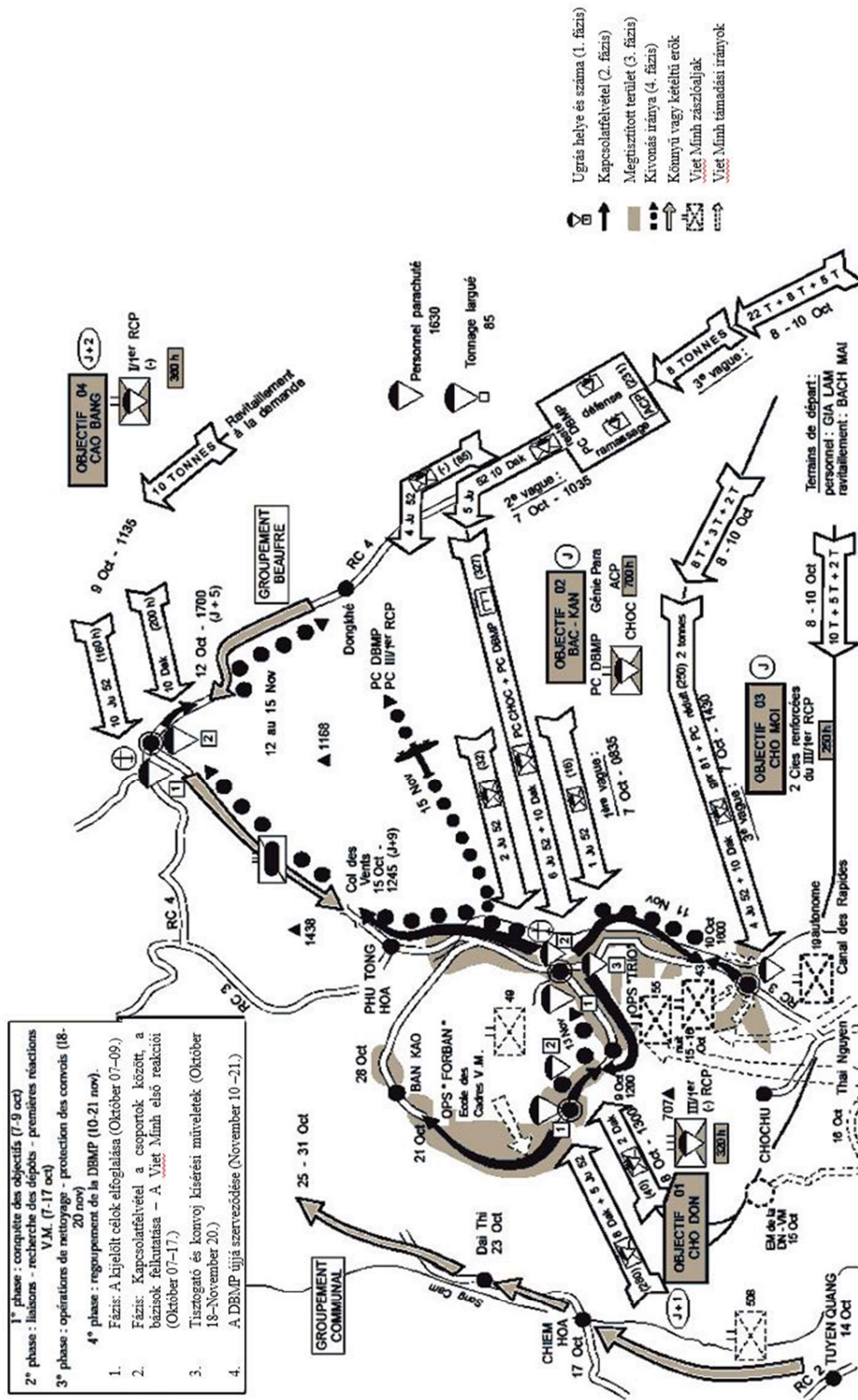
A hadművelet 1947. október 7-én reggel 8.15-kor, az ejtőernyősök első hullámának ledobásával kezdődött. Az „S csoportot” három részre osztották, hogy a rendelkezésre álló szállítórepülőket a leghatékonyabban ki tudják használni. Az első hullám néhány órással délutánra elfoglalta Bac Kan települést (itt fölszámolták a Viet Minh propaganda-rádióját, a „Vietnám Hangját” is), az utánuk érkező második hullám a nap végére pedig Cho Mai-t. A harmadik hullám csak másnap reggel ugrott, de gyorsan elfoglalta Cho Don települést. Október 9-én ugrott az utolsó csoport, amely Cao Bang települést és fontos hídját vette birtokba. A folyamatosan harcoló ejtőernyősöket október 12-én érte el a keletről érkező B csoportosítás és a védelem áttörése után közösen megkezdték a művelet második fázisát.⁴³⁹

⁴³⁷ Valette i. m. 65–66.

⁴³⁸ Uo. 68.

⁴³⁹ Le Mire (1980) i. m. 111–113.

22. sz.
A

kép

hadműveletben alkalmazott ejtőernyős erők tevékenysége

Henri Le Mire: *Histoire des parachutistes français. La guerre para de 1939 à 1979.* Paris, Albin Michel, 1980. 116-117.

A Viet Minh erői bár rendelkeztek információkkal a közelgő francia műveletről, de az nem jutott el elég gyorsan a döntéshozókhoz, így az ejtőernyősök bevetése rendkívül sikeres volt. A Bac Kan közelében ledobott közel ezer fő⁴⁴⁰ gyűrűjéből épp csak kijutott a Viet Minh vezetése, köztük Ho Si Minh is. A franciák nagyon közel jártak ahhoz, hogy foglyul ejtsék a kommunisták teljes katonai és politikai vezetését, amely fordulópont lett volna a háborúban.⁴⁴¹

A Viet Minh erők Bac Kan-tól északra, heves harcokban három napig föltartották az előretörő szárazföldi lépcsőt, azzal a céllal, hogy addig az ejtőernyősök ellenállását megtörjék, de ez végül nem történt meg, és Beaufre ezredes páncélosai október 15–16-án elérték a körülzárt deszantosokat. A harapófogó nyugati szára október 17-én zárult be, amikor a folyón érkező erők elérték Chiem Hoa települést, október végére pedig a B csoport vonalát is.⁴⁴²

A francia légierő végig részt vett a csapatok ellátásában és támogatásában. A ledobott ejtőernyősök közel tíz napig harcoltak a főerőktől elvágvá, a végig túlerőben lévő ellenséggel, így számukra az ellátás kulcskérdés volt. A légierő 1098 tonna lőszer és egyéb anyagot dobott le a hadművelet alatt, amely során a pilóták 1312 órát töltöttek a levegőben.⁴⁴³ A csapatok közvetlen légi támogatását a légierő brit Spitfire IX. típusú vadászgépei látták el, amelyek 58 bevetést repültek, és 631 órát töltöttek a levegőben, aminek során 43 tonna bombát dobtak az ellenségre.⁴⁴⁴ Ez alapján tehát elmondható, hogy a művelet erős összhaderőnemi együttműködésre épült.

A tisztogató műveletek következtében a Viet Minh délre szorult, de ez azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy a madagaszkári események miatt létszámbíánnyal küzdő, ezért kevés hadműveleti tartalékkal rendelkező francia erők mélyen bent ragadnak az „erődben”, és utánpótlási vonalaikat a gépesített erőknél logisztikailag jóval rugalmasabb gerillák elvágják. A LEA hadműveletet 1947. november közepén leállították, és a franciák megkezdték a felkészülést a néhány nappal később indított CENTURE hadműveletre, amelynek célja és műveleti területe szinte azonos volt, ezért elmondható, hogy az 1947. őszi hadműveletek egy szinte összefüggő háromhónapos időszakot fednek le.

A LEA hadművelet a francia felderítés fényes sikereként látványosan rácsúfol azokra az indokínai háborúval kapcsolatos népszerű nézetekre, amelyek szerint a Viet Minh törzsterületei végig elérhetetlenek voltak a franciák számára, és azokra is, amelyek szerint a gerillák bázisai mindig elérhetetlenek a reguláris fél számára. A LEA (és az azt követő CENTURE) művelet

⁴⁴⁰ Demélas i. m. 164.

⁴⁴¹ Fall (2006) i. m. 28–29.

⁴⁴² Le Mire (1980) i. m. 116.

⁴⁴³ Gras i. m. 125.

⁴⁴⁴ Uo. 124.

kis híján a teljes kommunista vezetés fölszámolásához vezetett, amelynek beláthatatlan következményei lettek volna a háború kimenetelére. Az eseményeket vizsgálva jól látszik, hogy a tonkini műveletek jórészt nélkülözték a COIN elemeket, és (főleg a háború kezdeti időszakában) a franciák konvencionális tevékenységgel igyekeztek csatában megsemmisíteni az ellenséget, ezáltal kivívni a gyors győzelmet.

Elmondható, hogy az expedíciós erők bár súlyos veszteséget okoztak az ellenségnek (a két művelet közel 8000 fő veszteséget és 1500 hadifoglyot jelentett,⁴⁴⁵ nem említve a komoly lőszer-és egyéb hadianyagban mért veszteséget, amelyre a Viet Minh a gyarmati erőknél sokkal érzékenyebb volt 1950 előtt), így a franciák harcászati szintű sikert értek el. Ezt azonban a létszámhiány és a mozgékony,⁴⁴⁶ támadó hadműveletekben is bevethető erők korlátozott rendelkezésre állása miatt kihasználni nem tudták, a bekerítés folytonossága pedig nem volt ennyi erővel biztosítható, így az ellenség átszivárgott a vonalaikon, elkerülve a megsemmisülést. A francia gépesített és mobil erők úthoz kötöttsége,⁴⁴⁷ és a földrajzi, valamint az infrastrukturális viszonyok fejletlensége miatt ez nem is lehetett máshogy. Ennek a kötöttségnek az oldására bevetett ejtőernyős erők képességeiken felül teljesítettek, a csapatok magas moráljának és kiváló felkészültségének köszönhetően. Az ő részükről a sikert korlátozó tényezők közül a szállító-repülőgépek limitált mennyiségét kell kiemelni, amely megakadályozta, hogy kevesebb hullámban, egyszerre elegendő számú deszantos jusson ki a kulcsterületekre.

A fegyvernemek és haderőnemek együttműködését ilyen szinten igénylő, vakmerő művelet végrehajtását az erőforrás hiánya kényszerítette ki, de jól megmutatta a két szemben álló hadsereg erősségeit. A francia erők kiváló ejtőernyősei kihasználták legnagyobb előnyüket, a hadműveleti mobilitást és a meglepetés erejét, a tüzérség és páncélosok által támogatott gyalogság pedig a konvencionális háborús ismereteit, amelynek hála, szemtől szembeni harcban fölmorzsolta a kommunista erőket. A Viet Minh ezzel szemben a terep ismeretét hívta segítségül, és a hézagos francia vonalakon egész alegységek szivárogtak át. Amikor pedig a települések statikus védelmét föladták, a gerilla-hadviselés eljárási rendszerét vették alapul. Az idegen területen harcoló, lakossági támogatás nélküli, nagy logisztikai igényű konvencionális, gépesített erők utánpótlási vonalait kezdték támadni, és rajtaütésekkel, lesállításokkal zaklatták

⁴⁴⁵ Le Mire (1980) i. m. 119.

⁴⁴⁶ Jelen esetben nem csak a tényleges gépesítettséget, mint a mozgékonyaság forrását értjük a fogalom alatt, hanem azoknak az erőknek az összességét, amelyek nem voltak statikus védelembe rendelve a gyarmati infrastruktúra, települések védelmére. Ez az arány folyamatosan változott, de sosem haladta meg az Indokínában állomásozó csapatok létszámának a negyedét-harmadát. A francia hadvezetés ennek az arálynak a javításra több kísérletet tett a háború folyamán.

⁴⁴⁷ Jackson i. m. 110.

a francia erőket. A vakmerő hadművelet tehát francia harcászati sikert hozott, de sem katonai, sem politikai értelemben nem tudták a sikert kifejleszteni, és a háborút lezárni. Az egyetlen igazi, hadműveleti szinten is értelmezhető eredményt a gyarmati erők számára a kínai határral párhuzamosan futó RC 4 fölszabadítása és birtokbavétele jelentette, amely lehetőséget nyújtott a kommunisták utánpótlási vonalainak elvágására. A franciák tehát nekiláttak egy statikus védelmi rendszer kiépítésének, amely az út menti erődökből és őrtornyokból állt. Ez a rendszer 1950-ig biztosította a francia jelenlétet a térségben.

A LEA hadművelet ismertetése, a háború egészét érintő tévképzetek eloszlata, jó alkalmat nyújt a művelettervezés sajátosságainak elemzésére is. A terep egyedisége megkövetelte az erők folyami szállítását is, amely képesség alkalmazása napjainkban például a Duna felső és középső szakaszán egyedülként flottillával rendelkező Magyar Honvédségben méltánytalanul háttérbe szorult. A francia, és később az annak a tapasztalataiból építkező amerikai folyami harctevékenység végig dominálta a sűrű vízhálózattal rendelkező országban zajló hadműveleteket, de ennek hazai feldolgozása napjainkban erősen hiányos.

Másodsorban, bár az alkalmazott erő harcászati sikereket ért el, a hadműveleti szint tévesen jelölte ki a célokat, azokhoz pedig nem rendelt elegendő erőt. A bekerítést a kijelölt erők végrehajtották, de nem rendelkeztek a terület teljes lezárásához elegendő gyalogoserővel. Ezen csak tovább rontott a pontatlan felderítés, amely a járhatóságot, de még az ellenséges erő létszámát is hibásan mérte föl. A felderítés hiányosságai ellenére, végül a francia erők sikereket értek el, de csak azért, mert az ellenséget egy számára kedvezőtlen harc megvívására kényszerítették. Amikor a Viet Minh erői elszakadtak az ellenségtől és visszatértek az irreguláris eljárásokhoz, a gyarmati csapatok kénytelenek voltak felfüggeszteni a művelet végrehajtását.

A művelet tapasztalatai egyébként rávilágítottak arra a tényre, hogy a második világháborútól kezdődően, a felderítés szerepe folyamatosan növekszik. A megfelelően működő felderítés pedig hozzájárul a pontos tervezéshez és a hadműveleti célok helyes meghatározásához. Annál is inkább igaz ez, mert itt Ho Si Minh-hez későn jutottak el a saját hírszerzésének információi, amely kis híján katasztrófát okozott. A kommunisták ezután, a LEA hadművelet hatására két nagyon fontos tapasztalatot vontak le a jövőre nézve: egyfelől ekkor kezdték el átszervezni a Viet Minh felderítő, hírszerző és információ továbbító rendszerét, jelentősen megnövelve annak hatékonyságát, másfelől a továbbiakban igyekeztek a központi elemek, bázisok és raktárak ilyen sebezhető koncentrációját elkerülni.⁴⁴⁸

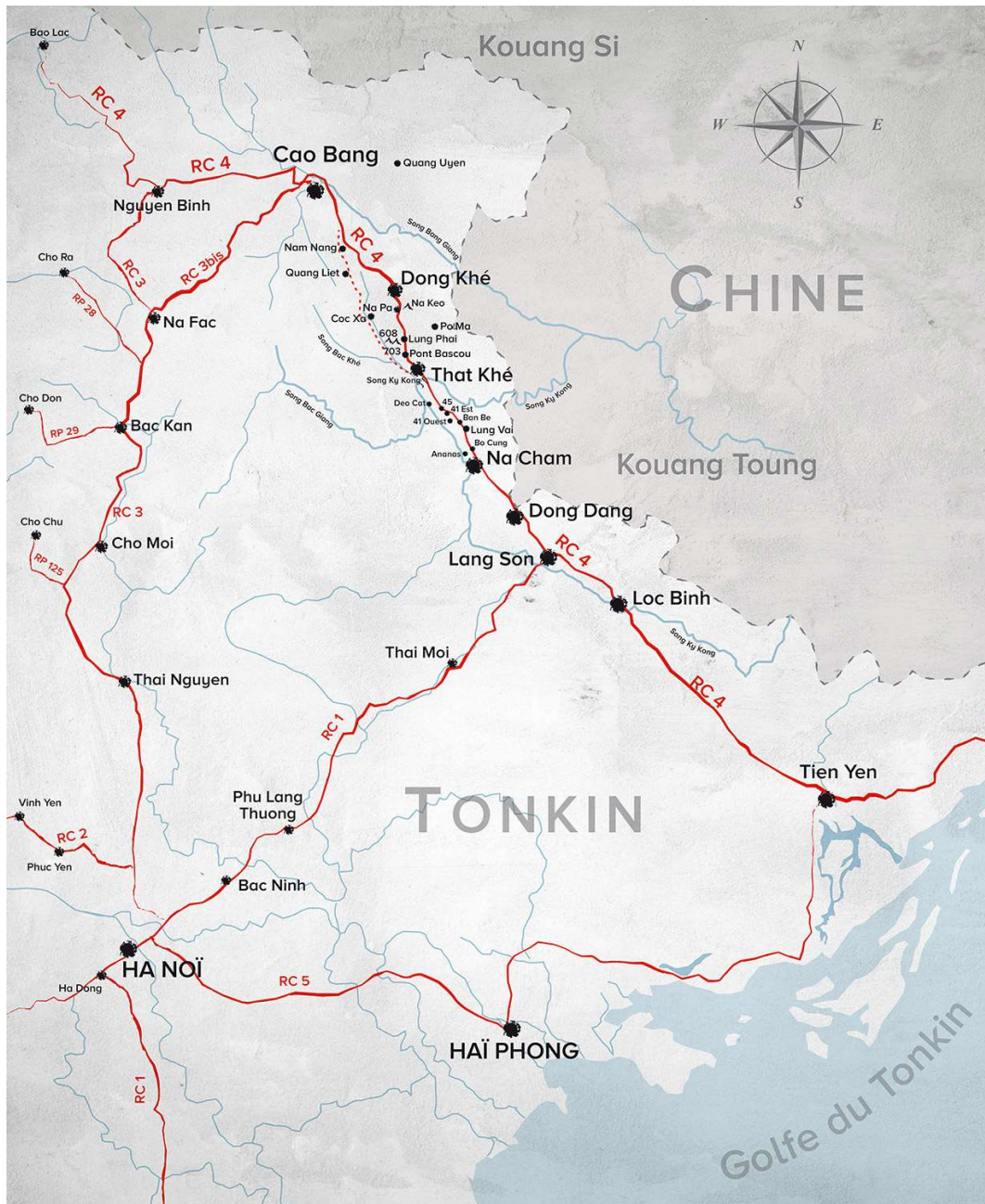
⁴⁴⁸ Porch (1995) i. m. 301.

5.4. DONG KHÉ ÉS AZ RC 4 TRAGÉDIÁJA (1950)

A Viet Minh tevékenysége 1949-től felélénkült. Ez elsősorban a kínai polgárháború lezárulásához köthető, mert Mao hatalomra kerülése után fokozták a logisztikai és a kiképzésben nyújtott segítséget. Ebben az időszakban szerveződnek meg a gerillaharcokban tapasztalt harcosokból az első északi reguláris ezredek, majd hadosztályok is. Elsőként, 1948-ban a 308. hadosztály (állományában 22000 fővel), 1950 februárjában a 304. hadosztály, míg októberen a 312. hadosztály.⁴⁴⁹ A frissen létrejött új haderőnek elsődleges feladat volt, hogy Hanoit és a Vörös-folyó deltáját birtokba vegye, amihez azonban fel kellett törni a kínai határ közelében kiépített francia erődrendszert. 1949 őszétől a 4. számú út mentén a sebezhetőbb logisztikai konvojokat előbb lesállításokkal zaklatták, majd 1950 májusától korlátozott célú támadásokat indítottak a kisebb erődök fölszámolására, vagy a nagyobbakban állomásozó erők idegeinek és utánpótlásának felőrlésére. A franciák 1950-re felhagytak a 4. számú út mentén lévő bázisok szárazföldön történő kiszolgálásával, és az északabbi helyőrségek teljes egészében légi úton kapták az ellátmányt, amely jelentős kapacitást kötött le a francia légierő amúgy is szűkös erőforrásaiból.

Az erősödő Viet Minh nyomás kezdetben megoszlott a helyőrségek között, de 1950-re az erők a nagyobb erődök ellen koncentráálódtak. Az északiak terve az egyik erősség elfoglalása volt, ezzel elvágva az északi Cao Bangot, a határőrizet kulcsát a főerőktől. A terep és a körülmények vizsgálata alapján erre a legalkalmasabbnak Dong Khé mutatkozott. A falu nem összefüggő dombok között, egy völgyben terült el, amelynek közepén egy patak futott. A bevezető utakat erdős területek szegélyezték, amelyek beborították a dombokat is. A terület alkalmas volt a rejtett fölvonulásra, és kiváló terepszakaszokat biztosított a tüzérség lövegeinek, valamint a megfigyelőinek is. Dong Khé-től nem messze, északon az egyre magasabb hegyek között egy fontos hágó vezetett át a 30 kilométerre lévő Cao Bang-ig – a völgy birtoklása tehát egyet jelentett a hágó feletti uralom megszerzésével is, amely a kínai határ lezárásának kulcsát jelentő erődhez vezető egyetlen szárazföldi út volt.

⁴⁴⁹ Le Mire (1980) i. m. 156.

23. sz. kép

A Cao Bang és Lang Son közötti úthálózat

<https://www.caobang.fr/> (Letöltés ideje: 2018. 10. 01.)

A tonkini műveleteket alapvetően meghatározták a térség változatos terepviszonyai. A területet a Vörös-folyó szeli ketté, emellé épültek a jelentősebb városok is (Hanoi, valamint Haiphong az öböl partján, a folyó deltájában). A kínai hegyekből érkező folyó vízgyűjtő területe mocsaras, alapvetően mezőgazdasági művelésű, rizstermesztő vidék. Ezt a hegyek közé szorított, a folyó torkolata felé kiszélesedő völgyet mind délről, Laosz felé, mind északról, Kína felé több mellékfolyó szeli át, köztük a Fekete-folyó, mint a jelentősebb. A két országhatár felé egyre magasodó, sziklás, gyakran összefüggő őserdővel borított hegyláncok futnak, köztük mély folyóvölgyekkel, és apró falvak tucatjaival. A térség Hanoi központú úthálózata szegényes, a gyarmati utak közül az északon, a határral párhuzamosan futó keskeny 4-es és a 3-as számú (RC 4, RC 3), valamint a délre, Saigon felé haladó 1. számú utak (RC 1) vehetők figyelembe a logisztikai ellátás szempontjából.

A kínai határ közelében lévő Cao Bang település körül kialakított erődrendszer volt hivatott lezárni a Viet Minh utánpótlási útvonalait. Ezt az erősséget elsődlegesen a határral párhuzamosan, több mint háromszáz kilométer hosszan futó 4. számú út (RC 4) látta el utánpótlással, amely Dong Khé, That Khé és Na Cham szintén megerősített falvain keresztül futott a déli Lang Son faluig, ahonnan a fontos 1. számú út (RC 1) vezetett tovább nyugatra, Hanoi felé. A legészakibb erőd, Cao Bang védőinek sikeres harca kulcskérdés volt a kínai határ lezárásának érdekében, ez azonban nem működhetett az RC 4 biztosítása nélkül. Ez utóbbi feladatot az Idegenlégió 3. Gyalogezrede (3REI) kapta⁴⁵⁰, amely a nagyobb helyőrségek közé az út mentén, néhány kilométerenként betonból épült tornyokat telepített, hogy a területet ellenőrizni tudja.

Az RC 4 egyik legfontosabb kereszteződését őrizte Dong Khé helyőrsége. A falusias település közepén, egy dombon volt a „citadella”, azaz a francia erőd, amely egy régi ázsiai erőd kő falaira épült. A katonák szállásául szolgáló barakk épületek körül lövészárkok rendszer, és több soros szögesdrót akadály volt. Ezt a tűzrendszert egészítették ki a beásott lövegek, és a környező dombtetőkön kikülönített figyelő őrsők. Az erőd rendelkezett egy saját, két kilométer hosszú kifutópályával is, amely tovább emelte értékét a francia hadvezetés szemében, és tette kiemelt célponttá a Viet Minh-ében.

⁴⁵⁰ A terület a lang son-i székhelyű Észak-Keleti Határ Zóna (*Zone Frontière du Nord-Est*, ZFNE) hadműveleti parancsnokság alárendeltségébe tartozott.

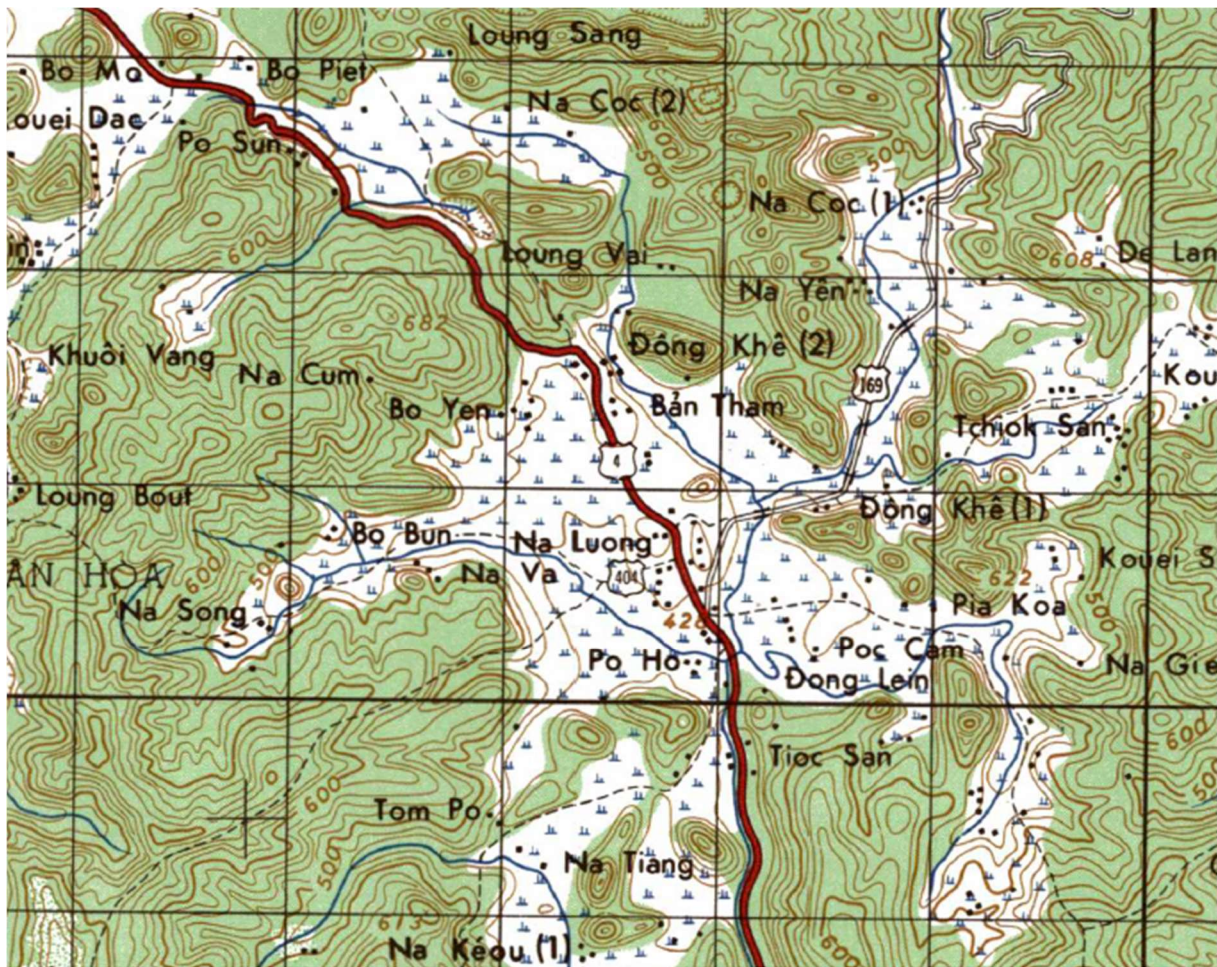

24. sz. kép

Dong Khé a levegőből, középen a Citadella

<http://www.ecpad.fr/l-annee-1950-en-indochine-le-desastre-de-cao-bang/>

(Letöltés ideje: 2018. 09. 25.)

25. sz. kép

Dong Khê domborzati viszonyai

That Khê, Vietnam. L701462531 sz. 1:50.000 térképszelvény. US Army Topographic Command, Washington, 1966.

Dong Khê első komolyabb ostromára is ebben az időszakban került sor. A helyőrség nagy része ekkoriban főleg marokkói katonákból állt. A Viet Minh sikerét csak a 3. Gyarmati Ejtőernyős Kommandós Zászlóalj (3. BCCP)⁴⁵¹ gyors bevetése akadályozta meg. 1950. május 26-án egy északi ezred, állományában körülbelül 1500 fővel körülzárta a citadellában védekező két marokkói századot, és másnap reggelre elfoglalta a helyőrséget. A 3. BCCP többszöri késleltetés után csak aznap délután öt órakor emelkedett a levegőbe. A szállításban 29 db JU-52-es és 2 db Dakota vett részt, amelyek 10 perc különbséggel, két hullámban dobták le az ejtőernyősöket. Az első hullám 17.45-kor érkezett meg, amelynek alapja a 2. század

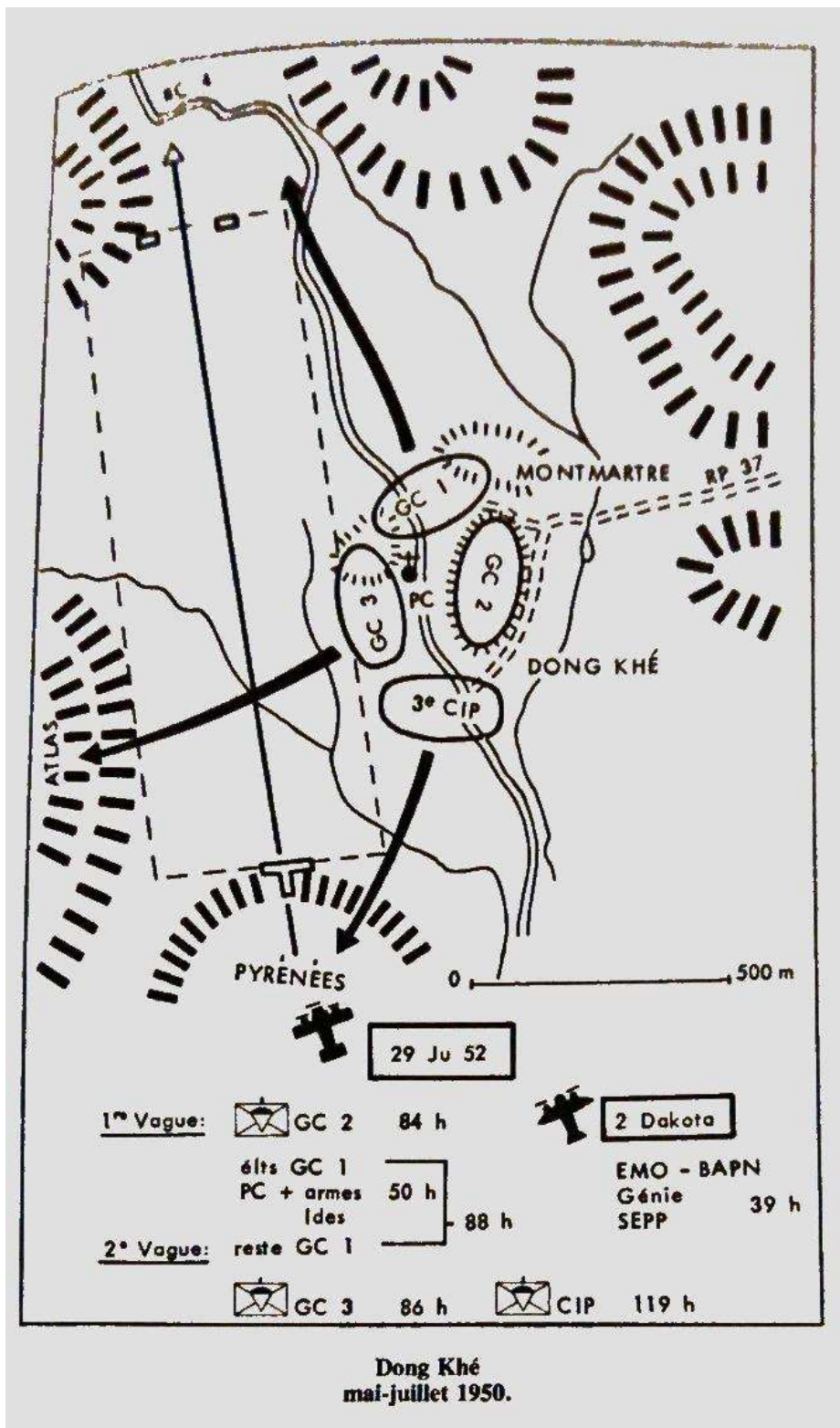
⁴⁵¹ Ez volt a zászlóalj első bevetése Indokoinában. Állományát három, korábbi kommandósokból szervezett század alkotta. Az 1950. májusi bevetések idején az alakulatot megerősítették a 3. Indokínai Ejtőernyős Századdal (3. *Compagnie Indochinoise Parachutiste*, 3e CIP)

(*Groupement de Chasse, GC2*) volt, 84 fővel, de a zászlóalj törzs 55 fővel, valamint az 1. század részei is ekkor értek földet. Az első hullám célja a helyőrség biztosítása volt északi irányból, valamint annak lehetséges visszafoglalása is a feladataik közé tartozott. Az alakulat gyors bevetése megakadályozta, hogy az északiak megerősítsék a védelmüket, sőt, a késlekedés ellenére is meglepetésként hatott a franciák megérkezése, így a légvédelem nem zavarta az ugrást. A Viet Minh vezetés döntésképtelennek bizonyult, így este hat órára, egy rövid, de véres közelharc után Dong Khé helyőrsége annak ellenére, hogy a terep szinte kizárólag a védőknek kedvezett, újra francia kézre került.

A második hullám repülőit a heves északi légvédelem megrongálta, amikor azok 4-800 méter közé ereszkedtek, hogy az 1. század maradékát (összesen 88 fő), a 3. századot (86 fő) és a 3. indokínai ejtőernyős századot (119 fő), valamint a műszaki és támogató csoportot (39 fő) eljuttassák a kijelölt zónák fölé. A légvédelmi tűz hatására a szállítógépek szétszóródtak, ezért a 3. század túl messzire került a kijelölt ugrási területétől. Az alakulat katonái a nyugati dombokat védő Viet Minh katonák közvetlen közelében értek földet, és azonnal közelharcba kerültek azokkal⁴⁵². A völgy visszafoglalását a Lang Sonból beérkező marokkói zászlóalj tisztagató műveletei tették teljessé, de a helyőrség visszafoglalása az ejtőernyősök határozott fellépésének eredménye volt.

A művelet tervezése rendkívül gyorsan megtörtént, mert a franciák rendelkeztek a terepre vonatkozó összes információval, hiszen az korábban hosszú ideig a birtokukban volt. Az ellenségre vonatkozó információk viszont végig tévesek voltak, az ellenséges légvédelemről nem rendelkeztek pontos képpel, ennek köszönhetően az veszélybe sodorta a művelet sikerét. Amennyiben a zászlóalj egy hullámban érkezik, a meglepetés erejét jobban ki tudta volna használni, és kevesebb veszteséget szenvedett volna. A siker kulcsa tehát egyrészt a meglepetés ereje, másrészt pedig a földet ért ejtőernyősök magas morálja, és képzettsége volt. Egyes századok, a beérkezés után percekkel már harcban álltak, sokszor test-test elleni kézitusában is. A francia légierő P-63 King Cobra vadászrepülő gépei folyamatosan a térségben tartózkodtak, és támogatták az ejtőernyősök harcát. A tőlük beérkező információkat nem használták föl a tervezés során, de az együttműködés során számoltak velük. Az összhaderőnemi együttműködést az ugrások során és a harcok alatt is a törzs összekötői tisztjein keresztül kiválóan szervezték meg.

⁴⁵² Le Mire (1980) i. m. 160.

26. sz. kép
 Dong Khé visszafoglalása
 Le Mire (1980) i. m. 159.

A francia erők tehát, bár jelentős létszámhátrányban voltak, a terep ismeretében gyors, határozott támadó műveletet indítottak, amelyben az ellenséggel kapcsolatos tervezési hiányosságok ellenére az ejtőernyősök magasabb harcértéke kompenzálta. A művelet sikere elsősorban a gyenge törzsmunka, különösen az elégtelen felderítés miatt került veszélybe. A franciák szerencséjére a Viet Minh sem rendelkezett információval a készülődő műveletről, és a tapasztalatlan egység szintű vezetés reagálásra képtelennek bizonyult a határozott fellépéssel szemben.

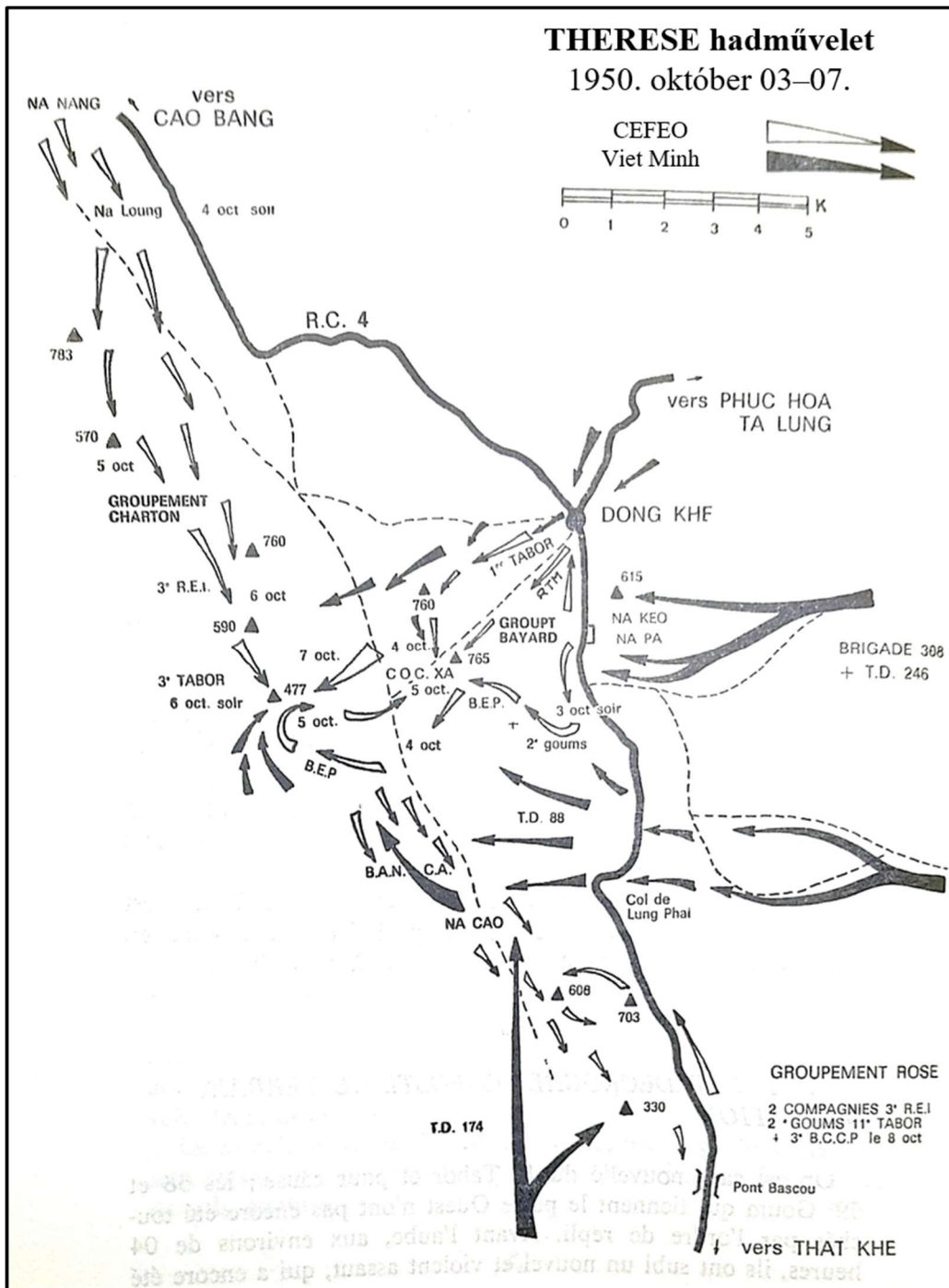
A völgy egészen 1950. szeptember végéig maradt francia kézen, amikor elrendelték a 4. sz. gyarmati út mentén lévő francia helyőrségek kiürítését, Lang Sontól északra. Eddigre Giap tábornok egy hadosztályt (308.), három önálló ezredet (összesen mintegy 22 zászlóaljat), tehát nagyjából 25-30 000 főt összpontosított Cao Bang, Dong Khé és That Khé térségébe. A franciák nem voltak tisztában az erőviszonyokkal, de a megnövekedett vietnámi aktivitást a felderítés jelentette. 1950. szeptember 15-én megindult a támadás Dong Khé ellen, amelyben két északi ezred, mintegy 2000 katonája vett részt. Ezek elfoglalták az idegenlégiósok helyőrségét, amelyet szeptember 18-ra már csak 50 fő védett (80 elesett és 120 sebesült mellett), köztük magyarok is.⁴⁵³ A helyőrség, amely az RC 4 kulcsa volt, még aznap elesett, aminek hatására elrendelték Cao Bang kiürítését.

Az északról meginduló oszlopot, mintegy 3500 fővel Charton alezredes vezette, míg délről, az eléjük küldött csoportot 3900 fővel Le Page alezredes. A visszavonulás katasztrófába torkollott, nagymértékben a kommunisták Dong Khé melletti győzelmének köszönhetően. A Cao Bangtól visszavonuló katonákat és több száz civilt, köztük a 3. Idegenlégiós Gyalogezred tagjait lesállítások sorozatában lemészárolták, csak úgy, mint a Lang Sonból indított ejtőernyős légiósokból (1. BEP) és marokkóiakból álló, felmentésükre küldött oszlopot is. Az út mentén harcoló 7400 francia katonából októberben alig kb. 1400 tért csak vissza Lang Sonba, a többiek vagy elesetek, vagy hosszú hadifogság várt rájuk.⁴⁵⁴

Ezzel az év végére a francia hadvezetés a legfontosabb tonkini területen a katasztrófa és az összeomlás szélére került, amelyet csak a decemberben érkező új főparancsnok, de Lattre tábornok energikus fellépése tudott megfordítani. A következő, 1951-es év a sikeres védelmi harcokról szólt a lendületbe jövő kommunisták ellen, amelyben szintén nagy szerepet kaptak az ejtőernyős erők, mint hadvezetés egyetlen számottevő mozgékony alakulatai északon.

⁴⁵³ Erwan Bergot: *La Bataille de Dong Khé. Le désastre de Cao Bang. Indochine 1950*. Press de la Cité, Paris, 1987. 70.

⁴⁵⁴ Cadeau (2015) i. m. 303.

27. sz. kép

Cao Bang evakuációja és az RC 4 tragédiája

Marcel Le Page ezredes: *Cao Bang. La tragique épopée de la colonne Le Page*. Nouvelles Éditions Latines, Paris, 1981. 146.

A harcászati légideszant sikeres alkalmazására az 1950. májusi, Dong Khé melletti harcok kiváló példát jelentenek. A terep és az ellenség szerepét kihangsúlyozó tervezés sajátosságaira, és a titoktartásból, gyors műveletekből következő meglepetés szerepére is rávilágítanak az események, amelyek az ejtőernyős műveleteknél kiemelt fontosságúak. Az összhaderőnemi együttműködés, a francia légierő támogató tevékenysége szinte folyamatos volt a műveletek során, amely szintén létfontosságú a siker érdekében. Ugyanakkor a földet ért katonák határozott fellépése, rugalmas vezetése, közelharc kiképzése, sajátos szervezeti kultúrájukból és katonai sikereikből eredő magas morálja döntőnek bizonyult a harcok megvívása során.

A Cao Bangért és a kínai határ birtoklásáért vívott csatában a francia ejtőernyősök azonban csak harcászati sikert tudtak felmutatni, eredményeiket magasabb szinten nem tudták felhasználni. Ennek oka, hogy a szárazföldi követő lépcsőt (Le Page alezredes) a számos út menti lesállással gyakorlatilag az előtt megsemmisítették, hogy az hatással lehetett volna a műveletek kimenetelére. Ez a hiba rámutat arra, hogy az ejtőernyősök, mint alapvetően könnyű erő magukban csak korlátozott hatással lehetnek, szükséges azok kombinálása a szárazföldi erőkkel a siker kiaknázásának, és az ejtőernyős kötelék túlélésének érdekében. Az 1. BEP a csatában teljesen megsemmisült, utána új alapon, új állománnyal, gyakorlatilag a nulláról indulva építették újjá.

Cao Bang és Lang Son között több ezer fő, köztük sok légiós esett hadifogságba. Rájuk a folyamatosan áttelepített, de jellemzően a kínai határ közelében, a hegyekben elhelyezett hadifogolytáborokban hosszú és kegyetlen évek vártak. A Viet Minh legjobban az afrikai hadifoglyokkal bánt, míg a legkegyetlenebbül a légiósokkal (azok brutalitása miatt)⁴⁵⁵ és a helyiekkel. A táborokig az erőltetett „halálmenetek” vártak a fogságba esettekre, azaz néha több száz kilométert gyalogoltak a sűrű dzsungelen át (Dien Bien Phu után például hat hétig folyamatosan meneteltek). A sérülteket, vagy a kimerülteket egyszerűen hátra hagyták, és a többit a természetre bízta.⁴⁵⁶

⁴⁵⁵ Ez a háború előrehaladtával változott, mert a légiósok többsége a keleti blokk államaiból jött, így azok már baráti ország lakosának számítottak. A légiósok egy részét, saját kérésükre, kis csoportokban Kínán és a Szovjetunióon keresztül hazaszállították. Vendriczki Róbert: The Repatriation of Hungarian POWs from Vietnam (1951-1955). In *National Security Review*, 2022/1., 206–262. https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2022_1_NSR.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 25.) 213.

⁴⁵⁶ Boylan–Olivier i. m. 261.

A táborban folyamatos volt az indoktrináció, amely látszólag igen sikeres volt, bár a többség csak színlelte a kooperációt, hogy elkerüljék a büntetéseket. A gyenge élelmezés, a trópusi klíma és a betegségek így is megtizedelték a hadifoglyokat, háromból ketten sohasem tértek haza.

Néhány történelmi adat a hadifogság kontextusba helyezésére:

- a második világháborúban német hadifogságba kerülő franciák 2%-a vesztette életét a hadifogságban,
- a második világháborúban szovjet hadifogságba kerülő német hadifoglyok 37%-a vesztette életét,
- a második világháborúban német hadifogságba kerülő szovjet katonák 57,5%-a nem tért haza,
- a Viet Minh hadifogságában a franciák 59,9%-a veszett oda,
- a CEFEO teljes hadifogoly állományának 69%-a életét vesztette a fogságban,
- a Dien Bien Phu-nál hadifogságba került közel 10 000 fő 72%-a veszett oda mindössze négy hónap alatt.⁴⁵⁷

A CEFEO állományából 36 979 fő került hadifogságba, de csak 10 754 tért haza. Az elhunytak és eltűntek között a származás szerinti arányok a következők voltak:

- a helyiek 90,9%-a,
- a franciák 59,9%-a,
- a légiósok 59,4%-a,
- az afrikaiak 54,5%-a,
- az arabok 49,7%-a elhunyt vagy eltűnt.⁴⁵⁸

⁴⁵⁷ Louis Stien: *Les soldats oubliés. De Cao Bang aux camps de rééducation du Viet-Minh*. Albin Michel, Paris, 1993. 310.

⁴⁵⁸ Uo. 311.

5.5. A HÁBORÚT LEZÁRÓ DÖNTŐ CSATA: DIEN BIEN PHU OSTROMA (1954)

Amikor az első indokínai háború szóba kerül, az átlagos hadtörténelem iránt érdeklődő szinte egyedülként csak az 1954. március 13. és május 7. között zajlott Dien Bien Phu-i csatát tudja hozzá kapcsolni. Az egész háború története szinte összefonódott a laoszi-vietnámi határ közelében vívott összecsapásával, pedig az sok szemponttól inkább az atipikus események közé tartozott. A csata történetét számos kutató számos nézőpontból elemezte, visszatérő toposz a franciák hősiessége, a vietnámiak veszteséget nem ismerő rohamai, de ezek általában annak a nemzetnek fontos szempontok, amelyek érintettségük okán, saját történelmükben igyekeznek megtalálni a helyét az eseményeknek. Mások az ostrom jelleget emelték ki, vagy a nemzetközi hatások és a következmények kerültek a középpontba. Ebben az alfejezetben én a hadművészet története szempontjából fontos univerzális következtetéseket helyezem a fókuszba, és a francia katonai vezetés működését mutatom be, mind a stratégiai kontextusban, mind a hadszíntér hadászati, hadműveleti és természetesen harcászati dimenziójában.

A 20. századot megelőzően, a háborúk jellemzően egy nagyobb, döntő csatával dőltek el. Ez a gondolkodás évszázados hagyományokkal rendelkezett a francia hadművészetben, azonban az indokínai háború során mégsem csak a gyarmati erők részéről vetődött fel a gondolata. Az északi kommunista oldal a Mao-féle forradalmi elvek mentén, azok utolsó fázisaként elsődlegesen egy nagy, hagyományos értelemben vett, reguláris alakulatok között zajló összecsapásban igyekezett felülmúlni az ezekben a típusú ütközetekben hagyományosan erősebb franciákat, megmutatva ezzel az évek során apránként felépített Vietnámi Néphadsereg erejét. A háborút végül lezáró béketárgyalások ekkor már folytak Genfben, ahol a felek igyekeztek egy kedvező katonai eredményt felmutatni és ez által előnyösebb pozícióból alkudozni. Ilyen értelemben tehát a Ho Si Minh katonai eszközökkel akarta megmutatni politikai erejét. Ehhez Giap tábornok vezetése mellett szinte a teljes reguláris haderőt össze kellett vonni, amelyhez az apropót a CEFEO új főparancsnokának terve és műveletei szolgáltatták.

Amikor a francia politikai vezetés 1953 tavaszán kinevezte Henri Navarre tábornokot, a legutolsó parancsnokot az indokínai hadszíntérre, nem adott számára világos politikai útmutatást.⁴⁵⁹ A zavaros anyaországi politikai viszonyok és érdekek mentén egy dolog volt

⁴⁵⁹ Henri Navarre: *Agonie de l'Indochine (1953–1954)*. Plon, Paris, 1956. 65–66.

bizonyos, hogy Franciaország a háború lezárásának módját kereste, lehetőség szerint az erősebb félként tárgyalva Genfben.

A franciák azonban két tűz közé szorultak, hisz a kedvező pozíció kivívásához nekik is átlátható katonai erőviszonyokat és jól kommunikálható, látványos győzelmeket kellett felmutatni, amelyeknek 1953-ra már megkerülhetetlen feltétele volt az amerikai gazdasági és katonai támogatásnak a garantálása. Az USA azonban világossá tette, hogy ezt a segítséget csak és kizárólag akkor biztosítják, ha a francia fél teljes mellszélességgel, a teljes katonai győzelem kivívásáig folytatja a harcokat a kommunisták ellen.⁴⁶⁰ Ilyen értelemben tehát a párizsi politikai vezetés egy feloldhatatlan dilemmával került szembe: meg kellett győzni az amerikaiakat, hogy a végső győzelemig hajlandók harcolni, miközben valójában a segélyekkel csak egy kedvező tárgyalásos kiutat kerestek, hogy lezárhassák terhessé vált, az immár hetedik évében járó háborút. Mindezt tetézte a IV. Köztársaság már említett folyamatos belső válsága, amelyet az elhibázott politikai rendszer okozott és sorozatos kormányváltásokban csúcsosodott ki.

Az 1953-ra kialakult helyzet súlyosságának megértéséhez érdemes az érintett kommunista ellenes harcoló felek céljait és érdekeit katonai aspektusból megvizsgálni: Navarre tábornok visszaemlékezésében három nagy csoportra bontja ezeket. Az első csoportba a háború megvívásához szükséges erőforrásokat, eszközöket biztosító USA tartozik, amely ugyan nem de facto hadviselő fél, de a háború folytatása nélküle lényegében nem volt lehetséges. Az amerikai vezetés célja és szándéka jól artikulált, világosan érthető volt: a kommunizmus terjedésének megakadályozása, különös tekintettel a sebezhető dél-kelet ázsiai régióra. Ezt később Eisenhower elnök fogalmazza meg a legpontosabban 1954. április 7-én egy sajtótájékoztatón, amikor a térség országaira dominóként utalt. A dominóelv (vagy dominó elmélet) alapján, ha az egyik országban kommunista hatalomátvétel történik, az további dominókat (országokat) borít föl, ezzel egyre gyorsabban terjedve az amerikai érdekszféra legfontosabb csomópontjai (Ausztrália, Fülöp-szigetek, Japán, Tajvan stb.) felé.⁴⁶¹ Ebből a szempontból tehát az amerikai fél célja világosnak és egyértelműnek tekinthető: az expanzív ideológia, a kommunizmus (dél-kelet ázsiai) terjedése elleni harc volt.⁴⁶²

⁴⁶⁰ Boylan–Olivier: i. m. 21.

⁴⁶¹ Neil H. Petersen (szerk.): *Foreign Relations of the United States, 1952–1954, Indochina, Volume XIII. Part 1.* United States Government Printing Office, Washington DC, 1982. https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v13p1/pg_1281 (Letöltés ideje: 2022. 05. 30.) 1281.

⁴⁶² A dominóelv egyébként több későbbi amerikai elnök regionális politikai gondolkodását is meghatározta, és többek közt ehhez volt köthető az USA beavatkozása a vietnámi (második indokínai) háborúba.

A második nagy csoport, a franciákkal szövetséges helyi államokat jelentette. Státuszuk eredetiben: *états associés*, azaz „társult államok”, amely jobban utal a megszervezésük céljára és jellegére is, amely csak névleges függetlenséget biztosított számukra a Francia Unió keretein belül, valójában alárendeltségükből eredően kényszerű hadviselő felek voltak.⁴⁶³ Vietnám, Kambodzsa és Laosz politikai berendezkedése szempontjából a cél gyakorlatilag az életben maradás és a túlélés volt. A gyarmatosítókkal együttműködő helyi elitek, a gazdasági és társadalmi vezető rétegek, vagy a kommunizmust elutasító lakosság (különösen az etnikai és egyéb kisebbségek) számára a Viet Minh győzelme a bukást, extrém esetben a megsemmisülést, erőszakos beolvasztást is jelenthette.⁴⁶⁴ Ilyen értelemben tehát a franciákkal szövetséges államok a kommunista fenyegetést belső lázadásnak, felkelésnek tekintették, amelyet minden áron le kellett verni. Ebben a segítséget és az egyre inkább reguláris haderőként működő ellenség felszámolására indított hadműveletek koordinálását a franciáktól várták, mint vezető nemzettől. A szövetséges államok gyakorlatilag területüket, haderejüket és katonai potenciáljukat a CEFEO vezetésének rendelték alá.

A harmadik csoportja a hadviselő feleknek magát Franciaországot jelentette. Mint látható, a ténylegesen nem, csak kvázi-hadviselő Egyesült Államok, az életben maradásban érdekelt kvázi-független helyi államok céljai viszonylag világosak voltak – ez meghatározta a tevékenységüket is. Franciaország céljai azonban a háború későbbi szakaszában nem azonosíthatók ilyen egyértelműen. A párizsi vezetés a belső politikai válság kezelésére koncentrált, a távoli háború megnyerése és az ehhez szükséges erőforrások, stratégiai célok hozzárendelése egyre inkább háttérbe szorult. Ez egészen odáig elment, hogy a hadszíntér katonai vezetői számára nem voltak világosak a szándékok, így azok ténylegesen elérendő katonai célokra sem voltak lefordíthatók. Ez legalább két területen okozott súlyos válságot: egyfelől a CEFEO műveleteinek tervezését nehezítette meg (különösen a hadászati szinten), másfelől pedig kikezdte a katonák és tisztek morálját is azáltal, hogy a háború célját, tevékenységük erkölcsi alapját és áldozatuk értelmét nem tudta szilárdan biztosítani. Ez a fajta bizonytalanság és céltalanság bár másból táplálkozott, de az anyaország társadalmában is népszerűtlenné tette a háborút.

Érdemes megemlíteni, hogy a Viet Minh és a VDK esetében a célok a kezdettől fogva világosak voltak: ez pedig a gyarmati függés megszüntetése és a függetlenség kivívását jelentette. Ezen a Francia Unió által kínált társulások forma létrehozása sem változtatott érdemben. Ez a magabiztos, indoktrinált és céljának helyességében bízó kommunista haderő

⁴⁶³ Navarre i. m. 33.

⁴⁶⁴ Uo. 67.

került szembe az 1953-ban még mindig nagy létszámú, jól felszerelt, elit és veterán katonákkal rendelkező francia vezetésű haderővel, amely azonban a legmagasabb szinten a stratégiai iránymutatás hiányában bizonytalanná vált, míg alsóbb szinteken a fásultság és a morális válság jeleit mutatta, mind a katonák, mind a tisztikar szintjén.

A hadszíntér egészére kiterjedő, 1953-as Navarre tervnek megfelelően Észak-Vietnámban a hadászati védelmet helyezték előtérbe, de hadműveleti és főleg harcászati szinten a kezdeményezést támogatták. Ennek keretén belül, hogy Giap tábornok várható Laosz ellen indított hadjáratát ellehetetlenítsék, a franciák elhatározták, hogy lezárják a két ország közti határokat, mégpedig a hegyvidéki terület egyetlen kifutópálya építésére alkalmas sík területének, a Nam Yam-folyó völgyének megszállásával (35. sz. melléklet). A területet személyesen főparancsnok jelölte ki, figyelembe véve a kapott politikai útmutatásokat, és a hadászati helyzetet.

A helyszín kiválasztásában fontos szempont volt, hogy ne ellenséges területen legyen, így azt nem a Viet Minh által birtokolt területeken, hanem a thai vidéken alakították ki. Másodsorban egy olyan nagy földi és légibázist akartak létrehozni, amely alkalmas lehetett a környékbeli műveletek kiszolgálására, ilyen sík terület pedig ezen a vidéken kevés akadt. A nagy szállítógépek (C-47 Dakota) számára csak három repülőtér állt rendelkezésre ebben a régióban, ebből kettő thai területre esett (Lai Chau védhetetlen, 1 kilométer széles völgye és Dien Bien Phu).

Fontos volt, hogy a leendő erőd helyszínt a kommunisták emberi erő működtette utánpótlási vonalainak hatótávolságán kívül alakítsák azt ki, ezáltal megakadályozva azt, hogy Giap a főerőit koncentrálni tudja (a 2B becslései alapján a Viet Minh logisztikája ilyen távolságból maximum két hadosztálynyi erőt tudott ellátni). A Nam Yam-folyó völgye megfelelt ezeknek a kritériumoknak, hisz mintegy 300 kilométeres távolságra volt Hanoitól és az egyetlen logisztikailag figyelembe vehető útja a 41. sz. Tartományi Út volt (*Route Provinciale* 41, RP41). A francia felderítő jelentések alapján a Viet Minh nem rendelkezett számottevő légvédelemmel (csak néhány nehézgéppuskával), ezért a tervezéskor alapvetésnek vették, hogy a légierő szinte zavartalanul tevékenykedhet a műveletek során, így sem a feltöltés sem az utánpótlás szállításának nem látták komoly akadályát.

A folyóvölgy jellegből adódott, hogy a hosszú (17 kilométer), mély és viszonylag keskeny terület (5 kilométer) részben mocsaras volt, ezért a nehezebb járművek mozgása erősen korlátozott volt. Annak érdekében, hogy például a repülőtér időjárástól függetlenül használható

legyen, vagy a harckocsik mozogni tudjanak, komoly műszaki munkákra volt szükség, sőt, még egy amerikai Bailey-típusú hidat is telepíteni kellett.⁴⁶⁵

Az igazi gondot a helyszín kiválasztásakor azonban a völgy keskenysége jelentette. Az egész terület legszélesebb részénél mindössze 5 kilométer volt, így a környező magasabb terepről az teljesen belátható és belőhető volt. Amikor a franciák a völgy megszállása mellett döntöttek, szintén egy téves felderítő jelentést vettek alapul: úgy értékelték, hogy az ellenség csak kevés és főleg elavult 75 mm-es löveggel rendelkezik, így tüzérsége nem elégséges ahhoz, hogy kárt tegyen az erődben.⁴⁶⁶ A környező hegyek és az azokat borító dzsungel jól rejtette az ellenséget, míg a mélyedésben elhelyezkedő gyarmati erők minden mozgása látható volt. Annak érdekében, hogy ezt a hátrányt kompenzálják, a völgy körüli dombsorokat (35. sz. melléklet) megszállták a franciák és egy erőd csoportokból kialakított övet hoztak létre a kifutópálya körül.

A harctér tehát elhelyezkedésénél fogva hadműveleti szinten kedvezett a franciáknak, de a terep komoly harcászati hátrányba hozta őket. Ez kombinálva a téves felderítési adatokkal pedig nehéz helyzetbe hozta az erőd védőit.

A bázis megalapítása nehéz helyzetbe hozta Giap tábornokot. Az 1953–1954-es hadműveleti időszakra készített terveket át kellett írni, mert elérhető közelségbe kerültek a béketárgyalások: a francia erőd elfoglalása pedig komoly ütőkártyát jelenthetett volna Genfben. Ennek érdekében a laoszi műveleteket a regionális csapatokra és a Pathet Lao-ra bízta, a reguláris erőt pedig Dien Bien Phu alá rendelte. A támadás előkészítéséhez a több százezer kuli és a kommunista logisztika óriási erőfeszítéseket tett, és több hónapon keresztül hordták szakadatlanul a lőszert és a rizst a harctér közelében elhelyezett depókba.⁴⁶⁷ Annak érdekében, hogy szándékaikat minél tovább rejteni tudják, a hadianyag utolsó előre mozgatását kézi erővel végezték: a több tonnás lövegeket kötélrel húzták föl a sűrű trópusi esőerdőn keresztül a bázis környéki hegyekbe, és olyan hatékonyan álcázták őket, hogy a csata alatt sem sikerült hatékonyan felderíteni és megsemmisíteni azokat.

A felvonuló Viet Minh a francia várakozásokkal szemben nem kettő, hanem négy gyalog és egy nehéz hadosztályt (58 830 fő) tudott összpontosítani Dien Bien Phu-nál, bár ezek

⁴⁶⁵ Ondrék (2020) i. m. 217.

⁴⁶⁶ Uo. 212.

⁴⁶⁷ Egy 12 000 fő hadosztály tizenöt napos erőtett menet alatt csak az élelmezési anyagának szállításához 15 000 hordár munkáját igényelte, amely oszlop csak önmagában elfogyasztotta a szállított rizs felét. A biciklik (szintén több tízezret alkalmaztak) ennél sokkal hatékonyabb volt, de a legnagyobb hatásfokú a több mint kétszáz „Molotova” (GAZ 51 " Molotov") teherautó volt. Boylan–Olivier i. m. 41.

harcértéke változó volt, hisz egy részük harcolva érkezett meg a laoszi határra.⁴⁶⁸ Ugyanígy meglepte őket, hogy két tüzérosztálynyi erő vonult föl, az övékéhez mérhető 105 mm-es amerikai lövegekkel. Ezzel tüzérezében közel paritást, létszámban pedig a támadáshoz hagyományosan elvárt 3:1-arányt tudtak elérni.⁴⁶⁹

A légvédelemre a franciák nem számítottak, pedig a 351. nehéz hadosztálynak a légvédelmi ezrede egy osztálynyi 2800 méteres lőtávú 37 mm-es szovjet légvédelmi ágyúval is rendelkezett, amely a gyakorlatban ellehetetlenítette a tervezett francia légihidat.⁴⁷⁰ A franciák a csata során a korábbi standard 400 méteres, pontos utánpótlás ledobását kénytelenek voltak 1500 méterre emelni, amely azzal járt, hogy az amúgy is kevés ledobott anyagnak a jelentős része az ellenség kezébe jutott.⁴⁷¹

A Viet Minh erődített területek elleni eljárásai Dien Bien Phu-ra két nagy kategóriába estek. Az egyik a kockázatos „gyors csapás, gyors győzelem”, azaz a bázis központjára mért nagy erejű csapás és meglepetés szerű roham, kisebb kiegészítő támadásokkal a tartalékok lekötésére. Előnye a gyorsaság és a kis veszteség, illetve a kis logisztikai előkészítés volt, hátránya, ha nem érte el a kívánt sokkhatást, akkor nem volt elegendő lőszer és egyéb anyag felhalmozva az ostromhoz. A másik a „lassú támadás, lassú haladás” volt, amelynek lényege a bázis erődjeinek módszeres, egyenként történő megsemmisítése volt. Előnye, hogy biztos volt a hatás, hátránya, hogy a várható logisztikai igények és a veszteségek sokkal magasabbak voltak, mint az első esetben.⁴⁷²

Giap tábornok 1954. január végén települt Muong Phon-ba, és itt a francia erőd közelben állította fel a főhadiszállását.⁴⁷³ Már korábban kiderült, hogy a POLLUX hadművelet kudarcra előnyhöz juttatta a Viet Minht, ezért még december elején a törzse javasolta a gyors támadás megindítását még januárban. Miután a felderítő jelentések beérkeztek és világossá vált, hogy a vártnál jóval nagyobb francia erő van a sokkal jobban kiépített állásokban (elkészült az úgynevezett „Hullámtörő”, az erődöt nyugatról, a sík terület felől védő széles szögesdrót akadály és műszaki zár), Giap úgy döntött, hogy módszeres ostromra lesz szükség.⁴⁷⁴

⁴⁶⁸ Boylan–Olivier i. m. 42.

⁴⁶⁹ Ivan Cadeau: *Dien Bien Phu 13 mars – 7 mai 1954*. Tallandier, Paris, 2016. 46.

⁴⁷⁰ Philippe Gras: Aspects du soutien aérien dans la bataille de Dien Bien Phu. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 211. szám 2003/3. 59–76. <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2003-3-page-59.htm> (Letöltés ideje: 2022. 05. 03.) 72.

⁴⁷¹ Pierre Langlais: *Dien Bien Phu*. France-Empire, Paris, 1963. 42.

⁴⁷² Boylan–Olivier i. m. 25–26.

⁴⁷³ Pierre Pellissier: *Dien Bien Phu*. Perrin, Paris, 2014. 290.

⁴⁷⁴ Boylan–Olivier i. m. 29.

A franciák erői a CEFEO teljes spektrumát lefedték, hisz a Légiótól kezdve az ejtőernyősökön át az afrikai és a helyi katonák is képviseltették magukat. Az alakulatokat cserélték, és a csata során több ejtőernyős zászlóalj is érkezett megerősítésül. Az erőd ezen kívül két 105 mm-es tüzérsztálllyal, egy 155 mm-es üteggel és számos nehéz aknavető üteggel rendelkezett, valamint egy M-24 könnyű harckocsi századdal. Ez utóbbinak a csata során egy járművet kellett csak magára hagynia, pedig folyamatos harcérintkezésben voltak.⁴⁷⁵ A tüzérséget és a harckocsikat megosztva, a központi erőd és az Isabelle között osztották el.

Amikor Dien Bien Phu ostromáról beszélünk, kevesen gondolnak arra, hogy milyen hasonló volt a lefolyása és a látképe, mint az első világháború nyugati hadszínterének. A terepet átszótták a lövész és a közlekedő árkok, a széles szögesdrót akadályok és a számos fa-föld bunker, amely a védők oltalmazását szolgálta. Az erődítéshez nem véletlenül csak földmunkákat végeztek, hisz nem számoltak komoly ellenséges tüzérséggel, és a helyszínen sem a betonozáshoz, sem a komolyabb famunkákhoz nem állt rendelkezésre elegendő alapanyag. A műszaki alegysége kezdetben a 17. Ejtőernyős Műszaki Század (*17e Compagnie de Génie Parrachutiste*, 17CGP), majd ezt 1953 decemberében a 31. Műszaki Menetzászlóalj (*31e Batallion de Marche du Génie* 31BMG) váltotta.⁴⁷⁶

Az eredeti települést jórészt elbontották az épületek fa anyaga miatt, de a helyén épült föl a bázis vezetési pontja (*Poste de Commandement*, PC), azon kevés épületek egyike, amely felülről is fedett volt. A folyó nyugati oldalán sík terep, keleti oldalán dombok sora húzódott. Erre épültek ki a támpontok (*Centre de résistance*, CR), amelyek az abc sorrendjében haladva női neveket kaptak (*Anne Marie, Béatrice, Claudine, Domonique, Éliane, Francoise, Gabrielle, Huguette, Isabelle*), és jellemzően egy zászlóalj védőkörletét jelentették. Ezeken belül az egyes századok ellenállási terepszakaszait és kis erődjeit egy kezdőbetűvel és számmal jelölték (Élian 2, E2 stb.) (36. sz. melléklet).

A központi elhelyezkedésű kifutópálya jelentette a *base aéroterrestre* koncepció működőképességének a kulcsát. A csata kezdetéig itt települt egy vadászbombázó század is, de később ezt visszavonták. A Viet Minh légvédelem a kifutópálya végénél található dombok (CR Gabrielle) elfoglalása után kontrollálni tudta a le és felszálló forgalmat. Ennek ellenére a szállítógépek (és az amerikai CAT együttesen) februártól májusig átlagban 64,74 tonna ellátmányt juttatott el (a végén már csak dobott) az erődbe (ha az átlagból kivesszük a rossz időjárású napokat, ez napi 85 tonnára emelkedik).⁴⁷⁷

⁴⁷⁵ Dunstan i. m. 44.

⁴⁷⁶ Ondrěk (2020) i. m. 215.

⁴⁷⁷ Gras (2003) i. m. 69.

Az itt állomásozó csapatok vezetésére létrehozták az FTNV (René Cogy tábormok, Hanoi) alárendeltségébe tartozó Észak-Nyugati Hadműveleti Csoportot (*Groupe d'Opération Nord-Ouest*, GONO), amelynek első parancsnoka a CASTOR idején Gilles tábormok, majd de Castries ezredes lett, aki alatt 1954 márciusában 10 813 fő szolgált.⁴⁷⁸

28. sz. kép

Gabrielle erődje

(Boylan–Olivier i. m. 5. sz. kép)

A csata Dien Bien Phu-ért 1953. november 20-án kezdődött, amikor a CASTOR hadműveletben három elit ejtőernyős zászlóalj és a támogató, illetve kiszolgáló alakulataik, összesen 2650 fő, Gilles tábormokkal, a TAPI parancsnokával az élen két hullámban földet ért, és szétverte a völgyben szétszórta védekező Viet Minh ezredet.⁴⁷⁹

⁴⁷⁸ Boylan–Olivier i. m. 292.

⁴⁷⁹ Cadeau (2016). i. m. 193.

A Dien Bien Phu-ért vívott csata mintegy fél éves időszakot öltelt fel, és három nagy szakaszra osztható:

- A CASTOR hadművelet 1953. november 20. A későbbi erőd területének elfoglalása és megtisztítása volt a célja. Kiegészítő művelete a POLLUX, amely ugyanebben az időben zajlott ugyanígy a thai területeken: az északabbra lévő fővárosuk, Lai Chau evakuációja volt a célja. A francia erőket sikeresen kivonták repülőgépen, míg a thai zászlóaljoknak gyalog kellett volna eljutniuk Dien Bien Phu-ig, de menet közben szétverték őket vagy dezertáltak.
- Az erőd kiépítése 1953–1954. március 13. között. Főleg a műszaki munkák elvégzésének és az erősítések beérkezésének időszaka, amikor az ledobott ejtőernyős erők többségét leváltják a gyalogos zászlóaljok. Ekkor születik meg a Viet Minh döntés, hogy a POLLUX sikertelensége ellenére sem fogják meglepetésszerűen lerohanni az erődöt.
- Az ostrom 1954. március 13–május 7., amely során a Viet Minh módszeresen lerohanta és elfoglalta az erődrendszer elemeit. Ez az időszak szintén további fázisokra osztható:
 - Első támadás: a külső erődök (Béatrice, Gabrielle, Anne Marie) elfoglalása, 1954. március 13–16.
 - Második nagy támadás: a belső erődvonal felszámolásának (Elaine és Dominique) kísérlete („Az öt domb csatája”), 1954. március 30–április 6.
 - Harmadik támadás: A cél Hugette és a kifutópálya: 1954. április 15–23.
 - Az utolsó roham a vezetési pont (PC) ellen: 1954. május 1–7.

Az ostrom során az első sokkot március 13-án délután 17.10-kor a Viet Minh tüzérségének pusztító tűzcsapása okozta. Ez megsemmisített és megrongált számos repülőgépet és megdermesztette a francia vezetést. Ennek leple alatt, még az első éjszaka lerohanták az észak-keleti Béatrice erődjeit, és felszámolták a 13DBLE III. zászlóaljának ellenállását. Ezek a támadások a megszokott, több hullámban tömegesen indított rohamokból álltak, amely óriási veszteséget okozott a Viet Minh-nek. A választás nem véletlenül Béatrice-ra esett, hisz ez tűnt a leginkább sebezhetőnek, és Giap szerette volna győzelemmel kezdeni a támadást, amellyel feltűzelhette a hosszú meneteléstől fáradt csapatait. Ez a számítása a veszteségek ellenére is fényesen bevált.⁴⁸⁰

⁴⁸⁰ Uo. 103–104.

Másnap, azaz március 14-én éjjel a másik magányos északi erőd, Gabrielle ellen készült támadás. Az itt védekező algéri zászlóalj a bázis egyik legjobban megerősített támpontját, egy összefüggő körkörösén védett arcvonalat tartott. Egy szerencsétlen tüzérségi támadás megsemmisítette a zászlóalj vezetését, és másnap reggelre a Viet Minh elfoglalta a fél körletet, ekkor egy rosszul koordinált ellenlökés és egy félreértett visszavonulási parancs hatására a még védekező századok is elhagyták a Gabrielle támpontot. Mindegyik erőd elleni rohamot két-két ezred hajtotta végre, míg a többi francia erőt máshol kötötték le a Vietnámi Néphadsereg hadosztályai (36. sz. melléklet).⁴⁸¹

A két támpont gyors elvesztése súlyos csapást mért a francia morálra. A támadás megindulása után de Castries ezredes erősítést kért, így a CASTOR hadműveletben is bevetett Bigeard féle 6. Gyarmati Ejtőernyős Zászlóaljat (*6eme Batallion de parachutistes coloniaux*, 6BPC) 1954. március 16-én délután ismét ledobták Dien Bien Phu erődjébe.⁴⁸² A harmadik északi „nővér”, az Anne Marie ellen március 18-án indított támadás során az azt tartó 3. Thai zászlóalj (3eme Batallion Thai, 3BT) katonái többségükben dezertáltak, ezért a védelmet át kellett szervezni. Ezzel az eseménnyel szűnt meg a kifutópálya védelme, az északi al-szektor.

Giap tábornok második nagy támadása már a vezetési pontot célozta, de útjában állt a két keleti támpont, Dominique és Éliane. Itt alakultak ki a legsúlyosabb harcok, gyakorlatilag mindkét erőd fele megsemmisült, az árkok megszűntek létezni, csupán bombatölcsérek maradtak. Ez nagyban eltért a korábbi támadásoktól: itt már nem hullámokban támadtak a Viet Minh ezredek, hanem igyekeztek saját árokrendszert kiépíteni, és azzal védetten közel kerülni a francia vonalakhoz, így minimalizálva a saját veszteségüket.⁴⁸³ A védők Bigeard őrnagy vezetésével, Langlais alezredes irányítása mellett március 31-én éjszaka, és az azt követő napokon is nagy erejű ellenlökéseket indítottak, amely mindkét oldalnak súlyos veszteségeket okozott. A kialakult helyzetben a hanoi parancsnokság úgy értékelte, hogy az erőd közel van ahhoz, hogy elessen, de az ejtőernyősök, a harckocsizók és a tüzérek erőfeszítésének köszönhetően sikerült a helyzetet stabilizálni, így április 6-án este Giap lefújta a további támadást.

A légiere és a védők kedvencének számító, vakmerő Aéronavale pilótái is kimerültek, hatékonyságuk csökkent és a veszteségeik megnöttek. A franciák 20 repülőgépet veszítettek a

⁴⁸¹ Windrow i. m. 403.

⁴⁸² Fall (1966) i. m. 159.

⁴⁸³ Peter Macdonald: *Giap*. W. W. Norton, New York, 1993. 145–146.

csatában, köztük 5 szállító és 5 bombázógépet.⁴⁸⁴ Ez utóbbiak eredményessége a képzetlen személyzet miatt minimális volt.⁴⁸⁵ A légierő szerepe óriási volt az ostrom alatt: gyakorlatilag a CEFO teljes ejtőernyő készletét felhasználták, mintegy 62 000 selyemkupola hevert szanaszét a folyó völgyben. A franciák a csata alatt megpróbálták elvágni a Viet Minh utánpótlásának útját is, kevés sikerrel (37. sz. melléklet).

29. sz. kép

Ejtőernyők borítják a csatateret Éliane és a PC körül
(Langlais i. m.)

Az utolsó roham május 1-én indult meg, ekkor már az erőd készletei erősen fogytán voltak, és a katonák teljesen kimerültek. Ekkor kezdték előkészíteni az ALBATROS hadműveletet, azaz a kitörés tervét. Az erőd már március végén két részre szakadt, de a kommunikáció megmaradt az Isabelle és a főerők között. Együtt készítették elő a több irányba

⁴⁸⁴ Windrow i. m. 707.

⁴⁸⁵ Boylan–Olivier i. m. 204.

való kitörést, de a csoportok vagy el sem tudtak indulni, vagy másnap számolták fel őket. Mindössze 78 fő jutott ki Dien Bien Phu körül zárt erődjéből, és érte elé a saját vonalakat.⁴⁸⁶

A veszteségek esetében érdemes figyelembe venni a csata körülményeit is. A klimatikus viszonyok, azaz a meleg, nedves, párás idő hozzájárult ahhoz, hogy a sérülések gyorsan elfertőződtek. A harcok intenzitása miatt az arcvonalból nem volt idő eltávolítani az elesetteket, így a testük gyorsan bomlásnak indult. Ez az amúgy is rossz egészségügyi helyzetet csak tovább rontotta, azon kívül, hogy a szag és a látvány is kihívást jelentett.⁴⁸⁷

A veszteségek francia oldalról jól nyilvántartottak. Május 5-én született az utolsó létszámjelentés, ebben 1142 halott, 1606 fő tűnt el, 4436 fő sebesült meg (majdnem fele súlyosan), 1161 fő dezertált („Nam Yum patkányai”, jórészt az Anne Marie thai védői), és 11 721 fő került hadifogságba (nagyjából a negyede volt harcképes) és kezdte meg halálmenetét, ahonnan háromból két ember nem tért vissza.⁴⁸⁸ Az erőd megadása után a Viet Minh vezetése engedélyezte, hogy a legsúlyosabb sebesülteket evakuálják repülőgépekkel. Ez mintegy 858 fő és 27 egészségügyi személyzetet szállítottak így biztonságba.⁴⁸⁹

Vietnámi oldalról ez közel sem egyértelmű. A nemzeti források körülbelül 4000 halottat, 800 fő eltűntet és 9200 sebesültet említenek, a francia becslések 22 000 és 25 000 közé teszik a teljes veszteséget.⁴⁹⁰ Ami a források alapján meglepő, az az, hogy az összes veszteségen belül igen magas a halottak aránya, közel fele/harmada a modern háborúk esetén megszokott egy negyedhez (négy sebesülés közül egy halálos).

A francia vezetés minden szintjén jelentkeztek olyan hibák, amelyek a vereséghez vezettek. A hadszíntér parancsnoka, Navarre tábornok egy magának való, hidegfejű, logikusan gondolkodó, elemző beállítottságú, parancsnok volt, de nem volt népszerű a katonák, sem pedig alárendet tisztjei között.⁴⁹¹ A róla elnevezett tervet egy részletes bejárás után készítette, de nem volt tapasztalata a távol-keleti hadszínterről, új volt abban a körben. Ezt súlyosbítja, hogy elmulasztott kiépíteni egy olyan csapatot, akik megfelelően kiegészítették volna a személyiségét és a parancsait megfelelő módon tudták volna végrehajtani.

Amikor a politikai szint kiadta a stratégiai utasításait az új főparancsnok számára, azok relatíve kevés konkrétumot tartalmaztak, de ezek közül a legfontosabb az volt, hogy biztosítson

⁴⁸⁶ Uo. 260.

⁴⁸⁷ Kis Tibor: Megtépázott „Grandeur”. Dien Bien Phu, 1954. In *Belvedere Meridionale*, 20. évf., 2008/1-2. 5 – 20. <http://acta.bibl.u-szeged.hu/5136/> (Letöltés ideje: 2022. 05. 28.) 12.

⁴⁸⁸ Cadeau (2016) i. m. 169.

⁴⁸⁹ Boylan–Olivier i. m. 261.

⁴⁹⁰ Cadeau (2016) i. m. 170.

⁴⁹¹ Windrow i. m. 204.

olyan feltételeket, amellyel Franciaország kedvező feltételek között tudja lezárni a háborút. Ennek ellenére a terve hadászati védelmi szakaszában döntő csatát vállalt abban a régióban, ahol hátrányban volt. A helyzeten tovább rontott, amikor felderítő tiszt létére nem ismerte föl, hol van az ellenség hadászati főerőkifejtése, és szétforgácsolta erőit, hogy a gyarmat területén indított minden egyes Viet Minh támadást megpróbáljon elszigetelni.

Amikor elrendelte egy nagy légi-földi bázis kiépítését, annak feladata kezdetben a támadó hadműveletek kiszolgálása volt, de a Viet Minh felvonulását látva Navarre tábornok felülvizsgálta nézeteit, és úgy döntött, hogy a célpontként felkínált bázist megerődítik, az alkalmas lehet az ellenség kivéreztetésére, pont úgy, ahogy ez egy évvel korábban Na San mellett is történt.⁴⁹² Az, hogy a célja menet közben megváltozott, több szempontból is kihatással volt a sorsára: a kiépítése nem egy erődnek megfelelően került kiválasztásra, nem olyan műszaki erők hozzárendelésével kezdődött, sőt, még a parancsnoka (Christian de Castries ezredes) is lovassági tiszt lévén a manőverező hadviselés szakértője volt.

Hadműveleti szinten az FTNV parancsnoka René Cogny tábornok volt. Ő szinte mindenben különbözött Navarre-tól: a nagydarab tüzér tiszt, aki alárendeltjei és Hanoi hölgyei körében is egyaránt nagy népszerűségnek örvendett, vezetőnek meglehetősen hirtelen természetű személyiség volt.⁴⁹³ Elöljárójával a kezdetektől utálták egymást, Cogny folyamatosan szidta főnökét, amely a csata során többször feszültséget okozott köztük.

Alapvetően hibás döntés volt, hogy a GONO-t a tonkini szárazföldi parancsnokságnak rendelték alá, mert az ellátásában teljes egészében a légierőre szorult. Cogny törzse nem tudott megfelelni ennek az összhaderőnemi kihívásnak, nem volt hozzárendelve a megfelelő légierős komponens, ő pedig nem látta át és nem értette meg annak sajátosságait. Ugyanígy, amikor a harcászati helyzet további erőket kívánt, azokat vonakodott bevetni Dien Bien Phu-nál, mondván, hogy máshol van rá szükség, amely részben igaz is volt, hisz a delta-vidék biztonsága elsődleges volt. A hadműveleti vezetési struktúra elégtelenégét nem érzékelte, így azon nem is változtatott.

Legsúlyosabb hibája az Éliane és Dominique ellen zajló első összecsapás során következett be. Amikor a kritikus pillanatban megindult a védők ellenlökése (1954. március 31. este), Cogny elhagyta a helyét, és egész éjszaka egy társasági rendezvényen vett részt. Az erőd vezetése hiába kérte a tartalék ejtőernyős zászlóalj(ak) bevetését, arra nélküle nem kerülhetett sor. Ez francia katonák életébe került, és veszélybe sodorta a bázist is. A kialakult helyzetet

⁴⁹² Boylan–Olivier i. m. 52–53.

⁴⁹³ Windrow i. m. 207.

látva még aznap éjjel Saigonból Hanoi-ba repült Navarre tábornok, hogy tájékozódjon a helyzetről. Az hajnal 1 óra után megérkező főparancsnok hiába kereste regionális erőinek parancsnokát, az csak másnap reggel került elő, és elavult előző napi információk alapján jelentett a helyzetről. Ekkor szakmailag teljességgel elfogadhatatlan jelenet zajlott le közöttük: a két tábornok egymással üvöltözve járatta le magát a beosztottak előtt.⁴⁹⁴

Harcászati szinten már több szereplő tevékenységét kell értékelni. Az két legfontosabb maga de Castries ezredes (az ostrom alatt előléptették tábornokká), a másik Langlais alezredes, a GAP parancsnok voltak. De Castries nem értett az ostromok vezetéséhez, ő a manőverekhez, a mozgáshoz szokott, így onnantól kezdve, hogy először megszólalt a Viet Minh tüzérség,⁴⁹⁵ bezárkózott a vezetési pontjára, és azt csak nagyon ritkán hagyta el. Folyamatosan, óráról órára jelentett, szinte függővé vált a rádiójától, gyakorlatilag megszűnt parancsnoknak lenni.⁴⁹⁶

Pierre Langlais alezredes népszerű és kemény, híresen hirtelen haragú ejtőernyős tiszt volt, aki az ejtőernyős zászlóaljokat összefogó GAP parancsnoka volt a bázison, majd ennek átadása után a tartalék erők vezetője lett. Emellé megkapta a központi szektor parancsnokságát is (ebbe tartoztak a vezetési pont környéki erődök). Ejtőernyős lévén hozzá volt szokva a túlerőhöz és a bekerítettséghez, ezért amikor de Castries ezredes elveszítette a kontrollt, ő és tisztjei gyakorlatilag átvették az uralmat a bázison. Az első napoktól kezdve Langlais felelt a műveletek irányításáért, míg a tényleges parancsnok az adminisztratív feladatokért (jelentések megküldése, utánpótlás és erősítés igénylése stb.).⁴⁹⁷

A parancsnoki felelősség egy és oszthatatlan, itt pedig nem csak a hatáskörök, de teljes a vezetés és irányítás teljes delegálásáról van szó, amely súlyos katasztrófához vezethetett volna, és Langlais hozzáértése volt az, ami miatt ez végül nem következett be. Március 24-én az ejtőernyősök bebetonozták a hatalmukat, mert a beérkező új tisztek közül sokan magasabb rendfokozatúak voltak náluk. Ekkor az ejtőernyős tisztek nyomására de Castries ezredes nekik tetsző módon alakította át a vezetés struktúráját, és Langlais-t hivatalosan is kinevezte műveleti helyettesévé. Jobbkeze a március 16-án visszatérő Bigeard őrnagy lett, aki innentől kezdve saját zászlóalja parancsnokságát átadva a táborban indított ellenlökéseket vezette. Így fordulhatott elő, hogy 1954. március 27-én már egy fiatal őrnagy vezette a több zászlóaljból, egy

⁴⁹⁴ Fall (1966) i. m. 203.

⁴⁹⁵ A tábor két tüzér csoportosításának vezetését Piroth ezredes látta el, aki nem tudta feldolgozni, hogy lövegeivel nem képes kellőképpen támogatni a saját csapatokat, és március 15-én, egy Langlais alezredessel történő heves vitája után bunkerében egy kézigránáttal öngyilkos lett.

⁴⁹⁶ Boyal–Olivier i. m. 96.

⁴⁹⁷ Uo. 96.

megerősített tüzérsztályból és harckocsiból álló dandár erejű támadást a kommunista légvédelem ellen⁴⁹⁸

Az egész csata alatt elmondható, hogy az alegységparancsnokok szerepe kiemelt volt, személyes jelentőségük végig döntő volt a saját erők vezetésében (mindkét oldalon). A franciák esetében számos példa van arra, hogy a védelem összeomlott a tisztek elvesztése után (Béatrice, Gabrielle, Anne Marie), de nem volt ez máként a kommunista oldalon sem, különösen az április elején elszenvedett veszteség után. A parancsnokok nagyobb szerepe az óhatatlanul bekövetkező nagyobb veszteségekben is észrevehető.

Harcászati szinten tehát az bekerítésben vívott harc szakértők (az „ejtőernyős maffia”, azaz Langlais és az ejtőernyős zászlóalj parancsnokai) ragadták magukhoz a hatalmat, amely szerencsére az apatikus de Castries részéről nem okozott feszültséget, és a hatékonyságuk utólag validálta a tetteiket. A hadműveleti szinten Cogny nem tudta, vagy nem akarta vezetni és támogatni a GONO harcát, illetve komoly feszültség volt közte és Navarre, a széteső tervéhez ragaszkodó a hadászati szint között, és ez a szembenállás a harcok kimenetelére is kihatott.

A Dien Bien Phu-i csata felszínre hozta a francia tisztikar minden gyengeségét és a megosztottságát. A küzdelemben minden jelen van, amely az indokínai háború sztereotípiáinak kialakulásához vezetett: lázadó ejtőernyősök, idegenlégiósok, egymással civakodó tábornokok, és szögesdrót a lövészárkok között. A küzdelem azonban ennél többről szólt: a genfi tárgyalások fényében végeredménye felértékelődött, a franciák elvesztettek kb. 15 000 embert (komplett elit alakulatokat), a Viet Minh regulárisok ennél többet, amellyel gyakorlatilag harcképtelenné vált egy időre. A külpolitikai hatása is említésre méltó: az amerikaiak kis híján beléptek a háborúba francia oldalon (VATOUR hadművelet), amelyre végül a brit elutasítás miatt nem került sor.⁴⁹⁹

⁴⁹⁸ Uo. 126.

⁴⁹⁹ Sőt, elvi szinten előkerült a lehetőség, hogy amerikai atomfegyvereket vetnek be a csatában, de ezt végül elvetették. Fall (1966) i. m. 307.

5.6. A FRANCIA 100. GÉPESÍTETT CSOPORT (GM 100)⁵⁰⁰ UTOLSÓ ALKALMAZÁSA INDOKÍNÁBAN

A súlyosabb harcok az ország északi részében voltak, de a háború utolsó időszakának egyik jellemzője volt, hogy különösen a középső, illetve a déli területeken is felélénkültek a harcok. A térség kulcsa, Saigon a legfontosabb francia és amerikai kikötőként működött a térségben, birtoklása döntő jelentőségű volt a gyarmati uralom megtartása érdekében. Az ország középső részén lévő Annam területét annak földrajzi sajátosságaiból adódóan – keskeny, hegyek és sűrű őserdő által dominált földszáv, rossz útviszonyokkal és hosszú tengerparti szakasszal – egyik fél sem tudta egyértelműen felügyelni huzamosabb időn keresztül, hisz távol esett mindkét fél központi területeitől. Az Annam területén és az annak részét képező „Felföldön” (*Hauts Plateaux*) húzódó utak jelentették Saigon és az északi területek közötti legfontosabb ellátási útvonalat, ezért mindkét fél számára egyre inkább felértékelődött a szerepe.

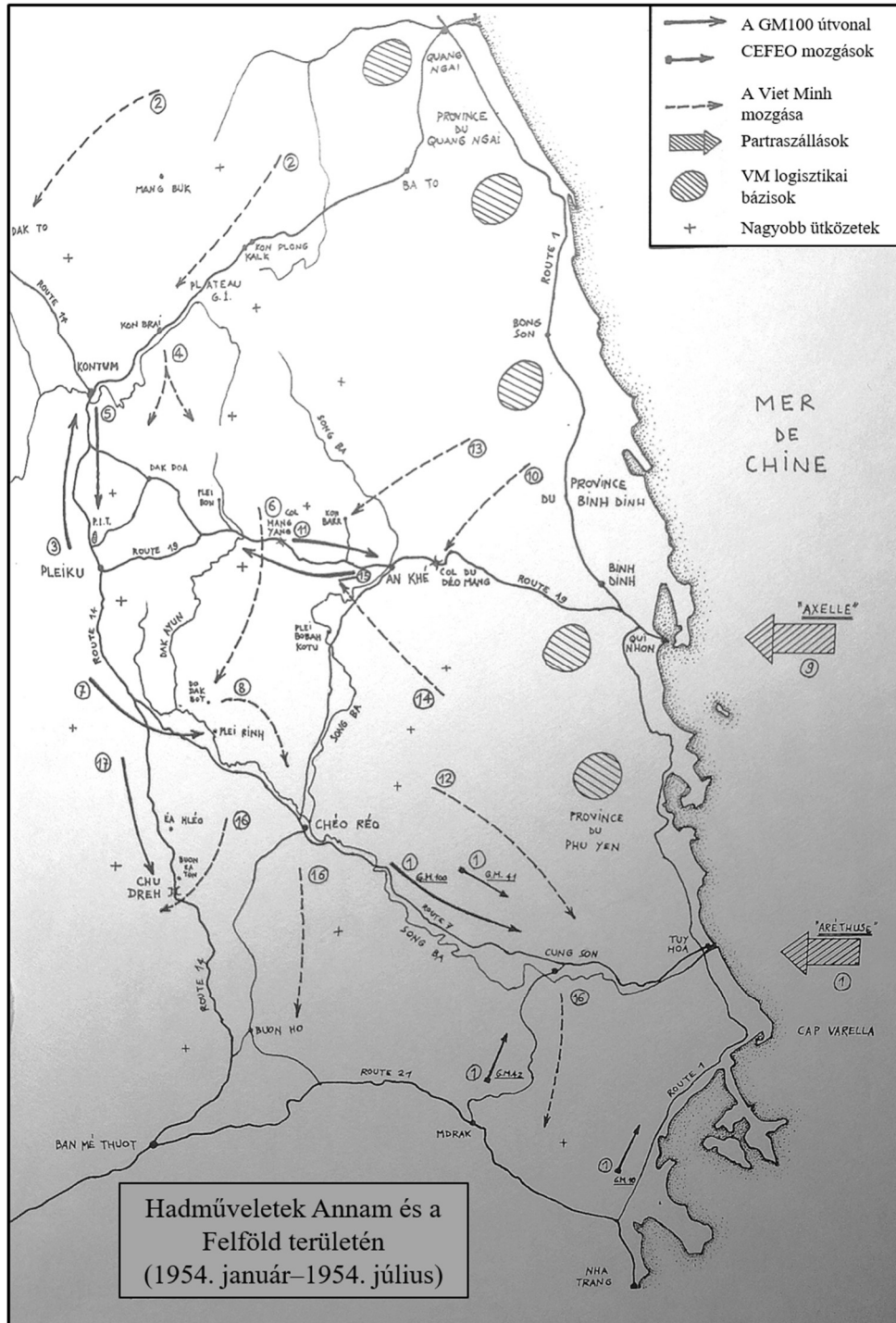
A francia erők számára az északon kialakult helyzet nagy veszélyeket rejtett magában. Az egyik legfontosabb régió, Hanoi térségének elvesztése sem politikailag, sem pedig katonailag nem volt elfogadható. 1953 májusában Henri Navarre tábornok lett az indokínai erők főparancsnoka. Ő elemezte a kialakult helyzetet és felmérte az északon és a középső területeken szemben álló erők nagyságát,⁵⁰¹ az ellenség által jelentett veszélyt, és a szükséges következtetések levonása után elkészítette a róla elnevezett Navarre-tervet.

Ennek célja az volt, hogy lekössék az ellenség erőit és hadászati tartalékait északon a laoszi határ közelében (Dien Bien Phu-nál), míg a saját erők koncentrációjával és az újonnan létrehozott nagy tűzerejű csoportokkal délről, észak Annam területéről kiindulva 1953–1954 folyamán megsemmisítsék azokat (ATLANTE hadművelet, mint főerőkifejtés).⁵⁰² Ennek érdekében több nagy mozgékonyaságú (gépesített, ejtőernyős) csoportot hoztak létre vagy vezényeltek ide, hogy az ország középső és déli területein szétverjék az ellenség elszórtan települt zászlóalj- és ezrederejű csoportosításait, valamint biztosítsák az észak–dél irányú utánpótlási útvonalakat.

⁵⁰⁰ Az elnevezés a francia eredeti, a Groupement Mobile 100 véleményem szerinti legpontosabb fordítása. A legközelebb tartalmilag a gépesített csoport elnevezés áll hozzá, bár szó szerint a „mobile” inkább nagy mozgékonyaságút jelentene – ez azonban félrevezető lehet, mert nem adja vissza pontosan a létrehozott egységnek a gépkocsizónál nehezebb és összefegyvernemi jellegét. A nemzetközi szakirodalomban a GM 100 rövidítés a legelterjedtebb, így én is ezt használom a továbbiakban.

⁵⁰¹ Navarre i. m. 48–50.

⁵⁰² Jean-Francois Mouragues: *Derniers combats. 5 jours en enfer, ou la fin du GM 100 en Indochine. 24-28 juin 1954.* http://notresiteouebe.free.fr/doc/gm100_1954.pdf (Letöltés ideje: 2017. 04. 21.) 3.

30. sz. kép

Hadműveletek Annam területén, a Navarre-terv részeként
Bernier–Joste i. m. belső borító

A tervezetten Annam déli részéről⁵⁰³ indított művelet a francia erők megosztását szolgálta, és célja az An Khé és Pleiku közti terület elfoglalása volt – amennyiben ez váratlan sikert hoz, a további támadási irány Saigon volt.⁵⁰⁴

Az 1954 januárjában megindított ATLANTE hadművelet főerejét négy GM alkotta: a helyiekből álló GM 11, valamint a hegyi törzsekből fölállított GM 41, GM 42 és GM 100. A támadás már márciusra elakadt, pedig a tervezés során eredetileg azzal számoltak, hogy a műveletet júliusban fejezik majd be. A GM 100 áprilisban azt a feladatot kapta, hogy váltsa föl a harcokban súlyos veszteséget szenvedett és demoralizálódott GM 11-et, amely a 19. sz. gyarmati út (Route Colonial, továbbiakban RC 19)⁵⁰⁵ keleti felének biztonságáért felelt. Ezután a GM 100 a harcait ezen a hegyes, sűrű őserdővel borított terepszakaszon, An Khé körzetében vívta, meghatározóan a Vieth Minh 803. reguláris ezrede ellen. Mire a GM 100 megérkezett a katonai repülőtér köré épített An Khé-i francia bázisra, a négy hónapja tartó harcok hatására az állománya negyedével csökkent.⁵⁰⁶

A francia GM-ek az amerikai *Combat Commandok* (CC) alapján történő megszerzése a nagyobb rugalmasság érdekében történt. Eltérésként jelentkezett, hogy a hadszíntér földrajzi sajátosságait figyelembe véve a csoportok alapja szinte mindig valamilyen gyalogos (gépkocsizó, ejtőernyős- stb.) ezred volt. Az erős összefegyvernemi jellegből következett, hogy ezek a kötelékek nagy tűzerővel, illetve mobilitással rendelkeztek, és míg a francia expedíciós erők nagy része helyhez kötötten harcolt, valamilyen politikailag vagy katonailag fontos terület védelmére koncentrált, addig ezek a csoportok nagy mozgási szabadsággal rendelkeztek, azt csak a gyenge infrastruktúra korlátozta. Ezzel a franciák a többségében statikus, a de Lattre-vonalban⁵⁰⁷ objektum és területvédelmi feladatot ellátó alakulatok mellé több új, támadó feladatra is alkalmazható dandárerőre tettek szert.

Az egyik ilyen utolsónak megalakított csoport a GM 100 volt. Az alfejezet témája ez a kevésbé (vagy tévesen) ismert alakulat, kitérve azokra az utolsó harcokra, amelyek ennek a

⁵⁰³ A Hué ősi városától délre eső területen, amelyet vietnami nyelven Lien Khu V., azaz 5. sz. integrált zónának (franciául: Interzone no. 5) neveztek, két reguláris észak-vietnami ezred, a 108. és a 803., illetve a frissen szerveződött 96. ezred volt aktív. Ezeket az erőket 2-3 zászlóaljnyi irreguláris erő egészítette ki.

⁵⁰⁴ Bernier–Joste i. m. 44.

⁵⁰⁵ Ez az út számított a legfontosabb utánpótlási útvonalnak a francia erők számára. A RC 19 egy kelet–nyugati irányú poros, csak a száraz évszakban jól járható megerősített földút volt, amely a tengerparti Qui-Nhon települést kötötte össze a térség központjának számító Pleikuval. Az út a felénél 2000 m magas hegyeken vezet át, amelyeken An Khé település közelében, a Mang Yang-hágón lehet átkelni. Az út és a hágó ellenőrzése Annam középső területének, a Felföldnek a birtoklásához elengedhetetlen volt.

⁵⁰⁶ Fall (1964) i. m. 204–205.

⁵⁰⁷ A de Lattre tábornok parancsára a Vörös-folyó deltájában kiépített betonfedezékek laza rendszere, amely a fontosabb pontok védelmének megerősítésére szolgált.

nagy harcértéket képviselő erőnek szinte a teljes megsemmisüléséhez vezettek. Ezek az események több héttel a Dien Bien Phu-i csata május 8-án történő lezárulása után (a köztudatban teljesen tévesen ennek a csatának a végét összemossák a háború végével is), és alig egy hónappal a fegyverszünet megkötése előtt történtek.

A GM 100 ezek közül is kiemelkedett, és egyértelműen a francia expedíciós erők elit alakulata volt. A koreai háborúban (1950–1953) az ENSZ égisze alatt harcoló, önkéntesekből álló Korea-zászlóalj (*Battalion Corée*) tapasztalt veteránjai alkották a magját, akik 1953. november 3-án érkeztek meg Saigonba.⁵⁰⁸ A zászlóaljat Franciaországból frissen érkezett katonákkal, az eredetileg – még a koreai háború alatt – a feltöltésükre szánt 16. megerősítő különítmény (*Détachement de Renfort 16.*, röviden DR 16)⁵⁰⁹ állományával egészítették ki, létrehozva a Korea-ezredet (*Le Régiment de Corée*), melynek a koreai veteránok az I., a megerősítők pedig a II. zászlóalját alkották⁵¹⁰ (továbbiakban: I/Corée és II/Corée). Ez az ezred lett az egyik utolsónak létrehozott GM alapja.

A Korea-ezred mellett egy törzsszázad, a 43. gyarmati gyalogezred tapasztalt kambodzsai és vietnami katonákból álló menetzászlóalja (*Bataillon de Marche du 43e Régiment d'Infanterie Coloniale* – továbbiakban BM/43e RIC), a 10. gyarmati tüzérezred II. osztálya (*Ile Groupe de 10e Régiment d'Artillerie Coloniale* – továbbiakban II/10 RAC) és az 5. páncélosezred 3. százada (*IIIe Escadron du 5e Régiment de Cuirassiers* – továbbiakban III/5e Cuir)⁵¹¹ alkotta a GM 100-at, melynek parancsnoka Pierre Barrou ezredes volt.⁵¹² A gyalogoszászlóaljak egységesen négy gyalogosszázadból és egy törzsszázadból álltak, míg a tüzérosztály három négylöveges ütegből, a páncélosszázad pedig négy szakaszból.

A csoport csak kevés páncélozott szállítóeszközzel rendelkezett, csupán néhány amerikai M3 típusú könnyű páncélzatú féllánctalpas eszköze volt, a gyalogság leginkább amerikai GMC-teherautókon utazott. Közvetlen támogatóeszközként az M8 páncélozott felderítő-gépkocsit alkalmazták. Harckocsiból az M5 Stuart volt rendszeresítve, mely

⁵⁰⁸ Jean-Pierre Bernier – Claude Joste: *G.M. 100. Combats D'Indochine après Dien Bien Phu*. Presse de la Cité, Paris, 1978, 17.

⁵⁰⁹ Gyakorlatilag feltöltő vagy pótzászlóalj. Mérete század és zászlóalj között változott – általában egy alakulat állományának feltöltésére hozták létre.

⁵¹⁰ Állományába olvastották a híres Bergerol commando-t (egy kommandószázadot, amely 1947-től volt aktív, és tiszteletből elesett parancsnokának a nevét tartotta meg).

⁵¹¹ Az 1945-ben újra létrehozott ezred eleinte csak három, angol típusú eszközökkel felszerelt páncélgépkocsizó századdal rendelkezett. Ezt a háború végére nyolc százados ezreddé töltötték föl, amely M5 harckocsikkal és M8 felderítő páncélozott felderítő gépkocsikat kapott.

⁵¹² Bernard B. Fall: *Street Without Joy*. Stackpole. New York, 1964. 186. 1953. november 15-én alakították meg a csoportot. A teljesen feltöltött létszáma 3498 fő lett – melyből a gyalogoszászlóaljak rendszeresített létszáma egyenként 834 fő volt. Luedeke: i. m. 23.

elavultsága ellenére Indokínában gyakran a győzelmet jelentette az összecsapások során, mivel a Viet Minh ritkán vagy egyáltalán nem rendelkeztek páncéltörő eszközökkel. Ez a helyzet a háború második felére a modern szovjet nehézfegyverzet megjelenésével megváltozott, de a páncélosoknak továbbra is döntő szerepük volt. A II/10 RAC amerikai gyártmányú 105 mm-es, 2A1 típusú tarackokat használt.

A háború közepétől a francia expedíciós erők felszerelését meghatározóan az Amerikai Egyesült Államok biztosította,⁵¹³ amely az egyenruháktól kezdődve a fegyverzet- és a lőszerellátásig szinte minden szakágra kiterjedt. Összességében igaz, hogy a franciák egyéni felszerelése a kor színvonalán állt, a nehezebb haditechnikát, főleg a páncélozott szállító járműveket tekintve azonban az eszközök mennyisége nem volt elegendő. Mindezek ellenére a létrehozott GM 100 az utakon nagy mobilitással rendelkezett, tüzereje jelentős volt, kiképzettségét és harci tapasztalatait tekintve pedig kiemelkedett a hadszíntér többi francia alakulata közül. A létrehozott szervezet erőssége mellett számos hiányossággal is rendelkezett, melyek közül döntőnek minősíthető, hogy gépesített csoportként a tevékenysége a gyenge úthálózat közvetlen közelébe korlátozódott. Technikai kiszolgálásához (különösen a páncélosok esetében) központi bázisra volt szükség, ami behatárolta alkalmazhatóságának hatótávolságát. Ez 1954 áprilisában ahhoz vezetett, hogy a GM 100 szervezetébe tagozódott harcokocsikat elvették,⁵¹⁴ és ezáltal leépítették az eredetileg kialakított összefegyvernemikötélké-jelleget, amely már az alapfeladatok végrehajtását veszélyeztette.

A GM 100 az ATLANTE hadművelet nyilvánvaló kudarca után is folyamatosan harcban állt. Páncélosait áprilisban elvették és Pleiku közelében tartalékba helyezték,⁵¹⁵ és csak egy felderítő páncélgépkocsi szakasza maradt. Ez és a nehéz, kedvezőtlen terep elvette a gépesített csoport legnagyobb előnyét, a mozgékonyágát, így 1954 áprilisától gyakorlatilag helyhez kötötten küzdött. A Dien Bien Phu-i vereség mindkét harcoló fél számára nagy jelentőséggel bírt. A franciák igyekeztek minél gyorsabban, de emelt fővel kivonulni a konfliktusból, míg a Viet Minh vezetése úgy értékelte, hogy nem volt elég ez a győzelem ahhoz, hogy egyenrangú félként kezeljék őket a genfi tárgyalásokon, ezért szükség van további veszteség okozására, immár az üzenetet az amerikaiaknak is címezve.

⁵¹³ Fall (1964) i. m. 256.

⁵¹⁴ Bernier-Joste i. m. 185. A Felföld legnagyobb közlekedési csomópontját jelentő és a franciák számára ezért nagy fontossággal bíró Pleiku településre vonták össze őket, hogy az Annam középső területén folyó műveletekhez tartalékot képezzenek belőlük. A GM 100 állományában ezután csak könnyű, M8 felderítőpáncélosok és M3 páncélozott szállító járművek maradtak.

⁵¹⁵ Mouragues i. m. 4.

A francia csapatokat demoralizálta a laoszi határon történt katasztrófa, és a katonai felső vezetésen keresztül érzékelték, hogy a politika keresi a kiutat. A GM 100 soraiban szolgált helyiek közül többen dezertáltak, vagy saját maguknak okoztak sérüléseket, hogy egészségügyi okokra hivatkozva kibújjanak a szolgálat alól.⁵¹⁶ Ez egyértelműen jelezte, hogy a korábban kiváló morál csökkent. A csoport megkapta utolsó pótlását is: a frissen érkezett 19. megerősítő különítmény (DR 19) mintegy 90 fővel május közepén olvadt be az An Khénél állomásozó GM 100-ba. A GM 100 állományaéhoz ideiglenesen csatlakozott az eredetileg is ott állomásozó, helyben frissen toborzott, gerillák elleni műveletekre kiképzett 520. TDKQ (*Tieu-Doan Kinh-Quan*, azaz különleges vagy kommandószázalaj), valamint a Vítasse francia százados által vezetett, törzsi katonákból álló kis létszámú felderítő-alegység.⁵¹⁷

A GM 100 1954. május–június folyamán az RC 19 mentén súlyos harcokat vívott az ellenség század- és zászlóalj erejű csoportosításaival, amelyek a terepet kihasználva igyekeztek lesállításokat kialakítani az út menti magas elefántfüben. Ezekben az összecsapásokban a Vieth Minh részéről már gyakori volt az aknavető és a hátrasiklás nélküli páncéltörő eszközök alkalmazása is. A francia expedíciós erők vezetése érzékelte a Felföld területére nehezedő nyomást, és igyekezett szétszórt erőit Pleiku területére koncentrálni, hogy ezzel elkerülje a Dien Bien Phuhoz hasonló ostrom kialakulásának még a lehetőségét is,⁵¹⁸ ugyanakkor felkészüljön ezzel a fegyverszünet megkötése utáni helyzetre. Ennek érdekében előkészítették az ÉGLANTINE hadműveletet, amely An Khé evakuálását jelentette.

Az erők egy részét és minden fontos anyagot repülőgépekkel szállítottak el június 19-től kezdődően, míg a GM 100 kivonását az RC 19-en tervezték, ami egy ellenséges területen végrehajtott 80 km-es menetet jelentett számukra. A csoport kivonásának dátuma 1954. június 25. lett. A GM 100 vezetése az RC 19-en végrehajtható menetet mindenképpen sürgősen veszélyesnek ítélte, helyette inkább a helyben, megerősített táborban folytatott védelmi harc megvívását favorizálta volna, de ezt a lehetőséget a fenti indokok alapján a felső vezetés elutasította. A franciák minden igyekezete ellenére az ellenség a felfokozott légi tevékenységből kikövetkeztette, hogy hamarosan valamilyen fontos mozgásra kerül sor az úton is, ezért a közelben tartózkodó ezredeit az RC 19-hez rendelte.

⁵¹⁶ Uo. 5.

⁵¹⁷ A franciák a harcászati szintű felderítést és a megfigyelési feladatokat gyakran a helyi törzsekből toborzott, a terepet, viszonyokat jól ismerő „kommandókkal” oldották meg – ez különösen jól jött a dzsungelben, amely a légi felderítést korlátozta. Ezeket általában egy tapasztaltabb francia altiszt vagy tiszt vezette, és állományába a helyieken kívül csak néhány francia katona tartozott. Nevüket általában a parancsnokukról kapták – például *Commando Vítasse*. Ahogy a franciák küszöbönálló veresége egyre nyilvánvalóbbá vált, előfordult, hogy a helyiek a korábbi bajtársaikat meggyilkolták, hogy magukat a leendő győztesek előtt tisztára mossák.

⁵¹⁸ Mouragues i. m. 9.

A francia felderítés tudomására jutott, hogy a Vieth Minh Felföldön tartózkodó ezredei mozgásban vannak, ezért Barrou ezredes kérésére a tervezett menet megkezdésének időpontját egy nappal korábbra hozták. Ezzel célja az ellenség megelőzése volt. A legveszélyesebb szakasznak az út első negyedét értékelte, mert ezt önállóan kellett megtenniük. A GM 100-nak a Mang Yang-hágó keleti felénél, a 22. kilométerkőnél (*Point Kilométrique* 22, továbbiakban PK 22)⁵¹⁹ kellett a GM 42-höz és a GAP 1-hez csatlakoznia, hogy együtt folytassák az utat Pleikuig. Ennek érdekében – mivel az előzetes felderítőjelentések alapján az ellenség nem tudja június 24-ig elérni az RC 19 első, számukra legveszélyesebb szakaszát⁵²⁰ – fölállozták a menetbiztosítás egy részét, hogy a lehető leggyorsabban tudják elérni a hágó bejáratát.

A feladat tisztázása során a parancsnok számára nyilvánvalóvá vált az előljárónak az a szándéka, hogy az evakuáció során a repülőgépek korlátozott kapacitása miatt hátramaradó nagy mennyiségű hadianyagot és a lakosság egy részét (többek közt az 520. TDKQ családtagjait és a franciákat támogató helyieket is) a GM 100-nak kell majd elszállítania. Ez rendkívül lelassította és sebezhetővé tette az oszlopot – amely így 250–300, nagyrészt páncélozatlan teherautóból és terepjáró gépkocsiból álló konvojja duzzadt, illetve a harcolók és a nem harcolók arányát jelentősen az utóbbiak felé mozdította el. A parancsnok tehát ezeknek az információknak és főleg a megkötéseknek a figyelembevételével rendelte el az evakuációs művelet megtervezését.

A feladat értelmezése során a felderítők a terep értékelésekor a korábbi harcok tapasztalatai alapján a lehetséges helyszínek közül a hágótól keletre a 11. és a 15. kilométerkövek (PK 11 és PK 15) közötti terepszakaszt értékelték a legveszélyesebbnek. A CR 19 ezen a szakaszon alacsony dombok között haladt, és két oldalról pedig sűrű, 2-3 m magas elefántfünek nevezett trópusi növényzet határolta. Az utat több helyen keskeny, de mély patakmedrek keresztezték – az ezeken átívelő hidakat az ellenség korábbi leszállásai során előszeretettel rombolta. Az út mellett a sűrű őserdő akadályozta a szétbontakozást, és a járművekkel (különösen a nehezebb technikával, vontatmánnyal) történő mozgást a nyári időszakban poros RC 19-re korlátozta – míg az ellenség mozgásához, esetleges hátravonásához jó fedést biztosított. Összességében a terep minden tekintetben a leszállást végrehajtó erőknek kedvezett.

⁵¹⁹ A hágó keleti bejáratához telepített francia előretolt bázis helye, amely 22 km-re nyugatra volt An Khétől az RC 19-en.

⁵²⁰ A számvetések alapján a francia felderítés napi 15–20 km-es menetsebességet számolt a Vieth Minh alakulatokra, de a két ezred, amely végül elérte az utat, napi 50 km-t tett meg. Mouragues i. m. 10.

Az előljárótól kapott téves felderítési adatok alapján az ellenségre vonatkozó menet- és időszámvetések a kezdetektől fogva nem voltak pontosak, így a szemben álló, tényleges harcba lépni képes erők létszámát súlyosan alábecsülték. A harcokban kivérzett 108. ezred helyett a valóságban összesen 12 zászlóaljnyi reguláris erő állt Annam középső részén – 5-5 zászlóalj (köztük 1-1 nehéz fegyverzetű) a 108. és a 803. önálló ezred állományában, a maradék a 96. önálló ezredhez tartozott, és összesen hat zászlóaljnyi milícia, (a 84. és a 120. regionális ezrednek és a 89. regionális zászlóaljba összevonva)⁵²¹ egészítette ki őket. A felderítés jelentései alapján a súlyos veszteségeket szenvedett 803. ezred – amely április óta folyamatosan harcban állt a GM 100 erőivel – éppen felöltést hajtott végre, míg a 96. ereje nem volt elegendő ahhoz, hogy egyedül sikerrel támadjon. A Mang Yang-hágótól keletre tevékenykedő 108. ezred pedig a menetszámvetések alapján nem érthette el időben az RC 19-et, hogy segíthessen a 96. ezrednek.⁵²²

A regionális ezrednek szervezete egyedi volt, gyakran változott – a 96. önálló ezred a 40. és a 79. zászlóaljból illetve egy ezred közvetlen nehézfegyveres századból állt.⁵²³ A 40. zászlóalj három gyalogos századdal, a 79. pedig két századdal rendelkezett. A Vieth Minh nagyjából 15-16 ezer katonája volt a felföldi térségben, és 25 ezer kiszolgáló, úgynevezett hordár segítette őket a gyors átcsoportosításban.⁵²⁴

A beérkező (pontatlan) felderítő jelentések és az ezek alapján elkészített téves számvetések ellenére a GM 100 felderítőrészlege (2B, Girard hadnagy) az ellenség legvalószínűbb (támadás a Mang Yang-hágó után) és legveszélyesebb (lesállítás a Mang Yang-hágó előtt) várható tevékenységét helyesen mérte föl. Valószínűsítették, hogy század-, maximum zászlóaljszintű lesállításokra lehet számítani még a PK 22 elérése előtt.

A GM 100 az ellenséghez viszonyítva az utakon mozgás és manőver, valamint tüzérség szempontjából papíron előnyben volt, de a 105 mm-es lövegek nagyobb lőtávolságára végül nem volt szükség, viszont a közelbiztosításukra lekötött erő és a velük járó logisztikai feladatok a gyakorlatban inkább hátrányt jelentettek. Ugyanakkor a páncélozatlan célok pusztításában a jóval mobilabb ellenséges aknavető is nagy hatásfokot tudtak elérni. Felderítés szempontjából a helyismerettel és a térségben kiterjedt besugórendszerrel rendelkező Vieth Minh nagy előnyben volt, míg a franciák légi felderítése, amely folyamatosan rendelkezésre állt, a sűrű dzsungelben kis hatékonysággal dolgozott. Egyedül a Vitasse százados által vezetett

⁵²¹ Bernier-Joste i. m. Annex: Forces Vieth-Minh du Lien Khu V – Debut juin 1954.

⁵²² Mouragues i. m. 11.

⁵²³ Állományába 4 db DKZ 57 mm-es és 11 db SKZ hátrasiklás nélküli löveg, 6 db 81 mm-es aknavető tartozott.

⁵²⁴ Mouragues i. m. 11.

kommandó fontos információi jelentettek jól használható forrásokat az RC 19-től északra mozgó ellenségről. A franciák tehát összességében zászlóaljerőnél (különösen nehézfegyverek alkalmazásakor) nagyobb ellenséges csoportosítás megjelenése esetén nehéz helyzetbe kerülhettek a Mang Yang-hágótól keletre.

Barrou ezredes az ellenség legvalószínűbb cselekvési vázlatát vette alapul, eszerint az ellenség kisebb, saját erőből leküzdhető csoportjaival számolt An Khé és a PK 22 között, és ennek alapján adta ki a saját erők tevékenységére vonatkozó utasításait. Több lehetőség, még a nehézfegyverzet, sőt a tüzérség lövegeinek indulás előtti megsemmisítése is fölmerült, hogy az se lassítsa a menetet, de ezt végül – mivel az eszközutánpótlás egyébként is nagyon nehézkes volt – elvetették.⁵²⁵

A parancsnok a felderítőktől kapott információk alapján tehát a PK 11-ig két zászlóaljjal útvonal-felderítést tervezett, majd ott egy rövid pihenő alatt átszerezve a menetet az első nap végére tervezte elérni a PK 22-t. A rövid megálló után a GM 100 állományából a gyalogoszászlóaljakra alapozva négy oszlop kialakítását határozta meg a B3 (Troisième bureau, azaz a hadművelleti részleg – Fiévet százados) részére:

- a BM/43e RIC a műszaki támogatással és a II/10e RAC 6. ütegével;
- a parancsnokság és a törzsszázad, az 520. TDKQ, a tüzérsztály törzsütege és egy páncélgépkocsi-szakasz (2 db M3 féllánctalpas és 3 db M8 páncélozott felderítő-gépkocsi);
- a II/Corée zászlóalj és a II/10e RAC 4. ütegével és a logisztikával;
- az I/Corée zászlóalj és a II/10e RAC 5. ütegével és az egészségügyi részleggel.⁵²⁶

A menetrend ezután nem tartalmazott semmilyen felderítő erőt, és még egy eljárórt sem alkalmaztak. A BM/43e RIC kezdte meg először a menetet a PK 11-től, így az ő feladatuk volt az út átvizsgálása. Alapvetően a számvetések alapján arra készültek föl, hogy a Mang Yang-hágóig csak kisebb ellenséges erővel találkozhatnak, ezért a parancsnok szükségtelennek tartotta, hogy az oszlopból, az amúgy is elégtelen létszámból további harcoló erőt különítsen ki, és még inkább gyengítve ezzel az egyes részek közelbiztosítását. Az oszlopot több mint 250, többségében teherautó és nagyjából 3000 fő alkotta (ebből csak 2000 volt a hadra fogható gyalogság, amely felhasználható volt harcban is⁵²⁷) – egyedül a műszaki eszközök rendelkeztek

⁵²⁵ Uo. 9.

⁵²⁶ Uo. 11.

⁵²⁷ Luedeke i. m. 29.

komoly terepjáró (láncalpas) képességgel, és csak a páncélgépkocsi-szakasz eszközei voltak páncélozottak.⁵²⁸

A tervek alapján az első és a második oszlop, azaz a BM/43e RIC és az 520. TDKQ június 24-én hajnal 03.00-kor kezdte meg menetét, utánuk 07.00-kor indult a logisztikai elem, míg 08.00-kor az I., 08.30-kor pedig a II/Corée zászlóalj oszlopa. A teljes menetoszlop 8 km hosszú volt.⁵²⁹ Miután az utolsó jármű is elhagyta az An Khé-i táborn, a légiőr bombázói a hátramaradt mintegy 380 tonnányi hadianyagot bombázással megsemmisítették.⁵³⁰

10.00 körül a PK 6-nál lévő teaültetvény közelében az ellenség az I/Corée erőit zaklatta, de számottevő veszteség egyik félnél sem következett be. Az élen haladó zászlóalj 10.30-ra érte el a PK 11-et, és a tervezetteknek megfelelően megállt, míg az oszlop vége délben érkezett be. A légi felderítés 12.10-kor feltehetően jelölésre szolgáló körakásokat jelentett a PK 15 közelében az úton,⁵³¹ míg 13.30-kor Vitasse százados az úttól 6-7 km-re északra erős ellenséges alegység mozgását jelentette rádión – vele szinte egy időben a csoport érdekében tevékenykedő felderítő-repülőgép a GM 100 pozíciójától 3 km-re északra szintén ellenséges mozgást jelentett.⁵³² A felderítőrendszer tehát előre jelezte az ellenséges mozgást.⁵³³ Erre az időpontra azonban a lesállást végrehajtó ellenséges 96. önálló ezred már a helyén volt. 12.30-kor a PK 11-től először meginduló BM/43e RIC oszlopa valamilyen tragikus véletlen folytán a felderítőjelentések egyikét sem kapta meg, így nem volt információja a közelben lévő ellenségről.⁵³⁴

14.20-kor érkezett a BM/43e RIC élen haladó 1. század a PK 15-höz. A tapasztalt veterán századparancsnok, Léouzon százados gyanúsnak találta a kiszélesedő, elefántfüvel szegélyezett útkanyarulatot, ezért engedélyt kért, hogy azt átvizsgálja, de erre zászlóaljparancsnoka az időtényezőt szem előtt tartva csak részben adott engedélyt. A Vieth Minh 96. ezrede ekkor már az út két oldalán helyezkedett el mintegy 3 km hosszan, és a GM 100 ellen közvetlen közletről, a BM/43e RIC, a 520. TDKQ és a csoport parancsnoksága ellen egyszerre hajtotta végre a lesállást 2-2 századdal az út északi és déli oldalán. Ezzel egy időben a II/Corée zászlóaljat egy századdal igyekezett leválasztani és távol tartani az összecsapástól. A BM/43e RIC 1. százada az utat balról kerülte, és ék alakzatba fejlődve elkezdte átvizsgálni

⁵²⁸ Bernier–Joste i. m. 212–213.

⁵²⁹ Mouragues i. m. 12.

⁵³⁰ Uo. 10.

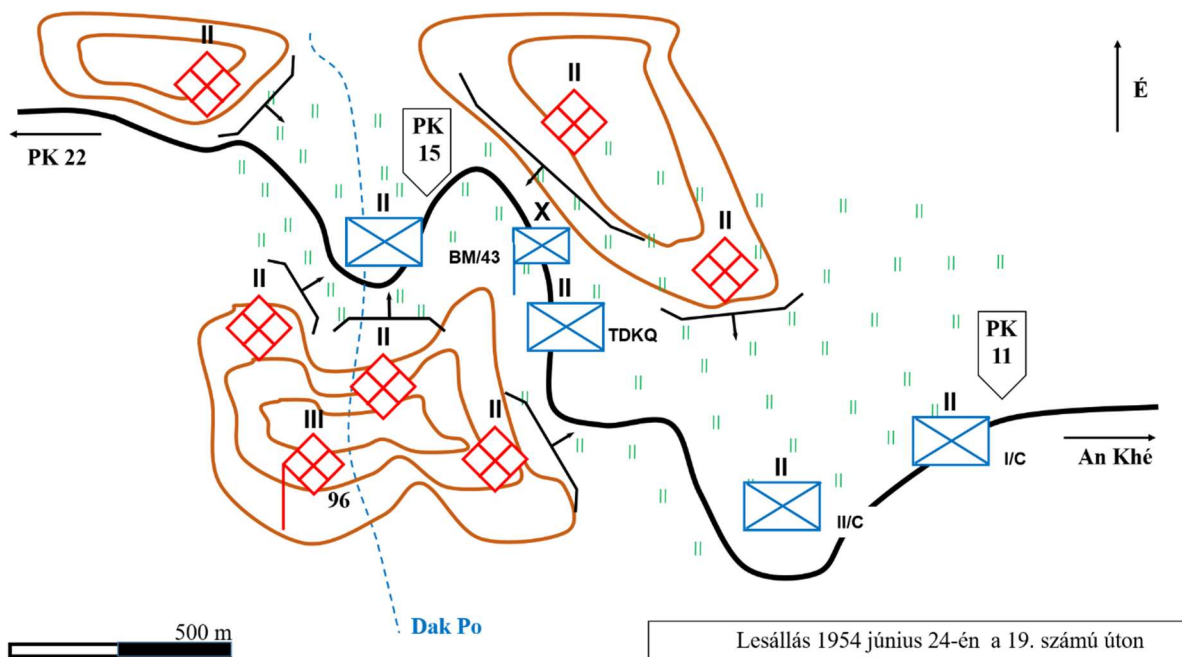
⁵³¹ Bernier–Joste i. m. 212.

⁵³² Fall (1964) i. m. 209.

⁵³³ Uo. 211. Valószínűleg az ellenség tartalékát fedték föl ekkor.

⁵³⁴ Général Billard: 24 juin 1954: extraction difficile ou embuscade annoncée Ankhé (Centre Annam). L'Ancre d'Or – Bazeilles. In *La revue des troupes de marine* 340. szám, 2004. május, 38–41. http://www.troupesdemarine.org/traditions/histoire/docs/340_dossier.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 04. 21.)

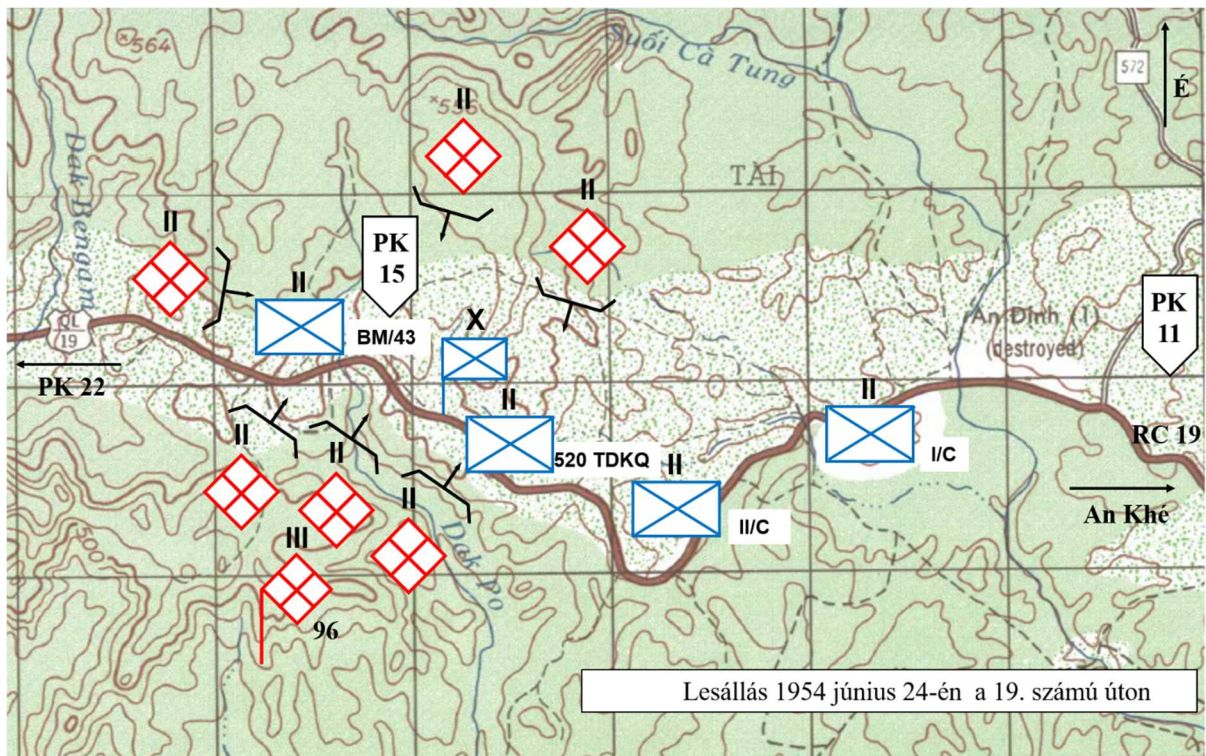
az út kanyarulata és a dombok lába közt elterülő, magas elefántfűvel borított területet. A franciák ezzel tudtukon kívül kézigránátdobó távolságra közelítették meg a rejtőzködő vietnamiakat, akik ekkor nyitottak tüzet az élen haladó szakaszra. A francia zászlóalj gyorsan reagált a lesállásra, és szinte azonnal közelharc alakult ki. Ez mentette meg a katonák többségét, mert az ilyen típusú küzdelemben a tapasztalatuknál és nagyszámú géppisztolyuknál fogva előnyben voltak.

31. sz. kép

A lesállás vázolata

(A vázlatot készítette: a szerző)

32. sz. kép

A lesállás vázlatja a terepen elhelyezve

Térkép: An-Tuc (An Khé), Vietnam. L701467364 sz. 1:50.000 térképszelvény. US Army Topographic Command, Washington, 1970.

(A vázlatot készítette: a szerző)

A páncélosszakaszt a páncéltörő fegyverek az összecsapás kezdetén megsemmisítették, esélye sem volt beavatkozni az események menetébe. Az 520. TDKQ zászlóalj gyorsan fölbomlott, és katonái rendezetlenül menekülve elhagyták a helyszínt – ezzel magára hagyva a törzsszázadot és a parancsnokságot, amelyek így szinte teljesen megsemmisültek. A sofőrök elhagyták a teherautóikat, amelyek így lezárták a keskeny utat, megakadályozva ezzel, hogy a Korea-ezred beavatkozhasson az oszlop elején folyó harcokba. Barrou ezredes súlyosan megsérült, és képtelen volt tovább vezetni a harcot. A hadműveleti főnök, a törzs nagy része és a Korea-ezred parancsnoka, a GM 100 parancsnokhelyettese is életét veszítette – a következő rangidős, az ezred parancsnok-helyettese szintén elesett. A helyzetet súlyosbította, hogy a törzsszázad rádiós kocsiját, az egyetlen nagy teljesítményű rádiót is elpusztították.⁵³⁵ A lesállás

⁵³⁵ Luedeke i. m. 25.

kezdeté után 10 perccel tehát a GM 100 vezetése megsemmisült, az egyes zászlóaljok parancsnokai magukra maradtak, egymás harcáról, helyzetéről nem volt információjuk.

15.00-ra a két Korea-zászlóalj utat tört magának és fölzárkózott a BM/43e RIC vonaláig. Ekkor körkörös védelmet alakítottak ki, és a közepén elhelyezett tüzérség segítségével megállították a vietnami előrenyomulást, de a járművek által eltorlaszolt útszakasz nem tette lehetővé, hogy kitörjenek. 16.20-ra a tüzérség lőszerre elfogyott. A kiváló összhaderőnemi együttműködésnek hála, a csoport saját légi összekötője által kért, Nha Trang-ból fölszállt B-26 bombázó-repülőgépek ekkor avatkoztak be a harcba. Hiába volt azonban légi támogatás, a harcoló felek olyan közel voltak egymáshoz, hogy a bombázók akciójukkal a francia csapatokat is veszélyeztették volna, így azonban a napalmmal és a géppuskás rácsapásokkal⁵³⁶ csak időt nyertek nekik, az ellenséget hatékonyan pusztítani nem tudták. A Vieth Minh csapatainak pontos aknavetőtüze következtében a helyhez kötött franciák veszteségei nőni kezdtek – a rangidős, az I./Corée zászlóalj parancsnoka az előljarótól 17.15-kor kapott engedélyt, hogy járműveit és megmaradt harcképes lövegeit megsemmisítve gyalogosan törjön ki, és jusson el a PK 22 térségébe.

Ezt 19.00-kor, az eső leple alatt meg is kezdték. Az I./Corée, a II./Corée és a többi megmaradt erő, szakasz- és századerejű kisebb csoportokban vágott neki a sűrű dzsungelnek. A sebesülteket a teljes orvosi személyzettel (saját kérésükre) és a megmaradt egészségügyi felszereléssel hátrahagyták, feltételezve, hogy az ellenség humánusan fog eljárni velük.⁵³⁷ A kitörő csoportokat az eső és a beálló sötétség mentette meg – bár az éjszaka folyamán több kisebb összecsapás volt az őket üldözőkkel, de másnap 11.00-ig a többségük sikeresen tette meg a nagyjából 10 km-es utat, és érte el a PK 22-nél várakozó saját csapatokat.

⁵³⁶ Mourague i. m. 12.

⁵³⁷ Ez nagy tévedésnek bizonyult. Több feljegyzés van arról, hogy a vietnami katonák már az összecsapás közben is kivégezték a sebesült franciákat, ha rájuk bukkantak. Varme-Jarnville doktor, a csoport rangidős sebészorvosa számára megtiltották, hogy a sebesülteket ellássa, így a rendelkezésre álló anyagok ellenére is végig kellett néznie, ahogy egyenként meghalnak.

33. sz. kép

A GM 100 1954. június 24–25-i harcának helyszíne

Philippe Pouvesle – Louis-René Theurot: *Operation ÉGLANTINE*. Konferencia előadás, 2009. június. <http://www.bataillon-coree.com/images/HISTOIRE/INDOCHINE/PDF/Eglantine.pdf> (Letöltés ideje: 2018. 05.

28.)

A GM 100 veszteségeiről vegyes adatok állnak rendelkezésre. A kétoldal jelentései alapján 500–700 fő közé tehető a lesállításban elesettek száma, míg 800–1200 közé a fogságba esetteké. A technikai eszközök szinte 100%-a megsemmisültek, ugyanerre a sorsra jutott a tüzérség, a gépjármű- és a páncélostechika is. Összességében tehát kijelenthető, hogy a francia expedíciós erők elitjének számító GM 100 az 1954. június 24-i lesállításban, a „Lien Khu V. Dien Bien Phujában”⁵³⁸ megsemmisült, önállóan nem volt képes semmilyen feladat ellátására,

⁵³⁸ Az 5. Integrált Zóna Dien Bien Phu-ja, ez a vietnami hadtörténelemben a csata gyakori elnevezése.

mert tűztámogatása, logisztikai képessége, vezetése nem maradt. Csak az alsóbb szintű vezetés rátermettségének, kezdeményezőképességének és a harcolók egyéni tapasztalatának, bátorságának tudható be, hogy nem szenvedtek még ennél is súlyosabb veszteséget. A GM 100 a menet folytatása után a Mang Yang-hágótól nyugatra, június 27-én és 28-án is súlyos harcokba bonyolódott: újabb két nagy erejű lesállással kerültek szembe, mire elérték az úti célt, Pleikut. A csoportot végül egy tragikus kimenetelű támadó művelet után, 1954 őszén oszlatták föl.

Az ellenség jól ismerte a franciák eljárásait: tudta, hogy milyen erővel áll szemben; tudta, hogy hol keresse a vezetési pontokat; és tudta, hogy a lesállásra hogyan fognak reagálni. Ezzel szemben a franciák a tervezésnél – bár a rendelkezésre álló adatokból helyes következtetéseket vontak le – a kezdetektől fogva téves információkkal rendelkeztek, így a számvetéseik nem feleltek meg a valóságnak. Az oszlop összeállítása, a puha célpontok sokasága, a biztosításra bevonható harcoló erők aránya eleve nehéz helyzetet teremtett.

Ez a tragédia iskolapéldája annak, hogy milyen fontos a pontos felderítés. A franciák bár harcászati szinten helyesnek tűnő döntést hoztak, a magasabb szintek értékelése volt téves, így ez volt a tragédia egyik fő oka. Hiába készítettek jó terveket, már a kiinduló alapinformáció is téves volt. A második ok a feltételek hiánya volt. A biztosítás megszervezése egy nyilvánvalóan veszélyes útszakasz leküzdéséhez elégtelen volt, egy ilyen sebezhető konvoj útnak indítása már önmagában is hazardírozás volt. A feladat végrehajtásához az előjáró olyan feltételeket támasztott, amelyek alapján annak sikere csak a „szerencsén” múlhatott. Az 520. TDKQ elégtelen teljesítménye, gyors felbomlása, amely kiszolgáltatta az ellenségnek a törzset és a vezetést, valamint a híradás hibái pedig csak tovább rontottak az amúgy is fölborult erőviszonyokon.

Az összecsapás kimenetele komolyan meghatározta azt, ahogyan később az amerikaiak a saját háborújuk során viszonyultak a páncélosok alkalmazásához: csak nagyon kevés számú harcokosít vetettek be a hadszíntéren, azokat is lehetőleg csak a nyílt területeken, és a bázisok közelében használták.⁵³⁹ Az ilyen tragikus események hazánkban még mindig nincsenek benne kellően a köztudatban, hogy elrettentő példaként szolgáljanak – sajnos a Magyar Honvédség közelmúltjában is előfordult legalább egy tragikus kimenetelű konvojfeladat, amely sorsának alakulásához nagyon hasonló okok vezettek. A GM 100 tragikus sorsát a *Katonák voltunk* (2002)⁵⁴⁰ című film is megörökítette, ezáltal nevét a nagyközönség számára is ismertté tette.

⁵³⁹ Dunstan i. m. 46.

⁵⁴⁰ A film Harold G. Moore (1922–2017) nyugállományú altábornagy könyve (Harold G. Moore–Joseph L. Galloway: *We Were Soldiers Once... And Young*. Presidio Press, New York, 2004) alapján készült. Moore

5.7. RÉSZKÖVETKEZTETÉS

A számos ütközetből és hadjáratból tucatnyi alkalmas lenne arra, hogy itt megemlítsük kerüljön, azonban csak az egyes időszakok legnagyobb hatású csatái kerültek kiválasztásra. Így történt ez az első időszak kis műveletei közül méretével is kiemelkedő LEA esetében is, amely kevés híján véget vetett a konfliktusnak. Ez az összecsapás megmutatta a francia haderő összes katonai erősségét: a haditechnikai fölényre alapozott összefegyvernemi és összhaderőnemi együttműködés kezdetben jelentős előnyt biztosított a CEFEO részére, és rávilágított a felderítés indokínai fontosságára is. A harcászati sikereket azonban felülírták a logisztika nehézségei, és amikor a Viet Minh erői visszatértek az általuk preferált hadviselési módhoz, a franciák művelete összeomlott.

A második időszakban jeletős változás állt be, és ennek a fordulópontnak a szinonímájává Cao Bang és a RC 4 mentén vívott ütközetek váltak. Az ezekben elért sikerek és a kínai határ megnyitása tette lehetővé, hogy a Viet Minh gyors fejlődésnek induljon, ugyanakkor számos légiós, köztük magyarok is ekkor tapasztalták meg a tömeges hadifogságot. Cao Bang után a háború egy új szakaszába lépett, a franciák korábbi konvencionális műveletekben meglévő fölénye gyorsan eltűnt, és a kommunista erők lendületbe jöttek. Csak az új főparancsnok, de Lattre tábornok energikus beavatkozása tudta megakadályozni a tonkini katasztrófát. Ekkor a kulcsterületek biztosítása került a középpontba, és a gyarmati erők egyre nagyobb hányadát kötötték le a statikus feladatok. Ez egybeesett azzal, hogy a kezdeményezés egyre inkább a Viet Minhez került.

Az utolsó időszakban a Dien Bien Phu-i csata megkerülhetetlen, abban a teljes háború hadelméleti fejlődése, szervezeti transzformációja és az összes újítása megjelenik az ejtőernyősöktől a GCMA csoportokig, annak ellenére, hogy eredeti koncepciója nem sokkal innovatívabb, mint a verduni csata fél évszázaddal korábban. A cél most is ugyanaz volt, mint 1916-ban: az ellenség kivéreztetése a védelem szilárdságát adó tábori erődítéseket és a tüzérv fölényt kihasználva. Dien Bien Phu-nál nem csak a CEFEO merült ki, hanem a Viet Minh is súlyos veszteségeket szenvedett, ugyanúgy a legjobb erőiből, mint a franciák, de az elit GM 100 elvesztése végleg megpecsételte a franciák sorsát Indokínában.

komolyan érdeklődött a hadtörténelem iránt, így amikor megtudta, hogy a vietnami hadszíntérre került alakulatával, behatóan tanulmányozni kezdte az indokínai háború történetét. Ezrede vietnami bázisa azonos volt a GM 100 tíz évvel korábbi települési helyével (An Khê), így az akkor alezredes Moore a korábbi harcok helyszínén, a PK 15 térségében többórás szemrevételezést tartott, amit meg is örökített művében – erre utalnak a Katonák voltunk c. film kezdő képsorai is. A film minden pontatlansága ellenére is alkalmas arra, hogy felkeltse az érdeklődést az arra fogékonyakban, így többek közt e dolgozat írója is ez után kezdett el komolyabban foglalkozni a GM 100 történetével.

6. ÖSSZEGZÉS

6.1. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Az indokínai háború gyökerei mélyen a francia gyarmati múltban nyúlnak vissza. Ez már eleve meghatározta, hogy a második világháború után a Távoll-Keletre visszatérő haderő miként kezdett tevékenykedni, milyen elvekkkel és intézményekkel próbálták meg kezelni a kialakult helyzetet. A francia gyarmati katonai gondolkodás párhuzamosan fejlődött az európaival, de attól az első világháború után elszakadt, mert a kontinentális hadelmélet evolúcióját a haditechnikai fejlődés (harckocsik, légiérő, majd a tömegpusztító fegyverek) elképesztően felgyorsította. Ez a párhuzamos fejlődés nem csak a hadelméletben, de a gyakorlatban is töréshez vezetett, és a haderő egyes elemeinek egymástól való eltávolodását okozta. Kialakultak a hadseregek a hadseregen belül, amelynek első jelei már Indokínában megjelentek.

Az egyre növekvő kommunista fenyegetés, amely a kínai polgárháború győzelme után kapott igazán erőre, és a bonyolult társadalmi viszoyokra, valamint a nehéz terep adta lehetőségekre épített, változatos kihívást jelentett a franciákra és a társult államok haderejére. Délen a Viet Minh tagjai sokkal inkább dogmatikus maoisták voltak, míg északon megjelent a haderőben a professzionalizmus, így a támadások nem csupán csak a nagy politikai érdeket szolgálták, sokkal inkább figyelembe vették a katonai szakmai célokat is. Ez a kettősség a dél „erős embere”, Nguyen Binh 1951-es megöléséig fennállt, de még az 1960-as években is volt hatása a Viet Cong és a VDK viszonyára. Giap tábornok Na San 1952-es ostroma után sokkal óvatosabbá vált, és később sem lett az óriási veszteségekkel járó általános támadások (például a Tet offenzíva, 1968-ban) híve.⁵⁴¹

A francia gyarmati hadviselésből Indokínában fejlődött ki a forradalom-ellenes hadviselés első koncepciója, ami Algériában érte el végső állapotát, így az (bár teljesen önálló konfliktus volt) a hadművészet történetének kutatása szempontjából tekinthető az előbbi természetes folytatásának. A francia haderő hivatásos állománya jelentette a kapcsolatot a kettő között, amely a Távoll-Keletről hosszras, közel egy évtizedes mellőzöttség után tért haza. Ez a réteg magára hagyva súlyos, kettős vereséget szenvedett: egy katonait (Dien Bien Phu) és egy politikait (Genf), amelynek terhét és frusztrációját vitték tovább a Mediterráneumba, amely az ott alkalmazott brutalitásban is tetten érhető volt. Éppen ezért, a francia dekolonizációs háborúk

⁵⁴¹ Waddel i. m. 226.

COIN elemeinek kutatásakor célszerű a két konfliktust, a két „piszkos háborút” minden különbözőségük ellenére is együtt kezelni: az egyik az elméletek megszületésére, a másik pedig azok eredményére példa.

A francia haderőben mindezek mellett számos újdonság jelent meg a Távól-Keleten, többek között a GM-ek rugalmas szervezési elve, vagy az ejtőernyős alakulatok intenzív használata, amely újszerű elvek alapján (a brit SAS és a német *Fallschirmjäger* keverékéből született) zajlott, és a legfontosabb lépcsőfokot jelentette napjaink (helikopteres) deszant műveleteihez. A fiatal francia (fő)tisztek által gyakorolt direkt, decentralizált vezetés, amelyet az ejtőernyős alegységekben alkalmaztak, sokkal hatékonyabbnak bizonyult, mint a merev kontinentális struktúra, és ezt alkalmazva Algériában, akár a nagyvárosi környezetben is hatékonyak maradtak. Az ejtőernyős tapasztalatokra alapozva alkották meg az észak-afrikai háborúban a vadász kommandókat (csupán csak a haditechnika fejlődött közben, és elterjedt a helikopter), illetve az amerikai légiszállítású gyalogság koncepciója is innen ered.

Ugyanígy a kommandó alakulatok és a folyami erők (*dinassaut*) összekapcsolása, valamint kiegészítése és a kételtű harccsoportokkal teljesen új eljárást jelentett. Logisztikai szempontból a hadművelati területet kiszolgálni képes központi erőrendszer évszázados koncepciójának megújítása, a *base aéroterrestre* jelentett komoly előrelépést a hagyományos harcászati és hadművelati gondolkodásban.

A mai terminológiával felkelés ellenes műveleteknek nevezett eljárások és szemléletmód már Indokínában is túlléptek a katonai erő primátusán, és új stratégiai paradigma megalkotását követelték (volna) meg. Ennek elfogadására a párizsi politikusokból hiányzott az akarat, a távol-keleti haderő konvencionális gondolkodású vezetői pedig még nem voltak felkészülve. A tábormokok az egyéb (politikai, gazdasági, információs stb.) kihívásokat nem tudták kezelni, sőt csak magában a haderőt kifejezetten alkalmasnak tartották arra, hogy pusztán erőből megoldja a Viet Minh problémát. COIN szempontból tehát az indokínai háború a stratégiai keretrendszer nem érzékelt megváltozásának és az elszalasztott lehetőségeknek háborúja. Ez egyébként akkor még volt annyira látványos, mert az ellenség az önálló, professzionális, nemzeti (reguláris) haderő létrehozásán dolgozott, így bőven volt tere a nagy, manőver alegységekkel és magasabbegységekkel vívott hagyományos háborúnak is. Amikor világossá vált, hogy a fő hadszíntér a falvak lakossága lett, addigra a Vietnámi Néphadsereg a rendelkezésére álló időt felhasználva olyannyira megerősödött, hogy képes volt egy látványos diadalt is aratni.

Az indokínai háború tehát egy sok rétegű, több dimenziós, komplex konfliktus volt, mert máshogy zajlott délen a vallási elemeket sem nélkülöző gerilla háború, mint északon a hadosztályok manőverei és a tüzérségi párbajok. Egyszerre volt klasszikus függetlenségi és modern ideológiai harc, zárt, gyarmati küzdelem és a hidegháború első fontos hadszíntere: Délkelet-Ázsia kulcsa.

Ebből a szempontból már látható, hogy miért volt a legfontosabb újítás a francia COIN elemek létrehozása. Ekkor született meg a modern pszichológiai hadviselés (propaganda), és jelent meg a vitatott területek visszafoglalásának integrált politikai-gazdasági-katonai koncepciója (GAMO) is. Ebben a háborúban vált a kommandók/GCMA (szintén a különleges erők előfutárai) feladatává a helyi ellenálló csoportok felkutatása és kiképzése, megszervezve a gerillaellenes baráti irreguláris erőket. Amikor a konfliktus végén a kihívásokra adott szervezeti evolúciós válaszok között elkezdtek megjelenni ezek az elemek, azok vagy csak elszigetelt példákat jelentettek, vagy kifejezetten ellenszélben és „ellenséges (parancsnoki) környezetben” kell dolgozniuk.

Mindezek ellenére olyan tapasztalatok születtek, amelyekből az erre fogékonyak (Trinquier, Nemo, Hogard, akik harcoltak a Távols-Keleten, és Galula)⁵⁴² le tudták vonni a megfelelő következtetéseket, és hozzá is láttak elméleteik megalkotásához. A sors fintora, hogy ezeket Franciaország a nukleáris háború árnyékában szinte elfelejtette, és az amerikaiak is csak később ismerték meg őket: az 1960-as években, amikor beléptek a maguk Vietnámi háborújába (bár a gyakorlatba ültetésük szintén sikertelen volt). Ezért tehát nem meglepő, hogy ehhez a tudás készlethez nyúlnak vissza 2001 után, amikor eljött az „örökké tartó háborúk” (*Forever War*) és alacsony intenzitású konfliktusok kora.

⁵⁴² Marie-Catherine Villatoux: Hogard et Nemo Deux théoriciens de la «guerre révolutionnaire». In *Revue historique des armées*, 232. szám, 2003., 20–28. https://crea.ecole-air-espace.fr/wp-content/uploads/2019/05/Hogard_Nemo.pdf (Letöltés ideje: 2022. 06. 04.)

6.2. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Bizonyítottam, hogy az indokínai háborúban számos új eljárás – a GM-ek rugalmas szervezési elve, az ejtőernyős alakulatok újszerű elvek alapján történő intenzív használata, a kommandó alakulatok és a folyami erők (*dinassaut*) összekapcsolása, valamint kiegészítése a kétéltű harccsoportokkal, logisztikai szempontból a hadműveleti területet kiszolgálni képes központi erődrendszer évszázados koncepciójának megújítása, és a COIN elemek (GCMA, GAMO) létrehozása –jelent meg a francia haderő evolúciója során.
2. Igazoltam, hogy a lakosságot/ellenséget célzó COIN, a kommandós alakulatok szervezési elvei és szintekre bontott feladatköre megfeleltethető napjaink különleges vagy elit könnyű gyalogos kötelékeinek.
3. Kimutattam, hogy az indokínai háborúban a francia oldalon megkezdődött a „hadsereg a hadseregen belül” elit alakulat tudat kialakulása bizonyos fegyver- és csapatnemek esetében, amely napjaink különleges erőinek a sajátja.
4. Feltártam, hogy a magyarok milyen arányban képviseltették magukat a Francia Idegenlégióban és milyen veszteségeket szenvedtek a háború nyolc éve alatt, illetve hogy melyek voltak a fő indokok a Légióba való belépésre (hadifogság, politikai vagy gazdasági emigráció, „push és pull faktorok”). Bemutattam továbbá, hogy a baráti országba repatriált légiósoknak milyen procedúrán kellett keresztülmenni, és milyen utóéletük volt, 1956 előtt és után.

6.3. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A kutatás eredményei felhasználhatók a gyarmati vagy a korai hidegháborús hadtörténelem egyetemi szintű oktatása (kiemelten a Nemzeti Közszerológati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karán) és kutatása során, ahogyan a vezetéssel kapcsolatos esettanulmányok és csata elemzések a hadművészet történetének kutatásában tehetnek jó szolgálatot. A Magyar Honvédség részéről a folyami és a légi deszant hadviselés sajátosságai és gazdag francia tapasztalatai tarthatnak számot érdeklődésre.

Javaslom a modern kori francia hadelmélet átfogó vizsgálatát, amely hozzájárulna ahhoz, hogy jobban megértsük az egyik legfontosabb európai és NATO szövetségesünket. Az elvégzett kutatásaim alapján az látszik, hogy a francia katonai gondolkodás meglehetősen elmélyült, néhol a filozofikusságig elvont, de mégis sokkal több stratégiai mélység van benne, mint napjaink vezető angolszász nemzeteinek hasonló munkáiban. Jelenleg nincs olyan hazai kutatás, amely a napóleoni háborúk időszakától napjainkig terjedő két évszázad legfontosabb teoretikusainak munkáját összefoglalná.

Úgy gondolom, hogy az indokínai és az algériai konfliktusokat minden felületes különbözőségük ellenére hadművészeti szempontól egy folyamatként szükséges kezelni és így elemezni, hogy a COIN elemek illetve az eljárások milyen átalakuláson mentek keresztül a gyakorlati tapasztalatok alapján. Ugyanígy javaslom a korszak forradalmi háborúellenes katonai gondolkodóinak kiemelt vizsgálatát (Trinquier, Galula, Hogard, Nemo és mások), összevetésben egymással vagy gyarmati elődeikkel. Jelenleg közülük csak a két legismertebb munkássága van feldolgozva, de ez nem elégséges ahhoz, hogy átfogó képet kapjunk és megértsük a francia COIN-t.

Célszerűnek tartom megvizsgálni az egyes katonai vezetők és alakulatok tevékenységét ebben az időszakban, szükség esetén kibővítve a második világháborúval, a szélesebb perspektíva érdekében. Franciaország 1939 és 1962 között konstans háborúban volt, a konfliktusok együtt kezelésén keresztül fel lehetne tárni a társadalom és a haderő, illetve a politikai vezetés és a fegyveres erők és a haderőn belüli egyes elemek közti dinamikát, és az esetleges torzulásokat. Egy ilyen hosszú háborús időszak ritka a modern történelemben,

egyedül az amerikaiak tapasztalhattak meg hasonlót, de annak a hatásának az értékeléséhez még nem telt el kellő idő.

Véleményem szerint ez a légideszant erők korlátozott, harcászati szintű alkalmazása a jelenlegi Magyar Honvédség számára is realitást jelenthet, és a franciák – specifikus terep, éghajlati és egyéb eltérő viszonyoktól függetlenített – tapasztalatai olyan gazdag példatárat és esettanulmányt jelentenek, amelyek alapján mindenképpen érdemes a kutatásokat kiterjeszteni az ejtőernyős alakulatokra is. Ugyanígy a partraszállástól az aknamentesítésig az összes komplex, összhaderőnemi barna vízi tevékenységhez is számos példával szolgálhatnak a folyókban gazdag Indokínai félsziget konfliktusai.

Végül pedig javaslom az 1945–1956 közti idegenlégiós kutatások kiterjesztését, mert számos élettörténet, benne siker vagy tragédia van még mindig a homályban. Ennek egyfelől elengedhetetlen feltétele a francia hadifogság nagyobb mélységű feldolgozása, másfelől a legnagyobb önkéntes csoportok (például a csendőrök vagy a leventék) pontos meghatározása és a tagjaik szervezeti hátterének vizsgálata. Ez alapján pontosabb információkat lehetne szerezni a csatlakozók hátteréről és motivációjáról, ami a szolgálatuk körülményeivel kiegészítve teljes képet adhatna róluk.

FELHASZNÁLT IRODALOM

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

OSA ARCHÍVUM, NÓVÉ BÉLA ANYAGAI:

HU OSA 364-1-1 Interjúk és a Patria Nostra című dokumentumfilmhez és más nyersanyagok, vágatlan videófelvevételek

HU OSA 364-1-2 A Patria Nostra című dokumentumfilm elővágott felvételei

HU OSA 364-1-3 A Patria Nostra című dokumentumfilm végső, vágott verziói

HU OSA 364-1-4 A Patria Nostra című dokumentumfilm és könyv előmunkálatai, marketing és egyéb dokumentumok

HU OSA 364-1-5 Photo documentation of the shooting Patria Nostra

HU OSA 364-1-6 Records relating to Nóvé's PhD dissertation Patria Nostra

HU OSA 364-1-7 Papers by Nóvé and reviews to the book and film Patria Nostra

HU OSA 364-2-1 Archival films

HU OSA 364-2-2 Archival photographs

HU OSA 364-2-3 Photos and personal records of former legionnaires participating in the film project

ÁBTL

3.1.5. O-17446 – A Francia Idegenlégióban szolgálatot teljesítő, vagy szolgálatot teljesített személyek

O-18431 – Francia idegenlégiósok

O-19402 – Az idegenlégió volt tagjainak levelezése

O-19600/1 – Volt francia légiósok

O-19600/2 – Volt francia légiósok

O-19600/3 – Volt francia légiósok

O-8-062/1 – „Zsoldosok”

O-8-062/2 – „Zsoldosok”

O-8-062/3 – „Zsoldosok”

V-108326/1 – Buz Rudolf és társai

V-108326/2 – Buz Rudolf és társai

V-108326/3 – Buz Rudolf és társai

V-108326/4 – Buz Rudolf és társai

V-112404 – Nagy Lajos

V-127446 – Nagy Károly

SHD, VINCENNES

SHD 10 H 2579 – Operation NORMANDIE (1953)

SHD 10 H 2466 – Stationnement Indochine du sud novembre 1948.

SHD 10 H 2464 – Plan de Stationnement Tonkin 1er Janvier 1951

SHD GR 10 H 805 – Articulation territoriale detaille avec liste des postes 1950 juin 1951 oct.

SHD GR 10 H 1187 – Operation FLANDRE (1953)

TÉKÉPEK

An-Tuc (An Khé), Vietnam. L701467364 sz. 1:50.000 térképszervény. US Army Topographic Command, Washington, 1970.

Ban Thin Toc, Laosz. 5551 I. sz. 1:50.000 térképszervény. US Army Topographic Command, Washington, 1968.

Dien Bien Phu, Vietnám 5651 IV. sz. 1:50.000 térképszervény. US Army Topographic Command, Washington, 1966.

That Khé, Vietnam. L701462531 sz. 1:50.000 térképszervény. US Army Topographic Command, Washington, 1966.

BIBLIOGRÁFIA

1. Allied Command Operations *Comprehensive Operations Planning Directive Copd Interim V2.0*. NATO SHAPE, 2013. <https://www.cmdrcoe.org/download.cgf.php?id=9> (Letöltés ideje: 2019. 11. 04.)
2. Ardant du Picq: *Battle Studies*. MacMillan, New York, 1921.
3. Aussaresses, Paul: *Je n'ai pas tout dit*. Le Rocher, Monaco-Paris, 2008.
4. Bába Viktória: Töredékek az indokínai háború eseményeiről egy magyar idegenlégiós visszaemlékezéseiben. In: *Konfliktusok interdiszciplináris megközelítésben*. MHTT, Pécs – Budapest, 2022. 331–340.
5. Bene Krisztián: Az indokínai háború során elesett magyar idegenlégiósok In *Mediterrán Világ*, 51. szám, 2022., 22–38.
6. Bene Krisztián.: *A Nagy Károly hadosztály. A Waffen-SS francia önkénteseinek harcai a keleti hadszíntéren*. PTE BTK, Pécs, 2016. <http://real.mtak.hu/40452/> (Letöltés ideje: 2018. 05. 20.)
7. Bene Krisztián: *A Szabad Francia Erők 1940–1943*. Kronosz, Pécs, 2017.
8. Bene Krisztián: Une migration atypique. Le parcours et l'identité des volontaires centreuropéens de la Légion étrangère au lendemain de la Seconde Guerre mondiale (1945-1954). In *Chronica: Annual of the Institute of History Univeristy of Szeged*. 2017., 89–100. http://acta.bibl.u-szeged.hu/49679/1/chronica_016_089-100.pdf (Letöltés ideje: 2018. 11. 13.)
9. Bene Krisztián: Les soldats hongrois de la Légion étrangère en Indochine (1946-1954). In: Boisdrón, Matthieu – Bene Krisztián (szerk.) *Marges impériales en dialogue*. Codex, PTE, 2022. 25–38.

10. Benoit, Michel: Les opérations aéroportées. La profondeur stratégique en question. In *Force Stratégique* 37. szám, IFRI, 2012. <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/fs37michel.pdf> (Letöltés ideje: 2018. 05. 02.)
11. Bergot, Erwan: *Commandos de choc en Indochine*. Grasset, Paris, 1975.
12. Bergot, Erwan: *Indochine 1951. L'année de Lattre*. Press de la Cité, Paris, 1987.
13. Bergot, Erwan: *La Bataille de Dong Khé. Le désastre de Cao Bang. Indochine 1950*. Press de la Cité, Paris, 1987.
14. Bernier, Jean-Pierre – Joste, Claude: *G.M. 100. Combats D'Indochine après Dien Bien Phu*. Presse de la Cité, Paris, 1978.
15. Blythe, Wilson C.: History of Operational Art. In *Military Review*, 2018. <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/ND-18/Blythe-Operational-Art.pdf> (Letöltés ideje: 2019. 11. 05.)
16. Boda Mihály: A hivatás és a katonai hivatás története és elemei. In *Hadtudomány*, 28. évf. 2018/3-4. 135-155. http://real.mtak.hu/82727/1/boda_hivatas_katonai_hivatas.pdf (letöltés ideje: 2022. 05. 12.)
17. Bodin, Michel: L'aide de la Chine au Viet-Minh (1947-1954): Un aspect des relations franco-chinoises. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 1997/július, 129-146. https://www.jstor.org/stable/25732446#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 02. 20.)
18. Bodin, Michel: La cavalerie en Indochine 1945–1954. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 2007/1., 63–79. https://www.jstor.org/stable/25733209#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2020. 07. 29.)
19. Bodin, Michel: *La France et ses soldats, Indochine 1945–1954*. L'Harmattan, Paris, 1996.

20. Bodin, Michel: Le Corps Expéditionnaire français á la veille de la bataille de Dien Bien Phu. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 2003/3., 11–27 <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2003-3-page-11.htm> (Letöltés ideje: 2022. 04. 08.)
21. Bodin, Michel: Le jaunissement de la Légion en Indochine, 1950–1954. In *Guerres mondiales et conflits contemporains* 2010/1., 63–80. <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2010-1-page-63.htm> (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)
22. Bodin, Michel: Le plaisir du soldat en Indochine (1945–1954). In *Guerres mondiales et conflits contemporains* 2006./április, 7–18. https://www.jstor.org/stable/25733085#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 05. 12.)
23. Bodin, Michel: *Les africains dans la guerre d'Indochine 1947–1954*. L'Harmattan, Paris, 2000.
24. Bodin, Michel: *Les combattants français face á la guerre d'Indochine*. L'Harmattan, Paris, 1998.
25. Bodin, Michel: Les laotiens dans la guerre d'Indochine 1945–1954. In *Guerres mondiales et conflits contemporaines*. 2008/2., 5–21. https://www.jstor.org/stable/25733295#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 03. 01.)
26. Bodin, Michel: Les services de renseignements Viet-Minh (1945-1954). In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 191. szám 1998/október. 1935. https://www.jstor.org/stable/25732518#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2021. 03. 15.)
27. Bonnacarrere, Paul: *Par la sang versé*. Perrin, Paris, 2006.

28. Bonnyai Tünde: *A kritikus infrastruktúra védelem elemzése a lakosságfelkészítés tükrében*. Phd értekezés. NKE KMDI, Budapest, 2014. http://archiv.hhk.uni-nke.hu/uploads/media_items/ertekezes-tervezet-12.original.pdf (Letöltés ideje: 2018. 05. 22.)
29. Boyan, Kevin – Olivier, Luc: *Valley of the Shadow. The Siege of Dien Bien Phu*. Osprey, London, 2018.
30. Bögös László – Vajda Péter: *Dzsungelháborútól a győzelemig*. Zrínyi, Budapest, 1975.
31. Cadeau, Ivan: 1954–56, le départ du Eorps Expéditionnaire francais d'Extrême-Orient. In *Revue Historique des Armées*, 258. szám, 2010., 67–81. <https://journals.openedition.org/rha/6925#bodyftn21> (Letöltés ideje : 2018. 05. 20.)
32. Cadeau, Ivan: *Dien Bien Phu 13 mars – 7 mai 1954*. Tallandier, Paris, 2016.
33. Cadeau, Ivan: *La guerre d'Indochine. De l'Indochine francaise aux adieux á Saigon 1940–1956*. Paris, Tallandier, 2015.
34. Croizat, Victor J. (ford.): *A Translation from the French Lessons of the War in Indochina*. Rand Corp, 1967. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_memoranda/2005/RM5271.pdf (Letöltés ideje: 2021. 07. 09.)
35. Croizat, Victor J.: *Vietnam River Warfare (1945–1975)*. Blandford, Poole, 1986.
36. Cromley, Gordon: Designing a Military Event Gazetteer: The Case of Parachute Operations During the French Indochina War. In *The Professional Geographer*, 2016/2., 249–260. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00330124.2015.1062702?needAccess=true> (Letöltés ideje: 2022. 04. 01.)

37. Cuc Nghien Cuu, *The DRVN Strategic Intelligence Service*. Map 1. US Dept. of the Army, 1968.
<https://www.history.navy.mil/content/history/nhhc/research/library/online-reading-room/title-list-alphabetically/d/the-drvn-strategic-intelligence-service.html> (Letöltés ideje: 2022. 01. 17.)
38. Csikány Tamás: *Az első világháború hadművészete*. ZMNE, Budapest, 2010.
39. Csikány Tamás: *Az európai hadművészet a harmincéves háborútól a XIX. sz. végéig*. ZMNE, Budapest, 2001.
40. David, Michel: *Guerre Secrete en Indochine. Les maquis autochtones face au Viet Minh 1950–1955*. Lavauzelle, Bordeaux, 2005.
41. Dean, William T.: The French Colonial Army and the Great War In *The Historian*, 76. évf., 2014/3., 479–517.
https://www.jstor.org/stable/24456552?seq=1#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 03. 21.)
42. Demélas, Marie-Danielle: *Parachutistes en Indochine*. Vendémaire, Paris, 2016.
43. Derbent, T.: *Giap et Clausewitz*. Aden, Bruxelles, 2006.
44. Deroo, Éric – Champeaux, Antoine: Panorama des troupes coloniales francaises dans les deux guerres mondiales. In *Revue Historique des Armées*. 271: Les armées coloniales, 2013. 87–109. <https://journals.openedition.org/rha/7736> (Letöltés ideje: 2021. 03. 05.)
45. DOD Dictionary of Military and Associated Term as of 2019.
<https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf> (letöltve: 2019. 11. 05.)
46. Dunstan, Simon: *French Armour in Vietnam 1945–1954*. Osprey New Vanguard, 267. Osprey, Oxford, 2019.

47. Endo, Nobuhiko – Matsumoto, Jun: A Brief History of Meteorological Observations in French Indochina. In *Geographical Reports of Tokyo Metropolitan University*, 54. szám, 2019., 33–42. https://tokyo-metro-u.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=7247&item_no=1&attribute_id=18&file_no=1 (Letöltés ideje: 2022. 04. 12.)
48. Estival, Bernard: *La Marine française dans la guerre d'Indochine*. Marines Édition, Nantes, 2002.
49. Fábrián Éva: *A politika és a hadügy viszonyának megjelenése a francia hadelméletben 1945-2012*. Phd értekezés, NKE HDI, Budapest, 2017.
50. Fábrián Éva: Indochina and the Fourth French Republic – The First Indochina War (1945–1954) Part I. In *National Security Review*, 2015/2., 35–55. https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2015_2_spec.pdf (Letöltés ideje: 2020. 01. 30.)
51. Fábrián Éva: Indochina and the Fourth French Republic – The First Indochina War (1945–1954) Part I. In *National Security Review*, 2016/2., 50–72. https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2016_2_NSR.pdf (Letöltés ideje: 2020. 01. 30.)
52. Fall, Bernard B.: The Political-Religious Sects of Viet-Nam. In *Pacific Affairs*, 1955/3., 235–253. https://www.jstor.org/stable/3035404#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 02. 23.)
53. Fall, Bernard B.: *Street Without Joy*. Stackpole, New York, 1964.
54. Fall, Bernard B.: *Street Without Joy*. South Yorkshire, Pen & Sword, 2006.

55. Fall, Bernard B.: Indochina the last Year of the War. The Navarre Plan. In *Military Review*, 1956. december, 48–56. https://web.archive.org/web/20090731093148/http://calldp.leavenworth.army.mil/eng_mr/txts/VOL36/00000012/art8.pdf (Letöltés ideje: 2018. 01. 14.)
56. Farkas Sándor: The Role of Critical Infrastructure in Counterinsurgency Operations. In *Defence Review*, 147. évf., 2019/1-2., 50–57. <https://kiadvany.magyarhonvedseg.hu/index.php/honvszemle/article/view/26/24> (Letöltés ideje: 2022. 04. 01.)
57. Fazekas Ferenc: A katonai törzs evolúciója és fejlődési perspektívái. In *Hadtudományi Szemle*, 14. évf. 2021/3., 105–118. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/5449/4755> (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)
58. Favreau, Jacques –Dufour, Nicolas: *Na San la victoire oubliée (1952–1953). Base aéroterrestre au Tonkin*. Economica, Paris, 1999.
59. Finch, Michael P.M.: *A Progressive Occupation? The Gallieni-Lyautey Method and Colonial and Colonial Pacification in Tonkin and Madagascar, 1885-1900*. Oxford University, Oxford, 2013.
60. Fischer Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989*. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2005.
61. Fleury, Georges: *La guerre en Indochine 1945–1954*. Perrin, Paris, 2003.
62. *FM 3-24 Counterinsurgency*. United States, Department of the Army, Washington DC, 2006.
63. *FM 3-24/MCWP 3-33.5 Insurgencies and Countering Insurgencies*. Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. <https://irp.fas.org/doddir/army/fm3-24.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 07. 29.)

64. Forgács Balázs: A második világháború partizánharcai és ellenállási mozgalmak Európában. In *Hadtudományi Szemle*, 2018. XI. évfolyam 3. szám, 45–67. http://real.mtak.hu/86888/1/18_3_hm_forgacs_balazs.pdf (Letöltés ideje: 2019. 11. 05.)
65. Forgács Balázs: A néppel a népért – korai baloldali partizánelméletek (Marx, Engels és Lenin a forradalmi háborúról). In: *Hadtudomány*, 2018/2., 41–55. http://real.mtak.hu/82569/1/ht2018_2_43_57_u.pdf Letöltve: 2019. 05. 30.
66. Forgács Balázs: *Gerillák, partizánok, felkelők. Az irreguláris hadviselés elméletének története – korunk kihívásai*. Zrínyi, Budapest, 2020.
67. Forgács Balázs: Mao. In Göcze István (szerk.): *Állam és katona*. Dialóg Campus, Bp., 2017. 195–207. http://real.mtak.hu/63247/7/196_Forgacs_nke_204_6_2017_allam_es_katona.original.pdf (Letöltés ideje: 2018. 11. 13.)
68. Franchini, Philippe: *Les guerres d'Indochine. De la conquete franciase á 1949*. Paris, Texto, 2011.
69. Franchini, Philippe: *Les guerres d'Indochine. De 1949 á la chute de Saigon..* Paris, Texto, 2011.
70. Galula, David *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*. Wesport, Praeger, 1964.
71. Gandy, Alain: *Légion étrangere cavalerie*. Press de la Cité, Paris, 2004.
72. Gazdag Ferenc: *Franciaország története 1945-1995*. Zrínyi, Budapest, 1996.
73. Fouquet-Lapar, Philippe: *Hoa Binh (1951–1952), de Lattre attaque en Indochine*. Economica, Paris, 2006.

74. Général Billard: *24 juin 1954: extraction difficile ou embuscade annoncée Ankhé (Centre Annam)*. L'Ancre d'Or – Bazeilles. La revue des troupes de marine. No. 340. 2004. május. 38–41.
http://www.troupesdemarine.org/traditions/histoire/docs/340_dossier.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 04. 21.)
75. Girard, E.: *Indochine physique, politique et économique 1:500 000 (1938)*
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b531214090/f1.item> (Letöltés ideje: 2019. 06. 10.)
76. Goscha, Christopher E.: *Colonial Hanoi and Saigon at War: Social Dynamics of the Viet Minh's 'Underground City', 1945–1954*. In *War in History*, 2013/2. 222–250.
https://www.jstor.org/stable/26098267#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2019. 10. 06.)
77. Goscha, Christopher E.: *Historical Dictionary of the Indochina War (1945–1954) An International and Interdisciplinary Approach*. NIAS, Kopenhagenága, 2011.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:867424/FULLTEXT01.pdf> (Letöltés ideje: 2021. 07. 14.)
78. Goscha, Christopher E.: *Intelligence in a time of decolonization: The case of the Democratic Republic of Vietnam at war (1945–50)*. In *Intelligence and National Security*, 2007/1., 100–138.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02684520701200848> (Letöltés ideje: 2022. 04. 04.)
79. Goya, Michel: *L'armée française et la révolution militaire de la Première Guerre Mondiale*. In *Politique Étrangère*, 2014/1. <https://www.cairn.info/revue-politique-etrangere-2014-1-page-87.htm> (Letöltés ideje: 2020. 08. 08.) 87-99.
80. Gras, Philippe: *Aspects du soutien aérien dans la bataille de Dien Bien Phu*. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 211. szám 2003/3., 59–76.
<https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2003-3-page-59.htm> (Letöltés ideje: 2022. 05. 03.)

81. Gras, Philippe: *L'Armée de l'Air en Indochine (1945–1954). L'impossible mission.* Paris, L'Harmattan, 2001.
82. Györi Sándor – Szarvas Péter: *Harcok és Győzelmek Vietnámban 1945–1975.* Kossuth, Budapest, 1977.
83. Hadfield, Daniel: *Une Bataille Aérienne? Reassessint the Importance of the Airlift in the Death of Dien Bien Phu.* Master's Thesis, King's College, London, 2017. <https://www.researchgate.net/project/6SSW3010-Dissertation> (Letöltés ideje: 2022. 03. 21.)
84. Hahner Péter: *Franciaország története.* Műszaki Kiadó, Budapest, 2002.
85. Hajma Lajos: *Nyugati szakírók a háborúról.* Zrínyi, Budapest, 1968.
86. Hajma Lajos: *Stratégiai célok – katonai doktrínák.* Kossuth, Budapest, 1982.
87. *Handbook For Military Support to Essential Services and Critical Infrastructure.* Unified Action Handbook Series Book One Version #2, Washington, DC, 2016.
88. http://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pams_hands/uah_1essential_services.pdf Letöltve: 2018. 05. 22.
89. Héduy, Philippe: *Histoire de l'Indochine. La perle de l'Empire 1624–1954.* Albin Michel, Paris, 1998.
90. Hittle, James Donald: *The Military Staff: Its History and Development.* Stackpole, Harrisburg, 1961.
91. Horváth Csaba alezredes: Az 1940-es német–francia háború stratégiai-hadászati és hadműveleti kérdései. In: *Seregszemle*, 2013 április–szeptember, XI. évfolyam, 2–3. szám., 279–291. https://honvedelem.hu/files/files/39133/seregszemle-2-3_internet.pdf (Letöltés ideje: 2019. 11. 03.)

92. Hughes, Geraint: A 'Post-war' War: The British Occupation of French Indochina, September 1945–March 1946. In *Small Wars and Insurgencies*, 2006/3., 263–286. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09592310600671596?journalCode=fswi20> (Letöltés ideje: 2019. 10. 20.)
93. Hupe, Bruce H.: *The Generalship of General Henri E. Navarre during the Battle of Dien Bien Phu*. Master's Thesis, US Army Command and General Staff College, Ft Leavenworth, 1994. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA284497> (Letöltés ideje: 2021. 12. 28.)
94. *Indochina Atlas*. CIA, 1970. https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/ (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)
95. Jackson, Peter Drake: *French Ground Force Organizational Development For Counterrevolutionary Warfare Between 1945 and 1962*. Master's Thesis, US Army Command and General Staff College, Ft Leavenworth, 2005.
96. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/army/cgsc_jackson.pdf Letöltve: 2019. 05. 29.
97. Jauffret, Jacques: *Crabes et Alligators dans les rizieres (Indochine 1953–1955)*. Lavauzelle, Bordeaux, 1999.
98. J. Nagy László: *Az algériai háború 1954-1962*. Universitas, Szeged, 2010.
99. J. Nagy László: Az algériai háború és a IV. Köztársaság bukása, De Gaulle visszatérése a hatalomba. In *Századok*, 2011/6., 1499–1523. http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/3327/1/J.NAGY.%20AZ%20ALG%3%89RIAI%20H.%20%3%89S%20A%20IV.%20K%3%96ZT._DE%20GAULLE_.pdf (Letöltés ideje: 2018. 11. 10.)
100. Journoud, Pierre: La CAT/Air America dans les guerres d'Indochine, ou le rôle d'une compagnie aérienne privée secrètement détenue par la CIA (1950-1975). In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 2010/2., 129–150.
101. <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2010-2-page-129.htm> (Letöltés ideje: 2021. 08. 28.)
102. Joyaux, Francois: *Novelle histoire de l'Indochine française*. Perrin, Paris, 2022.

103. Julier Ferenc: *A hadvezetés művészete*. Magyar Szemle Társaság, Budapest, 1931. <https://mek.oszk.hu/01300/01341/01341.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 01. 14.)
104. Kaiser Ferenc: Az Amerikai Egyesült Államok haditengerészete. In *Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitika Szemle*, 2009/9., 40–54. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/kaiser_ferenc-az_amerikai_egyesult_llamok_haditengereszete.pdf (Letöltés ideje: 2019. 10. 06.)
105. Kaponya, Michael: *La Légion Étrangère en Indochine. Mémoires de guerre avec un regard sur l'histoire*. Epée Edition, Kehl, 2017.
106. Kemény János: *A felkelésellenes hadviselés lakosságközpontú elméletének fejlődése a XX-XXI. században*. Phd értekezés, Budapest, Corvinus Egyetem, 2014. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/769/1/Kemeny_Janos.pdf Letöltve: 2019. 05. 29.
107. Kemény János: A vietnami kudarc hatása az amerikai felkelésellenes elméletre. In *Nemzet és Biztonság* 2016/5., 121–142. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_5_11_kemeny_janos_a_vietnami_kudarc_hatasa_az_amerikai_felkelesellenes_elmeletre.pdf (Letöltés ideje: 2021. 09. 25.)
108. Kemény János: *Vietnám háborúi és békéje 1945-től napjainkig*. NKE, Budapest, 2020. <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16274/Vietnam%20haborui%20es%20bekeje%201945-tol%20napjainkig.pdf?sequence=1> (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.)
109. Kennedy, Paul J.: *Dinassaut Operations in Indochina 1946–1954*. Marine Corps University, Quantico, 2001. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA404794.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 09. 25.)
110. Kier, Elizabeth: *Imagining War: French and British Military Doctrine between the Wars* (Princeton Studies in International History and Politics). Princeton University Press, 1999.

111. Kirk, Johnathan P. – Cromley, Gordon A.: Assimilating Weather Data into a Digital Event Gazetteer of Airborne Parachute Operations during the French Indochina War. In *Weather, Climate, and Society*, 2018/1., 19–34. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26389013> (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)
112. Kis Tibor: Megtépázott „Grandeur”. *Dien Bien Phu*, 1954. In *Belvedere Meridionale*, 20. évf., 2008/1-2., 5–20. <http://acta.bibl.u-szeged.hu/5136/> (Letöltés ideje: 2022. 05. 28.)
113. Kocsis Bernát (szerk.): *Válogatás a burzsoá hadtudományi írásokból*. Zrínyi, Budapest, 1985.
114. Kovács László: Kritikus infrastruktúrák védelme: kritikus információs infrastruktúrákról általában. Előadás, NKE, 2013. https://hhk.uni-nke.hu/document/hhk-uni-nke-hu/01_ea_kii_altalaban_2013.pdf (Letöltés ideje: 2018. 05. 22.)
115. Krajnc Zoltán (szerk.): *Hadtudományi Lexikon (Új Kötet)*. Dialóg Campus, Budapest, 2019.
116. Krause, Michael D.: *Operational Art Origins, Evolution and Application. A Forecast*. CMH, 1991. https://www.researchgate.net/publication/232887426_The_evolution_of_Soviet_operational_art_The_significance_of_'strategic_defense'_and_'premeditated_defense'_in_the_conduct_of_theatre-strategic_operations (Letöltés ideje: 2019. 11. 08.)
117. Krause, Michael D. – Phillips Cody R. (szerk.): *Historical Perspectives on the Operational Art*. Center of Military History United States Army Washington, D.C., 2005. https://history.army.mil/html/books/070/70-89-1/cmhPub_70-89.pdf (letöltve: 2019. 11. 05.)
118. Lafaye, Christophe: *Mémoire le III/13 DBLE en Indochine de septembre 1953 à mars 1954. Disparition d'un batallion d'élite*. Université Michel de Montaigne, Bordeaux, 1999.

119. Langlais, Pierre: *Dien Bien Phu*. France-Empire, Paris, 1963.
120. L' Armée de l' Air et l' Espace. <https://air.defense.gouv.fr/armee-de-lair-et-de-lespace/fiche/histoire> (Letöltés ideje: 2022. 04. 02.)
121. Le Mire, Henri: *Histoire des Parachutistes Français. La guerre para de 1939 à 1979*. Albin Michel, Paris, 1980.
122. Le Mire, Henri: *Les paras français. La guerre d'Indochine*. Princesse, Nancy, 1977.
123. Le Mire, Henri: *Historie de la Légion de Narvik à Kolwesi*. Albin Michel, Paris, 1978.
124. Lentz, Chirstian C.: Cultivating Subjects: Opium and rule in post-colonial Vietnam. In *Modern Asian Studies*, 2017/4. 879–918. <https://doi.org/10.1017/S0026749X15000402> (Letöltés ideje: 2022. 02. 06.)
125. Le Page, Jean-Marc: *Les services secret en Indochine*. Nouveau Monde, Paris, 2014.
126. Le Page, Jean-Marc: Le renseginement politique en Indochine á épreuvé de la vietnamisation de la Sureté (1949-1955). In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 2018/3., 131–150. <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2018-3-page-131.htm> (Letöltés ideje: 2022. 05. 21.)
127. Le Page, Jean-Marc: Le Tonkin, laboratoire de la « pacification » en Indochine? In *Revue Historique des Armées* 248. szám, 2007., 116–125. <https://journals.openedition.org/rha/1523> (Letöltés ideje: 2020. 09. 11.)

128. Le Page, Jean-Marc – Tenenbaum, Elie: The “Unquiet” Allies. French and American Intelligence Relations During the First Indochina War, 1950–54. In *Studies in Intelligence*, 2011/3., 25–37. <https://www.cia.gov/static/7676154bb4b8fdca17f84ebadb3cff0/French-American-Intel-Relations.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 04. 07.)
129. Le Page, Marcel ezredes: *Cao Bang. La tragique epopée de la colonne Le Page*. Nouvelles Éditions Latines, Paris, 1981.
130. Life expectancy in France: https://www.ined.fr/en/everything_about_population/graphs-maps/interpreted-graphs/life-expectancy-france/ (Letöltés ideje: 2019. 11. 08.)
131. Littauer, Raphael – Sheehan, Neil (szerk.): *The Air War in Indochina*. Beacon Press, Boston, 1972.
132. Luedeke, Kirk A.: Death on the Highway: The Destruction of Groupement Mobile 100. In *Armor*, 2001. January-February., 22–29. <http://ciar.org/ttk/mbt/armor/armor-magazine/armor-mag.2001.jf/1french01.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 21.)
133. Lyautey, Hubert: *Lettres du Tonkin et de Madagascar (1894–1899)*. Librairie Armand Colin, Paris, 1920.
134. Macdonald, Peter: *Giap the Victor in Vietnam*. W. W. Norton, New York, 1993.
135. Majoros István: *Vereségtől a győzelemig. Franciaország a nemzetközi kapcsolatok rendszerében*. ELTE/Eötvös, Budapest, 2004.
136. McAlister, John T.: *Vietnam: The Origins of the Revolution (1885-1946)*. The American University, Center for Research in Social Systems. Washington DC, 1968. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD0680211.pdf> (Letöltés ideje: 2021. 09. 25.)

137. McGrath, John J.: *The Brigade: A History, Its Organization and Employment in the US Army*. Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2004. <http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/download/csipubs/Brigade-AHistory.pdf> (Letöltés ideje: 2017. 04. 21.)
138. *Memoire des hommes*: a Francia Védelmi Minisztérium elesett katonáinak adatbázisa. <https://www.memoiredeshommes.sga.defense.gouv.fr/fr/>
139. Miser, Jeff: *Resupply at the Battle of Dien Bien Phu: What Lessons Were Learned and How Are They Applied to Today's Military Operations*. US Army War College, Carlisle, 2001. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA389742> (Letöltés ideje: 2022. 03. 22.)
140. More, Harold G. – Galloway, Joseph L.: *We Were Soldiers Once... And Young*. Presidio Press, New York, 2004.
141. Morin, Francois: *Evolution du soutien santé de la légion étrangère parachutiste de 1948. à nos jours*. Thèse, Médecine humaine et pathologie, Université de Bordeaux, 2015. <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-01201970/document> (Letöltés ideje: 2022. 02. 27.)
142. Mouragues, Jean-Francois: *Derniers combats. 5 jours en enfer, ou la fin du GM 100 en Indochine. 24-28 juin 1954*. http://notresiteouebe.free.fr/doc/gm100_1954.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 04. 21.)
143. Muelle, Raymond: *Berets rouges en Indochine. La demi brigade SAS février 1946–juin 1948*. Press de la Cité, Paris, 1986.
144. Muelle, Raymond: *Commandos et Forces Spéciales en Indochine 1944–1954*. Lavauzelle, Bordeaux, 2000.

145. My-Van, Tran: Japan and Vietnam's Cao daists: A Wartime Relationship (1939-45). In *Journal of Southeast Asian Studies* 1996/1., 179–193. https://www.jstor.org/stable/20071767#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2021. 12. 19.)
146. Navarre, Henri: *Agonie de l'Indochine (1953-1954)*. Plon, Paris, 1956.
147. Németh Balázs: A porosz gyútús puska és töltényei. In *Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 2017/3., 160–173. http://epa.oszk.hu/02400/02463/00036/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2017_3_160-173.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05.10.)
148. Nieberg, Michael S.: *Foch: Supreme Allied Commander in the Great War*. Potomac, Washington DC., 2003.
149. Nóvé Béla: *Patria Nostra*. Doktori (PhD) értekezés, Eger, Eszterházy Károly Főiskola, Történelemtudományi Doktori IsDkola, 2016.
150. Nóvé Béla: *Patria Nostra '56-os menekült kamaszok a Francia Idegenlégióban*. Balassi, Budapest, 2016.
151. Ondrék József: A II. világháború utáni logisztika rendszer Indokínában. In Szelei Ildikó (szerk.): *A hadtudomány aktuális kérdései napjainkban, II. kötet*. Ludovika, Budapest, 2022. 231–247.
152. Ondrék József: Francia műszaki csapatok a Dien Bien Phu-i ütközetben. In *Hadtudományi Szemle*, XII. évf., 2019. Különszám., 209–222. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/1352> (Letöltés ideje: 2020. 01. 13.)
153. Ondrék József: Giap tábornok élete és munkássága 1911-től 1945-ig. In *A Hadtudomány és a 21. század*. Tanulmánykötet. DOSZ, 2020., 238–252.

154. Parseval, Philippe de: *László Szabó un „maréchal” de la Légion*. Dualpha, Paris, 2018.
155. Pellissier, Pierre: *De Lattre*. Perrin, Paris, 2015.
156. Pellissier, Pierre: *Dien Bien Phu*. Perrin, Paris, 2014.
157. Pellissier, Pierre: *Saint Cyr, génération Indochina-Algérie*. Perrin, Paris, 1998.
158. Percin-Northumberland, Pierre de: *L’artillerie française pendant la Première Guerre Mondiale*. Cahiers de la pensée mili-Terre, 2020. https://www.penseemiliterre.fr/l-artillerie-francaise-pendant-la-premiere-guerre-mondiale_126_1013077.html (Letöltés ideje: 2022. 05. 21.)
159. Petersen, Neil H. (szerk.): *Foreign Relations of the United States, 1952-1954, Indochina, Volume XIII. Part I*. United States Government Printing Office, Washington DC, 1982. https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v13p1/pg_1281 (Letöltés ideje: 2022. 05. 30.)
160. Petren, Nicholas J.: *Expeditionary Air Base Defense: Historical Cases and Modern Implications*. Master’s Thesis, Air University, Maxwell, 2017. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/AD1047194> (Letöltés ideje: 2022. 03. 21.)
161. Plating, John D.: *Failure in the Margins: Aerial Resupply at Dien Bien Phu*. Ohio State University, 2000. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA384883> (Letöltés ideje: 2022. 03. 28.)
162. Poole, Peter A: *The United States and Indochina from FDR to Nixon*. Krieger, New York, 1976

163. Porch, Douglas: From Bugeaud to Bazaine: The Adaptation of the French Foreign Legion to Irregular Warfare in Algeria and Mexico, 1840-1867. In *Proceedings of the Meeting of the Colonial Historical Society*. 13-14. szám, 1990, 141–161. https://www.jstor.org/stable/42952200#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 02. 23.)
164. Porch, Douglas: Bugeaud, Gallieni, Lyautey: The Development of French Colonial Warfare. In Paret, Peter (szerk.): *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age*. Princeton University, Princeton, 1986.
165. Porch, Douglas: *Histoire des services secret francais 2., De la guerre d'Indochine au Rainbow Warrior*. Albin Michel, Paris, 1997.
166. Porch, Douglas: *The French Foreign Legion. A Complet History of the Legendary Fighting Force*. Harper Perennial, New York, 1992.
167. Porch, Douglas: *The French Secret Services from the Dreyfuss Affair to the Gulf War*. Farrar, Stratus and Giroux, New York, 1995.
168. Pottier, Philippe: GCMA/GMI: A French Experience in Counterinsurgency during the French Indochina War. In *Small Wars & Insurgencies*, 2005/2. 125–146. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09592310500079874> (Letöltés ideje: 2021. 11. 04.)
169. Pouget, Jean: *Le Manifeste du camp n°. Le calvarie des officiers francais prisonniers du Viet-Minh*. Tallandier, Paris, 2014.
170. Pouvesle, Philippe – Theurot, Louis-René: *Operation ÉGLANTINE*. Konferencia előadás, 2009. június. <http://www.bataillon-coree.com/images/HISTOIRE/INDOCHINE/PDF/Eglantine.pdf> (Letöltés ideje: 2018. 05. 28.)

171. Reynolds, James A.: Military Geography of Indochina. In *The Military Engineer*, 108. évf., 703. szám, Vietnam Commemorative Issue, 2016., 41-43.
https://www.jstor.org/stable/26357649#metadata_info_tab_contents
172. (Letöltés ideje: 2022. 01. 16.)
173. Rid, Thomas: The Nineteenth Century Origins of Counterinsurgency Doctrine. In *The Journal of Strategic Studies*, 33 évf., 2010/5., 727–758.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390.2010.498259> (Letöltés ideje: 2022. 03. 21.)
174. Rid, Thomas: Razzia: A Turning Point in Modern Strategy. In *Terrorism and Political Violence*, 21. évf., 2009/4., 617–635.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550903153449?journalCode=ftpv20> (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)
175. Rid, Thomas – Keaney, Thomas (szerk.): *Understanding Counterinsurgency Warfare: Doctrine, Operations, and Challenges*. Routledge, London, 2010.
176. Ruscio, Alain: L'opinion française et la guerre d'Indochine (1945-1954). Sondages et témoignages. In *Vingtième Siècle Revue d'Histoire*. 1991/1., 35–46.
<https://www.cairn.info/revue-vingtieme-siecle-revue-d-histoire-1991-1-page-35.htm?contenu=resume> (Letöltés ideje: 2021. 03. 08.)
177. Saint Marc, Hélié de: *Les sentinelles du soir. Récits*. Les Arenes, Paris, 1999.
178. Salgó László: *A szuezi háromszög 1956*. Kossuth, Budapest, 1986.
179. Salgó László: *De Gaulle diplomáciája*. Kossuth, Budapest, 1971.
180. Salgó László: *Gyarmatpolitika Napóleontól de Gaulle-ig*. Kossuth, Budapest, 1977.
181. Salgó László: „Viszontlátásra tábornokom” *A Dien Bien Phu-i csata*. Kossuth, Budapest, 1983.

182. Salgó László – Balogh András: *A gyarmati rendszer története 1870–1955*. Kossuth, Budapest, 1980.
183. Sassi, Jean: *Opérations spéciales. 20 ans de guerres secrètes*. Nimrod, Paris, 2009.
184. Sergent, Pierre: *Paras-Legion. Le 2eme B.E.P. en Indochine*. Press de la Cité, Paris, 1982.
185. Service Météorologique: *Resume Mensuel du Temps en Indochine*. (1952) https://library.oarcloud.noaa.gov/docs.lib/htdocs/rescue/cd013_pdf/00372636.pdf (Letöltés ideje: 2022. 03. 17.)
186. Shrader, Charles M.: *A War of Logistics: Parachutes and Porters in Indochina, 1945–1954* (Foreign Military Studies), University Press of Kentucky, Lexington, 2015.
187. Sienkiewicz, Marian: *Az indokínai háború 1945–1975*. Zrínyi, Budapest, 1982.
188. Spector, Ronald H.: *Advice and Support: The Early Years, 1941–1960*. Center of Military History, United States Army, Washington, D.C., 1985. https://history.army.mil/html/books/091/91-1/CMH_Pub_91-1-B.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 12.)
189. Stien, Louis: *Les soldats oubliés. De Cao Bang aux camps de rééducation du Viet-Minh*. Albin Michel, Paris, 1993.
190. Szabó Péter: *Keleti front, nyugati fogság*. Jaffa, Budapest, 2018.
191. Szilágyi István: *Geopolitika*. Paigeo, Budapest, 2018.
192. Sz. n.: [1947 Opération « Léa » : l'occasion manquée](https://www.defense.gouv.fr/terre/actu-terre/1947-operation-lea-l-occasion-manquee). <https://www.defense.gouv.fr/terre/actu-terre/1947-operation-lea-l-occasion-manquee> (Letöltés ideje: 2019. 05. 20.)

193. Sz. n.: *Lessons to be drawn from the War in Indo-China*. ARPA, 1954. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD0804375.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 10. 23.)
194. Szűcs Anita: Az „exception française” és a francia nagyhatalmiság. In *Külügyi Szemle*, 2006/3., 89–110. https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_2006_03_Az_exception_franceais_ee_.pdf (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)
195. Tarczai Béla: *Magyarok a nyugati hadifogolytáborokban*. Miskolc: Herman Ottó Múzeum, 1991. http://epa.niif.hu/02000/02030/00024/pdf/HOM_Evkonyv_28-29_305-327.pdf (Letöltés ideje: 2018. 05. 20.)
196. The Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume 1, Chapter 4: *U.S. and France in Indochina, 1950-56*. Beacon Press, Boston, 1971. <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/pent9.htm> (Letöltés ideje: 2018. 05. 02.)
197. The Pentagon Papers <https://www.archives.gov/research/pentagon-papers> (Letöltés ideje: 2022. 03. 10.)
198. The Pentagon Papers Part IV A 2.: *Aid for France in Vietnam 1950–1954* <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-IV-A-2.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 03. 13.)
199. The Pentagon Papers Part IV. A 3.: *Evolution of the War. The US and France’s withdrawal from Vietnam 1954–1956*. <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-IV-A-3.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
200. The Climate Change Knowledge Portal (CCKP): *Vietnam* <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/vietnam/climate-data-historical> (Letöltés ideje: 2022. 02. 12.)

201. *The Joint Chiefs of Staff and The First Indochina War 1947-1954*. Office of Joint History Office of the Chairman of the Joint Chiefs of Staff, Washington DC, 2004. http://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/History/Vietnam/Vietnam_1947-1954.pdf
Letöltve: 2018. 05. 22.
202. Thoral, Marie-Cecil: French Colonial Counter-Insurgency: General Bugeaud and the Conquest of Algeria, 1840-1847. In *British Journal of Military History*. 2015/2., 8–27. <https://bjmh.gold.ac.uk/article/view/608> (Letöltés ideje: 2022. 04. 01.)
203. Thoumelin, Pierre: *L'ennemi utile*. Schneider Media, Giel-Courtielles, 2020.
204. Tourret, Hubert: *Riziere et riviere. Un lieutenant de la légion en Indochine (1953–1954)*. Tourret (saját kiadás), Boulogne-Billancourt, 1992.
205. Trinquier, Roger: *La guerre moderne*. La Table Ronde, Paris, 1961.
206. Valette, Jacques: Les opérations de l'automne 1947 dans le haut Tonkin : les incertitudes d'une stratégie In: *Guerres mondiales et conflits contemporains*. 2014/4. 63–79. <https://www.cairn.info/revue-guerres-mondiales-et-conflits-contemporains-2010-4-page-63.htm#pa5> Letöltve: 2019. 05. 31.
207. Vértesi Judit (ford.): *Az indokínai események 1940 –1954*. Szikra, Budapest, 1954.
208. Veszprémy László (szerk.): *A korai stratégiai gondolkodás*. Zrínyi, Budapest, 2005.
209. Vigneras, Marcel: *Rearming the French*. United States Army in World War II., Special Studies. Center of Military History, US Army, Washington DC, 1989. https://history.army.mil/html/books/011/11-6/CMH_Pub_11-6.pdf (Letöltés ideje: 2022. 01. 13.)

210. Waddell III., William McFall: *In the Year of the Tiger: the War for Cochinchina, 1945-1951*. Doktori (Phd) értekezés, Ohio State University, 2014. https://etd.ohiolink.edu/apexprod/rws_etd/send_file/send?accession=osu1408940430&disposition=inline (Letöltés ideje: 2021. 11. 04.)
211. Weiss, Stéphane: Recréer une artillerie française en 1945.: la part belle à la récupération In *Revue Historique des Armées*, 2014., 95-107. <https://journals.openedition.org/rha/7980> (Letöltés ideje: 2022. 04. 04.)
212. Villatoux, Marie-Catherine: Hogard et Némó Deux théoriciens de la «guerre révolutionnaire». In *Revue historique des armées*, 232. szám, 2003, 20-28. https://crea.ecole-air-espace.fr/wp-content/uploads/2019/05/Hogard_Nemo.pdf (Letöltés ideje: 2022. 06. 04.)
213. Windrow, Martin: *The Last Valley. Dien Bien Phu and the French Defeat in Vietnam*. Cassel, London, 2005.
214. Young, Robert J.: The Strategic Dream: French Air Doctrine in the Inter-War Period, 1919-1939. In *Journal of Contemporary History*, 9. évf., 1974/4., 57–76. https://www.jstor.org/stable/260291#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2019. 05. 21.)
215. Vendriczki Róbert: The Repatriation of Hungarian POWs from Vietnam (1951-1955). In *National Security Review*, 2022/1., 206–262. https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2022_1_NSR.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 25.)
216. Vo Nguyen Giap: *A népi háborúról*. Zrínyi, budapest, 1976
217. Vo Nguyen Giap: *Dien Bien Phu*. Éditions en Langues Étrangères, Hanoi, 1964.

FÜGGELÉKEK

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

2B – *Deuxième Bureau*, Katonai hírszerzés

ABC – *l'Arme de blindée et de cavalerie*, Páncélos és Lovas Fegyvernem

ADC – *Adjutant Chef*, magyarul körülbelül törzszászlós

Aéronavale – *Force maritime de l'aéronautique navale*, Haditengerészeti Légierő

BAPN/BAPS – *Base aéroportée nord/sud*, Északi/déli légibázis

BC – *Batallion de Choc*, Roham Zászlóalj

BCCP – *Batallion Colonial de Commandos Parachutistes*, Gyarmati Ejtőernyős Kommandós
Zászlóalj

BEP – *Batallion Étranger Parachutiste*, Idegenlégiós Ejtőernyős Zászlóalj

BIA – *Batallion d'Infanterie de l'Air*, Légi Szállítású Gyalogos Zászlóalj

BILOM – *Batallion Infanterie Légère d'Outre-Mer*, Tengerentúli Könnyűgyalogos Zászlóalj

BM – *Bataillon de Marche*, Menetzászlóalj

BMG – *Batallion de Marche du Génie*, Műszaki Menetzászlóalj

BMEO – *Brigade Marine d'Extrême-Orient*, Távolségi Tengerészgyalogos Dandárt

BPC – *Batallion Parachutiste Colonial*, Gyarmati Ejtőernyős Zászlóalj

BPVN – *Batallion Parachutiste Vietnamienne*, Vietnámi Ejtőernyős Zászlóalj

BT – *Batallion Thai*, Thai Zászlóalj

CAT – *Civil Air Transport*, Civil Légiszállítás

CC – *Combatant Command*, Harcoló Parancsnokság

CEFEO – *Corps Expéditionnaire Français en Extrême-Orient*, Francia Távolségi
Expedíciós Hadtest

CGP – *Compagnie de Génie Parachutiste*, Ejtőernyős Műszaki Század

CIA – *Central Intelligence Agency*, Központi Hírszerző Ügynökség

CIP – *Compagnie indochinoise de parachutistes – Indokínai Ejtőernyős Század*

CIPLE – *Compagnie indochinoise de parachutistes de la Légion Étrangère* – Indokínai
Idegenlégiós Ejtőernyős Század

COIN – *Counter Insurgency*, Felkelésellenes Műveletek

COPD – *Comprehensive Operations Planning Directive*. Átfogó Művelettervezési Utasítás

CR – *Centre de résistance*, Támpont

DBMIC – *Demi-Brigade de Mitrailleries de l'Infanterie Coloniale*, Gyarmati Géppuskás–
Gyalogos Féldandár,
DBMP – *Demi Brigade de Marche Parachutiste*, Ejtőernyős Menet Fél-dandár
DBLE – *Démi-Brigade de Légion Étrangere* Idegenlégiós Féldandár
DGER – *Direction Générale des Études et Recherches*, Tudományos és Kutatási Főigazgatóság
DNA – *Division Navale d'Assault (Dinassaut)*, Tengerészeti Támadó Divízió
DR – *Détachement de Renfort*, Megerősítő Különítmény
EMIFT – *État-Major Interarmées Forces Terrestres*, Szárazföldi Erők Egyesített Vezérkara
FAEO – *Forces Aériennes en Extrême-Orient*, Távols-Keleti Légierő
FKP – Francia Kommunista Párt
FMEO – *Forces Maritimes en Extrême-Orient*, Távols-Keleti Haditengerészeti Erők
FTEO – *Forces Terrestres d' Extrême-Orient*, Távols-Keleti Szárazföldi Erők
FTCVP – *Forces Terrestres du Centre-Vietnam et des Plateaux*, Közép-Vietnámi és Felföldi
Szárazföldi Erők
FTNV – *Forces Terrestres du Nord Vietnam*, Észak-Vietnámi Szárazföldi Erők
FTSV – *Forces Terrestres du Sud Vietnam*, Dél-Vietnámi Szárazföldi Erők
GA – *Groupement Amphibie*, Kételtű Csoport
GAMO – *Groupement administratif opérationnel mobile*, Mobil Műveleti-Adminisztratív
Csoport
GAP – *Groupement Aéroporté*, Ejtőernyős Csoport
GATAC – *Groupement Aérienne Tactique d' Attaque et Choc*, Harcászati Támadó és Bombázó
Csoport
GB – *Groupement blindée*, Páncélos Csoportok
GCMA – *Groupement de Commandos Mixtes Aéroportés*, Légiszállítású Vegyes Kommandós
Csoport
GEA – *Groupe d'escadrons amphibie*, Kételtű Harccsoport
GER – *Groupe d'escadrons de reconnaissance*, (Páncélos) Felderítő Harccsoport
GM – *Groupement Mobile*, Gépesített Csoport
GONO – *Groupe d'Opération Nord-Ouest*, Észak-Nyugati Hadműveleti Csoport
IKP – Indokínai Kommunista Párt
LE – *Légion Étrangere*, Idegenlégió
MAAG – *Military Assistance and Advisory Group*, Katonai Tanácsadó és Támogató Csoport
MI6 – *Military Intelligence 6*, Katonai Hírszerzés 6. osztálya
OAP – *Opérations aéroportées*, Ejtőernyős Műveletek

OSS – *Office of Strategic Services*, Stratégiai Szolgálatok Hivatala
PC – *Poste de Commandement*, Vezetési Pont
PK – *Point Kilométrique*, Kilométerkő
RAC – *Régiment d'Artillerie Coloniale*, Gyarmati Tüzérezred
RC – *Route Coloniale*, Gyarmati út
RCP – *Régimente de Chasseurs Parachutistes*, Ejtőernyős Vadászezred
REC – *Régiment étranger de cavalerie*, Idegenlégiós Lovasezred
REI – *Régiment Étrangere d'Infanterie*, Idegenlégiós Gyalogezred
RGA – *Réserve Générale d'Artillerie*, Általános Tüzér Tartalék
RIC – *Regiment d'Infanterie Coloniale*, Gyarmati Gyalogezred
RP – *Route Provinciale*, Tartományi Út
RTA – *Régiment de tirailleurs algériens*, Algériai Lövészezred
SAS – *Special Air Service*, Különleges Légi Szolgálat
SDECE – *Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage*, Külföldi Hírszerző
és Kémelhárító Szolgálat
SGB – *Sous-groupement blindée*, Zászlóalj Erejű Páncélos Harccsoport
SOE – *Special Operations Executive*, Különleges Műveleti Igazgatóság
SR – *Service de Renseignement*, Felderítő Szolgálat
SRO – *Service de Renseignements Opérationnels*, Műveleti Felderítő Szolgálat
TAPI – *Troupes Aéroporté d'Indochine*, Légiszállítású Erők parancsnoksága
TFIN – (*Troupes Francaises d'Indochine du Nord*, Észak-Indokínai Francia Erők
TFIS – *Troupes Francaises d'Indochine du Sud*, Dél-Indokínai Francia Erők
ZFNE – *Zone Frontière du Nord-Est*, Észak-Keleti Határ Zóna
VDK – Vietnámi Demokratikus Köztársaság
VSZ – Varsói Szerződés

KÉPEK JEGYZÉKE

1. sz. kép: Az Indokínai Unió tagjai.	56
2. sz. kép: Az 1931–1960. közti vietnámi hőmérsékleti és csapadék adatokat tartalmazák, Havi átlag bontásban	57
3. sz. kép: Hanoi (Tonkin) éghajlati viszonyai az 1931–1960. közti időszakban, havi átlag bontásban	59
4. sz. kép: Pleiku (Annam) éghajlati viszonyai az 1931–1960. közti időszakban, havi átlag bontásban	60
5. sz. kép: Saigon (Kokinkína) éghajlati viszonyai az 1931–1960. közti időszakban, havi átlag bontásban	61
6. sz. kép: Az indokínai ejtőernyős műveletek havi és regionális elosztása	62
7. sz. kép: Francia Indokína legfőbb földrajzi jellemzői	65
8. sz. kép: Francia Indokína növényzete	67
9. sz. kép: Francia Indokína közlekedési infrastruktúrája	68
10. sz. kép: A Vietnámi Néphadsereg katonai körzetei (1952)	98
11. sz. kép: A Vietnámi Néphadsereg alakulatainak elhelyezkedése 1953. Szeptember 30-án.	101
12. sz. kép: A Viet Minh alkalmazott harceljárásai gyarmati erődök ellen (1953)	103
13. sz. kép : A CEFEO szervezete 1952-ben	112
14. sz. kép: Szabó László idegenlégiós törzsőrmester (<i>Sergent-chef</i>)	166
15. sz. kép: Viet Minh offenzívák az 1950–1951-es hadműveleti szezonban	173
16. sz. kép: Viet Minh offenzívák az 1952–1953-as hadműveleti szezonban	174
17. sz. kép: Viet Minh offenzívák terve az 1953–1954-as hadműveleti szezonban	175
18. sz. kép: Hadműveletek 1954-ben	178
19. sz. kép: A háború szakaszai a hadviselő felek szempontjából	179
20. sz. kép: A tonkini régió térképe (a Viet Minh bázisterületeinek jelölésével)	182
21. sz. kép: A LEA hadművelet vázlata	184
22. sz. kép: A hadműveletben alkalmazott ejtőernyős erők tevékenysége	187
23. sz. kép: A Cao Bang és Lang Son közötti úthálózat	192
24. sz. kép: Dong Khé a levegőből, középen a Citadella	194
25. sz. kép: Dong Khé domborzati viszonyai	195
26. sz. kép: Dong Khé visszafoglalása	197

27. sz. kép: Cao Bang evakuációja és az RC 4 tragédiája	199
28. sz. kép: Gabrielle erődje	209
29. sz. kép: Ejtőernyők borítják a csatateret Éliane és a PC körül	212
30. sz. kép: Hadműveletek Annam területén, a Navarre terv részeként	221
31. sz. kép: A leszállás vázlata	227
32. sz. kép: A leszállás vázlata a terepen elhelyezve	228
33. sz. kép: A GM 100 1954. június 24–25-i harcának helyszíne	230

MELLÉKLETEK

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. sz. melléklet: Francia Indokína Gyarmatosításának fázisai
2. sz. melléklet: Francia Indokína elhelyezkedése a glóbuszon, középpontban Saigon
3. sz. melléklet: Francia Indokína közigazgatási területei
4. sz. melléklet: Francia Indokína csapadékhozama és a monszun szelek iránya
5. sz. melléklet: Francia Indokína domborzati viszonyai
6. sz. melléklet: Francia Indokína ipara és energetikai hálózata
7. sz. melléklet: Francia Indokína mezőgazdasága
8. sz. melléklet: Francia Indokína repülőterei a háború kezdetén
9. sz. melléklet: Francia logisztikai szállítások volumene 1953-ban
10. sz. melléklet: Francia Indokína népsűrűsége
11. sz. melléklet: Tonkin és Laosz: Indokína ópiumtermesztő vidékei (1951)
12. sz. melléklet: Francia Indokína etno-lingvisztikai háttere
13. sz. melléklet: A kínai támogatás útja Indokínába
14. sz. melléklet: A Viet Minh logisztikai hálózata
15. sz. melléklet: A francia CEFEO és a tárult államok haderejének létszám változása (fő)
16. sz. melléklet: A francia CEFEO és a tárult államok állománykategóriáinak megoszlása 1954 elején
17. sz. melléklet: A francia CEFEO átlagéletkora és kiküldetéseinek száma 1953 végén
18. sz. melléklet: A CEFEO és a Vietnámi Néphadsereg létszámainak összevetése
19. sz. melléklet: A CEFEO parancsokai
20. sz. melléklet: A FTEO létszáma és területi elosztása 1953 végén
21. sz. melléklet: A francia gyalogos zászlóalj struktúra változása a háborúban
22. sz. melléklet: Francia koninkíni típusú erőd gyalogos század részére
23. sz. melléklet: A francia GCMA-k elhelyezkedése és felelősségi területe
24. sz. melléklet: CEFEO teljes (db) járműparkjának megoszlása (%) származás szerint
25. sz. melléklet: A CEFEO teljes (db) járműparkjának megoszlása típus szerint
26. sz. melléklet: A CEFEO és a Viet Minh tüzérsége
27. sz. melléklet: A FTEO teljes kézfegyver és aknavető készletének megoszlása típus és elavultság szerint

28. sz. melléklet: A francia (és vietnámi nemzeti) légierő teljesítménye az indokínai háborúban
29. sz. melléklet: A Dinassaut partraszállító hajói és folyami naszádjai
30. sz. melléklet: A Dinassaut konvojok összeállítása a Vörös-folyón (különböző években)
31. sz. melléklet: Leszállás leküzdése (folyam erővel)
32. sz. melléklet: A francia megyék katonáinak aránya az FTEO-ban, a háború teljes időszakára vetítve
33. sz. melléklet: Repatriált magyar idegenlégiós nyilatkozata a hazaindulás előtt
34. sz. melléklet: A hadászati helyzet 1953 végén, a Navarre-terv kiadásakor
35. sz. melléklet: A Nam Yum folyó völgyének topográfiája
36. sz. melléklet: Dien Bien Phu ostromának első fázisa
37. sz. melléklet: Légitámadások a Viet Minh logisztika ellen a Dien Bien Phu csata alatt

1. sz. melléklet

Étapes de la colonisation française

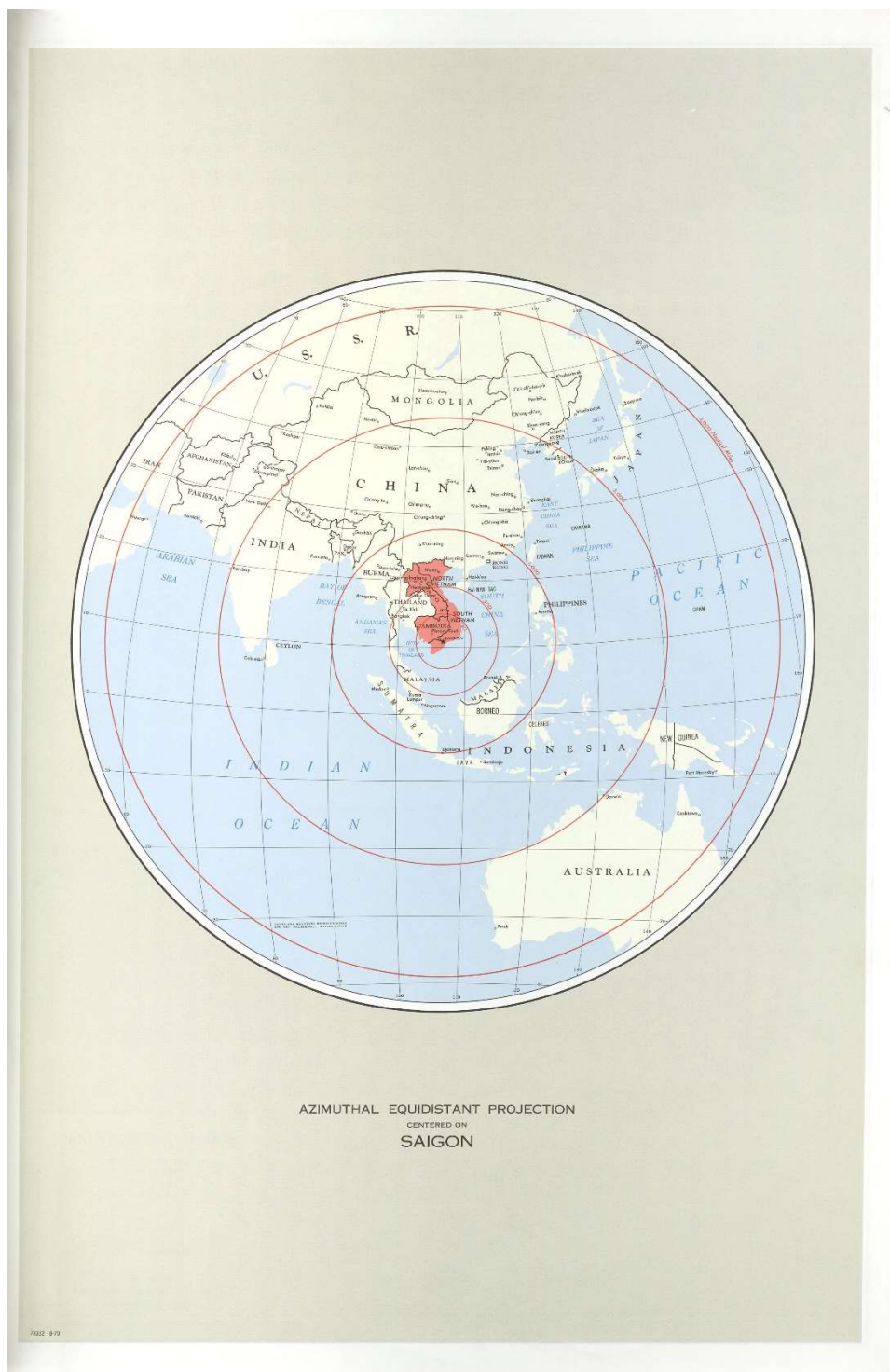

Francia Indokína Gyarmatosításának fázisai

(https://www.larousse.fr/encyclopedie/autre-region/Indochine_fran%C3%A7aise/124939)

Letöltés ideje: 2022. 01. 08.)

2. sz. melléklet

Francia Indokína elhelyezkedése a glóbuszon, középpontban Saigon

CIA Indochina Atlas, 1970.

(https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78332-8-70.jpg)

Letöltés ideje: 2022. 03. 01.)

3. sz. melléklet

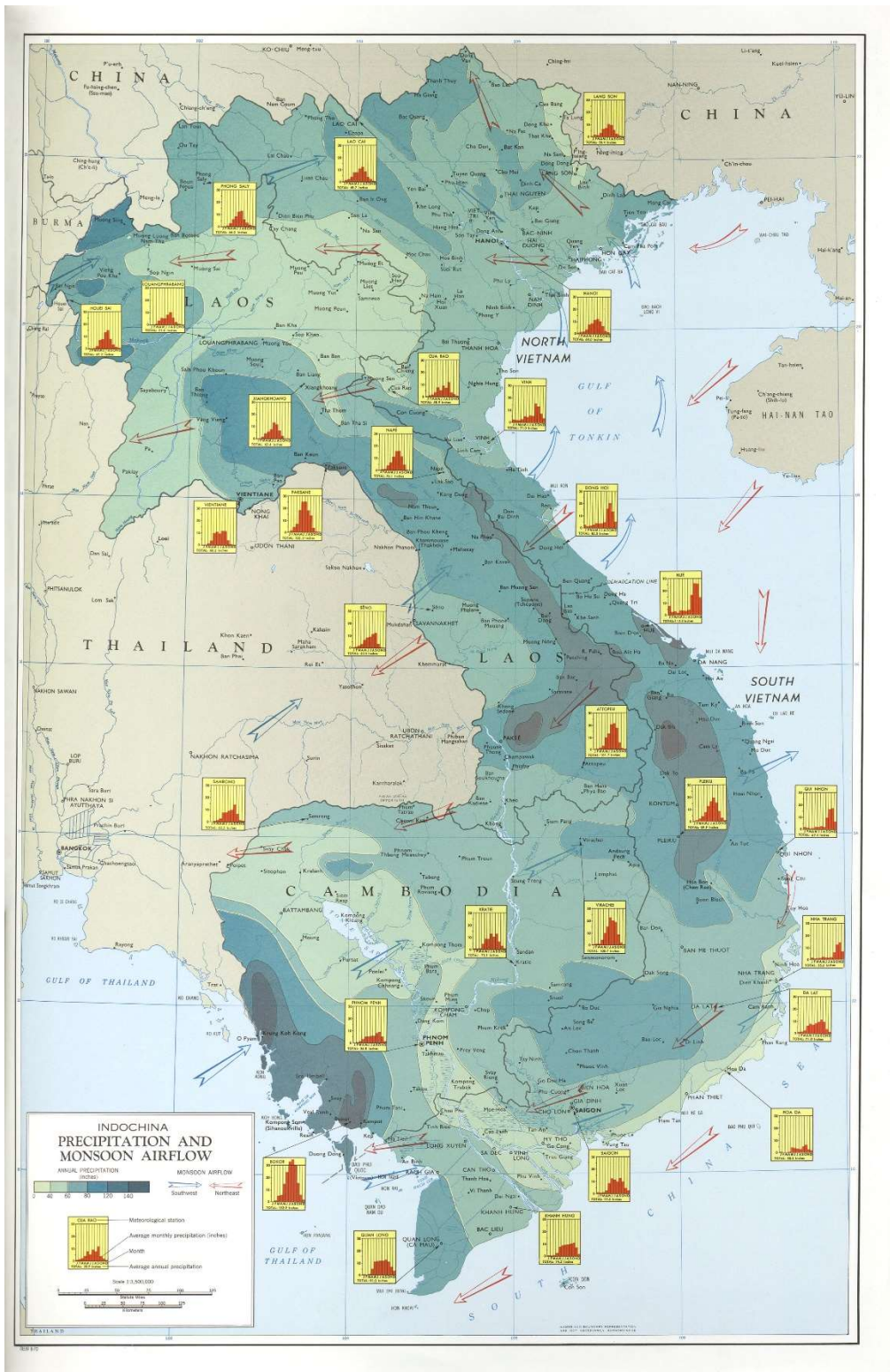
Francia Indokína közigazgatási területei

CIA Indochina Atlas, 1970.

(https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78343-8-70.jpg)

Letöltés ideje: 2022. 03. 01.)

4. sz. melléklet

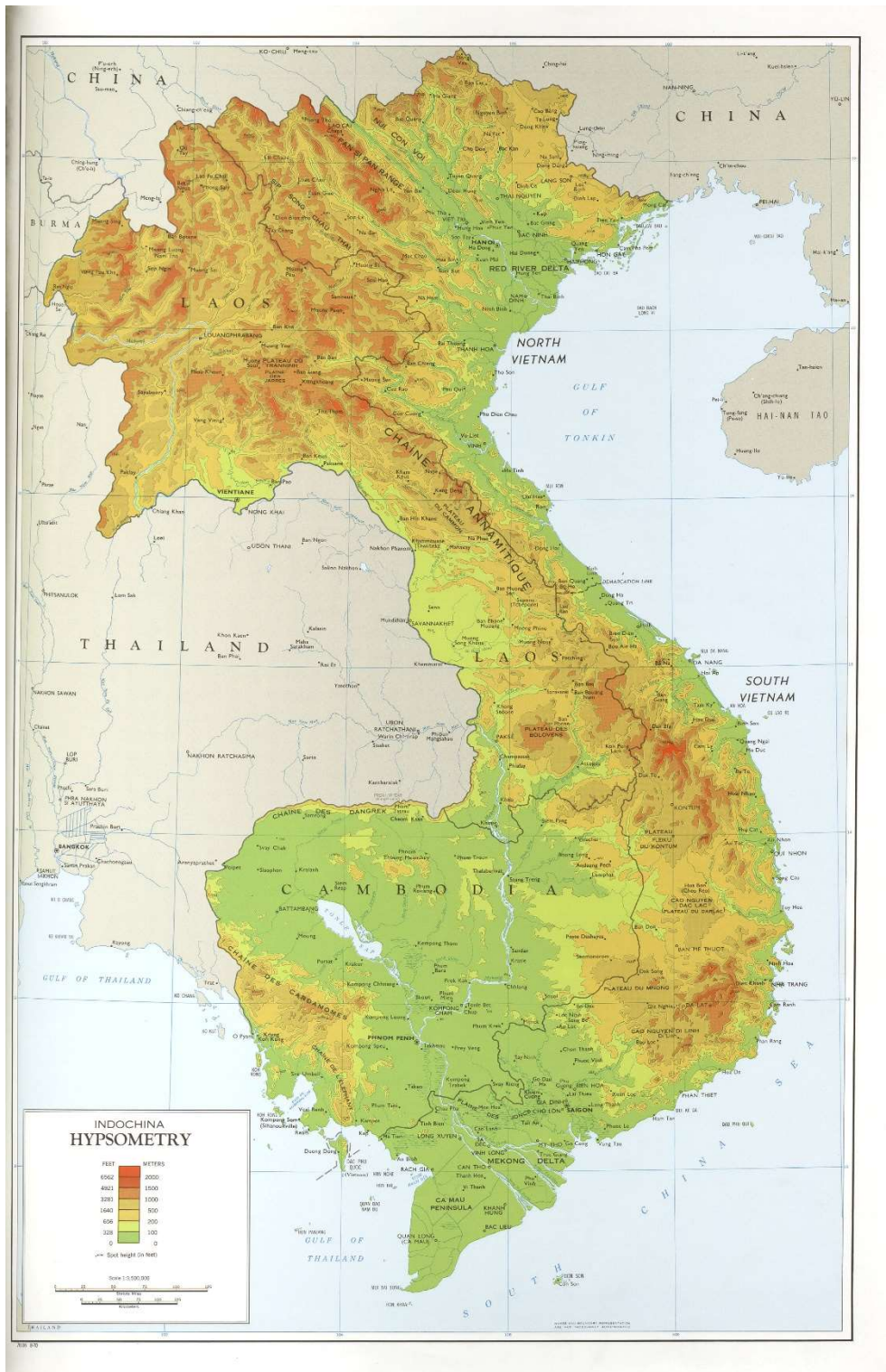
Francia Indokína csapadékhozama és a monszun szelek iránya

CIA Indochina Atlas, 1970.

https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78339-8-70.jpg

Letöltés ideje: 2022. 03. 01.)

5. sz. melléklet

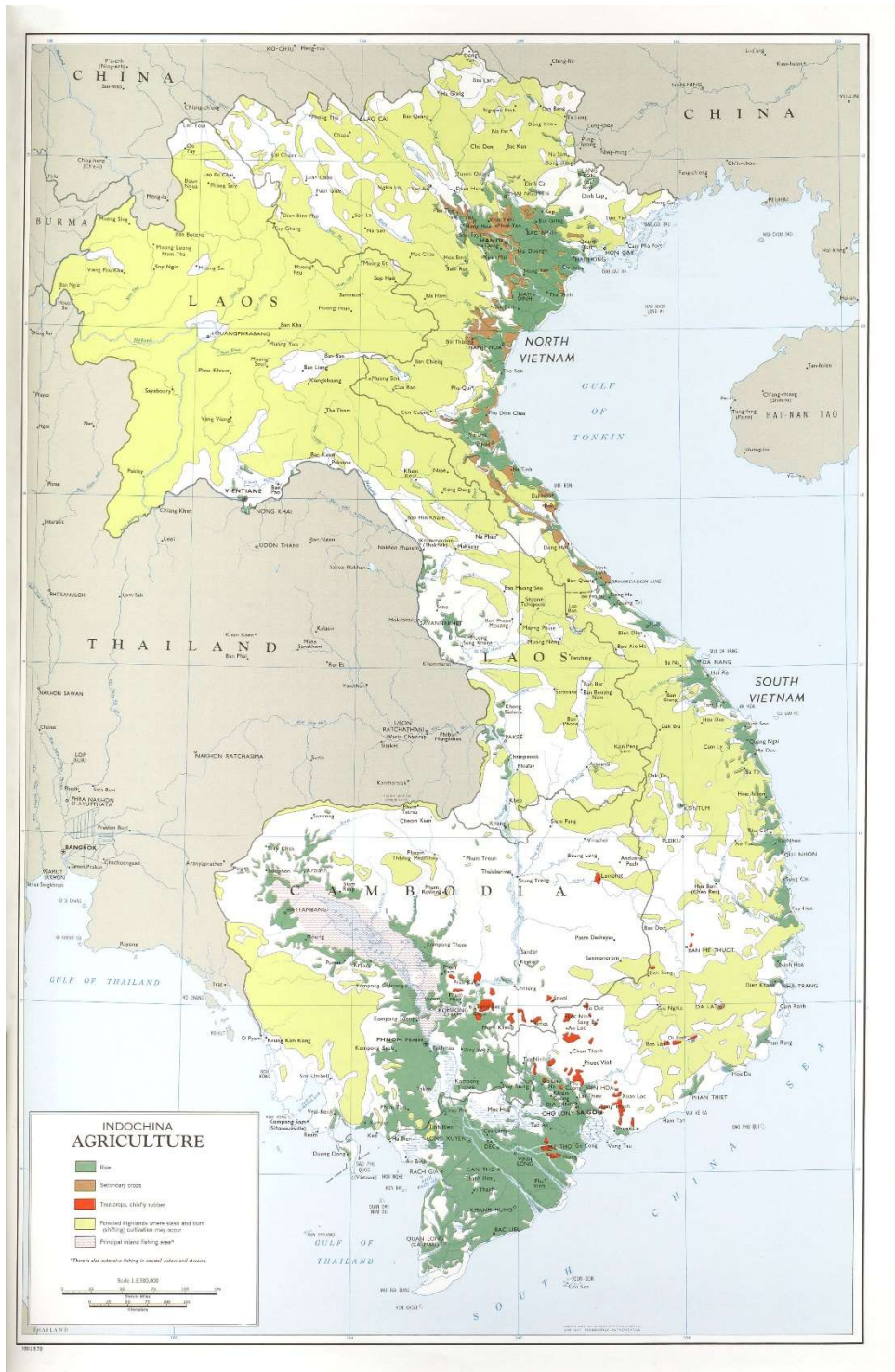
Francia Indokína domborzati viszonyai

CIA Indochina Atlas, 1970.

(https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78336-8-70.jpg)

Letöltés ideje: 2022. 03. 01.)

7. sz. melléklet

Francia Indokína mezőgazdasága

CIA Indochina Atlas, 1970.

(https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78336-8-70.jpg)

Letöltés ideje: 2022. 03. 01.)

8. sz. melléklet

Francia Indokína repülőterei a háború kezdetén

CIA Indochina Atlas, 1970.

(https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78335-8-70.jpg)

Letöltés ideje: 2022. 03. 01.)

9. sz. melléklet

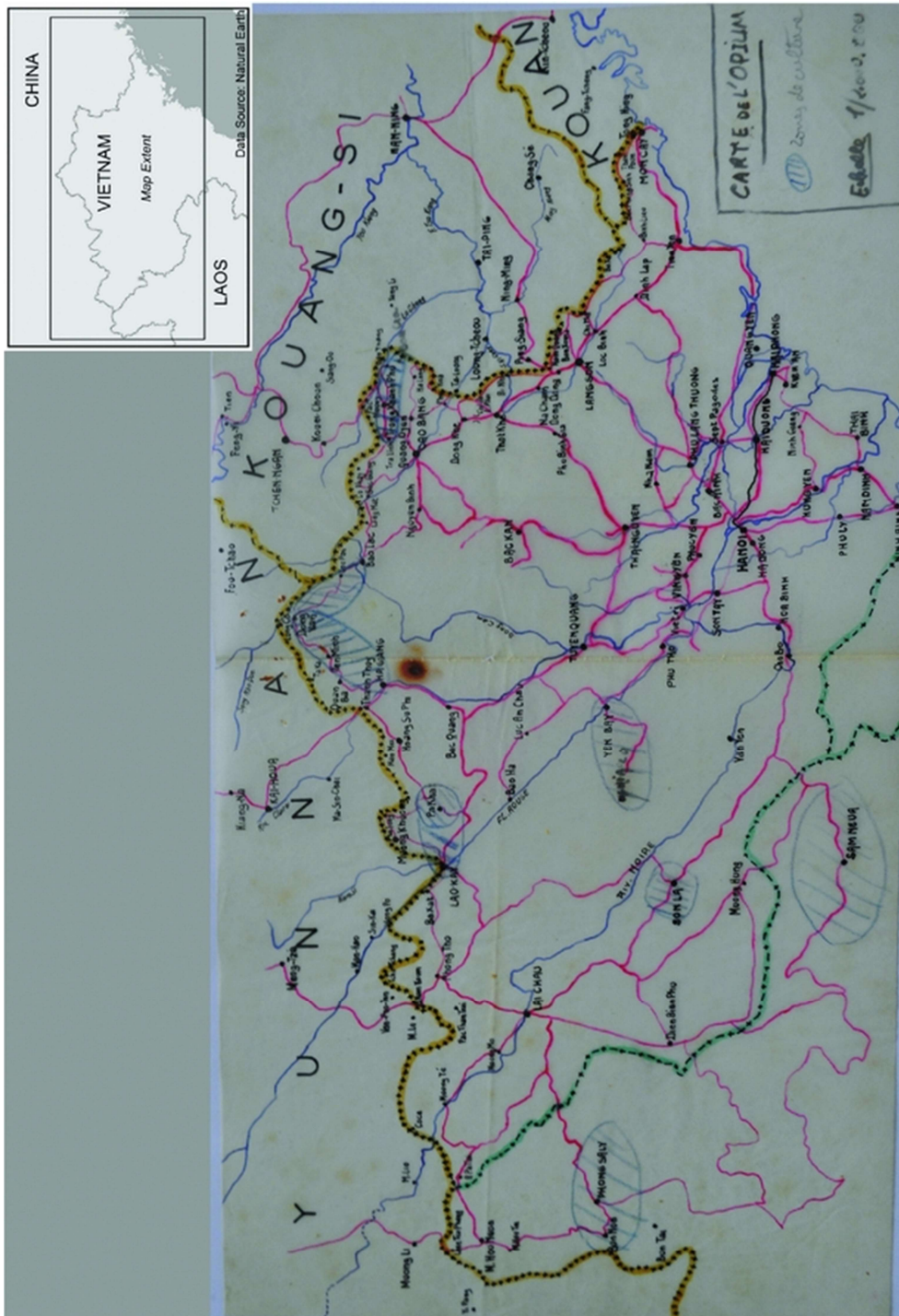
CARGO MOVEMENTS FOR 1953			
From	To	By	Metric Tons
France	Saigon	sea	199,778
Overseas Areas	Saigon	sea	191,974
	Haiphong	sea	131,191
	Central Vietnam	sea	12,783
Saigon	Nha Trang	sea	874
	Nha Trang	railroad	107,000
	Danang	sea	57,829
	Haiphong	sea	150,581
	Hanoi	air	751
	Dalat	railroad	3,200
	Ban Me Thuot	road	28,137
	Pnom Penh	road	2,744
	Pnom Penh	river	6,567
	Kratie	road	14,644
		river	22,926
	Seno	air	795
	Pnom Penh	Poipet	railroad
Kratie	Savanna Khet	road	28,852
Danang	Dong Hoi	sea	11,509
Hanoi	West Areas	air	45,908
Haiphong	Hanoi	road	42,444
		railroad	464,000
	Moncay	sea	14,667

Francia logisztikai szállítások volumene 1953-ban

Croizat (1967) i. m. 369.

(Az első oszlop a honnan, a második a hova, a harmadik a szállítóeszköz típusa, a negyedik a mennyiség tonnában)

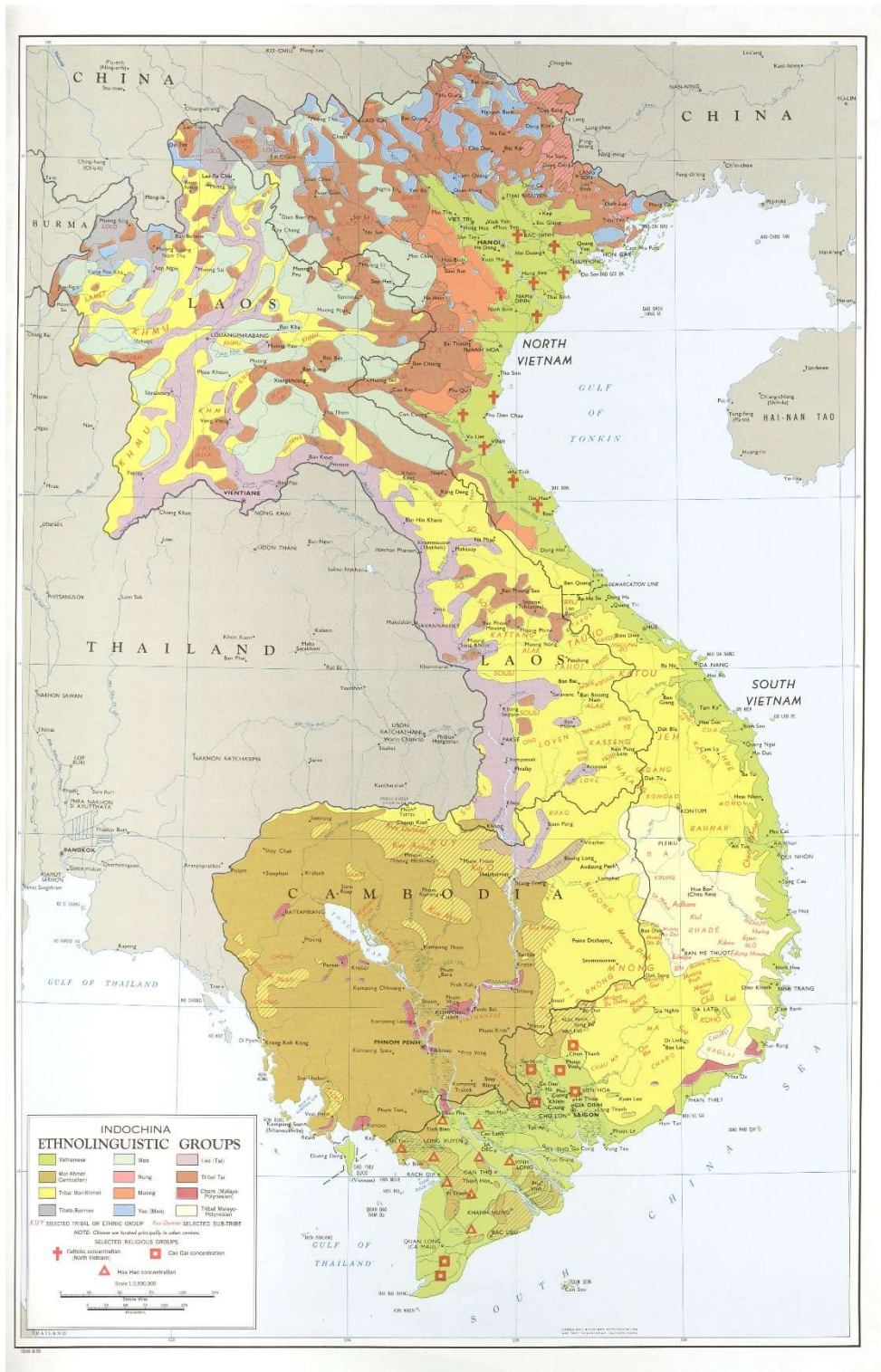
11. sz. melléklet

Tonkin és Laosz: Indokína ópiumtermesztő vidékei (1951)
(kékkel sátrózott területek)

Lentz i. m. 889.

12. sz. melléklet

Francia Indokína etno-lingvisztikai háttere

CIA Indochina Atlas, 1970

(https://maps.lib.utexas.edu/maps/indochina_atlas/txu-oclc-1092889-78345-8-70.jpg)

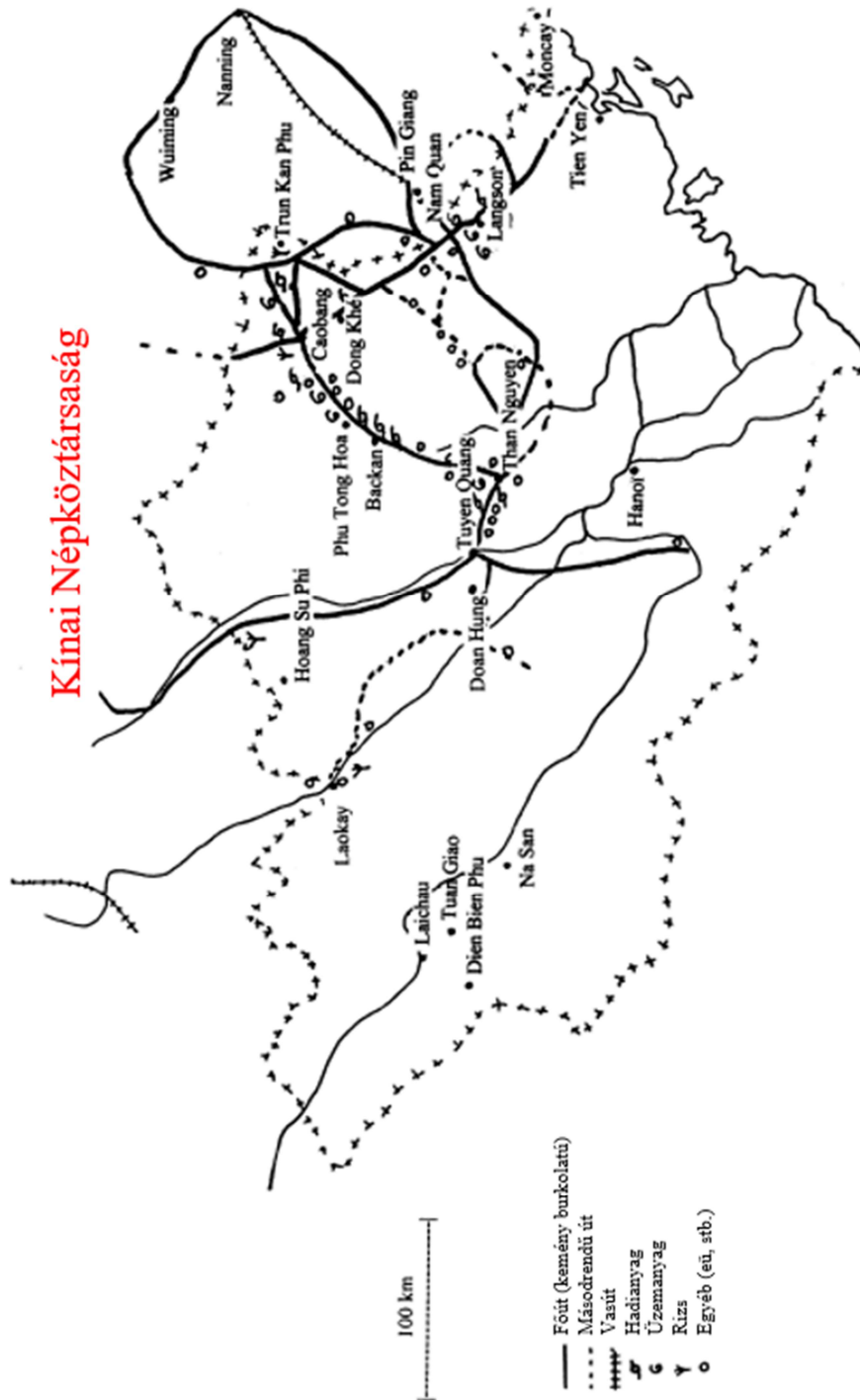
Letöltés ideje: 2022. 03. 01.)

A kínai támogatás útja Indokínába

Bodin, Michel: L'aide de la Chine au Viet-Minh (1947-1954): Un aspect des relations franco-chinoises. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 1997/július, 129-146.

https://www.jstor.org/stable/25732446#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 02. 20.)

A Viet Minh logisztikai hálózata

Bodin, Michel: L'aide de la Chine au Viet-Minh (1947-1954): Un aspect des relations franco-chinoises. In *Guerres mondiales et conflits contemporains*, 1997/július, 129-146.

https://www.jstor.org/stable/25732446#metadata_info_tab_contents (Letöltés ideje: 2022. 02. 20.)

15. sz. melléklet

Nemzetiség/származás	1945. Dec.	1946. Dec.	1947. Szept.	1950. Dec.	1951. Dec.	1952. Jún.	1953. Márc.	1954. Júl.
Francia						51,000	54,790	55,083 ^b
Idegenlégios						18,000	19,079	18,710
Észak-afrikai, Afrikai	40,521	62,289	72,870	52,739	59,683	25,000	47,685	56,451
Indokínai reguláris	5,992	26,736	32,023	44,376	64,750	56,000	53,182	53,705
CEFEÓ összes	46,513	89,025	104,893	97,115	124,433	150,000	174,736	183,949
Indokínai kíséret	1,000	11,509	10,109	40,817	47,088	42,000	55,439	51,772
Vietnámi Nemzeti Hadsereg		8,374 ^c	16,536 ^d	38,376 ^e	119,478	131,881	151,000	
Királyi Kambodzsai Hadsereg			4,165 ^c	4,500 ^f	10,233	11,945	13,100	261,729 ^h
Laoszi Nemzeti Hadsereg			995 ^f	1,500 ^g	9,179	10,849	13,000	
Összes helyi erő	1,000	19,883	31,805	85,193 ^g	185,978	196,675	232,539	313,501
COIN összes	47,513	108,908	136,698	182,308	310,411	346,675	407,275	497,450

A francia CEFEÓ és a társult államok haderejének létszám változása (fő)

Shrader i. m. 20.

16. sz. melléklet

FRENCH EXPEDITIONARY CORPS

Categories	Officers	NCO's	Other Enlisted	Totals
French	5,434	21,877	25,312	52,623
Legionnaires	486	2,388	15,836	18,710
North Africans	47	2,307	34,366	36,720
Africans	18	795	18,918	19,731
Female personnel	3	2,457		2,460 ^a
Native regulars	87 ^b	4,015 ^c	49,603	53,705
Native auxiliaries	289	3,561	47,922	51,772
Totals	6,364	37,400	191,957	235,721

Notes: ^a includes 380 nurses.

^b includes 63 interpreters with integrated officer ranks.

^c includes 998 interpreters with integrated NCO ranks.

ARMED FORCES OF THE ASSOCIATED STATES

Categories	Officers	NCO's	Other Enlisted	Totals
Personnel detached from the French Expeditionary Corps				
French	882	3,457	260	4,599
Natives	46	2	9	57
Personnel in the National Forces				
Native regulars	5,409	21,816	180,086	207,311
Native auxiliaries	291	3,273	46,198	49,762
Totals	6,628	28,548	226,553	261,729

A francia CEFEQ és a társult államok állománykategóriáinak megoszlása 1954 elején

Croizat (1967) i. m. 54.

17. sz. melléklet

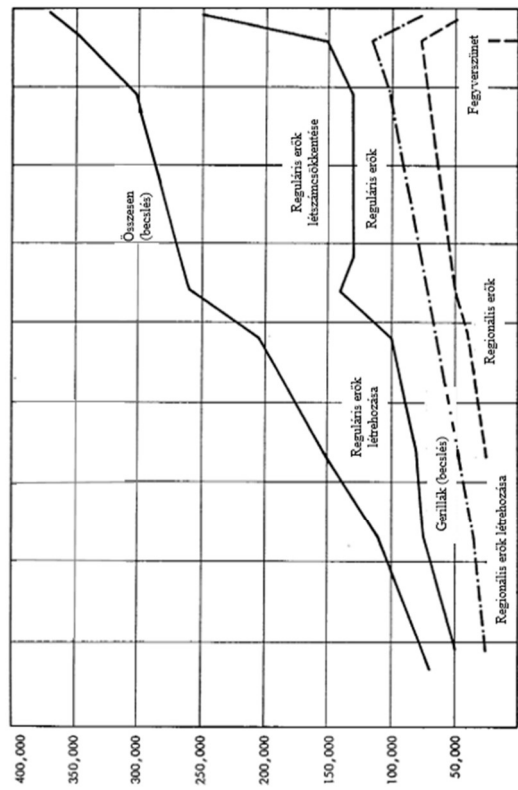
Rendfokozat	2. misszió (%)	3. misszió (%)	Átlagéletkor
1 ^{re} classe	21,8	3,8	23 Év 8 hónap
Caporaux	16,6	3,1	24 Év 3 hónap
Caporaux-chefs	31	4,9	
Sergents	34,3	3,4	27 Év 9 hónap
Sergents-chefs	31,9	6,1	
Adjudants	32	3,1	
Adjudants-chefs	34,2	3,1	
Lieutenants	22	4	32 Év
Capitaines	31,9	3,8	37 Év 10 hónap
Commandants	34,3	3,9	42 Év 6 hónap

A francia CEFEO átlagéletkora és kiküldetéseinek száma 1953 végén

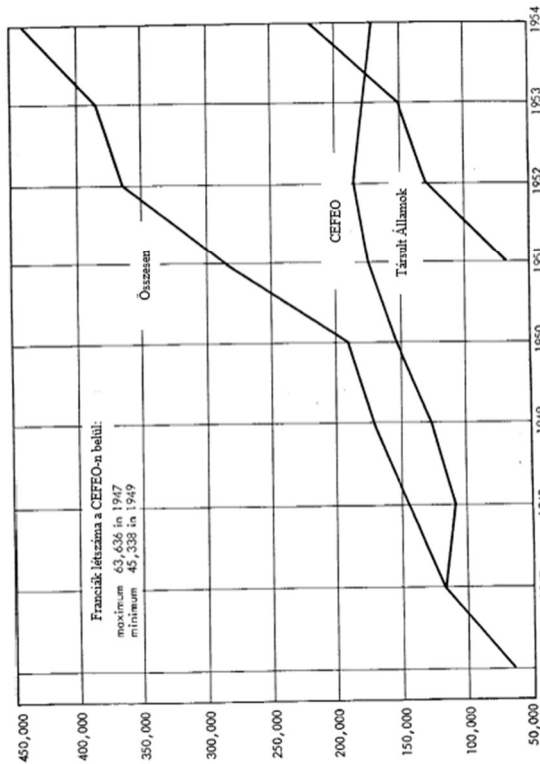
Michel Bodin (2003) i. m. 20.

(Fordította: a szerző)

18. sz. melléklet

A Viet Minh létszám változása

A COIN erők létszám változása

A CEFEQ és a Vietnámi Néphadsereg létszámainak összevetése

Croizat (1967) i. m.

(Szerkesztette: a szerző)

A CEFEO parancsnokai

Tábornok neve	Kinevezés ideje	Lemondás ideje
Philippe Leclerc	1945. augusztus	1946. július
Jean-Étienne Valluy	1946. július	1948. február
Raoul Salan (megbizással)	1948. február	1948. április
Roger Blaizot	1948. április	1949. szeptember
Marcel-Maurice Carpentier	1949. szeptember	1950. december
Jean de Lattre de Tassigny	1950. december	1952. január
Raoul Salan	1952. február	1953. május
Henri Navarre	1953. május	1954. június
Paul Ély	1954. június	1955. június

A CEFEO parancsnokai

(Szerkesztette: a szerző)

A FTEO állományának területi megoszlása 1953 november 01-én

Ország	Régió	Létszám (fő)	Arány (%)	Összlétszám (fő)	Össz arány (%)
Vietnám	Észak-Vietnám (FTNV)	94 629	51,9	141 895	77,8
	Közép Vietnám (FTCVP)	23 233	12,7		
	Felföld (FTCVP)	256	0,1		
	Dél-Vietnám (FTSV)	23 777	13,1		
Laosz				12 067	6,6
Kambodzsa				7 548	4,1
Egyéb				20 914	11,5
CEFEO összesen				182 424	100%

Gyalogos zászlóalj: 100

Tüzér osztály: 17

Gépesített és páncélos század (lovassági svadron): 40

Műszaki zászlóalj: 8

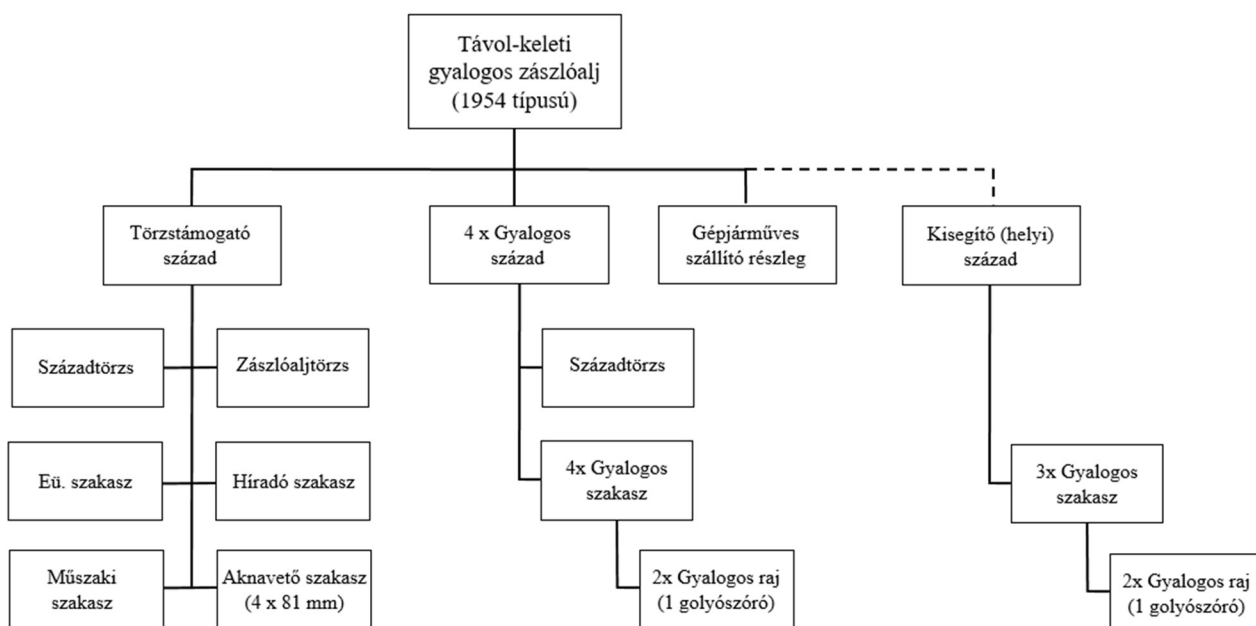
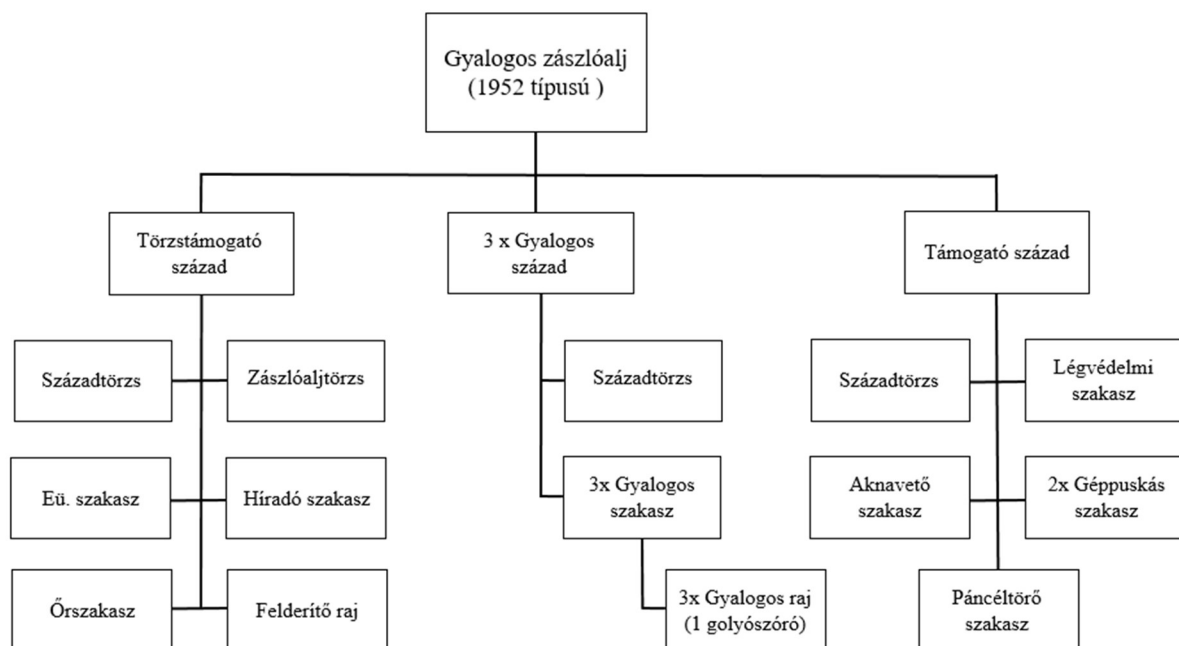
Számtalan önálló század és kisebb kötelék egészítette ki a fentieket

A FTEO létszáma és területi elosztása 1953 végén

Michel Bodin (2003) i. m. 15.

(Szerkesztette: a szerző)

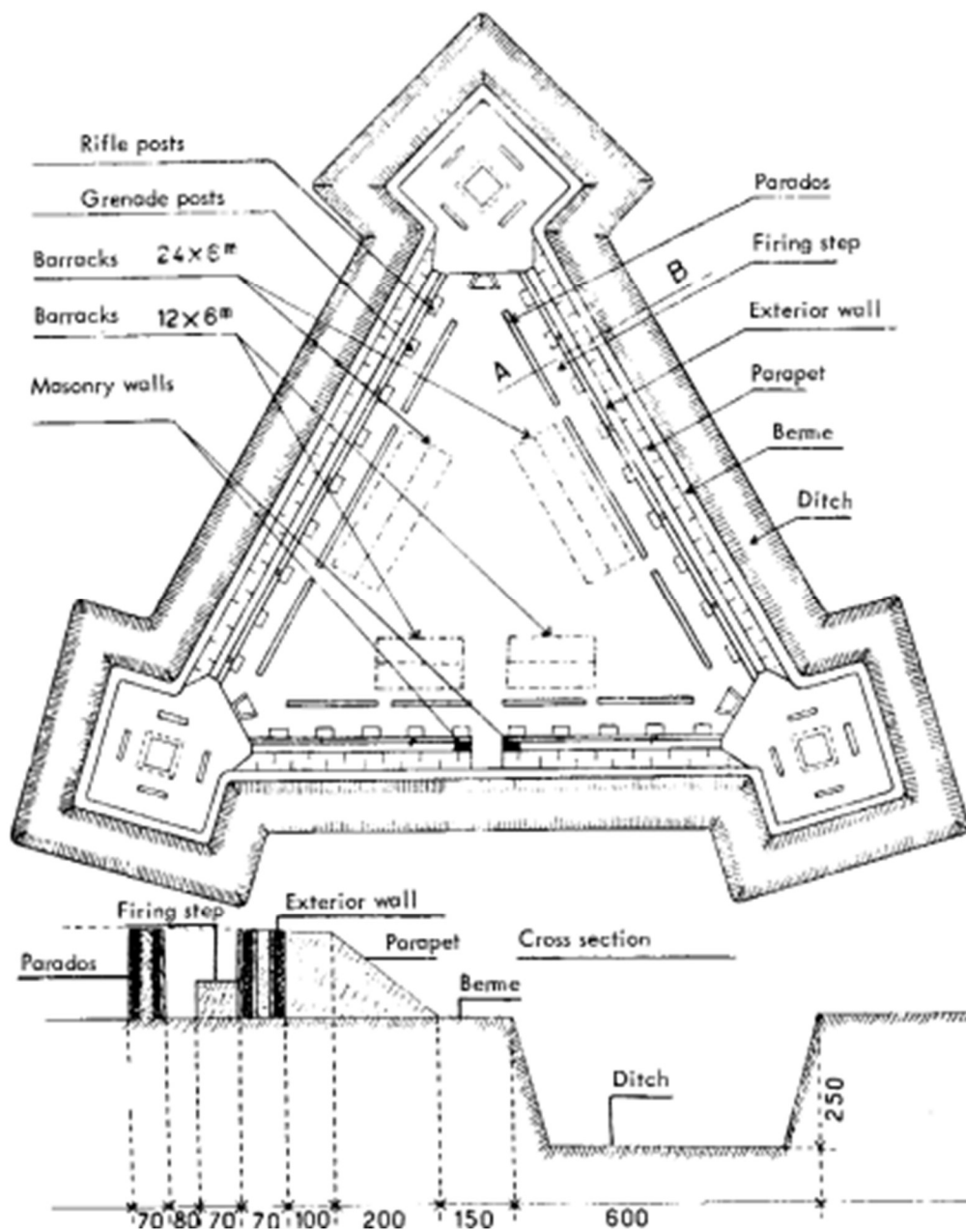
21. sz. melléklet

A francia gyalogos zászlóalj struktúra változása a háborúban

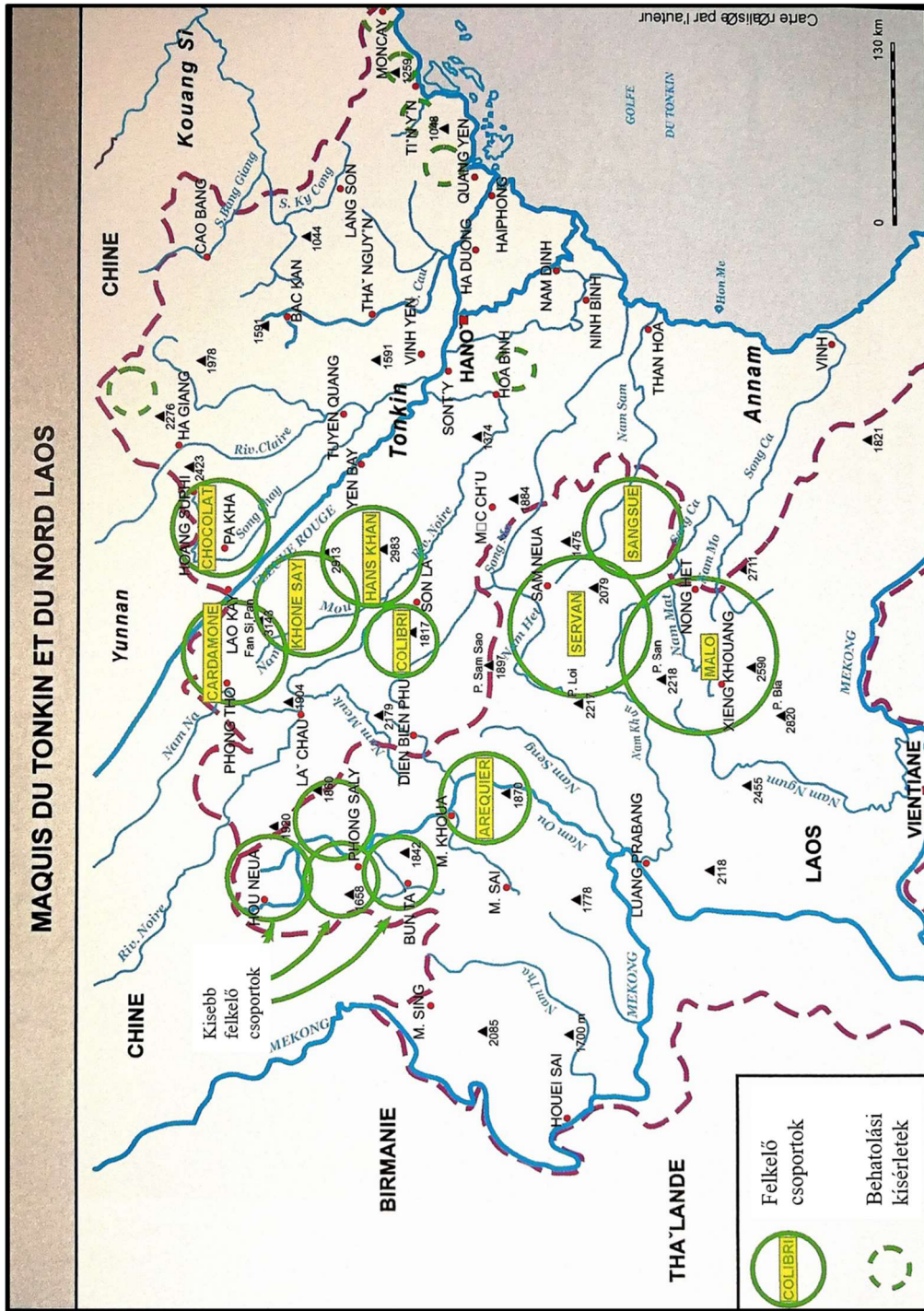
Jackson i. m. 128–129.

(Szerkesztette: a szerző)

Francia kokinkínai típusú erőd gyalogos század részére

Croizat (1967) i. m. 122.

A francia GCMA-k elhelyezkedése és felelősségi területe

David i. m. 2. sz. térkép

(Szerkesztette: a szerző)

24. sz. melléklet

TABLE ANNEX VIII
CHANGES IN THE PARKS ACCORDING TO NATIONALITIES

YEARS	PARK TOTAL	U. S.	French	English
1949	29.000	73 %	7 %	20%
1950	21.000	80%	8 %	12 %
1951	26.000	81 %	12 %	7 %
1952	41.000	86 %	11 %	3 %
1953	52.000	88 %	11 %	1 %
1954	60.000	85 %	15 %	P. M.

-48B-

CEFEO teljes (db) járműparkjának megoszlása (%) származás szerint

Croizat (1967) i. m. 48B

25. sz. melléklet

-480-

TABLE ANNEX IX
PROGRESSIVE CHANGES OF THE MAIN TYPES
OF VEHICLES USED IN INDOCHINA

Designation of the Materials	1950	1951	1952	1953	1954
<u>U.S. G.P.:</u>					
-Jeep	3142	4324	6973	8453	9852
-Dodge (1)	3292	4002	7409	9434	11465
-G.M.C.	5215	6065	7954	11156	14783
<u>Armored Vehicles Becoming</u>					
<u>Eliminated</u>					
-Light Armored Cars					
Ford T 16- MK 2	101	84	99	63	40
-Scout-Car Humber	82	39	18	3	1
-Half-Track Haromag	1	22	32	43	9
-A.M. Panhard & Coventry	213	208	176	46	9
-Light Tank M 5	33	162	130	132	97
-Medium Tank M4					
-M4-A.1		61	59	75	64
<u>Armored Vehicles That Were</u>					
<u>Kept in Service</u>					
-Scout-Car U.S.	426	476	583	710	703
-Half-Track	516	593	928	959	850
-A.M. M.8-M.20	128	153	310	622	600
-T.D. M.35-B.2	-	10	82	82	79
-Light Tanks M.24	-	30	90	115	212
-Automotive Vehicles					
75 mm M8	47	88	84	180	222
<u>Amphibious</u>					
-Cargo-Carrier M. 29-G	303	322	456	436	438
-LVT.4 et LVT-A.4	16	84	112	140	182
<u>Vehicules Francais:</u>					
Ford Trucks	629	604	549	422	407
Light Trucks PL.20	622	377	645	766	727
Renault Truck 3/4-T.	-	-	2	276	635
Renault Trucks 3T.5	-	-	-	-	31
Renault Trucks 5 T.	-	-	462	711	872

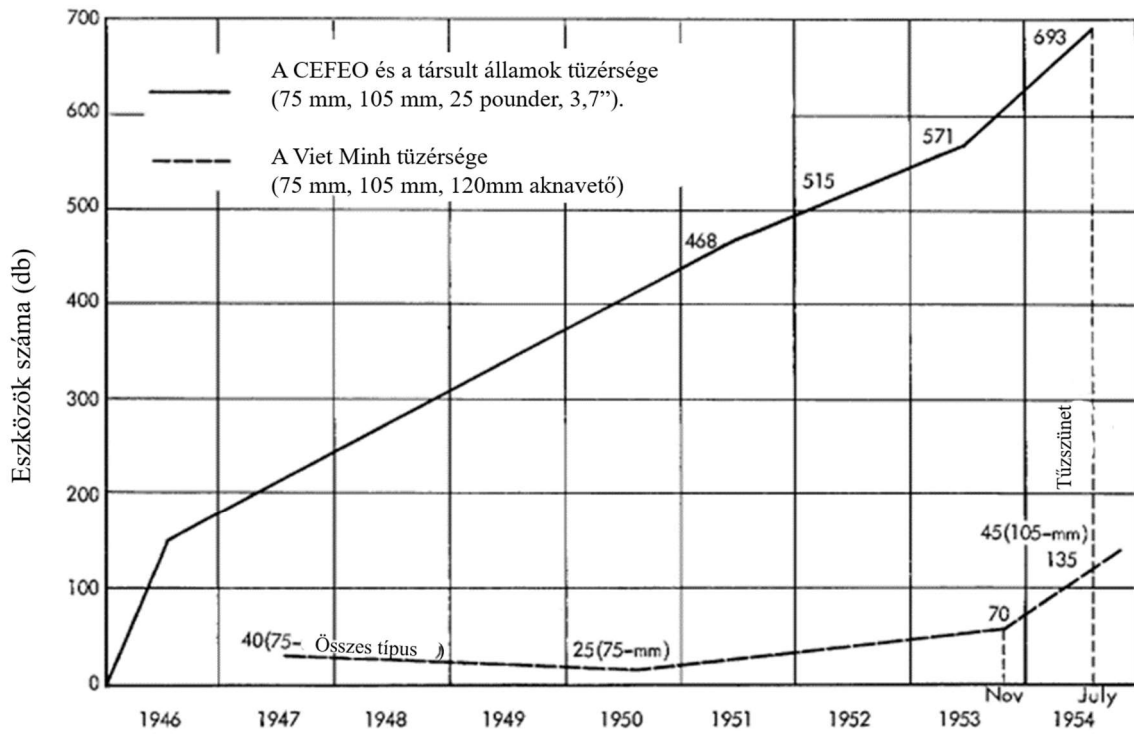
(1) inclusive of light Chevrolet of T 5 trucks)

A CEFEQ teljes (db) járműparkjának megoszlása típus szerint

Croizat (1967) i. m. 48C

Első csoport: teherautók és jeepek,
 második csoport: kivonásra tervezett járművek,
 harmadik csoport: rendszerben tartandó járművek,
 negyedik csoport: kételtűek,
 ötödik csoport: francia járművek, köztük modernek is.

26. sz. melléklet

A CEFEO és a Viet Minh tüzérsége

Croizat (1967) i. m. 48C

(Szerkesztette: a szerző)

TABLE I
FEATURES OF THE SMALL SIZE ARMAMENT PARK OF THE F.T.E.O.

Kategória	Eszközök száma (kiadott és raktáron)	Eszközök típusa	Modernnek számító eszközök száma és aránya
Pisztolyok és revolverek	28.000	36	20.000 71 %
Géppisztolyok	94.000	10	68.000 72%
Puskák és karabélyok	400.000	33	229.000 57 %
Golyószórók	18.000	12	14.000 77 %
Könnyű géppuskák	14.000	17	13.000 92 %
Nehéz géppuskák	6.000	11	5.200 86 %
Aknavetők	3.800	16	3.700 97 %

A FTEO teljes kézfegyver és aknavető készletének megoszlása típus és elavultság szerint

Croizat (1967) i. m. 65A

(Szekresztette: a szerző)

A légierő teljesítménye (1945-1954)

Tipus	Repült óra	Felszállás (db)	Veszteségek (db)
Vadászbombázók	119 468	89 848	83
Szállítók	166 903	59 408	70
Bombázók (B-26)	33 000	21 892	6
Összekötő és futár gépek	32 065	69 208	6
Tűzéségi megfigyelők	43 803	75 873	3
Légi felderítő repülőgépek	14 970	22 090	0
Helikopterek	8 656	5 400	2
Civil repülő	33 500	12 680	4
Vietnámi légierő	7 680	8 050	0
Összesen	460 045	364 449	174

A francia (és vietnámi nemzeti) légierő teljesítménye az indokínai háborúban

Gras i. m. 590.

29. sz. melléklet

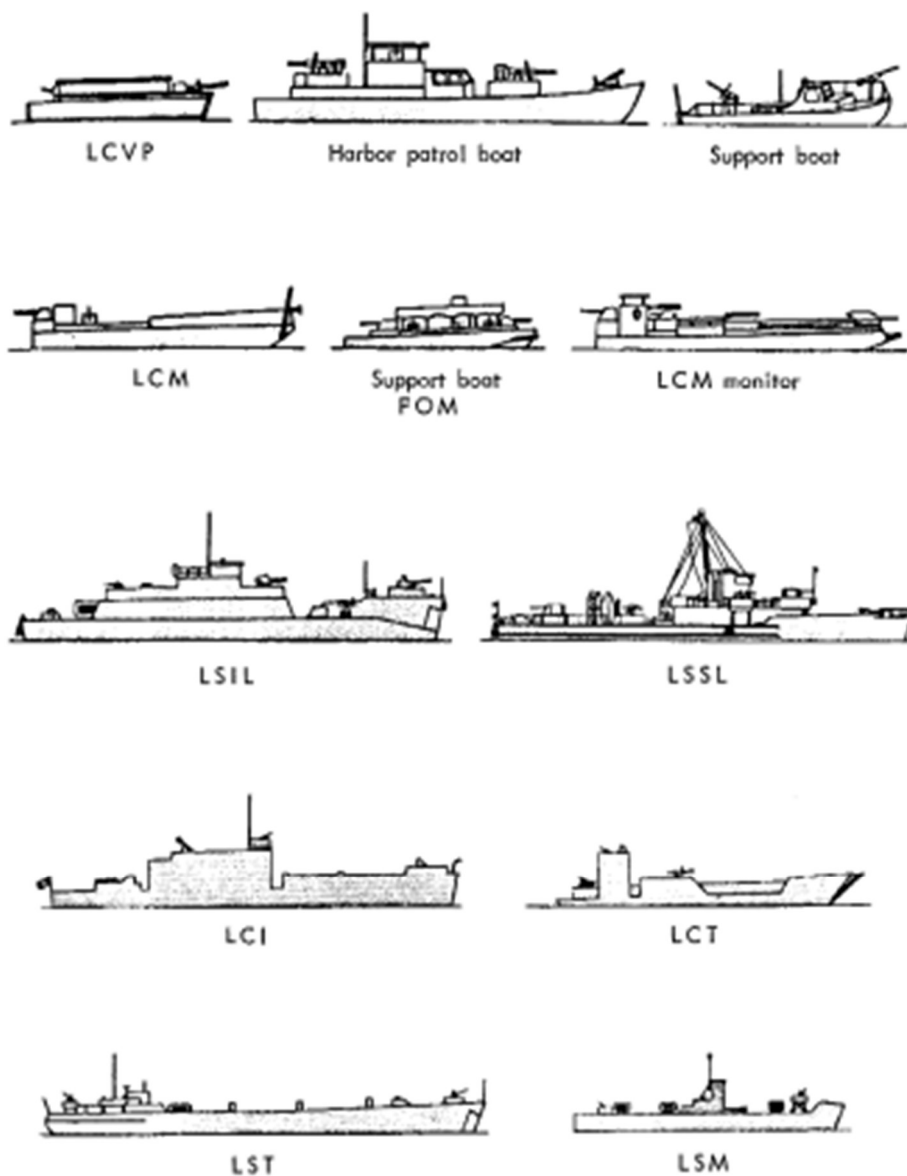
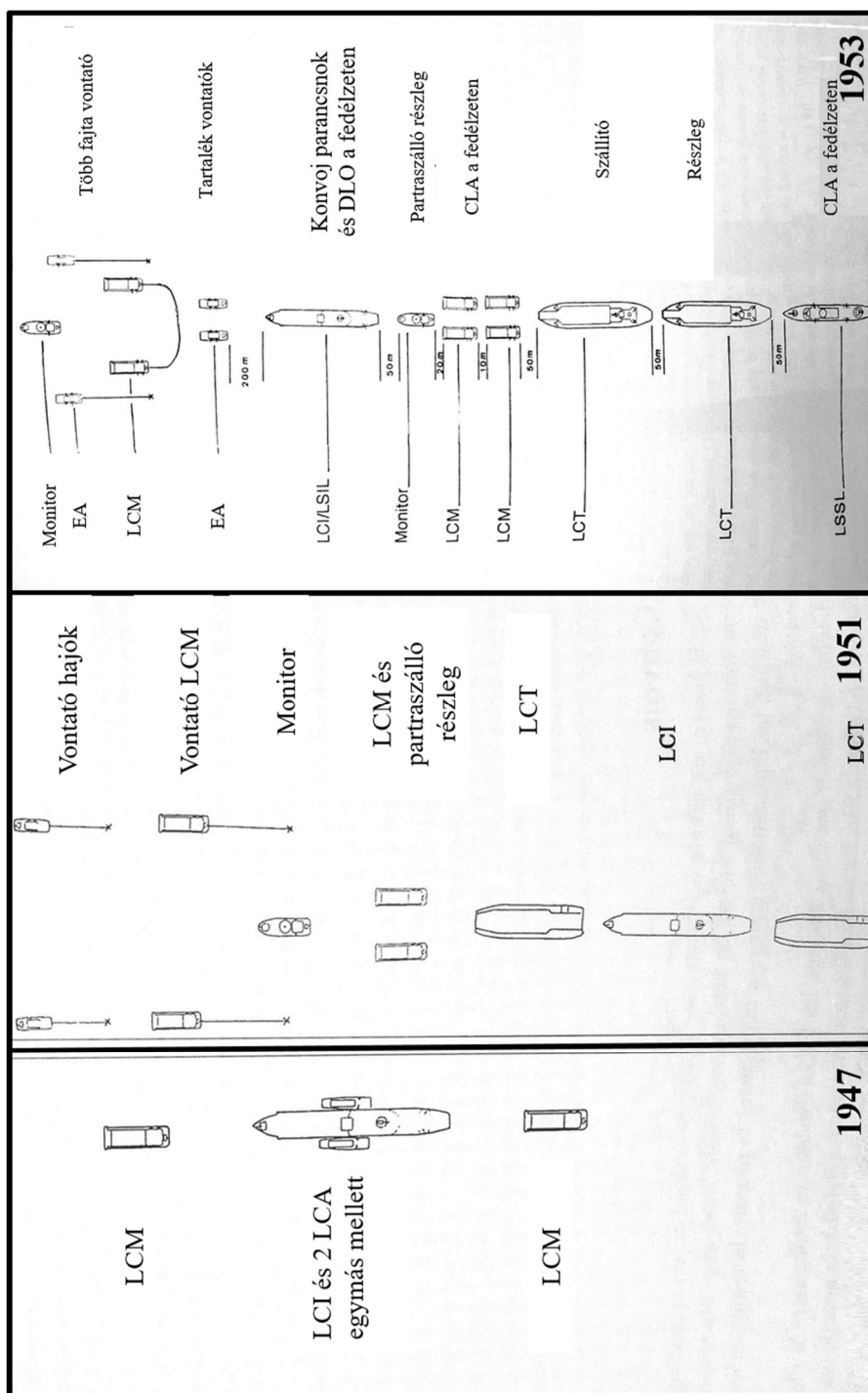

Fig.24—Types of river craft

A Dinassaut partraszállító hajói és folyami naszádjai

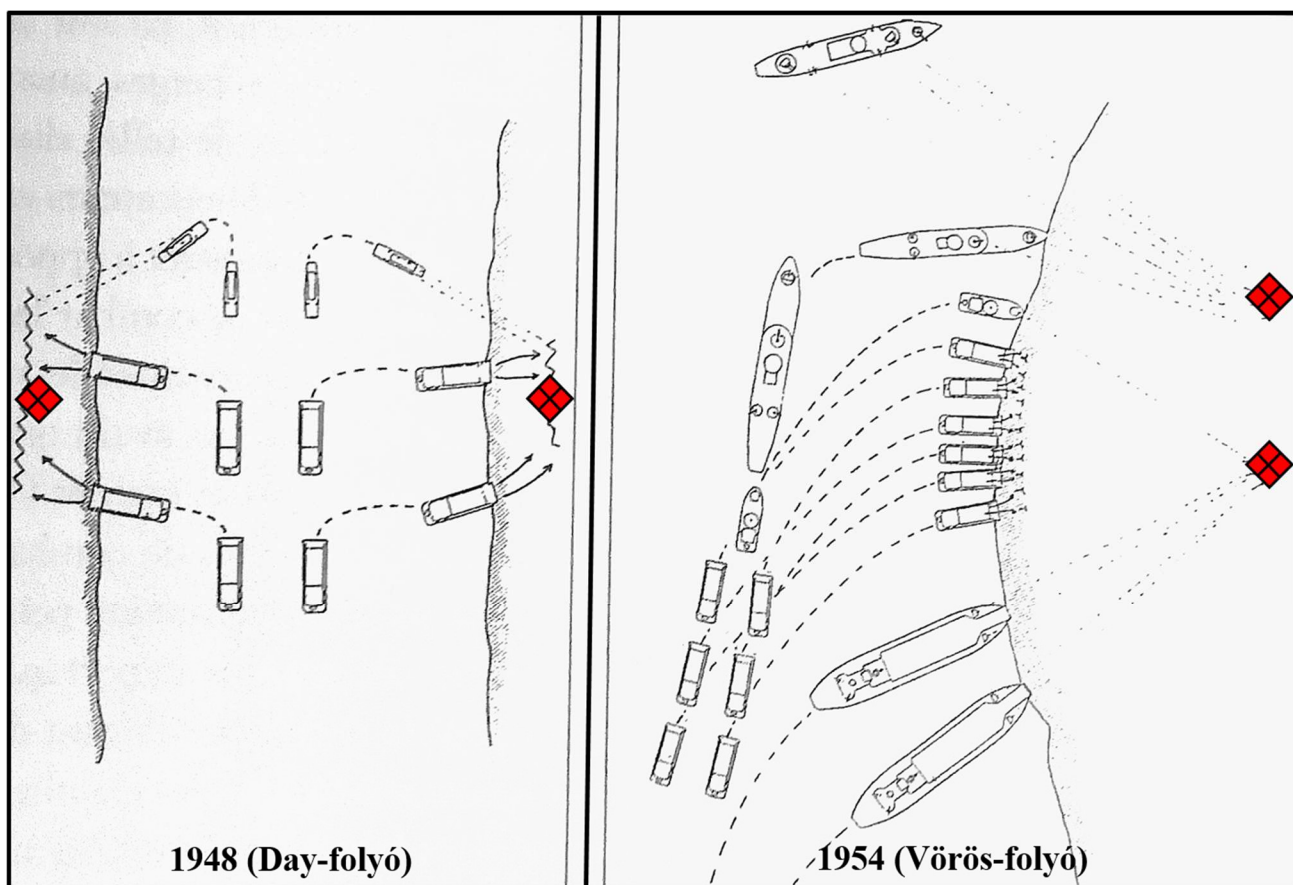
Croizat (1967) i. m. 350.

30. sz. melléklet

A Dinassaut konvojok összeállítása a Vörös-folyón (különböző években)

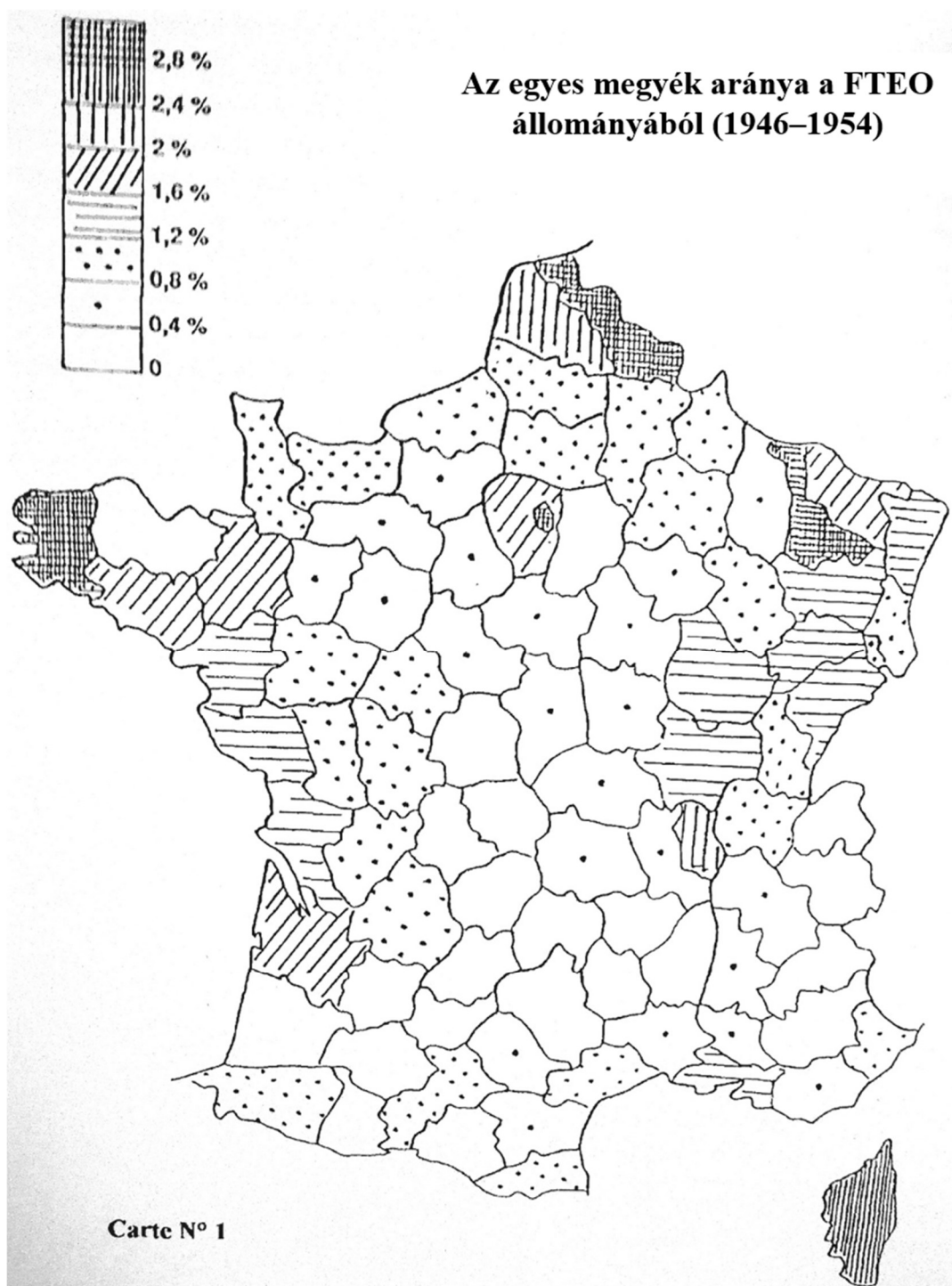
Estival i. m. 250–251
(Szerkesztette: a szerző)

Lesállás leküzdése (folyam erővel)

Estival i. m. 254

(Szerkesztette: a szerző)

A francia megyék katonáinak aránya az FTEO-ban, a háború teljes időszakára vetítve

Bodin (1997) i. m. 76.

Viet Nam 17
 Nemzeti Hadvezér
 322 harcosi csoport

Viet Nam Demokratikus Köztársaság
 Függetlenség Szabadság Testvérség

— * —

Tisztelt Hó-Chi-Minh államelnöknek
 a Viet Nam kormányhoz és Viet Nam Dolgozó
 Pártjához és Viet Nam népéhez:

Mi elnyertünk egy politikai oktatást amely
 által annyira felvilágosítottunk hogy ma már
 meg tudjuk különböztetni harcosiunkat ellen-
 ségüinktől.

Köszönet egy a viet námi mint a nagy
 kormányhoz és mind a két népet hogy visszat-
 láthatok három és családom.

Hogy harcom folytathassam a békeért
 Viet Namban, mint a világ békeért becsü-
 letemre igérem:

- 1) Többet nem fogok fejezést és nem szóban
 sem tetteleg nem küzdeni a békeszerető népet
 ellen
- 2) mindenhol és mindenkor előregátn Viet
 Nam győzelmes szabadságharcát a gyoma-
 torító és imperialista francia-amerikaiak
 ellen a függetlenség és a világbéke érdekében
- 3) történelmi jogon harom és alkotmányos
 törvényeit és minden erőn harom nyitáspitése
 a demokrácia és népi jólétnek érdekében
 haromolni ki.

Vietnám, 1953. január 10.

Szomodor Lándor
 Magyar

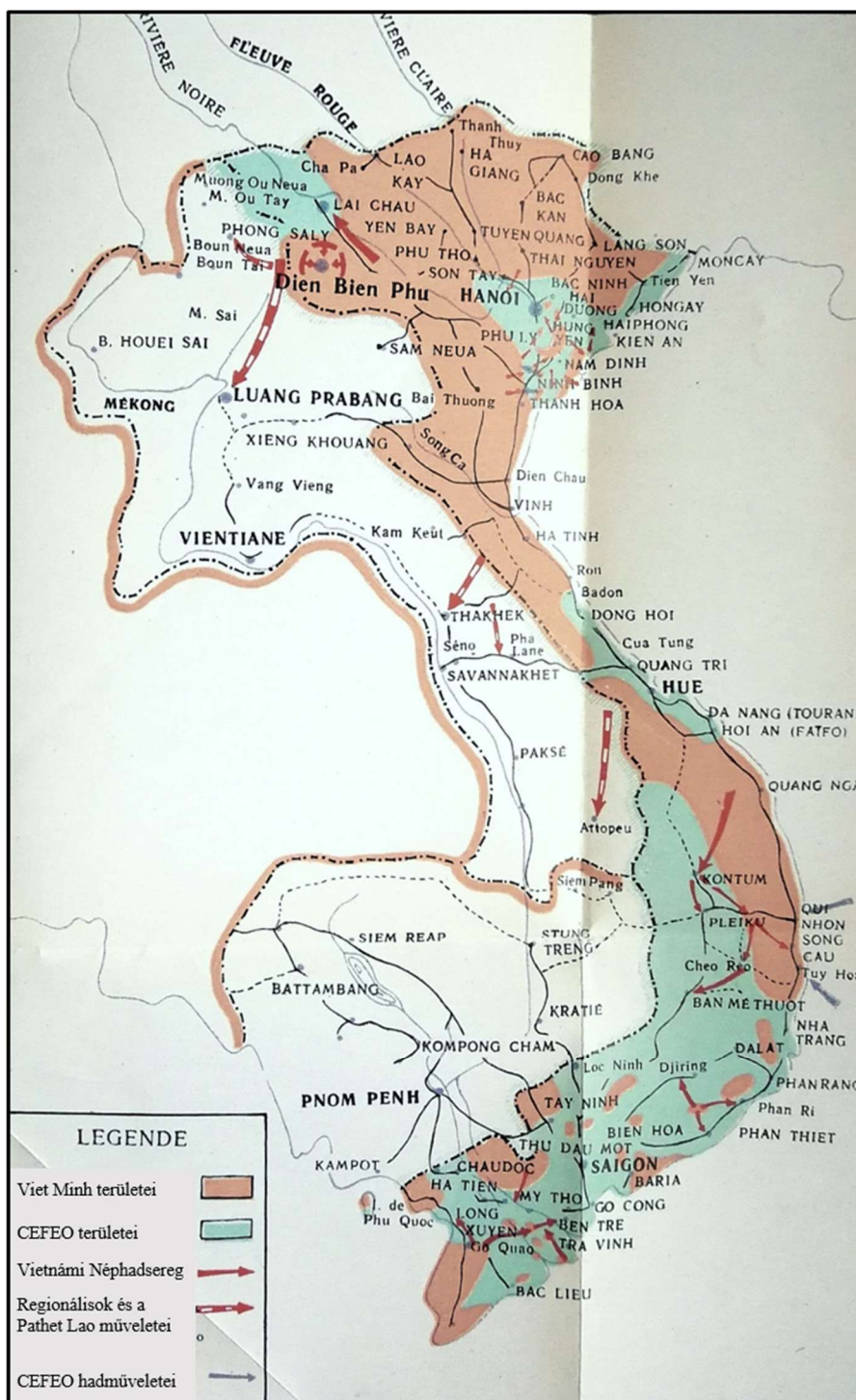
Balatonalmádi Baross Gyábor utj 45/a
 V-108326/2

ÁBTL - 3.1.9. - V - 108326/2

Repatriált magyar idegenlégiós nyilatkozata a hazaindulás előtt

(ÁBTL V-108326/2 Buz Rudolf és társai)

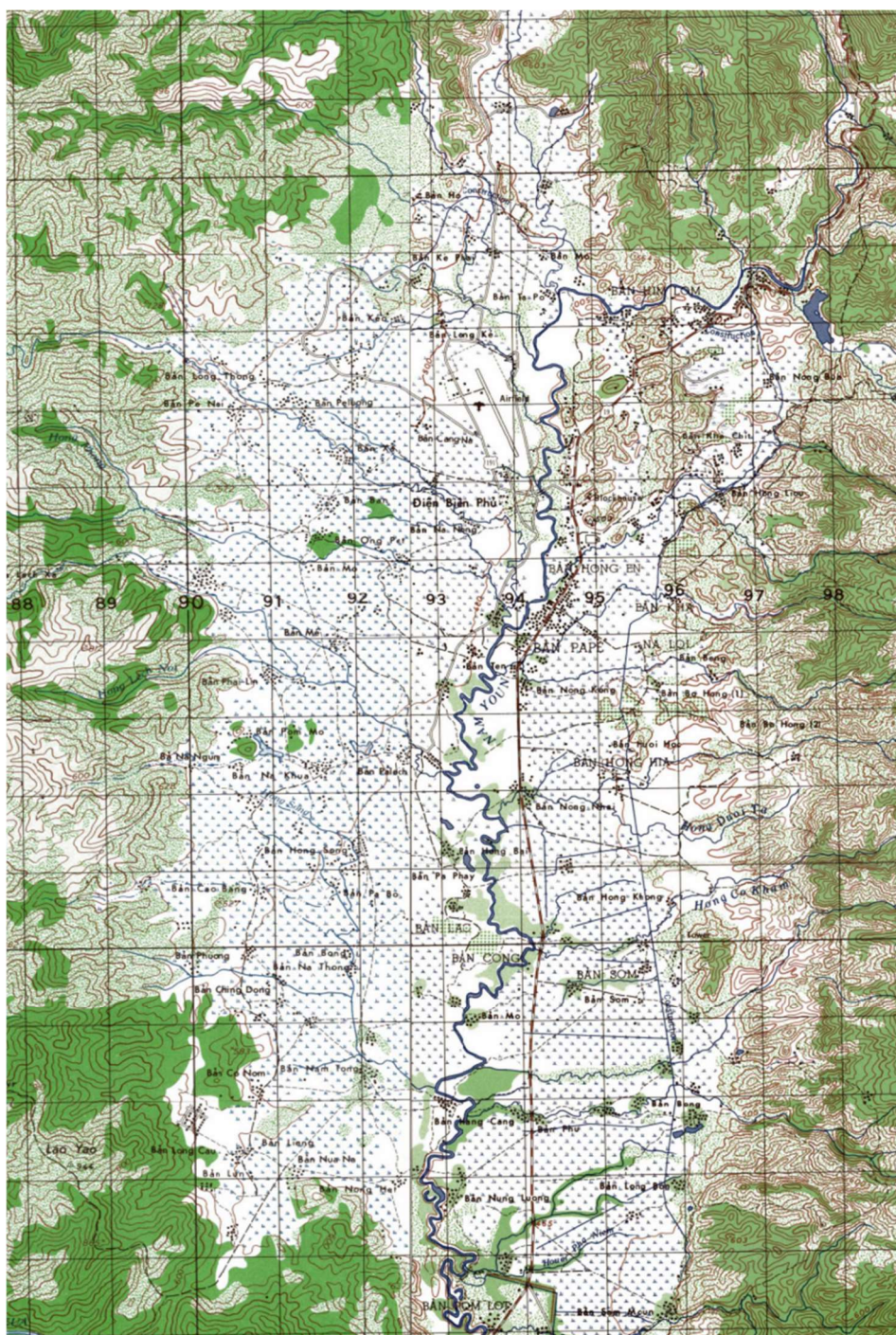
34. sz. melléklet

A hadászati helyzet 1953 végén, a Navarre-terv kiadásakor

(Vo Nguyen Giap: *Dien Bien Phu*. Éditions en Langues Étrangères, Hanoi, 1964.)

35. sz. melléklet

A Nam Yum folyó völgyének topográfiája (a térkép már az indokínai háború után készült, ezért szerepel rajta a kifutópálya)

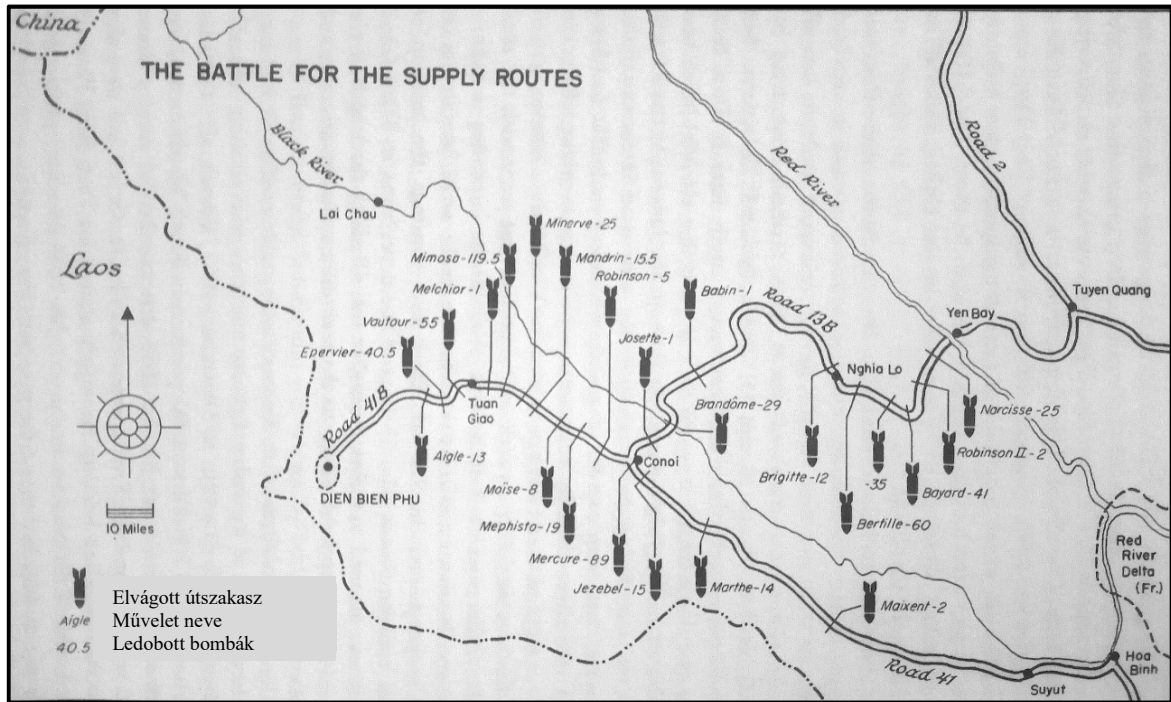
Térkép: Ban Thin Toc, Laosz. 5551 I. sz. és Dien Bien Phu, Vietnám 5651 IV. sz. 1:50.000 térképszelvények. US Army Topographic Command, Washington, 1968. és 1966.

36. sz. melléklet

Dien Bien Phu ostromának első fázisa
(alamy.com)

37. sz. melléklet

Légítámadások a Viet Minh logisztika ellen a Dien Bien Phu csata alatt

(Fall (1966) i. m. 132.)

PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

Harangi-Tóth Zoltán: *A felderítő törzsmunka alkalmazhatósága a hadtörténeti kutatásokban.* In Honvédségi Szemle, 2017/4. szám, 110–119.

Harangi-Tóth Zoltán: *A francia 100. Gépesített Csoport (GM100) utolsó alkalmazásai Indokínában.* In Honvédségi Szemle, 2018/3. szám, 104–116.

Harangi-Tóth Zoltán: *Hungarians Fighting for France in Indochina.* In AARMS, 2018/3. szám, 63–70.

Harangi-Tóth Zoltán: *Francia ejtőernyősök az indokínai háború első felében.* In Honvédségi Szemle, 2019/3. szám, 140–149.

Harangi-Tóth Zoltán: *Indokína kísértete a Mediterráneumban.* In Mediterrán Világ társadalomtudományi folyóirat, 45-46. szám, 2019., 222–230.

Harangi-Tóth Zoltán: *A LEA-hadművelet.* In Hadtudomány, 2019/3. szám, 59–70.

Harangi-Tóth Zoltán: *Az indokínai háború kutatásának sajátosságai.* In Hadtudomány, 2020/4. szám, 123–134.

Harangi-Tóth Zoltán: *A hadműveleti tervezés története és a francia hadműveleti művészet az indokínai háborúban.* In Honvédségi Szemle, 2021/1. szám, 89–100.

Harangi-Tóth Zoltán: *A II. világháborút követő időszak hadművészetének kutatási és oktatási sajátosságai.* In Szelei Ildikó (szerk.): *A hadtudomány aktuális kérdései II.* Ludovika, Budapest, 2022. 203–215.

ELŐADÁSOK JEGYZÉKE

Indokína kísértete a Mediterráneumban. Mediterrán Symposium XVII., MTA VEAB, 2018. 10. 05., magyar nyelven.

Katonai törzsmunka, mint hadtörténeti kutatás módszertan. Fialat Hadtörténészek Országos Konferenciája, PTE-BTK, 2018. 12. 04., magyar nyelven.

Vietnam's two wars. (10th Annual Cold War History Research Center International Student Conference at Corvinus University, Budapest, 2019. 06. 05., angol nyelven.

Az indokínai háború hadműveleti vezetése. A hadtörténelem időszerű kérdései 2020., NKE HHK, 2021. 04. 12., magyar nyelven.

Az indokínai háború hadművészeti sajátosságai. MHTT DDT Hadtörténeti Esték önálló előadás, 2021.04. 14., magyar nyelven.

Idegenlégiós portrék az indokínai háborúból. A hadtörténelem időszerű kérdései 2021., NKE HHK, 2021. 11. 08., magyar nyelven.